

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

ALMANAK

FOR 1972

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

SPROGFORENINGENS
ALMANAK
FOR 1972

79. ÅRGANG

Udgivet af Sprogforeningen - Redaktion: Jørgen Mågård

HEJMDALS BOGTRYKKERI . ÅBENRA . 1971

INDHOLD

Formørkelser og planeter i 1972	4
Højvandet ved vestkysten	5
Kalender og tidevandstabel	6
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig	30
Forskydelige højtider i 1960–1980	30
R. P. Sørensen: Naturfredning i Sønderjylland	33
Berthold Bahnsen: Grænselandets chance	47
Anne Wolden-Ræthinge (Ninka): Sønderjyske stemninger	51
I. J. I. Bergholt: Ved grænsen i april 1940	66
Gynther Hansen: En almanakhistorie	73
Martin N. Hansen: Sport og tort	79
Morten Kamphövener: En pot »Kükelhaen« fra Åbenrå ..	84
Sigfred Andresen: Æ Gahmands bæk	91
Christian Winther: Sønderjyske børnebøger og børnebogs- forfattere	96
E skoelmesterkuen: Den gamle sadelmager	112
J. H. Jensen: En indviklet hestehandel	114
Thilde: Den gang da æ vå lille	119
M i n d e o r d :	
Jes Asmussen, Løgumkloster	121
Grethe Christensen, Flensborg	122
Carl Hansen, Flensborg	123
Frederik Heick, Viborg	124
Ernst Hugger, Flensborg	125
Herman Hunger, Åbenrå	126
Lorenz Krämer, Flensborg	128
Th. Kaufmann, Bovrup	129
H. C. Hummeluhre, Rens	131
Jens Christian Laursen, Varnæs	132
Jens Lorenzen, Ballum	134
Alfred Møllgaard, Flensborg	135
J. H. Miang, Sønderborg	136
Johannes Rasmus Mathiesen, Augustenborg	137
Chr. Refslund, Sønderborg	138
Berthaline Refslund, Bovlund	140
Johannes Petersen, Tønder	142
H. C. Hansen, Gråsten	143
N. C. Spandet, St. Jynde vad	145
Johan Redlef Volquardsen, Tetenbøl	146
Berthold Bahnsen, Læk	148

H å n d b o g :	
Det danske kongehus	155
Regering og Folketing	156
Sønderjyllands amt	159
Amtsrådets medlemmer	161
Kommuner i Sønderjyllands amt	161
Foreninger, institutioner, organisationer m. v.	165
Undervisning	169
Kunstforeninger	171
Biblioteker og arkiver	171
Museer	175
Landbrug	177
Landboforeninger	179
Husmandsforeninger	181
Husholdningsforeninger	183
Husdyrbrugsorganisationer	185
Mejeriforeninger	187
Slagterier og kreatureksport	187
Handel	189
Håndværk og industri	191
Finansiering	193
Turistforeninger	197
Danske institutioner og foreninger i Sydslesvig	201
Markedsfortegnelse for 1972	211
Drægtighedstabel	219
Jagt	220
Porto-takster	225
Postnumre	227
Post- og Telegrafvæsenets særtjenestenumre	240

Stof til næste udgave må — såfremt anden aftale ikke foreligger — være indsendt inden 1. marts 1972. Manuskripter til mindeord modtages dog indtil 1. august.

SPROGFORENINGENS ALMANAK
 Redaktion: Jørgen Mågård, Bovvej, 6330 Padborg.

Formørkelser i året 1972

1. **Ringformet solformørkelse** den 16. januar, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i hele Antarktis og i de sydlige dele af Atlanterhavet og det Indiske Ocean. Den bliver ringformet i et bælte, der forløber over den inderste del af Rosshavet og Wilkesland.

2. **Total måneformørkelse** den 30. januar, usynlig i Danmark.

3. **Total solformørkelse den 10. juli**, synlig i Danmark som partiel formørkelse. Formørkelsen begynder kl. 20.24 og er voksende indtil Solens nedgang. Formørkelsen ses i øvrigt i det nordlige Stillehav, den nordøstlige del af Sibirien, det Arktiske hav, Nordamerika, det nordlige Atlanterhav og den nordvestlige rand af Europa. Den bliver total i et bælte, som går fra Sakhalin mod nordøst til den nordlige del af Alaska, bøjer af mod sydøst over Labrador og ender i Atlanterhavet syd for Azorerne.

4. **Partiel måneformørkelse** den 26. juli, usynlig i Danmark.

Planeterne i året 1972

Merkur er i almindelighed Solen så nær, at den ikke kan ses med det blotte øje. Den 14. marts, 11. juli og 5. november er planeten længst øst for Solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 2 timer, 1 time og $\frac{1}{2}$ time efter Solen. Den 1. januar, 28. april, 25. august og 14. december er den længst vest for Solen og står da op henholdsvis 2 timer, $\frac{1}{4}$ time, $1\frac{3}{4}$ time og $2\frac{1}{4}$ time før denne.

Venus er den 17. juni i nedre konjunktion med Solen. Den 8. april er planeten længst øst for Solen og går da i København ned 5 timer efter denne; den 27. august er den længst vest for Solen og står da i København op $4\frac{1}{4}$ time før denne.

Mars står ved årets begyndelse i Fiskene. I begyndelsen af februar går planeten ind i Vædderen, midt i marts går den ind i Tyren, midt i maj ind i Tvillingerne, sidst i juni ind i Krebsen, sidst i juli ind i Løven, sidst i september ind i Jomfruen og sidst i november ind i Vægten, hvor den forbliver til årets udgang. Planeten kommer ikke i opposition til Solen i 1972. Den står i syd: ved årets begyndelse kl. $17\frac{1}{2}$, først i april kl. $15\frac{1}{2}$, sidst i juni kl. 14, omkring 1. oktober kl. $11\frac{1}{2}$ og ved årets udgang kl. $9\frac{1}{2}$.

Jupiter står ved årets begyndelse i Ophiuchus. Midt i januar går den ind i Skytten, hvor den forbliver til årets udgang. Jupiter er i opposition til Solen den 24. juni, og den står i syd: ved årets begyndelse kl. 11, omkring den 1. april kl. 6, sidst i juni kl. 24, omkring 1. oktober kl. $17\frac{1}{2}$, og ved årets udgang kl. 13.

Saturn står hele året i Tyren. Den er i opposition til Solen den 9. december og står i syd: i begyndelsen af januar kl. 21^{1/2}, omkring 1. april kl. 15^{1/2}, i slutningen af juni kl. 10^{1/2}, i slutningen af september kl. 5 og i slutningen af december kl. 23.

Uranus, som under særligt gunstige omstændigheder kan skimtes med det blotte øje, står hele året i Jomfruen. Planeten er i opposition til Solen den 6. april og står da omkring midnat i syd 28^{1/2}⁰ over Københavns horisont.

Neptun, som ikke er synlig for det blotte øje, opholder sig hele året i Skorpionen. Planeten er i opposition til Solen den 25. maj og står da omkring midnat i syd 15⁰ over Københavns horisont.

Pluto, som kun kan ses i store kikkerter, opholder sig i Coma Berenices indtil november, hvor den går ind i Jomfruen. Den er i opposition til Solen den 21. marts.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er ligesom tidligere år her i almanakken beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns observatorium. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
Fanø/Esbjerg:	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
Sydslesvig:	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra	
Wyk	trække 26 min. fra	
Westerland	trække 1 time og 41 min. fra	

Willy Buch.

Januar 1972 Glugmåned 31 dage O.☉N. O.☾N.

1. uge. **Fadervor**, Matth. 6, 5-13. 1' række, Luk. 2, 21.

L.	1	Nytår		8.42	15.45	16.26	9.21
----	---	-------	--	------	-------	-------	------

2. uge. **Barnemordet i Bethlehem**, Matth. 2, 13-18.
1' række, Matth. 2, 19 til enden.

S.	2	S. e. nytår	Abel	8.41	15.46	17.53	9.45
M.	3	Enoch	Jorden nærm. solen	8.41	15.47	19.19	10.01
Ti.	4	Methusalem		8.41	15.48	20.40	10.13
O.	5	Simeon	Tusmørket varer 52'	8.40	15.50	21.57	10.21
To.	6	Hellig 3 konger		8.40	15.51	23.12	10.29
F.	7	Knud hertug		8.39	15.52	-	10.36
L.	8	Erhardt	☾ s. kv. 14. 31'	8.39	15.54	0.27	10.44

3. uge. **Jesus velsigner de små børn**, Mark. 10, 13-16.
1' række, Luk. 2, 42 til enden.

S.	9	1. s. e. h. 3 k.	{ Julianus ☉ fjernest jorden	8.38	15.55	1.42	10.54
M.	10	Paul eremit		8.37	15.57	2.59	11.06
Ti.	11	Hyginus		8.36	15.59	4.16	11.23
O.	12	Reinhold	Tusmørket varer 51'	8.36	16.00	5.33	11.49
To.	13	Hilarius		8.35	16.02	6.42	12.28
F.	14	Felix		8.34	16.04	7.38	13.26
L.	15	Maurus		8.33	16.06	8.19	14.40

4. uge. **Zakæus**, Luk. 19, 1-10. 1' række, Joh. 2, 1-11.

S.	16	2. s. e. h. 3 k.	{ Marcellus ☉ n. m. 11. 52'	8.31	16.08	8.46	16.06
M.	17	Antonius		8.30	16.09	9.04	17.37
Ti.	18	Prisca		8.29	16.11	9.17	19.07
O.	19	Pontianus	Tusmørket varer 49'	8.28	16.13	9.28	20.37
T.	20	Fab. og Sebast.		8.27	16.15	9.37	22.06
F.	21	Agnes		8.25	16.17	9.47	23.36
L.	22	Vincentius	☉ nærmest jorden	8.24	16.19	9.57	-

5. uge. **Giv os mere tro**, Luk. 17, 5-10.
1' række, Matth. 8, 1-13.

S.	23	3. s. e. h. 3 k.	{ Emerentius ☉ f. kv. 10. 29'	8.22	16.21	10.11	1.07
M.	24	Timotheus		8.21	16.23	10.29	2.40
Ti.	25	Pauli omv.		8.19	16.25	10.57	4.11
O.	26	Polycarpus	Tusmørket varer 48'	8.18	16.27	11.40	5.32
To.	27	Chrysostomus		8.16	16.29	12.42	6.36
F.	28	Fred. VI. føds.	Carolus Magnus	8.14	16.31	14.00	7.20
L.	29	Chr. VII. føds.	Valerius	8.13	16.34	15.26	7.48

6. uge. **De betroede talenter**, Matth. 25, 14-30.
1' række, Matth. 20, 1-16.

S.	30	Septuagesima	{ Adelgunde ☉ f. m. 11. 58'	8.11	16.36	16.52	8.07
M.	31	Vigilius		8.09	16.38	18.15	8.20

JANUAR 1972

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	2.28	14.49
2.	3.09	15.33
3.	3.49	16.15
4.	4.27	16.55
5.	5.04	17.34
6.	5.39	18.12
7.	6.14	18.52
8.	6.56	19.39
9.	7.51	20.34
10.	8.56	21.34
11.	10.01	22.32
12.	11.03	23.30
13.	-	12.06
14.	0.30	13.06
15.	1.34	13.55
16.	2.12	14.42
17.	2.56	15.23
18.	3.36	16.03
19.	4.14	16.43
20.	4.49	17.22
21.	5.24	18.02
22.	6.02	18.45
23.	6.44	19.36
24.	7.40	20.40
25.	8.50	21.56
26.	10.14	23.13
27.	11.41	-
28.	0.25	12.55
29.	1.26	13.53
30.	2.15	14.40
31.	2.56	15.21

FEBRUAR 1972			Blidemåned	29 dage	O.☉N.		O.☾N.	
Ti.	1	Brigida	Tusmørket varer 46'	8.07	16.40	19.35	8.30	
O.	2	Kyndelmisse		8.05	16.42	20.52	8.38	
To.	3	Blasius		8.03	16.44	22.07	8.45	
F.	4	Veronica		8.01	16.46	23.22	8.53	
L.	5	Agathe		8.00	16.49	-	9.02	
7. uge. • Sædens vækst, Mark. 4, 26-32. 1' række, Luk. 8, 4-15.								
S.	6	Sexagesima	} Dorothea ☉ fjernest jorden ☾ s. kv. 12. 12' Tusmørket varer 45'	7.58	16.51	0.39	9.12	
M.	7	Richard		7.55	16.53	1.56	9.27	
Ti.	8	Corintha		7.53	16.55	3.12	9.48	
O.	9	Apollonia		7.51	16.57	4.24	10.21	
To.	10	Scholastica		7.49	17.00	5.27	11.09	
F.	11	Euphrosyne		7.47	17.02	6.14	12.15	
L.	12	Eulalia		7.45	17.04	6.46	13.37	
8. uge. Op til Jerusalem, Luk. 18, 31 til enden. 1' række, Matth. 3, 13 til enden.								
S.	13	Fastelavn	} Quinquagesima {Esto mihi. Benignus	7.43	17.06	7.08	15.06	
M.	14	Valentinus		7.41	17.08	7.24	16.38	
Ti.	15	Hvide tirsdag	} Faustinus ☉ n. m. 1. 29' Juliane Tusmørket varer 44' ☉ nærmest jorden	7.38	17.10	7.36	18.10	
O.	16	Aske onsdag		7.36	17.13	7.46	19.42	
To.	17	Findanus		7.34	17.15	7.56	21.15	
F.	18	Concordia		7.31	17.17	8.06	22.49	
L.	19	Ammon		7.29	17.19	8.19	-	
9. uge. Hvem er den største? Luk. 22, 24-32. 1' række, Matth. 4, 1-11.								
S.	20	1. s. i fasten	} Quadragesima {Invocavit. Eucharis ☉ f. kv. 18. 20'	7.27	17.21	8.36	0.23	
M.	21	Samuel		7.24	17.23	9.01	1.56	
Ti.	22	Peters stol	} Papias Tusmørket varer 43'	7.22	17.26	9.39	3.22	
O.	23	Tamperdag		7.20	17.28	10.34	4.31	
To.	24	Skuddag		7.17	17.30	11.46	5.20	
F.	25	Matthias		7.15	17.32	13.08	5.52	
L.	26	Victorinus		7.12	17.34	14.33	6.13	
10. uge. Menneskets afmagt, Jesu magt, Mark. 9, 17-29. 1' række, Matth. 15, 21-28.								
S.	27	2. s. i fasten	} Remiscere. Inger ☉ f. m. 4. 12'	7.10	17.36	15.56	6.28	
M.	28	Leander		7.08	17.38	17.16	6.38	
Ti.	29	Øllegaard		7.05	17.41	18.33	6.47	

FEBRUAR 1972

Højvande ved
vestkysten og s. 5

1.	2.33	15.58
2.	4.07	16.34
3.	4.40	17.07
4.	5.11	17.40
5.	5.44	18.15
6.	6.22	18.55
7.	7.09	19.41
8.	8.03	20.36
9.	9.05	21.37
10.	10.11	22.43
11.	11.25	23.58
12.	-	12.40
13.	1.03	13.34
14.	1.52	14.20
15.	2.35	15.02
16.	3.15	15.43
17.	3.52	16.22
18.	4.28	17.01
19.	5.04	17.41
20.	5.44	18.23
21.	6.30	19.12
22.	7.24	20.12
23.	8.31	21.26
24.	9.54	22.46
25.	11.23	-
26.	0.04	12.40
27.	1.07	13.36
28.	1.55	14.22
29.	2.35	15.01

Marts 1972 Tordsmåned 31 dage			O.☉N.		O.☾N.			
O.	1	Albinus	Tusmørket varer 42'		7.03	17.43	19.49	6.55
To.	2	Simplicius			7.00	17.45	21.04	7.03
F.	3	Kunigunde			6.58	17.47	22.20	7.11
L.	4	Adrianus	☉ fjernest jorden		6.55	17.49	23.37	7.21
11. uge. Løgnens fader , Joh. 8, 42-51. 1' række, Luk. 11, 14-28.								
S.	5	3. s. i fasten	Oculi. Theophilus		6.52	17.51	-	7.34
M.	6	Gotfred			6.50	17.53	0.53	7.52
Ti.	7	Perpetua			6.47	17.55	2.07	8.19
O.	8	Beata	{Tusmørket varer 42' ☉ s. kv. 8. 6'		6.45	17.57	3.12	9.00
To.	9	40 riddere			6.42	17.59	4.05	9.57
F.	10	Ædel			6.40	18.01	4.43	11.10
L.	11	Fred. IX. føds.	Thala		6.37	18.03	5.09	12.34
12. uge. Jesus livets brød , Joh. 6, 35-51. 1' række, Joh. 6, 1-15.								
S.	12	Midfaste	Lætare. Gregorius		6.35	18.05	5.28	14.03
M.	13	Macedonius			6.32	18.07	5.41	15.35
Ti.	14	Eutychius			6.29	18.10	5.53	17.08
O.	15	Zacharias	{Tusmørket varer 42' ☉ n. m. 12. 35'		6.27	18.12	6.03	18.42
To.	16	Gudmund	☉ nærmest jorden		6.24	18.14	6.14	20.17
F.	17	Gertrud			6.22	18.16	6.26	21.55
L.	18	Fred. III. føds.	Alexander		6.19	18.18	6.42	23.33
13. uge. Mariæ lovsang , Luk. 1, 46-56. 1' række, Luk. 1, 26-38.								
S.	19	5. s. i fasten	Judica. Joseph		6.16	18.20	7.05	-
M.	20	Gordius	Jævdøgn		6.14	18.21	7.39	1.04
Ti.	21	Benedictus			6.11	18.24	8.29	2.21
O.	22	Paulus	{Tusmørket varer 42' ☉ f. kv. 3. 12'		6.09	18.26	9.37	3.18
To.	23	Fidelis			6.06	18.28	10.57	3.55
F.	24	Ulrica			6.03	18.30	12.21	4.19
L.	25	Mariæ bebud.			6.01	18.32	13.43	4.35
14. uge. Jesus salves i Bethania , Mark. 14, 3-9. 1' række, Matth. 21, 1-9.								
S.	26	Palmesøndag	Gabriel		5.58	18.34	15.03	4.47
M.	27	Kastor			5.56	18.36	16.20	4.56
Ti.	28	Dr. Ingrid føds.	Eustachius		5.53	18.38	17.35	5.05
O.	29	Jonas	{Tusmørket varer 43' ☉ f. m. 21. 6'		5.50	18.40	18.50	5.12
To.	30	Skærtorsdag	Quirinus		5.48	18.42	20.05	5.21
F.	31	Langfredag	Fred. 5. føds.		5.45	18.44	21.21	5.30

MARTS 1972Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	3.11	15.36
2.	3.44	16.08
3.	4.14	16.37
4.	4.43	17.08
5.	5.15	17.37
6.	5.52	18.14
7.	6.33	18.54
8.	7.17	19.39
9.	8.08	20.33
10.	9.11	21.43
11.	10.36	23.17
12.	-	12.05
13.	0.30	13.06
14.	1.21	13.52
15.	2.05	14.35
16.	2.45	15.16
17.	3.23	15.56
18.	4.02	16.36
19.	4.44	17.17
20.	5.29	18.02
21.	6.18	18.52
22.	7.14	19.48
23.	8.20	20.58
24.	9.35	22.14
25.	10.58	23.34
26.	-	12.14
27.	0.37	13.10
28.	1.27	13.55
29.	2.09	14.34
30.	2.45	15.09
31.	3.18	15.39

April 1972		Fåremåned	30 dage	O.☉N.		O.☾N.	
L.	1 Hugo	☉ fjernest jorden	5.43	18.46	22.37	5.43	
15. uge. Kristi opstandelse , Matth. 28, 1-8. 1' række, Mark. 16, 1-7.							
S.	2 Påskedag	Theodosius	5.40	18.48	23.51	5.59	
M.	3 2. påskedag	Nicætas	5.37	18.50	-	6.23	
Ti.	4 Ambrosius		5.35	18.52	1.00	6.58	
O.	5 Irene	Tusmørket varer 43'	5.32	18.54	1.56	7.48	
To.	6 Sixtus		5.30	18.56	2.39	8.54	
F.	7 Egesippus	☾ s. kv. 0. 45'	5.27	18.58	3.09	10.11	
L.	8 Chr. IX. føds.	Janus	5.25	19.00	3.30	11.35	
16. uge. Vogt mine får , Joh. 21, 15-19. 1' række, Joh. 20, 19 til enden.							
S.	9 1. s. e. påske	Quasimodo.	5.22	19.02	3.46	13.03	
M.	10 Ezechiel		5.19	19.04	3.58	14.33	
Ti.	11 Leo		5.17	19.06	4.09	16.04	
O.	12 Chr. IV. føds.	Julius Tusmørket varer 45'	5.14	19.08	4.19	17.38	
To.	13 Justinus	☉ n. m. 21. 31'	5.12	19.10	4.31	19.16	
F.	14 Tiburtius	☉ nærmest jorden	5.09	19.12	4.46	20.56	
L.	15 Chr. V. føds.	Olympia	5.07	19.14	5.06	22.34	
17. uge. Hyrden og fårene , Joh. 10, 22-30. 1' række, Joh. 10, 11-16.							
S.	16 { 2. s. e. påske Pr. Margrethe	Misericordia Domini Mariane	5.04	19.16	5.36	-	
M.	17 Anicetus		5.02	19.18	6.21	0.01	
Ti.	18 Eleutherius		4.59	19.20	7.25	1.08	
O.	19 Daniel	Tusmørket varer 46'	4.57	19.22	8.43	1.53	
To.	20 Sulpicius	☉ f. kv. 13. 45'	4.55	19.24	10.08	2.22	
F.	21 Florentius		4.52	19.26	11.31	2.41	
L.	22 Cajus		4.50	19.28	12.52	2.55	
18. uge. Vejen, sandheden og livet , Joh. 14, 1-11. 1' række, Joh. 16, 16-22.							
S.	23 3. s. e. påske	Jubilate. Georgius	4.47	19.30	14.09	3.05	
M.	24 Albertus		4.45	19.32	15.24	3.14	
Ti.	25 Mark. evang.		4.43	19.34	16.38	3.22	
O.	26 Cletus	Tusmørket varer 48'	4.40	19.36	17.53	3.30	
To.	27 Charl. Amalie	Ananias Vitalis	4.38	19.38	19.08	3.40	
F.	28 Bededag	☉ f. m. 13. 45' ☉ fjernest jorden	4.36	19.40	20.24	3.51	
L.	29 Peter martyr		4.34	19.42	21.39	4.07	
19. uge. Sandheden gør fri , Joh. 8, 28-36. 1' række, Joh. 16, 5-15.							
S.	30 4. s. e. påske	Cantate. Severus	4.31	19.44	22.49	4.28	

APRIL 1972

Højvande ved
vestkysten se. s. 5

1.	3.48	16.05
2.	4.18	16.32
3.	4.48	17.02
4.	5.24	17.37
5.	6.02	18.15
6.	6.43	18.56
7.	7.31	19.46
8.	8.31	20.52
9.	9.53	22.22
10.	11.23	23.45
11.	-	12.28
12.	0.43	13.20
13.	1.31	14.05
14.	2.14	14.48
15.	2.57	15.30
16.	3.41	16.12
17.	4.27	16.57
18.	5.17	17.45
19.	6.10	18.36
20.	7.06	19.30
21.	8.06	20.31
22.	9.12	21.39
23.	10.26	22.54
24.	11.39	-
25.	0.01	12.37
26.	0.54	13.24
27.	1.36	14.04
28.	2.17	14.38
29.	2.51	15.07
30.	3.22	15.34

Maj 1972			Majmåned	31 dage	O.☉N.		O.☾N.	
M.	1	Philip og Jacob	Voldermisse	4.29	19.46	23.50	5.00	
Ti.	2	Athanasius		4.27	19.48	-	5.45	
O.	3	Korsmisse	Tusmørket varer 50'	4.25	19.50	0.37	6.45	
To.	4	Florian		4.22	19.52	1.10	7.58	
F.	5	{ Danmarks befrielse	{Gothard {De lyse nætter beg.	4.20	19.54	1.33	9.18	
L.	6	{Johannes ante portam	☾ s. kv. 13. 26'	4.18	19.56	1.50	10.42	
20. uge. Jesu bøn for disciplene, Joh. 17, 1-11. 1' række, Joh. 16, 23-28.								
S.	7	5. s. e. påske	Rogate. Flavia	4.16	19.57	2.03	12.08	
M.	8	Stanislaus		4.14	19.59	2.14	13.35	
Ti.	9	Caspar		4.12	20.01	2.25	15.04	
O.	10	Gordianus	Tusmørket varer 54'	4.10	20.03	2.36	16.37	
To.	11	Kr. himmelfart	Mamertus	4.08	20.05	2.49	18.15	
F.	12	Pancratius	☉ nærmest jorden	4.06	20.07	3.06	19.54	
L.	13	Ingenuus	☉ n. m. 5. 8'	4.04	20.09	3.31	21.29	
21. uge. At de alle må være eet, Joh. 17, 20 til enden. 1' række, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4.								
S.	14	6. s. e. påske	Exaudi. Kristian	4.03	20.11	4.09	22.48	
M.	15	Sophie		4.01	20.13	5.05	23.44	
Ti.	16	Sara		3.59	20.14	6.21	-	
O.	17	Bruno	Tusmørket varer 57'	3.57	20.16	7.46	0.21	
To.	18	Erik		3.55	20.18	9.13	0.44	
F.	19	Potentiana		3.54	20.20	10.37	1.00	
L.	20	Angelica	☽ f. kv. 2. 16'	3.52	20.21	11.57	1.12	
22. uge. Helligåndens komme, Joh. 14, 15-21. 1' række, Joh. 14, 23 til enden.								
S.	21	Pinsedag	Helene	3.51	20.23	13.13	1.22	
M.	22	2. pinsedag	Castus	3.49	20.25	14.28	1.30	
Ti.	23	Desiderius		3.47	20.26	15.42	1.39	
O.	24	Tamperdag	{Esther {Tusmørket varer 60'	3.46	20.28	16.56	1.48	
To.	25	Urbanus	☉ fjernest jorden	3.45	20.30	18.12	1.59	
F.	26	Beda		3.43	20.31	19.27	2.13	
L.	27	Lucian		3.42	20.33	20.40	2.33	
23. uge. Dåb i den treenige Guds navn, Matth. 28, 18 til enden. 1' række, Joh. 3, 1-15.								
S.	28	Trinitatis	{Vilhelm {☉ f. m. 5. 28'	3.41	20.34	21.44	3.01	
M.	29	Maximinus		3.39	20.36	22.35	3.42	
Ti.	30	Vigand		3.38	20.37	23.12	4.39	
O.	31	Petronella	Tusmørket varer 64'	3.37	20.38	23.38	5.49	

MAJ 1972

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	3.53	16.02
2.	4.16	16.34
3.	5.02	17.09
4.	5.40	17.45
5.	6.21	18.26
6.	7.08	19.15
7.	8.06	20.18
8.	9.22	21.39
9.	10.46	23.00
10.	11.54	-
11.	0.05	12.49
12.	1.00	13.39
13.	1.50	14.25
14.	2.38	15.10
15.	3.27	15.55
16.	4.17	16.42
17.	5.08	17.30
18.	5.59	18.17
19.	6.50	19.07
20.	7.44	19.59
21.	8.42	20.59
22.	9.46	22.06
23.	10.54	23.14
24.	11.56	-
25.	0.15	12.47
26.	1.05	13.29
27.	1.48	14.06
28.	2.26	14.38
29.	3.01	15.10
30.	3.37	15.43
31.	4.12	16.19

Juni 1972		Skærsommer	30 dage	O.☉N.		O.☾N.	
To.	1	Nikomedes		3.36	20.40	23.56	7.07
F.	2	Marcellinus		3.35	20.41	-	8.29
L.	3	Fred. VIII. føds.	Erasmus	3.34	20.42	0.10	9.53
24. uge. Den rige bonde , Luk. 12, 13-21. 1' række, Luk. 16, 19 til enden.							
S.	4	1. s. e. trin.	{Optatus {☿ s. kv. 22. 22'	3.33	20.43	0.21	11.17
M.	5	Grundlovsdag	{Kong Hans' føds. {Bonifacius	3.32	20.44	0.32	12.43
Ti.	6	Norbertus		3.32	20.46	0.42	14.11
O.	7	Jeremias	Tusmørket varer 67'	3.31	20.47	0.53	15.43
To.	8	Medardus		3.30	20.48	1.08	17.18
F.	9	Primus		3.30	20.49	1.28	18.54
L.	10	Onuphrius	☉ nærmest jorden	3.29	20.49	1.59	20.21
25. uge. Kristi efterfølgelse , Luk. 14, 25 til enden. 1' række, Luk. 14, 16-24.							
S.	11	{2. s. e. trin. {Prins Henrik	{Barnabas apostel {☉ n. m. 12. 30'	3.29	20.50	2.45	21.29
M.	12	Basilius		3.28	20.51	3.53	22.15
Ti.	13	Cyrillus		3.28	20.52	5.16	22.45
O.	14	Rufinus	Tusmørket varer 69'	3.28	20.52	6.46	23.05
To.	15	Valdemarsdag	Vitus	3.28	20.53	8.14	23.18
F.	16	Tycho		3.27	20.53	9.37	23.29
L.	17	Botolphus		3.27	20.54	10.57	23.38
26. uge. Den fortabte søn , Luk. 15, 11 til enden. 1' række, Luk. 15, 1-10.							
S.	18	3. s. e. trin.	{Leontius {☿ f. kv. 16. 41'	3.27	20.54	12.13	23.47
M.	19	Gervasius		3.27	20.55	13.28	23.56
Ti.	20	Sylverius		3.27	20.55	14.43	-
O.	21	Albanus	{Tusmørket varer 70' {Solhverv, {længste dag	3.28	20.55	15.58	0.06
To.	22	10000 martyr.	☉ fjernest jorden	3.28	20.55	17.14	0.19
F.	23	Paulinus		3.28	20.55	18.28	0.37
L.	24	St. Hansdag		3.29	20.55	19.35	1.02
27. uge. Elsk eders fjender , Matth. 5, 43 til enden. 1' række, Luk. 6, 36-42.							
S.	25	4. s. e. trin.	Prosper	3.29	20.55	20.31	1.39
M.	26	Pelagius	☉ f. m. 19. 46'	3.29	20.55	21.13	2.30
Ti.	27	Syvsoverdag		3.30	20.55	21.42	3.37
O.	28	Carol. Amalie	{Eleonora {Tusmørket varer 69'	3.31	20.55	22.03	4.54
To.	29	Petrus Paulus		3.31	20.55	22.18	6.17
F.	30	Lucina		3.32	20.54	22.30	7.41

JUNI 1972

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	4.49	16.54
2.	5.27	17.29
3.	6.07	18.08
4.	6.53	18.54
5.	7.47	19.51
6.	8.54	21.02
7.	10.12	22.21
8.	11.22	23.33
9.	-	12.24
10.	0.38	13.20
11.	1.37	14.12
12.	2.31	14.59
13.	3.22	15.44
14.	4.10	16.29
15.	4.57	17.12
16.	5.43	17.55
17.	6.28	18.37
18.	7.14	19.22
19.	8.03	20.14
20.	8.59	21.16
21.	10.00	22.21
22.	11.01	23.26
23.	12.00	-
24.	0.28	12.52
25.	1.20	13.36
26.	2.04	14.17
27.	2.44	14.56
28.	3.23	15.34
29.	4.02	16.11
30.	4.40	16.46

Juli 1972		Ormemåned	31 dage	O. ☉ N.		O. ☾ N.	
L.	1 Chr. II. føds.	{ Fred. 2. føds. Theobaldus	3.33	20.54	22.40	9.05	
28. uge. Peters bekendelse, Matth. 16, 13-26. 1' række, Luk. 5, 1-11.							
S.	2 5. s. e. trin.	Mariæ besøgelse	3.34	20.53	22.50	10.29	
M.	3 Cornelius		3.34	20.53	23.01	11.55	
Ti.	4 Ulricus	☾ s. kv. 4. 26'	3.35	20.52	23.14	13.23	
O.	5 Anshelmus	{ Tusmørket varer 67' Jorden fjern. solen	3.36	20.51	23.31	14.55	
To.	6 Dion		3.37	20.51	23.56	16.28	
F.	7 Villebaldus		3.39	20.50	-	17.57	
L.	8 Kjeld	☉ nærmest jorden	3.40	20.49	0.33	19.13	
29. uge. Den rige yngling, Matth. 19, 16-26. 1' række, Matth. 5, 20-26.							
S.	9 6. s. e. trin.	Sostrata	3.41	20.48	1.30	20.08	
M.	10 Knud konge	{ ☉ n. m. 20. 39' Solformørkelse	3.42	20.47	2.46	20.44	
Ti.	11 Josva		3.43	20.46	4.14	21.08	
O.	12 Henrik	Tusmørket varer 64'	3.45	20.45	5.44	21.24	
To.	13 Margarethe		3.46	20.44	7.11	21.36	
F.	14 Bonaventura		3.47	20.43	8.34	21.46	
L.	15 Apostl. deling		3.49	20.41	9.53	21.55	
30. uge. Bekendelse uden frygt, Matth. 10, 24-31. 1' række, Mark. 8, 1-9.							
S.	16 7. s. e. trin.	Susanne	3.50	20.40	11.10	22.04	
M.	17 Alexius		3.52	20.39	12.26	22.13	
Ti.	18 Arnolphus	☾ f. kv. 8. 46'	3.53	20.37	13.41	22.25	
O.	19 Justa	{ Tusmørket varer 60' ☉ fjernest jorden	3.55	20.36	14.57	22.41	
To.	20 Elias		3.56	20.34	16.12	23.03	
F.	21 Evenus		3.58	20.33	17.23	23.34	
L.	22 Maria Magd.	Hundredagene beg.	4.00	20.31	18.24	-	
31. uge. At høre og gøre derefter, Matth. 7, 22 til enden. 1' række, Matth. 7, 15-21.							
S.	23 8. s. e. trin.	Apollinaris	4.01	20.30	19.11	0.20	
M.	24 Christina		4.03	20.28	19.45	1.22	
Ti.	25 Jacobus		4.05	20.26	20.09	2.36	
O.	26 Anna	{ Tusmørket varer 57' ☉ f. m. 8. 24'	4.06	20.25	20.26	3.58	
To.	27 Martha		4.08	20.23	20.39	5.24	
F.	28 Aurelius		4.10	20.21	20.50	6.49	
L.	29 Oluf		4.12	20.19	21.00	8.15	
32. uge. At vente på Herren, Luk. 12, 32-48. 1' række, Luk. 16, 1-9.							
S.	30 9. s. e. trin.	Abdon	4.13	20.17	21.10	9.41	
M.	31 Germanus		4.15	20.15	21.22	11.09	

JULI 1972Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	5.17	17.19
2.	5.55	17.55
3.	6.37	18.36
4.	7.25	19.26
5.	8.24	20.29
6.	9.38	21.48
7.	10.54	23.10
8.	-	12.04
9.	0.27	13.09
10.	1.37	14.04
11.	2.28	14.51
12.	3.16	15.33
13.	3.59	16.13
14.	4.40	16.51
15.	5.20	17.28
16.	5.59	18.04
17.	6.38	18.43
18.	7.20	19.31
19.	8.10	20.29
20.	9.07	21.34
21.	10.07	22.39
22.	11.10	23.50
23.	-	12.16
24.	0.55	13.13
25.	1.44	13.59
26.	2.26	14.41
27.	3.07	15.20
28.	3.46	15.56
29.	4.24	16.31
30.	5.01	17.03
31.	5.37	17.38

August 1972 Høstmåned			31 dage	O.☉N.		O.☾N.	
Ti.	1	Peters fængsel	}Tusmørket varer 54' ☾ s. kv. 9. 2' ☉ nærmest jorden	4.17	20.13	21.38	12.39
O.	2	Hannibal		4.19	20.12	21.59	14.11
To.	3	Nikodemus		4.21	20.10	22.31	15.40
F.	4	Dominicus		4.23	20.07	23.19	16.59
L.	5	Osvaldus		4.25	20.05	-	18.01
33. uge. Dom over denne slægt , Matth. 11, 16-24. 1' række, Luk. 19, 41 til enden.							
S.	6	10. s. e. trin.	Kristi forklarelse	4.26	20.03	0.26	18.43
M.	7	Donatus	De lyse nætter ender	4.28	20.01	1.48	19.11
Ti.	8	Ruth		4.30	19.59	3.16	19.29
O.	9	Romanus	}Tusmørket varer 50' ☉ n. m. 6. 26'	4.32	19.57	4.44	19.43
To.	10	Laurentius		4.34	19.55	6.09	19.54
F.	11	Herman		4.36	19.52	7.30	20.03
L.	12	Chr. III. føds.	Clara	4.38	19.50	8.48	20.12
34. uge. Jesus og synderinden , Luk. 7, 36 til enden. 1' række, Luk. 18, 9-14.							
S.	13	11. s. e. trin.	Hippolytus	4.40	19.48	10.05	20.22
M.	14	Eusebius		4.42	19.46	11.22	20.33
Ti.	15	{Mariæ himmelfart		4.44	19.43	12.38	20.47
O.	16	Rochus	}Tusmørket varer 48' ☉ fjernest jorden ☾ f. kv. 2. 9'	4.45	19.41	13.54	21.06
To.	17	Anastatius		4.47	19.39	15.06	21.33
F.	18	Agapetus		4.49	19.36	16.11	22.12
L.	19	Sebaldus		4.51	19.34	17.04	23.06
35. uge. Bespottelse imod Ånden , Matth. 12, 31-42. 1' række, Mark. 7, 31 til enden.							
S.	20	12. s. e. trin.	Bernhard	4.53	19.32	17.43	-
M.	21	Salomon		4.55	19.29	18.11	0.15
Ti.	22	Symphorian		4.57	19.27	18.31	1.34
O.	23	Zakæus	}Tusmørket varer 46' Hundredagene ender ☉ f. m. 19. 22'	4.59	19.24	18.46	2.59
To.	24	Bartholomæus		5.01	19.22	18.58	4.26
F.	25	Ludvig		5.03	19.19	19.09	5.53
L.	26	Irenæus		5.05	19.17	19.19	7.21
36. uge. Den er størst, som tjener , Matth. 20, 20-28. 1' række, Luk. 10, 23-37.							
S.	27	13. s. e. trin.	Gebhardus	5.07	19.14	19.31	8.51
M.	28	Lovise	}Augustinus ☉ nærmest jorden	5.09	19.12	19.46	10.22
Ti.	29	Joh. halsh.		5.10	19.09	20.05	11.55
O.	30	Benjamin	Tusmørket varer 45'	5.12	19.07	20.34	13.26
To.	31	Bertha	☾ s. kv. 13. 48'	5.14	19.04	21.16	14.49

AUGUST 1972

Højvænde ved
vestkysten se s. 5

1.	6.16	18.17
2.	7.01	19.05
3.	7.55	20.05
4.	9.07	21.25
5.	10.28	22.54
6.	11.47	-
7.	0.20	12.56
8.	1.27	13.51
9.	2.19	14.37
10.	3.02	15.16
11.	3.42	15.52
12.	4.19	16.27
13.	4.53	16.59
14.	5.26	17.32
15.	5.59	18.08
16.	6.36	18.52
17.	7.20	19.44
18.	8.13	20.45
19.	9.14	21.53
20.	10.22	23.12
21.	11.42	-
22.	0.29	12.48
23.	1.19	13.35
24.	2.02	14.16
25.	2.42	14.54
26.	3.21	15.30
27.	3.59	16.05
28.	4.36	16.40
29.	5.14	17.18
30.	5.54	18.01
31.	6.39	18.52

September 1972 Fiskemåned 30 dage			O. ☺ N		O. ☾ N.		
F.	1	Ægidius	5.16	19.02	22.16	15.55	
L.	2	Elisa	5.18	18.59	23.32	16.42	
37. uge. Den syge ved Bethesda dam, Joh. 5, 1-15. 1' række, Luk. 17, 11-19.							
S.	3	14. s. e. trin.	Seraphia	5.20	18.57	-	17.14
M.	4	Juliane Marie	Theodosia	5.22	18.54	0.57	17.35
Ti.	5	Regina		5.24	18.51	2.23	17.50
O.	6	Magnus	Tusmørket varer 44'	5.26	18.49	3.48	18.02
To.	7	Louise	{ Robert ☺ n. m. 18. 29'	5.28	18.46	5.09	18.12
F.	8	Mariæ føds.		5.30	18.44	6.28	18.21
L.	9	Gorgonius		5.32	18.41	7.45	18.31
38. uge. Eet er fornødent, Luk. 10, 38 til enden. 1' række, Matth. 6, 24 til enden.							
S.	10	15. s. e. trin.	Burchhardt	5.34	18.38	9.02	18.41
M.	11	Hillebert		5.35	18.36	10.19	18.54
Ti.	12	Guido		5.37	18.33	11.35	19.11
O.	13	Cyprianus	{ Tusmørket varer 43' ☺ fjernest jorden	5.39	18.31	12.49	19.35
To.	14	† ophøjelse		5.41	18.28	13.56	20.09
F.	15	Eskild	☾ f. kv. 20. 13'	5.43	18.25	14.54	20.56
L.	16	Euphemia		5.45	18.23	15.38	21.57
39. uge. Lazarus' opvækkelse, Joh. 11, 19-45. 1' række, Luk. 7, 11-17.							
S.	17	16. s. e. trin.	Lambertus	5.47	18.20	16.10	23.11
M.	18	Chr. 8. føds.	Titus	5.49	18.17	16.33	-
Ti.	19	Constantia		5.51	18.15	16.50	0.32
O.	20	Tamperdag	{ Tobias Tusmørket varer 42'	5.53	18.12	17.04	1.57
To.	21	Matthæus		5.55	18.10	17.16	3.23
F.	22	Mauritius	Jævn døgn	5.57	18.07	17.27	4.52
L.	23	Linus	☽ f. m. 5. 7'	5.59	18.04	17.39	6.22
40. uge. Jesus som gæst hos tolderen Levi, Mark. 2, 14-22. 1' række, Luk. 14, 1-11.							
S.	24	17. s. e. trin.	Tecla	6.00	18.02	17.53	7.55
M.	25	Cleophas	☺ nærmest jorden	6.02	17.59	18.11	9.30
Ti.	26	Chr. 10. føds.	Adolph	6.04	17.56	18.37	11.05
O.	27	Cosmus	Tusmørket varer 42'	6.06	17.54	19.15	12.33
To.	28	Venceslaus		6.08	17.51	20.11	13.47
F.	29	St. Michael	☾ s. kv. 20. 16'	6.10	17.49	21.23	14.41
L.	30	Hieronymus		6.12	17.46	22.45	15.17

SEPTEMBER 1972

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	7.33	19.54
2.	8.43	21.14
3.	10.04	22.42
4.	11.26	-
5.	0.06	12.36
6.	1.10	13.30
7.	1.59	14.14
8.	2.41	14.52
9.	3.18	15.28
10.	3.53	16.00
11.	4.23	16.31
12.	4.52	17.01
13.	5.21	17.37
14.	5.55	18.17
15.	6.35	19.02
16.	7.19	19.53
17.	8.12	20.56
18.	9.21	22.22
19.	10.55	23.49
20.	-	12.09
21.	0.44	12.59
22.	1.30	13.42
23.	2.12	14.22
24.	2.52	14.59
25.	3.30	15.37
26.	4.09	16.18
27.	4.48	17.02
28.	5.33	17.51
29.	6.22	18.56
30.	7.18	19.48

Oktober 1972 Sædemåned 31 dage			O.☉N.		O.☾N.		
41. uge. Det sande vintræ , Joh. 15, 1-11. 1' række, Matth. 22, 34 til enden.							
S.	1	18. s. e. trin.	Remigius	6.14	17.43	-	15.41
M.	2	Ditlev		6.16	17.41	0.10	15.57
Ti.	3	Mette		6.18	17.38	1.34	16.10
O.	4	Franciscus	Tusmørket varer 42'	6.20	17.36	2.55	16.21
To.	5	Placidus		6.22	17.33	4.13	16.30
F.	6	Fred. 7. føds.	Broderus	6.24	17.30	5.30	16.40
L.	7	Fred. 1. føds.	{Amalie ☉ n. m. 9. 8'	6.26	17.28	6.46	16.50
42. uge. De første disciple , Joh. 1, 35 til enden. 1' række, Matth. 9, 1-8.							
S.	8	19. s. e. trin.	Ingeborg	6.28	17.25	8.02	17.02
M.	9	Dionysius		6.30	17.23	9.18	17.18
Ti.	10	Gereon		6.32	17.20	10.32	17.39
O.	11	Fred. 4. føds.	{☉ fjernest jorden Tusmørket varer 42'	6.34	17.18	11.42	18.09
To.	12	Maximilian		6.36	17.15	12.43	18.51
F.	13	Angelus		6.38	17.13	13.32	19.47
L.	14	Calixtus		6.40	17.10	14.08	20.54
43. uge. De utro vingårdsmænd , Matth. 21, 28-44. 1' række, Matth. 22, 1-14.							
S.	15	20. s. e. trin.	{Hedevig ☽ f. kv. 13. 55'	6.42	17.08	14.34	22.10
M.	16	Gallus		6.44	17.05	14.53	23.31
Ti.	17	Florentinus		6.46	17.03	15.08	-
O.	18	Lukas evang.	Tusmørket varer 42'	6.48	17.00	15.20	0.54
To.	19	Balthasar		6.50	16.58	15.32	2.19
F.	20	Felicianus		6.52	16.56	15.44	3.47
L.	21	11.000 jomfruer		6.55	16.53	15.57	5.18
44. uge. Markerne er hvide til høst , Joh. 4, 34-42. 1' række, Joh. 4, 46-53.							
S.	22	21. s. e. trin.	{Cordula ☉ f. m. 14. 25'	6.57	16.51	16.14	6.53
M.	23	Søren	☉ nærmest jorden	6.59	16.48	16.37	8.31
Ti.	24	{De forenede Nationers dag	Proclus	7.01	16.46	17.11	10.06
O.	25	Crispinus	Tusmørket varer 43'	7.03	16.44	18.01	11.29
To.	26	Amandus		7.05	16.41	19.10	12.32
F.	27	Sem		7.07	16.39	20.32	13.16
L.	28	{Marie Sophie Frederikke	Simon og Judas	7.09	16.37	21.58	13.44
45. uge. Ve verden for forargelserne , Matth. 18, 1-14. 1' række, Matth. 18, 23 til enden.							
S.	29	22. s. e. trin.	{Narcissus ☾ s. kv. 5. 41'	7.11	16.35	23.23	14.03
M.	30	Absalon		7.13	16.33	-	14.18
Ti.	31	Louise	Reformationen beg.	7.15	16.30	0.44	14.29

OKTOBER 1972

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	8.26	21.04
2.	9.40	22.24
3.	10.58	23.44
4.	-	12.08
5.	0.44	13.02
6.	1.33	13.47
7.	2.14	14.26
8.	2.51	15.02
9.	3.24	15.34
10.	3.52	16.04
11.	4.17	16.35
12.	4.46	17.09
13.	5.19	17.47
14.	5.55	18.28
15.	6.36	19.13
16.	7.23	20.09
17.	8.23	21.27
18.	9.48	22.57
19.	11.18	-
20.	0.02	12.16
21.	0.54	13.05
22.	1.40	13.49
23.	2.22	14.32
24.	3.04	15.15
25.	3.46	16.01
26.	4.30	16.51
27.	5.18	17.44
28.	6.09	18.40
29.	7.05	19.41
30.	8.06	20.46
31.	9.12	21.57

November 1972 Slagtemåned 30 dage

O. ☉.N.

O. ☾.N.

O.	1	Alle helgen	Tusmørket varer 45'	7.18	16.28	2.02	14.39
To.	2	Alle sjæle		7.20	16.26	3.19	14.48
F.	3	Hubertus		7.22	16.24	4.34	14.58
L.	4	Otto		7.24	16.22	5.49	15.10

46. uge. **Jordens salt og verdens lys**, Matth. 5, 13-16.
1' række, Matth. 5, 1-12

S.	5	23. s. e. trin.	Malachias	7.26	16.20	7.05	15.25
M.	6	Leonhardus	☉ n. m. 2. 21'	7.28	16.18	8.19	15.45
Ti.	7	Engelbrecht	☽ fjernest jorden	7.30	16.16	9.31	16.12
O.	8	Claudius	Tusmørket varer 46'	7.32	16.14	10.35	16.50
To.	9	Theodor		7.35	16.12	11.27	17.41
F.	10	Luther		7.37	16.10	12.07	18.44
L.	11	Morten bisp		7.39	16.08	12.36	19.57

47. uge. **Fra døden til livet**, Joh. 5, 17-29.
1' række, Matth. 9, 18-26.

S.	12	24. s. e. trin.	Torkild	7.41	16.06	12.57	21.14
M.	13	Arcadius		7.43	16.05	13.13	22.34
Ti.	14	Frederik	☽ f. kv. 6. 1'	7.45	16.03	13.26	23.55
O.	15	Leopold	Tusmørket varer 47'	7.47	16.01	13.37	-
To.	16	Othenius		7.49	15.59	13.48	1.18
F.	17	Anianus		7.51	15.58	14.00	2.44
L.	18	Hesychius		7.53	15.56	14.15	4.14

48. uge. **Når kommer Guds rige?** Luk. 17, 20-33.
1' række, Matth. 24, 15-28.

S.	19	25. s. e. trin.	Elisabeth	7.55	15.55	14.34	5.49
M.	20	Volkmarus		7.57	15.53	15.03	7.26
Ti.	21	Mariæ ofring	☽ f. m. 0. 7'	7.59	15.52	15.45	8.58
O.	22	Cecilia	☽ nærmest jorden	8.01	15.50	16.48	10.14
To.	23	Clemens	Tusmørket varer 49'	8.03	15.49	18.07	11.08
F.	24	Chrysogonus		8.05	15.48	19.36	11.43
L.	25	Catharina		8.07	15.46	21.05	12.07

49. uge. **Den sidste dom**, Matth. 25, 31 til enden.
1' række, Matth. 11, 25 til enden.

S.	26	26. s. e. trin.	Conradus	8.08	15.45	22.30	12.23
M.	27	Facundus	☾ s. kv. 18. 45'	8.10	15.44	23.50	12.36
Ti.	28	Sophie Magd.		8.12	15.43	-	12.47
O.	29	Saturnius	Tusmørket varer 50'	8.14	15.42	1.08	12.56
To.	30	Chr. 6. føds.	Andreas	8.15	15.41	2.24	13.07

NOVEMBER 1972

Højvande ved
vestkysten se s. 5

1.	10.24	23.11
2.	11.34	-
3.	0.13	12.31
4.	1.03	13.19
5.	1.45	14.00
6.	2.22	14.37
7.	2.54	15.10
8.	3.21	15.42
9.	3.48	16.14
10.	4.19	16.48
11.	4.52	17.25
12.	5.27	18.04
13.	6.05	18.47
14.	6.49	19.39
15.	7.46	20.46
16.	8.59	22.10
17.	10.26	23.21
18.	11.35	-
19.	0.19	12.32
20.	1.11	13.24
21.	1.59	14.14
22.	2.45	15.03
23.	3.31	15.54
24.	4.18	16.45
25.	5.06	17.36
26.	5.55	18.28
27.	6.46	19.22
28.	7.39	20.19
29.	8.37	21.21
30.	9.42	22.28

December 1972 Kristmåned 31 dage			O.☉N.		O.☾N.		
F.	1	Arnold	8.17	15.40	3.39	13.18	
L.	2	Bibiana	8.19	15.39	4.54	13.32	
50. uge. Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9. 2' række, Luk. 4, 16-30.							
S.	3	1. s. i advent	Svend	8.20	15.39	6.08	13.50
M.	4	Charl. Fred.	{ Barbara	8.22	15.38	7.21	14.14
			{ ☉ fjernest jorden				
Ti.	5	Sabina	{ ☉ n. m. 21. 24'	8.23	15.37	8.27	14.49
O.	6	Nikolaus	{ Tusmørket varer 52'	8.25	15.37	9.23	15.36
To.	7	Agathon		8.26	15.36	10.07	16.37
F.	8	Mariæ undf.		8.28	15.36	10.39	17.47
L.	9	Rudolph		8.29	15.35	11.02	19.03
51. uge. Når menneskesønnen kommer, Luk. 21, 25-36. 2' række, Matth. 25, 1-13.							
S.	10	2. s. i advent	Judith	8.30	15.35	11.19	20.21
M.	11	Damasus		8.31	15.35	11.33	21.40
Ti.	12	Epimachus		8.32	15.34	11.44	23.00
O.	13	Lucia	{ Tusmørket varer 53'	8.34	15.34	11.55	-
			{ ☾ f. kv. 19. 36'				
To.	14	Crispus		8.35	15.34	12.06	0.22
F.	15	Nikatius		8.35	15.34	12.19	1.47
L.	16	Lazarus		8.36	15.34	12.35	3.16
52. uge. Johannes Døber i fængsel, Matth. 11, 2-10. 2' række, Luk. 1, 67 til enden.							
S.	17	3. s. i advent	Albina	8.37	15.35	12.57	4.49
M.	18	Lovise		8.38	15.35	13.31	6.22
Ti.	19	Nemesius	{ ☉ nærmest jorden	8.39	15.35	14.22	7.46
O.	20	Tamperdag	{ Abraham	8.39	15.36	15.34	8.52
			{ Tusmørket varer 53'				
To.	21	Thomas	{ Solhverv,	8.40	15.36	17.01	9.37
			{ korteste dag				
F.	22	Japetus		8.40	15.36	18.33	10.07
L.	23	Torlacus		8.41	15.37	20.04	10.27
53. uge. Johannes' vidnesbyrd, Joh. 1, 19-28. 2' række, Joh. 3, 25 til enden.							
S.	24	4. s. i advent	Alexandrine. Adam	8.41	15.38	21.29	10.42
M.	25	Juledag		8.41	15.38	22.50	10.54
Ti.	26	St. Stephan		8.42	15.39	-	11.04
O.	27	Joh. evang.	{ Tusmørket varer 53'	8.42	15.40	0.09	11.14
			{ ☾ s. kv. 11. 27'				
To.	28	Børnedag		8.42	15.41	1.25	11.25
F.	29	Noah		8.42	15.42	2.41	11.38
L.	30	David		8.42	15.43	3.56	11.55
54. uge. Simeon og Anna, Luk. 2, 33-40. 2' række, Luk. 2, 25-32.							
S.	31	{ S. m. jul og nytår	{ Sylvester ☉ fjernest jorden	8.42	15.44	5.09	12.17

DECEMBER 1972

Højvænde ved
vestkysten se s. 5

1.	10.51	23.33
2.	11.55	-
3.	0.28	12.49
4.	1.13	13.35
5.	1.53	14.15
6.	2.27	14.51
7.	2.58	15.26
8.	3.30	16.00
9.	4.04	16.36
10.	4.38	17.12
11.	5.12	17.49
12.	5.47	18.29
13.	6.27	19.15
14.	7.17	20.14
15.	8.20	21.28
16.	9.39	22.44
17.	10.58	23.48
18.	-	12.07
19.	0.48	13.10
20.	1.46	14.08
21.	2.37	15.00
22.	3.23	15.49
23.	4.08	16.36
24.	4.52	17.22
25.	5.36	18.08
26.	6.20	18.54
27.	7.05	19.43
28.	7.54	20.36
29.	8.53	21.35
30.	9.58	22.38
31.	11.08	23.42

**Danske helligdage i 1972,
som er hverdag i Sydslesvig.**

30. marts Skærtorsdag
28. april Bededag

**Sydslesvigske fest- og helligdage
i 1972, som er hverdag i Danmark.**

1. maj Maj-festdag
17. juni Den tyske enhedsdag
31. oktober Reformationsdag,
delvis skolefriday
22. november Bededag

Ferieplan for 1972 for skolerne i Sydslesvig

Juleferie 22. 12.— 5. 1. *Sommerferie* 12. 7.—28. 8.
Påskeferie 24. 3.—10. 4. *Efterårsferie* 14. 10.—25. 10.
Pinseferie 19. 5.—25. 5. *Juleferie* 21. 12.— 8. 1.

I disse datoer medregnes sidste og første skoledag.

Forskydelige højtider 1960-1980

	<i>Fastelavn</i>	<i>Påskedag</i>	<i>Bededag</i>	<i>Kristi Himmelfart</i>	<i>Pinsedag</i>
1960	28. febr.	17. april	13. maj	26. maj	5. juni
61	12. febr.	2. april	28. april	11. maj	21. maj
62	4. marts	22. april	18. maj	31. maj	10. juni
63	24. febr.	14. april	10. maj	23. maj	2. juni
64	9. febr.	29. marts	24. april	7. maj	17. maj
65	28. febr.	18. april	14. maj	27. maj	6. juni
66	20. febr.	10. april	6. maj	19. maj	29. maj
67	5. febr.	26. marts	21. april	4. maj	14. maj
68	25. febr.	14. april	10. maj	23. maj	2. juni
69	16. febr.	6. april	2. maj	15. maj	25. maj
70	8. febr.	29. marts	24. april	7. maj	17. maj
71	21. febr.	11. april	7. maj	20. maj	30. maj
72	13. febr.	2. april	28. april	11. maj	21. maj
73	4. marts	22. april	18. maj	31. maj	10. juni
74	24. febr.	14. april	10. maj	23. maj	2. juni
75	9. febr.	30. marts	25. april	8. maj	18. maj
76	29. febr.	18. april	14. maj	27. maj	6. juni
77	20. febr.	10. april	6. maj	19. maj	29. maj
78	5. febr.	26. marts	21. april	4. maj	14. maj
79	25. febr.	15. april	11. maj	24. maj	3. juni
80	17. febr.	6. april	2. maj	15. maj	25. maj

JANUAR 1973

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

FEBRUAR 1973

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

Naturfredning i Sønderjylland

Af R. P.-Sørensen. (F)

Fred på jord: Det er juleevangelium for de kristne, fremtidsdrøm for optimister, et dybt suk for de fleste. Fred i naturen er ikke uopnåelig, men i fare for at forsvinde op i drømmenes verden. Luften forurenes af kulilte og støv, stilheden ødelægges af motorstøj fra alle verdenshjørner, ikke mindst det femte, som vender mod »rummet«; vandet er allerede forurenat så mange steder, både det ferske og det salte, at man hellere må overlade det til fiskene, der jo er stumme og må lide, evt. dø, i stilhed. »Den danske friske strand« — ja samtidig med forureningen befolkes den visse steder så tæt, at den ikke er natur mere. Den »digre muld så evnefuld, så yppig til at yde« yder ganske vist mere pr. hektar end den gang, disse digterord blev skrevet, men den gør det ved hjælp af kemiske midler, som mange er begyndt at nære frygt for. Især er der fare forbundet med anvendelsen af insekt- og ukrudtdræbende midler, pesticider, som de så stygt hedder. Vi jordens børn besudler vor rede, enkelte begynder da også at flyve bort fra den, men vi ved alt for godt, at alle de opnåelige nabokloder fra fødselen er både fattigere og grimmere end moder jord.

Så vidt, så skidt. — Når vi indskrænker os til at betragte det sønderjyske landskab, og det er meningen her, kan vi dog straks modulere om til en noget lysere toneart. Her skal ikke synges en begravelsessang, heller ikke en glad melodi i lighed

med »Her er jo en dejlig skov, her er ingen røver«, for det er der. Men en sang med så megen optimisme, som er nødvendig til at holde kampmodet oppe. »Det skønne land med dal og bakker fagre« skal i størst mulig udstrækning bevares skønt, og hvor det er særlig påkrævet, må det gøres ved fredning. Kampens vilkår må man blot gøre sig klart. Nogle steder må vi vige, nogle steder skal vi stå fast, nogle stillinger skal konsolideres. Men vi kan aldrig erobre nyt terræn. Vi finder aldrig et nyt stykke åbent land til erstatning af tabt land.

Forud for en »frontberetning« vil det nok være rigtigt at se lidt på generelle forhold, efter at vi har fået den nye *Lov om naturfredning af 1969* og i forbindelse med den: *Lov om by- og landzoner*.

Sidstnævnte, ofte for nemheds skyld kaldet zoneloven, har både skabt tiltrængt klarhed og i mange tilfælde gjort fredningssager lettere. I formålsparagraffen står der bl. a., at loven skal medvirke til, at bebyggelsen ikke sker i strid med hensynet til befolkningens rekreative interesser og bevarelsen af landskabelige værdier. Selvfølgelig tager loven hensyn til byernes udvikling og sikring af jord dertil. Men det, der betegnes som landzone, det vi også kan kalde det åbne land, det er klarere end nogensinde før *erkendt* og *vurderet* som en værdi, som noget, der skal værnes om *i alles interesse*. Værdiskalaen omfatter det landbrugsøkonomiske, det rekreative, det æstetiske og en række fritidsaktiviteter som fiskeri, jagt, cykling, orienteringsløb, fodture m. m. Hvad den enkelte sætter i første række, beror på stilling i samfundet — og smag.

Det forekommer én, der ser med glade øjne på landskab, at der er ved at komme en vis ny skønhed over de åbne marker samtidig med denne officielle fastslåen af, at de udgør en naturværdi. Der er to grunde. Den stærke opdeling af markerne i små tavl, der fulgte med en omfattende roeavl, er mange steder afløst af en omlægning af driften, således at kornmarkerne bliver større og undertiden udfylder billedet

inden for rammerne af veje og skove og landsbyer. En ny illustration til Helge Rodes verslinjer fra 1921: »Du gav os de marker så bølgende brede, hvor kornakset modnes og gyldnes af sol«.

Og så dette, at vejtræerne forsvinder ved alle de store gennemgående veje. — Småvejenes levende hegn kan og bør for en stor del nok reddes. — Men mon ikke mange af dem, der holdt af vejtræerne, opdager, at man ligesom mere er i det åbne land og er markerne nærmere, når der ikke hvert øjeblik fister en stamme forbi bilruden. Vel var en rigtig allé af høje træer køn, — spredtstående seljerøn dog afgjort i ringere grad —, men væk skulle de jo i mange tilfælde af hensyn til trafikken, og så må man se på den nye skønhed i stedet for at græde over den forsvundne. Fra Frydendal op mod Dybbølbjerg var der i ca. 100 år en smuk allé. Nu ses et langt åbent bakkedrag, som mere iøjnefaldende end før præsenterer sig som en i sin tid brugbar forsvarsstilling.

Og dette bakkedrag bliver bevaret. Det har jo ikke blot sin geologiske historie, men også sin »historiske historie«, begge dele fælles med Dynt Bjerger.

Ellers får naturvenner let en svag frysefornemmelse, når de betragter karakterfulde bakkedrag, især de landskabeligt skønne og videnskabeligt værdifulde randmoræner. De er ikke fredede i den nye lov. Der må rejses speciel fredningssag for hver bakke, der skal reddes, og det kan blive for dyrt. For nok er der den forbedring i den nye lov, at en landmand, hvis jord bliver fredet, får erstatning i forhold til jordens værdi som landbrugsjord. Den tidligere mulighed at operere med en fiktiv køber af landbrugsjord, som ønskedes udstykket til sommerhusgrunde, og forlange erstatning efter køberens tilbud, går ikke. Men det er urealistisk kun at tilbyde erstatning for dyrkningsværdien, når en ejer af grusbakker påstår sig ret til at deltage i den vanvittig store produktion af grus til eksport. Et stykke randmoræne i Bjergskov er fredet. Lidt, men sær-

En ødelagt randmoræne ved Kiskelund set fra oven. I forlængelse af de synlige grave har der været bakker, som er gravet helt bort, hvorefter jorden er udjævnet. Hovedvej 10 går gennem billedet i højre side.

deles godt. Det er meget ønskeligt at finde muligheder for at frede flere af disse bakker. Lovgivning efterlyses.

Det åbne land er altså delvis værnet, delvis i fare. Den åbne strand —, ja, herom er der meget at sige, først noget kuriøst. Den nye lov åbner, i højere grad end den gamle, stranden for almenheden. Efter den gamle måtte man gå langs stranden, men ikke opholde sig og bade ud for privat jord. Den nye lov giver ret til kortvarigt ophold og badning, blot man er 50 m fra privat bebyggelse. Der er foreløbig ikke dom for, hvor langt et kortvarigt ophold må være. En ejer har skrevet i avisen, at han kun går med til en halv time, andre siger: ikke over en halv dag.

Men vi taler her om Sønderjylland, og her har Valdemar Sejrs Jyske Lov haft gyldighed lige til vore dage i denne sag, som i øvrigt i visse andre småsager. Og den fastslår, at alle

har ret til stranden. Nu kunne det nok have en vis interesse at få fastslået, om det endnu er den gamle lovs ordlyd, der gælder her, eller om genforeningen nu er fuldbyrdet også i denne detalje. Forskellen kan jo ligge i det ord kortvarigt og fortolkningen deraf. — Mest en kuriositet.

Nej, det brændende spørgsmål angående vore strande er, hvordan man bedst muligt giver flest muligt adgang til at få sin part af denne store naturværdi og samtidig bevarer værdierne. — To synspunkter kan skitseres således:

1. Her er en dejlig strand, her må vi lave campingplads og bygge sommerhuse, så folk kan komme her.

2. Her er en dejlig strand, den må ikke ødelægges af en sommerhusby eller en campingvognpark med tilhørende kiosker, toiletter, speedbådelarm og sandborge med påskrift »besetzt«.

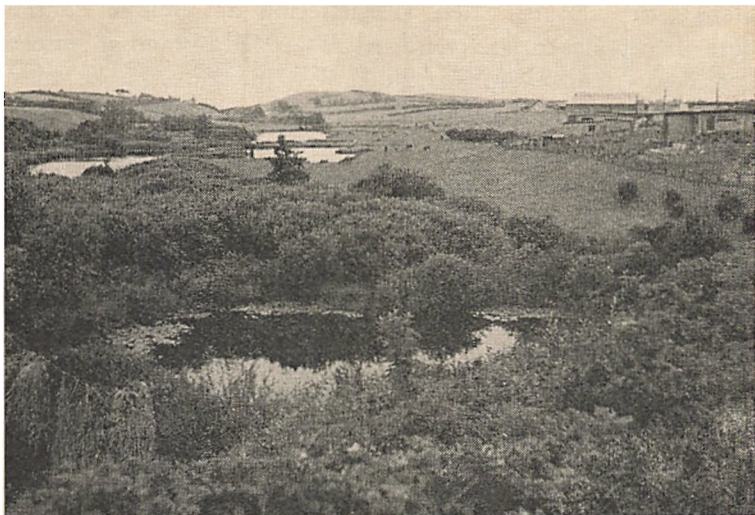
Der kan i hvert enkelt tilfælde blive diskussion om, hvilket synspunkt der skal anlægges, for lige så klart som loven byder at værne om naturværdierne, lige så klart pålægger den både fredningsudvalgene og kommunalrådene at finde egnede pladser til både camping og sommerhusbebyggelse og i det hele taget sørge for, at der åbnes adgang til de rekreative områder. Naturfredningsbestrebelseerne må derfor gå ud på at medvirke til, at feriebyerne placeres sådan, at de mindst muligt skæmmer landskabet, set fra vandet så vel som fra landsiden, og til at finde tilkørselsveje med parkeringsmuligheder til de ubebyggede strandarealer, hvor endagsturister kan bade og gå tur langs stranden.

Man kan både ved at tænke over tingene og ved at være opmærksom på en allerede i gang værende bevægelse forudsige, at flere og flere mennesker vil ud at gå. Der dannes sammenslutninger med dette formål. Der tales og skrives om »kondi«. Skumlere mumler om »slum« i forbindelse med de voldsomme sammenklumpninger i feriebyerne. Det er oplagt, at man må holde både strand- og landarealer åbne for mennesker, som vil gå. Til dem hører næsten alle, som vil studere, eller mere jævnt blot iagttage naturen.

Ud fra disse betragtninger kan let skitseres et arbejdsprogram: Planlægning på grundlag af en landskabsanalyse. I planlægningen kan og skal mange inddrages. Den forudgående landskabsanalyse er i fredningsloven gjort til en pligt for fredningsplanudvalgene. Disse udvalg, der nu hører under kulturministeriet, har fået flere beføjelser end efter den gamle lov og dermed større ansvar for, hvad der sker i det danske landskab. Det sønderjyske fredningsplanudvalg har hele Sønderjylland som arbejdsmark. Amtmanden er formand, og sekretariatet har kontor i Åbenrå, den eneste arbejdsplads i landsdelen, hvor man *udelukkende* beskæftiger sig med sager henhørende under de to foran nævnte love. Udvalgene har pligt til efter anmodning at yde fredningsnævnene bistand. Desuden har hvert udvalg en fast forbindelse med Danmarks Naturfredningsforening. Denne forening har iflg. loven ret til at rejse fredningssager og har ankeret over for fredningsnævnenes afgørelser. Det er derfor praksis, men ikke nævnt i loven, at foreningen har indvalgt en repræsentant i fredningsplanudvalget. Af mindst lige så stor vigtighed er det, at udvalget her i Sønderjylland holder nøje kontakt med foreningens lokal-komiteer til gensidig orientering om, hvem der tager hvilke skridt, så benene ikke snubler over hinanden.

En helhedsplan for Sønderjylland baseret på en udførlig landskabsanalyse kan selvsagt ikke ligge på bordet lige straks. (Det udelukker ikke et »helhedssyn«. Et sådant haves). Det første udvalg fik lavet to fredningsplaner færdige, før optrækkende ny lovgivning gjorde det ønskeligt at indstille denne del af arbejdet: Kegnæs og Broagerland. Desuden fik det færdiggjort en grundig landskabsanalyse af Als, og denne skal have en speciel omtale som et forsøg på helt til bunds at realisere det, der er tænkt med de nye love i ånd og bogstav.

Det ekstra grundige arbejde blev udført af professor Peter Bredsdorffs tegnestue på bestilling af og i samarbejde med fredningsplanudvalget på et tidspunkt, da tegnestuen i forvejen

Gammeldam. Tunneldal på Nordals, dannet under is, der kom fra nordost.

var engageret i et større planlægningsarbejde for firmaet Danfoss, som på forbilledlig måde har bestræbt sig på at tage mest mulig hensyn til landskab og miljø ved de mange byggerier. Først blev der foretaget et stort registreringsarbejde med hjælp af forskellige sagkyndige. Hvert resultat blev tegnet ind på hvert sit kort i målestok 1:40.000. En opremsning af kortbilagenes titler vil vise, hvor alsidigt materialet er.

1. Registrering af fritidsaktiviteter.
2. Registrering af eksisterende fredninger.
3. Registrering af eksisterende planlægninger og arealer i offentlig eje.
4. Registrering af geologiske interesser.
5. Registrering af botaniske interesser.
6. Registrering af ornitologiske og vildtbiologiske interesser.
7. Registrering af fortidsminder.

Et ottende kortbilag, lånt af »Fonden for bygnings- og land-

skabskultur«, bærer titlen »Registrering af smukke danske huse af bygningskulturel værdi på Als«. Med bistand af statens konsulent i landskabsplanlægning, skovrider Sten Bjerke, blev der sluttelig tegnet et kort: »Sammenfattende landskabsanalyse«, efter en bestemt »overlappingsmetode«, hvorved sammenfald af forskellige interesseområder træder anskueligt frem og giver landskabet forskellig »bonitet« i fredningsmæssig henseende.

Selv om arbejdet som noget næsten helt nyt af sin art måtte ventes at bære præg af teori og forsøg, virker det hele så overbevisende, at det må stå som en ønskedrøm at få hele Sønderjylland behandlet på den måde. Men foreløbig er der hverken tid eller folk eller penge til så detaljeret et arbejde. Myndigheder rundt i landsdelen kan altså ikke i almindelighed bare »slå op og se«, hvor de med mindst fortræd kan placere det ene eller det andet, men må henvises til at kontakte fredningsplanudvalget for i tide at snakke sig til rette om, hvor og hvordan man kan gribe ind i det bestående landskabsbillede, hvis det er nødvendigt.

*

Den foran lovede frontberetning kan bedst formes som en rask gennemgang af landskabets bevaringsværdige områder set med en fredningsinteressers øjne.

På Kegsnæs har fredningsplanen hindret en ukontrolleret fortsættelse af det virvar, der var ved at opstå. Der var private campingpladser, mest besøgt af udenlandske gæster, sommerhuse, spredte og i klynge, alt uden plan og indpasning i landskabet. Nu er et areal ved Hartsø fredet ved køb, og en offentlig campingplads for endagsturister er etableret og gøres »landskabsvenlig«.

Fredningsplanen for Broagerland tager blandt andet sigte på at hindre sommerhusbyen på det lave areal ved Vemmingbund i at brede sig op ad skråningerne ved begge sider, hvilket i høj grad ville skæmme dette smukke og historiske land-

skab. Horisontlinjen på begge sider af vandet skal også holdes fri, altså bakkeryggen Dynt Bjerge, Arnbjerg på Dybbøl-siden m. m. Dette er meget vigtigt for hele landskabsbilledet.

I Sundeved er et areal ved Varnæs vig fredet ved køb, og i forbindelse med det er der rejst fredningssag for hele halvøen Varnæshoved. Der kan blive herlige spadserestier fra Varnæs vig over bakkerne og ned langs skovsøen, gennem Naldtang og ud mod »hovedet« med frie udsigter over Als fjord, Åbenrå fjord og Lillebælt.

Løjtland er en perle i landskabelig henseende, attraktiv både »inde i landet« og langs kysten. — Og folk trækkes til. Her er der skabt sommerhusområder, længe før nogen fandt på at tale om landskabspleje, hvilket i høj grad ses, og flere steder camperes der mere eller mindre ulovligt. Nu arbejdes der med dispositionsplaner for hele halvøen, men her i almanakken er vi på neutral grund og lader den i gang værende diskussion om Løjtlands herligheder fortsætte der, hvor den hører hjemme. Dog må det vist være i denne bogs ånd at bemærke, at den lokale befolkning kræver at være med i diskussionen, fordi — som én af dem sagde på et møde — »Vi bærer vor hjemstavn i vort hjerte, og anonyme mænd ved et skrivebord skal ikke bestemme over den uden om os«.

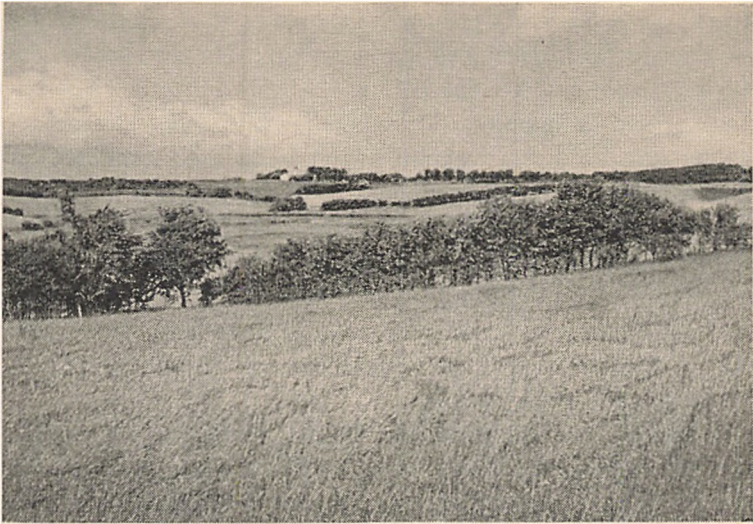
Det inderste af Genner bugt med Kalvø har været truet af fabriksplaner, men måske redder den stramme pengepolitik et skønt landskab. Knivsbjerg og nærmeste omegn er i gode hænder, nemlig det tyske mindretals, og alle kan regne med bevarelse af den storslåede udsigt og det smukke bakkeparti.

Nord for Hoptrup-lavningen med den tørlagte Sliv sø er kysten ved Kelstrup strand forlængst kommet i de henslængte huses vold. Men den brede halvø med Halkhoved har kyster, der er så åbne og frie, som naturen har givet os dem. Halkhovedklinten er geologisk meget interessant, og kysten langs klinten er af allerstørste værdi for vandrere og natursøgere af alle slags. Sammen med Bankel sø og de indenfor liggende

småskove kunne her skabes en lille naturpark af fornem kvalitet. Ordet naturpark er brugt i et cirkulære til loven uden nøjere afgrænsning af begrebet. I fredningskredse er man lidt forsigtig med at anvende det for ikke at vække forkerte forestillinger. Det er ikke noget med hjorte og forløren romantik, blot dette, at her er samlet så mange naturfredningsmæssige interesser, at området under ét bør bevares, — sikres mod skæmmende bebyggelse af upåkrævet art, åbnes for endags-turister og eventuelt gøres tilgængeligt ved vejledende kort og diskrete opslag.

Syd for Halk og Medsted er der plads for camping, og her kan der nok findes yderligere plads, uden at landskabelig skønhed af større værdi går tabt. Her er der ca. 4 km bade-strand neden for en klint, der er ren natur, bortset fra at et par huse har ligget i kamp med kysterosionen siden før 1937, da loven satte en stopper for sommerhusbyggeri umiddelbart ved stranden. Endagsturister kan finde parkeringspladser oven for klinten, uset fra stranden, som er en rigtig allemandsstrand i Valdemar Sejrs ånd.

Et andet område kunne i og for sig få status som naturpark blot ved at bevare status quo. Det centrale i det er tunneldalen med Vedsted-søerne. På siderne og uden om denne er der en mængde oldtidshøje til dels liggende meget synligt, f. eks. Pothøj 84 m o. h. Bakkerne er israndsbakker, der hæver sig brat over lave arealer vest for, og deri er den bevarings-værdige højmose Abkær mose og som et pædagogisk modstykke Hjarup mose med buskads. I området i øvrigt: Et langt stykke fredet Hærvej; Immervad bro; et fredet areal med navnet Fredshule, som er en sidedal til tunneldalen, og hvori Okse-vejen fra Haderslev mod Immervad går som hulvej; i nord Pamhule skov og tunneldalen fra Haderslev op mod Vojens med ruin af Tørning Slot på en fremspringende bakkeknode; den skarpt nedskårne smeltevandsdal ved Gl. Ladegård — ja, der kunne nævnes mere, og afgrænsningen af en park ville give

Tunneldalen ved Vedsted, hvor den møder hedesletten syd for Arnitlund. Den vingeløse mølle på åsen Rygbjerg ses i baggrunden.

spekulationer, men der er i hele området masser af både geologi, botanik og historie. Det har atmosfære af istid, oldtid og middelalder som få steder i vort land.

Et endnu større område mellem Gram, Ribe og Skærbæk holdes nøje under observation. Her er gode ådale omkring de velbevarede åer Gelså og Fladså. Ved dem er der flere steder senglaciale flodskrænter, f. eks. ved Højrup kirke, Ballumbjerg, Enderupskov og Gram Slot. Interessante, til dels helt enstående, flyvesandsområder findes i og omkring Stensbæk plantage og nordvest for Arrild. Egekrat og gamle vejspor findes omkring udsigtspunktet Fårmandsbjerg. Stedet for de mange hundrede jernaldergrave ved Årupgård vil vedblivende være et besøg værd. Storskoven ved Gram og den afvekslende Lindet skov samt egekrattene ved Arrild og Lovrup indgår i området. Flere af de bedste pletter deri er allerede fredet: Et

stykke af Gelså med de naturlige slyngninger, et stykke af den sen-glaciale flodskrænt ved Enderupskov, den der kaldes Af-tægten (se almanakken fra 1963 s. 121-126), klitterne på Åskov hede og ved Ballumbjerg. De mærkelige klitformer »Færøerne« holder statsskovvæsnet administrativt fredede. Klitområdet ved Fladså venter kun på fredningskendelsen. Spandet krat med Fårmandsbjerg er fredet, ligeså Helm Polde NV for Arrild, »Maren Schmidts skrøb« og et egekrat inde i Lindet skov. Hvis noget bliver højtideligt udnævnt til naturpark, bliver området her nok det første. Der vil muligvis, før dette læses, være frem-lagt et skitseforslag til en sommerhus- og fritidsby nær ved, men uden for dette paradis.

Vongshøj ved Løgumkloster holdes fredet og tilgængeligt for den storslåede udsigts skyld. Draved skov er noget for sig. En del er fredet og tilgængelig for offentligheden, men en vigtig del er fredlagt til videnskabelige forsøg og ikke tilgæn-gelig og egentlig heller ikke attraktiv for folk uden specielle forudsætninger.

På Rømø er lyngklædte klitter fredede og af stor værdi for natursøgere og vandrere. De fleste af øens gæster er p. t. det modsatte af vandrere. Et andet særpræget stykke vestkyst er i tide opdaget af fredningsfolkene. Hjerpsted bakkeø. Dens særpræg er den jævnt ophvælvede afglattede skovløse overflade med mange vidt synlige oldtidshøje. Der er ubrudt udsigt over Vadehavet til Rømø og Sild. I bakkeøens stejle klint mod havet findes den eneste til enhver tid synlige interglaciale mose dækket af flydejord, et meget fint pædagogisk og videnskabe-ligt felt. Og hvad der er vigtigt: bakkeøens landsbyer har fine gamle gårde og huse, som nødtigt skulle skæmmes af nye egns-fremmede huse.

Der er to slags naturværdier, som på én gang er kælebørn og smertensbørn for naturelskere: åerne og moserne. Mange søger de egentlige fristeder her. Men de kontorer, som driver jagt på »ny jord«, ser her erobringsmuligheder. For åernes ved-

kommende er kanalisering og vandsenkning endda kun den ene trussel. Forurening med spildevand er en anden meget alvorlig trussel.

Det er en vigtig fredningsopgave at bevare de naturlige åløb, som endnu er tilbage. Det er ikke så mange. Sønderå mellem Broderup og Teptoft er meget bevaringsværdig og bør bevares. Gelså, der har meget smukke partier, bør ikke yderligere antastes, Gram å (Fladså) ligeledes. Kongeåen reddes vist fra ødelæggelse. Det ville også være synd andet.

Om Skast-Kogsbøl mose blev der ført nogle drabelige slag, som så ofte med et kompromis som resultat. En stump bevaret, en stor del afvandet til gavn også for de omgivende marker. Noget lignende gælder for mosen ved Tinglev, *Tinglev sø*. Ulvemosen ved Terkelsbøl er foreløbig i naturens gode hænder, for den er jo afvandet af en bred vandfyldt kanal, der bare ikke kan tømme mosen. Den ligger stadig hen i en herlig naturtilstand, noget af det vildeste og frieste, man kan opleve i dette kultiverede land. Et objekt for fredning, hvis forholdene for landbruget skulle ændre sig så stærkt, at det atter blev nødvendigt for en høj pris at skaffe ny landbrugsjord. Frøslev mose har længe været mellem fredningsnævnets sager og bliver vel snart gjort færdig. Egekrattene på de sjove små bakkeøer er med i fredningspåstanden som et vigtigt element i dette særprægede landskabsbillede. Højmoserne Abkær mose og *Højmosen* ved Rise Hjarup bør være under observation. Det er jo geologisk-botanisk forekomster, som er i største fare for at forsvinde.

Som afslutning på denne gennemgang af fredningssager og -tanker kan passende omtales et par sager fra grænseområdet. Den kønne tunneldal, der går fra Flensborg fjord over Kobbermølle, Kruså og Nyhus med grænsen midt igennem, har i flere år haft fredede partier omkring Kruså og Mølløsøen, men selve søen nåede ikke at blive fredet. Sagen gik i hårdknude på grund af en strid om senkning af søens vandspejl. Lodsejere

på dansk, og især på tysk, side begærede sænkning for derved at få forbedret nogle engarealer, men danske naturvenner protesterede og hævdede, at en vandsænkning ville ødelægge den i forvejen lavvandede sø. En skønne dag blev imidlertid de sendrægtige danske overrasket af meddelelsen om, at tyske fredningsmyndigheder nu havde fredet 500 ha af dalen og dens skråninger, hvorefter vi med relativ hast fik skrevet en fredningspåstand for 300 ha på dansk side. Videre er sagen, mens dette skrives, ikke kommet, men der er ikke tvivl om, at det lykkes at få naturværdierne i dette skønne grænseområde sikret til fælles glæde, bortset fra nødvendigheder som kloakrensningsanlæg, elmaster og nødvendige anlæg for grænsetrafikken.

Den tyske del af den store Frøslev-Jarlund mose er forlængst fredet, mens vi her stadig venter på at komme så vidt.

Forholdet mellem de bestemmende på begge sider af grænsen er jo nu så godt, at al strid er kappestrid. Med hensyn til jordens udnyttelse til landbrug kan vi fuldt ud være vor indsats efter 1920 bekendt. Med hensyn til naturværdiernes bevarelse må vi erkende, at vi hinker lidt bagefter. Vi må være vågne.

henv. fra E. Sydslesvig

Grænselandets chance

Af Berthold Bahnsen.

Vi lever i en tid, der er præget af voldsomme fremskridt i teknisk og industriel henseende. Rundt omkring vokser nye industri- og erhvervscentre frem, og der finder koncentreringssted i de eksisterende. Herved dannes der grundlag for en effektiv udbygning af de enorme investeringer på det kulturelle og sociale område, som danner forudsætning for skabelsen af et moderne samfund.

Borgerne i Sydslesvig har indtil dags dato ganske vist ikke draget særlig nytte heraf. Nok er det rigtigt, at den enkelte i denne landsdel i sin hverdag ikke kendeligt mærker de ulemper, som er til stede her, — set i relation til levevilkårene i industricentrene. Men ser man på de relevante data for landsdelen og sammenligner dem med de tilsvarende fra de såkaldte stærke områder, vil følgende træde klart frem:

1. Mellem Slesvig-Holsten og den sydlige del af forbundsrepublikken består der en stærk hæmning på det industrielle og erhvervsmæssige område.

2. Mellem Sydslesvig og Holsten finder vi samme situation.

3. Mellem den østlige del af Sydslesvig og vestkystområdet gør lignende sig gældende.

4. Det viser sig at være yderst vanskeligt at danne nye industri- og erhvervsvirksomheder med nye arbejdspladser i Sydslesvig.

5. Hver dag forlader kvalificeret arbejdskraft — særlig unge mennesker — landsdelen og flytter til egne i forbundsrepublikken, der byder dem fordele i erhvervsmæssig henseende.

6. Som følge heraf deltager landsdelen ikke nær i den befolkningstilvækst, der i øvrigt foregår i forbundsrepublikken.

7. Kommunerne og amterne har mere og mere svært ved at foretage de for et moderne samfund nødvendige investeringer — sygehuse, børnehaver, boligbyggeri, sportsanlæg, veje, renovations- og skraldanlæg — for slet ikke at tale om moderne undervisnings- og uddannelsesinstitutioner.

Landsdelen Sydslesvig må i dag, uden at man kan beskyldes for ubegrundet pessimisme, betegnes som i alle henseender underudviklet. Jeg skal i denne forbindelse ikke udtale mig om forholdene i Sønderjylland nord for grænsen. Men det er mit indtryk, at man også her står overfor lignende strukturproblemer, set i relation til de nordiske og specielt danske udviklingscentre.

Jeg mener, at denne situation og denne udvikling aldeles ikke er noget uundgåeligt. Når Willy-August Linnemann derfor lader sin Flensborg-film munde ud i en vision om et aktivt og sundt område omkring Flensborg fjord, vil jeg gerne — størrelsesordenen upåtalte — støtte ham i hans principielle synspunkter. Sydslesvig frembyder gode faciliteter for nye erhvervsvirksomheder. Vor landsdel råder over rige kulturelle muligheder, der bygger på vekselvirkningen mellem dansk og tysk kultur. Mange af landsdelens borgere taler to sprog. Vi er vant til at tænke »europæisk«. Landsdelens topografi giver rige muligheder for alsidig fritidsudnyttelse.

Ser man på forholdene i det nordlige Sønderjylland, vil man finde lignende kvalifikationer. Væsentlige naturlige forudsætninger for et erhvervsmæssigt opsving er derfor efter min mening tilstede. Heroverfor må vi så desværre erkende, at det hos mange indflydelsesrige politikere stadigvæk skorter på indsigt og uforbeholden vilje til virkelig at hjælpe landsdelen til

at kunne udnytte disse naturlige forudsætninger til en sund udvikling af et moderne samfund.

I forbundspolitikken og i den politiske debat i Landdagen i Kiel arbejder man energisk på udviklingsmodeller og aktiviteter for de fire nordlige kystlande (Slesvig-Holsten, Hamborg, Nedresaksen og Bremen). Man har talt om at sammenlægge disse fire lande til ét for derved at styrke regionen som helhed. Men alle disse programmer og perspektivplanlægninger er næsten udelukkende koncentreret om den sydlige del af Holsten, Hamborg-randområdet og længere syd på endnu, egne altså, som i forvejen har langt stærkere infrastruktur end det understrukturerede Sydslesvig. Førende tyske politikere indrømmer, at Sydslesvig er og fortsat vil være et »problemområde«. Og så er man tilbøjelig til at slå sig til tåls med det. Eksempelvis kan nævnes spørgsmålet om bygningen af en motorvej fra Hamborg til Flensborg. Alle ansvarlige er enige om, at løsningen af de trafikale problemer i Sydslesvig, og her igen først og fremmest en hurtig udbygning af motorvejen til Flensborg og grænsen, er en af de væsentligste forudsætninger for en gennemgribende strukturforbedring i grænselandet. Alligevel har man nu givet bygningen af motorvejen Hamborg-Kiel første prioritet, og man er begyndt diskussionen om en øst-vest-motorvej i Holsten. Terminen for indvielsen af den sydslesvigske del af motorvejen udskydes derimod gang på gang.

Ser man nærmere på udviklingsplanerne, må det endvidere forundre, at disse planer hidtil standser ved landegrænsen. Nord for den røde streg på landkortet er der kun et hvidt område, og man lader, som om der her ikke foregår en alsidig udvikling, som man nødvendigvis må tage med i sine egne betragtninger, når man vil planlægge effektivt. Da Sydslesvigsk Vælgerforening for nogle år siden arrangerede et møde om mulighederne for en koordineret planlægning for begge sider af grænsen, måtte den mangeårige leder af landsplanlægningskontoret i Slesvig-Holsten indrømme, at han end ikke kendte

»kollegaen« på den anden side af grænsen. — Det kan ikke være min opgave at analysere de tilsvarende udviklingsstrømninger i Nordslesvig. Men jeg tager vist ikke fejl, når jeg påstår, at der i mange forhold kan drages paralleller.

Sydslesvigsk Vælgerforening har i de sidste 20 år gang på gang i Landdagen, over for Forbundsdagen, men også på det kommunale plan gjort opmærksom på nødvendigheden af en aktiv indsats for grænselandet, ganske særlig på det erhvervs-politiske område. Det ville være ubeskedent — desværre — at påstå, at vore anstrengelser har ført til store resultater. Men vi kan dog fremføre et og andet resultat, som er kommet i stand på vælgerforeningens initiativ. Jeg tænker her særlig på den indsats, som vore kommunalpolitikere har gjort for at bringe nordiske industrivirksomheder til landsdelen. Sydslesvigsk Vælgerforening fastholder som sit principielle synspunkt, at en effektiv forbedring af de samfundsmæssige forhold i grænselandet er mulig. Vi mener endvidere, at landsdelen Sydslesvig ikke *alene* kan udnytte de chancer, der ligger i områdets **naturlige vækstbetingelser**. Dertil er opgaven for stor. Men selv om landegrænsen for øjeblikket stadig er mere end en streg på landkortet, og Sønderjyllands to halvdele endnu hører til hver sin markedsblok, så skulle vi i fællesskab og muligvis under anvendelse af utraditionel tænkning og uortodokse metoder tage denne opgave op. Med største interesse følger jeg derfor de kontakter, som allerede nu på det kommunale plan går på tværs af grænsen. Jeg vil ønske, — og jeg véd, at Sydslesvigsk Vælgerforenings repræsentanter gerne vil påtage sig en formidlende opgave —, at disse kontakter udbygges betydeligt i den kommende tid og følges op af andre overalt, hvor det vil være gavnligt for hele Sønderjylland. Derved får landsdelen endnu engang en chance for selvhævdelse som et naturligt bindeled overfor de bedst udviklede områder nord og syd for grænsen.

Vi burde gøre alt for i fællesskab at udnytte den chance.

Sønderjyske stemninger

Af Anne Wolden-Ræbtinge. (Ninka).

Illustr.: Holger Hattesen.

Jeg er slotsaftappet.

Mit første blik af denne verden gled ud i den lyse sommerdag via Gråsten Slots kæmpemæssige palærunder, hen over den store terrasse, ned over den pompøse trappes anfitralske halvmåne og ud i slotssøen, hvor svanerne, vuggende for egne sejl, kastede anker i bevidstheden.

Siden har synet af svaner altid bragt mig lige lukt tilbage til barndommens Illyrien, hvor svaner, året rundt og overalt, i slotssøen, i havnen, i hver vig af Flensborg fjord — bestandig sejlede ind og ud af begivenhederne, formgav minderne, blev den gennemgående illustration, bomærket, så at sige, i min barndoms bog.

Jeg tror ikke, livet slutter ved de 17. Tværtimod.

Men jeg tror på navlestrengens tilstedeværelse. På nethindens første-indtryk. På miljøets runeristning af sindet. Derfor bli'r jeg ganske vemodig, rent ud sentimental, når jeg tænker på Gråsten-Rinkenæs-Sønderborg, min barndoms triangel, hæftet sammen med Alssund og Flensborg fjords blågrå sløjfe, garneret med Broagers tvillingtårn, Dybbøls korpulente banke, møllens profil, Sandbjerg Slots klassicisme, Sundeveds bræmme af varme teglværker, vinterens snekalot på fangetårnet i Sønderborg, fiskerbåde i tøj ind gennem æ' Sundgaf — og så i øvrigt det ganske omliggende landskab gennembrudt af de

levende hegn. Om sommeren kantet af en duftende Tønderknipling, gjort af hyld og hassel, brombær og kaprifol.

Alt dette har man frivilligt forladt.

Men før det endelige farvel havde man gennemlevet en serie opbrud, fremkaldt af såvel fars som mors nære tilknytning til staten og al dens vilkårlighed. Far var kriminalbetjent, mor var toldassistent i Gråsten. Som ungt forlovet par var de kommet til Sønderjylland få år efter genforeningen, og en solfyldt septemberdag 1923 begav de sig på cykel ad den humplede, makadamiserede landevej til Dybbøl kirke, tøjrede deres hund til et træ ved kirkegårdsdiget, gik ind og blev viet og cyklede hjem igen til Gråsten Slot.

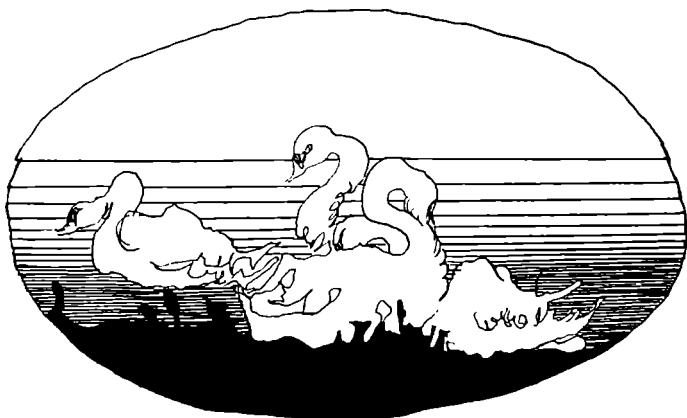
Her havde retslokaler og politigård sæde, og her havde dommer, politimester og far, sammen med andre politifolk, fået tjenestebolig.

Sandheden i hævde husker jeg såmænd ikke stort fra al denne herskabelighed, som så ganske ufortjent var overgået mine søskende og mig. Jeg selv var kun tre år, da familien efter i alt ti års slotsliv måtte forlade de højloftede omgivelser, fordi de mange lejligheder måtte rømmes til fordel for det daværende kronprinspar.

De kongelige var i deres legitime ret, men min royalisme fik, ganske vist på efterkrav, et alvorligt skud for boven, da det år senere gik op for mig, hvilken eventyrlig legeplads vi således var blevet fordrevet fra.

Dog skulle skam få en, om ikke det øvrige Gråsten nok var en messe værd. Vi flyttede til byens modsatte kant, Konkelt, og fra denne tid er det vel min hukommelse manifesterer sig for alvor. Men vage indtryk fra slottet holder sig endnu. Et flimrer af hvidt. Formodentlig de store træers skyggedans på de hvidkalkede slotsmure.

De blomstrende gråsteneres hvid-rødlige baldakin svævede hen over parken. En fodsid hvid musselinskjole og lille hvid broderie anglaise kyse, frembåret af min mor på det tidspunkt,

da feminiteten var i højsædet og frikadellerne ved ørerne på mode.

Min fars hvide bøllehat, der forkyndte, at nu var sommeren over os. De mange små broers hvide rækværk, hvorover man i timevis kunne hænge og betragte fiskenes non-stop forbi-defilering og håbe på, at en fed hundredårig karpe ville ha' den godhed at lægge vejen nedenunder.

Som modsætning til al hvidheden vandrede på de smalle skovstier de sorte fede glinsende snegle, som vi respektfuldt veg udenom, ganske særligt efter at en upædagogisk møster havde fortalt, at det var små forældreløse negerbørn, vi ellers af vanvare trådte ihjel.

Og så igen — svanerne. På vandet så yndefulde, i land så rethaveriske og faretruende, når de kom brusende med udspilet fjerham, parate til hug. Min dristigere storebror bad i den modne alder af to år en sådan landfast svane om at være så venlig at flytte sig. Mine forældre var stivnede, rædselsslagne øjenvidner til dialogen, der forbløffende nok endte med den vrede hunsvanes knurrende retræte.

Ellers var det de store skove af skræppeblade, jeg husker. De selvsamme, H. C. Andersen lod sig inspirere af, og som

stadig, små hundred år senere, var fortræffelige paraplyer under hvilke man i fred og ro kunne sidde og studere omverdenen, mens sommerregnen dryppede.

Min søster og bror, derimod, kan berette om helt anderledes hændelser, som min unge alder forbød mig at deltage aktivt i, om end jeg af og til figurerede som biperson, hændelser, som da også indbragte dem selv mange klaps og talrige timers mørkearrest. Således deres vovelige ekspeditioner ud på slotsøen for, udelukkende i videnskabens tjeneste, at konstatere om man kan gå på andemad, hvorvidt hejrer lader sig håndfange, eller hvor tæt på en våge, isen kan bære. Lutter nyttige formål.

Et andet forfriskende initiativ var en ret nervepirrende kælketur ned ad slotstrappen, lidt uden for den normale vintersæson, nemlig omkring St. Hans. Min søster forrest, med en blodig næse, veninden Kirsten med knubs og hudafskrabbinger, og min bror, som felttogets general og derfor med alle øverstbefalendes tilbageholdenhed, placeret i bageste frontlinje og ganske uskadt.

Min første sammenfattende erindring daterer sig til mine spadsereture med frk. Frandsen.

Frk. Frandsen var ansat på toldboden, og frk. Frandsen kunne li' at gå lange ture. En af de længste var ad landevejen til Gråsten gamle kirkegård, vel ikke mere end et par kilometers penge, men dog mange skridt for et par fire-årige ben.

Men jeg gik dem gerne og med en egen hjerteskrænde gru, for jeg vidste, at derude på kirkegården lå naboens søn begravet, for mig en ufattelig ting at ligge alene i en kiste så umådelig langt fra sit hjem, og uden lys eller mad eller anden form for fortrøstning. Jeg havde aldrig set ham, kun hørt om hans triste skæbne, 18 år og død af lungetæring, som det dengang hed. Men jeg sørgede dybt og fandt det troløst, at hans forældre ikke stadig gik i sort og græd åbenlyst hver eneste dag, og tog derfor med så megen mere tyngde sorgen på min

kappe, som en slags nidkær pligt, der var blevet mig pålagt.

Allerede dengang må det ha' dæmret for mig, at verden er af lave, når børn dør før deres forældre, og det mindste jeg forlangte var da i hvert fald, at tragedien kunne ses på dem.

Da jeg få år efter, gennem mit bekendtskab med provstefamilien i Rinkenæs, senere biskop Beyer, gang på gang blev vidne til graverens triste håndværk, forstod jeg ikke min mors ønske om engang at komme til at ligge med »en smuk udsigt« — nemlig over Flensborg fjord. Thi døden var grum, kun orme og ensomhed, og det var ganske umuligt at man skulle glæde sig over noget som helst, allermindst en smuk udsigt, når først man var nået til bunden af graverens dybe hul.

Jeg kan endnu mærke det gys, der ramte marven, når jeg på min vej til eller fra leg i præstegårdshaven, fik øje på en af de nyere grave, og med et choks intensitet måtte registrere, at graven, efter et natligt regnskyl, var sunket, så det var synligt fra gårsdagens besøg. Jeg forestillede mig den døde mere og mere desperat og gispende i sit fangenskab dernede, med jordens tag trykket tættere og tættere sammen omkring hals og krop.

Og jeg spekulerede på, om ikke præstebørn — i givet fald — var mere i salveten end en anden en, hvis forældre ikke engang var medlemmer af folkekirken.

Derudover var der ikke megen tid til filosoferen. Dagene var tæt besat. Hver morgen kørte far mig til frk. Schrøders børnehave, hver eftermiddag gik med leg ovre på ringriderpladsen, hvor det blev et kunststykke at manøvrere uden om de altid friske kokasser, der vakte vor unge piges forståelige ophidselse, når de blev hjembragt, våde og lugtende, på bagen af mine røde overalls.

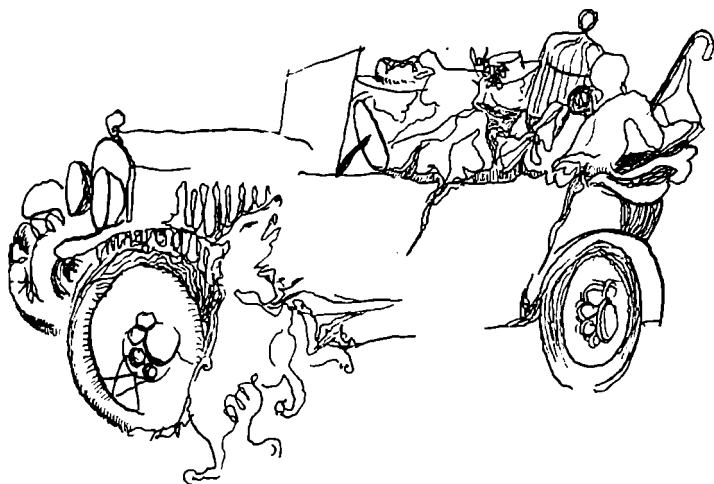
Og hver søndag gik familieudflugten til Humlebakkerne eller Hjertehøj, med saftevand og sandkage og mine forældre som et par meget vidende ciceroner udi de botaniske og zoolo-

giske eventyr, der altid ventede os i Dyrehaven og stjerne omkring slotssøen. Ræve- og grævlingehuler, råvildt og harer, egern og ugler hørte til de daglige oplevelser. Og hjemme i kulkælderen havde vi hornuglen Strix Bubo siddende med meget store og arrige gule øjne, og i gården havde vi et stort bur, hvor far, iført svære, langskaftede læderhandsker, fodrede et egerpar.

Et rådyrkid og en hareunge, lappedykkere, korsnæb og en stor fed snog, havde også været pensionærer i vor hjemlige zoologiske have, der nærmest var opstået som nødlazaret for forkomne og forladte dyreunger, som folk kom til far med, fordi de vidste, at han med stor omsorg og tålmodighed påtog sig deres pleje. Dertil kom så selvfølgelig de hvide mus, pindsvin og marsvin, der indgår i alle børns påklædning, samt kat og hund, som regel flere styks ad gangen.

Under alle omstændigheder var det en fabel hver sommer at se os drage af sted til sommerhuset på Rømø med den lejede taxa trykket til jorden af bure med hvæsende egern og katte og vi andre trykket ned i sæderne af store og små hunde, for slet ikke at tale om det antal stykgods, der skulle medbringes til seks ugers ferie på den dengang så primitive ø, hvor der var fire kilometer til nærmeste handlende, og hvor fastlandet kun kunne kontaktes én gang i døgnet, afhængig af tidevandets forgodtbefindende.

Ellers var sommerens højdepunkt landauerturen ned langs Flensborg fjord. Det var som juleaften midt på året. Længe før den aftalte dag blev der bagt og kogt, og vi børns beskedne bidrag bestod i at sende en hærs-kare af mariehøns op til Vorherre, for så indtrængende som det var dem muligt at bede om godt vejr det fornødne antal timer. Så drog vi da af sted, og det var utroligt, hvor vidt omkring de to brune kunne føre os — helt ned til Munkemølle og Sønderhav, hvor vi klemte på klokken, så færgemanden kunne tøffe os over til Store Okseø.

Store Okseø var den mest spændende, med stejle klinter og en kro, hvor der vankede sodavand og hjemmebagt kringle. Lille Okseø, derimod, var flad og kedelig, men til gengæld var det dér, dronning Margrethe døde. D. v. s. i historiebogen stod, at hun døende blev bragt ind til øen, og jeg forestillede mig altid, at hun lige så stille, i skikkelse af den afbildede marmorsarkofag, med krone på ho'det og alting, blidt drev i land og lå og vuggede sig ind i døden i den lave brænding ved strandbredden.

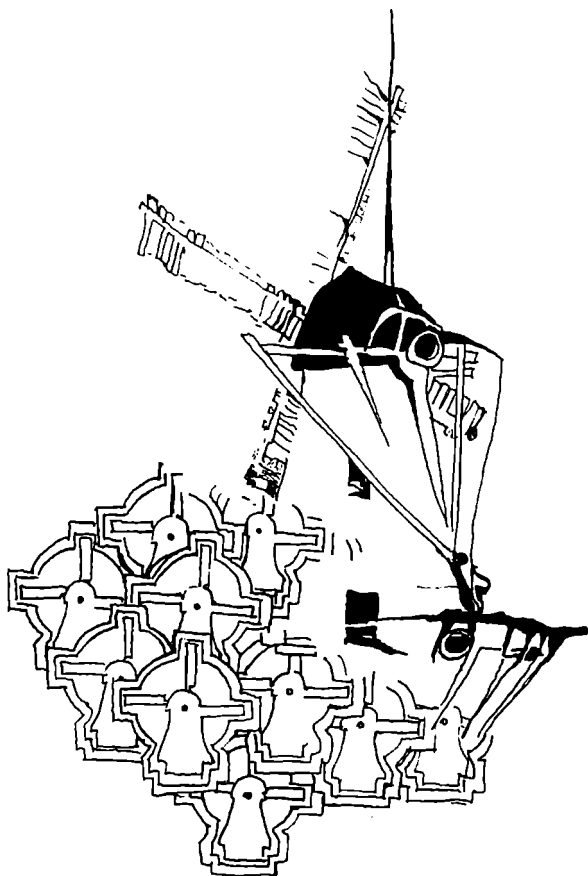
I det hele taget var døden stadig noget, der med mellemrum måtte ta's pinefuld stilling til. I 1937 sprang familien ud i det helt vilde og købte hus i Rinkenæs — 11.000 kr. —, et rystende beløb, som da også forårsagede megen spekulation både før og efter. Men noget for pengene fik vi sandelig. Omkring huset lå en kæmpemæssig forfalden have, 125 frugttræer — jeg kunne aldrig blive træt af at gentage tallet, jeg fandt det nærmest uoverskueligt — og de 125 træer var snæret inde af et meterbredt uigennemtrængeligt vildnis af brombærkrat. Her levede vilde katte deres herreliv, store som velvoksne

ræveunger, stålgrå fra hoved til halespids, sky og aggressive på én gang, og uden noget ønske om at stifte bekendtskab med husets nye beboere.

Alligevel gik optugtelsen over naturen, og en skønne dag lå, takket være min søsters veludviklede dyretække, det yndigste killingesæt oppe i hendes og mit værelse. Men ak. Vi havde ikke taget højde og slet ikke bredde for vor daværende unge piges helt usandsynlige volumen. Sofie hed hun, og hun havde et yndigt ansigt med blå violøjne og draperet med lange gule slangekrøller. Men hun var det tykkeste og tungeste, jeg nogen sinde har set stablet op på en cykel, og en morgen fandt far da begge de to killinger, mast flade som klatkager, ude i det store cykelskur, hvor Sofie en sen og mørk natte-time var kørt lige hen over dem på sin bærende færd mod cykelstativet.

Ellers står årene i Rinke-næs som indbegrebet af sorgløs barndom. Den enorme have, med den lille dam, der ikke desto mindre var dyb nok til, at jeg engang var ved at drukne, da jeg ville ud og inspicere dens endnu mindre ø med alle dens dunhammer og gule iris. Hver morgen at gå ned i det våde græs og fiske sig et par gode æbler til at gnaske i frikvartererne. Blommetræerne, ideelle at klatre i, og som gav valget mellem sirupsøde reineclauder, saftige sveskeblommer eller de kæmpe-mæssige kathrineblommer, med de rød-blissede alkoholiskinder. Udsigten fra fars og mors soveværelse på 1. sal over Flensborg fjord og helt ind til Dybbøl Mølle. Turene ad den stejle, sandede bakke ned til Sandager, hvor de gamle fjorddampere Herkules, Alexandra, Harwich og Hertha hver time spyede gamle tyske »petu-tanter« ud til medbragt brød på hotellet. Engene i Rinke-næs Nederby, med farefulde ekskursioner ud i de fugtige tuer efter de lokkende engkabelejer, og hare-ungerne, der sprintede af sted allerede når man kravlede over indhegningen.

Og blåregnen omkring verandaen blomstrede året rundt.

Det tredje jeg i mangfoldige somre fremover. Så lykkelig var tiden i Rinckenæs.

Kun to år blev det til, så satte krigen punktum.

Far havde været på studierejse i Berlin og dér oplevet Krystalnatten i november 1938. Jeg husker, han kom hjem med det bedste, vi vidste — de fede Kielersprot af flødechokolade, indpakket ikke i sølv-, men minsandten guldpapir, ægte, mente vi! Mor var taget ned for at hente ham, og trods hjemkomstens glæde kunne vi børn ikke undgå at føle, at der

ligesom lå en angst alvor over dem begge. For dem kunne der ikke mere være tvivl om, hvad der var i anmarch.

Jeg har ikke været mere end 8 år, da Anschluss af Østrig fik alle os børn på den stille landsbyvej til, arm i arm, at spadsere tavse og trykkede ud i den lyse aften. Vi anede intet om, hvad der var på færde — kun vage fornemmelser af jævnaldrende kammerater, der ikke længere var sorgløse, men hjemløse. Og jøderne? Jeg kendte kun én jødefamilie, den lille Kalisch-familie i Rønshoved, allerede Hitler-flygtninge, altid gæstfrie og glade, men med sørgmodigt udtryk i øjnene. Var det så jagede alle jøder skulle være?

Senere — en dejlig sommeraften, allerede med tusmørkestemning i stuen. Jeg ved ikke, om vi var blevet samlet med vilje, eller om vi instinktivt havde fundet sammen. Ud af de to højtalere — Fyrtårn og Bivogn, fordi den ene var en sort, svunget tragt, à la plademærket på His Masters Voice og ikke ulig Fyrtårnets duknakkede statur, og den anden var lille, grå og trekantet som Bivognens hat — ud af denne skrattende mekanik lød en opgivende stemme, på et sprog, man ikke forstod.

Men mor sad på armlænet hos far og græd. Far blot stirrede ud ad vinduet, med samme dystre mine som de første dage efter hjemkomsten fra Berlin.

Det var Chamberlain, og det var krigen.

Men konsekvenserne forstod jeg ikke. Heller ikke, at de for os betød opbrud fra Rinkenæs. Farvel til huset Nørretoft. Afsked med et blåregns-intermezzo.

Aftenen før krigsudbruddet var en automobilforhandler ude at demonstrere en Chevrolet for os. Aldrig havde jeg set så stor en bil, undtagen taxaen til Rømø, naturligvis, og jeg kunne slet ikke komme over, at al dens herlighed virkelig ville blive vor ejendom. Mor havde søgt og fået stillingen som overassistent i Sønderborg, pr. 1. september, og det var nu meningen, hun ville køre til sit arbejde i bilen og samtidig trans-

portere os tre børn til og fra undervisningen i Sønderborg Statsskole. Hverken hun eller far havde drømt om at forlade Rinkenæs af den grund.

Nu kom krigen og benzinrationeringen. Nørretoft måtte sælges — med tab, mine forældre har aldrig gjort sig som spekulanter. En måned senere sad jeg over for mor i motor-toget på vej mod Sønderborg.

Fortvivlet, afmægtig. Noget var uopretteligt slået i stykker. Intet kunne blive så godt som Rinkenæs.

Og så blev Sønderborg dog den by, jeg i dag betragter som min hjemby. Jeg tænker slet ikke på dens beliggenhed, som jeg regner for Danmarks dejligste. Jeg tænker først og fremmest på *asmusfæren*, som sønderborgenserne selv ville kalde det. Der skete altid noget i Sønderborg. Og det skete på en underfundig dialekt, ikke særlig poetisk, men lun som en frisk-bagt fedtka'ch og varieret som en syltetøjsfyldt strif-tort. Kroget og kringlet og med spontane nydannelser, der har gjort den til en slags stammesprog og kun for de indfødte. Ingen anden by i landet kan hvert år udsende sit eget husorgan, med hvert eneste ord, også i annoncerne, skrevet kun for de indviede. »E Havbogasse« er en filologisk kuriositet, der anbefaler sig til byens borgere og ofte på rim:

*Meta, min engel,
min egen Pudde,
brylluppets højdepunkt:
KACHE FRA LUDDE!
Skal I givdes, forlovs ellers skils
— vi hæ' e kache!*

Eller følgende opråb til Egersunds husmødre:

Wenn æ jen gang te hør, te I kolle mæ Johan Papmaché,
ædde æ er begyndt mæ papmælk, så ska' æ kom å orden jæs
papiilotter!

Johan Mælkmand.

Selv det verdensomspændende Danfoss henvender sig til sine lokale kunder i prosarim som

*Amalie, vont ge det mæ din acalie?
Ach, Sofie, den gro' da ville og ville,
— vi hæ jo da Danfoss ventille!*

Det var en aktiv by udover al forstand. Miljøerne yngede og krydsedes, så det var en fornøjelse. Der var hospital og kaserne og landsret og statsskole og skibsværft og trikotagefabrik og kamgarnsspinderi og væveskole og håndværkerskole og fire dagblade og Danfoss ude i omegnen og lystbådehavn og badeanstalt og friske fisk direkte fra boderne ved kajen og Mommarktoget op gennem hovedgaden og Mølle-dammens kælkebakke og ringriderpladsens skøjtebane og slot-tets museum.

Der var simpelt hen alt. Ingen solist var for dyr til at aflevere Chopins sonater fra et af Brødr. Jørgensens flygler i festsalen på Statsskolen og ingen teatertrup for god til at træde de vel skrå brætter på Teater-Hotellet.

Der var fru Nørgaards antikvitetsbutik, hvor man af den høje, spinkle frue, med den glatte, honningfarvede madonnafrisur og det undselige, blide smil, blev ført ind i Kellinghusen- og Buxtehude-fadens blomstrede verden og for sine første sammensparede skillinger erhvervede sig et skåret klenodie. Der var bagermester Stenders berømte linser og Strandpavillonens uovertrufne frugttærte. Og fru Dinsen og frk. Borch, der, i tæt konkurrence, sørgede for, at vi fra hemmelige forråd krigen igennem holdtes forsynede med hjemmelavet is, dyppet i ren chokolade og serveret i hjemmebagte, sprøde vafler. Uden for disse kalorietempler holdt vi til i timevis. De erstattede fuldt ud nutidens hash- og narkotikahuler.

Jo, det var vel uskyldige glæder. Til Borgerforeningens julebal var alle mand af hus, og til sankthansbål i Kongeskansen

sang vi »Det haver så nyligen regnet«, så vandet stod os i øjnene.

Hvorfor? Fordi det var krigsårene? Fordi det var grænse-land? Fordi man nøje vidste — og skelnede — mellem hvem der var hjemmetysker, hvem der var blakket, hvem der var værnemager, hvem der var lunken, og hvem der var »god nok« — i provinsbyen kender man alle kanterne. Eller blot fordi man var meget ung. Man var bristefærdig af følelser i alle vide retninger. Facit blev i hvert fald eksplosivt.

Om aftenen drog vi skolekammerater i lange, arm-i-arm flettede geledder ned ad Kongevejen, skralende på Internationale, Du danske mand, It's a long way to Tipperary — en noget uforpligtende form for beskeden modstandsbevægelse, men vel den eneste mulige, når man er omkring konfirmationsalderen. De »lunkne«s børn blev bevidst holdt udenfor. Selvretfærdigt og grusomt.

Nede ved Strandpromenaden, med udsynet til Kegnæs, Skelde, Angel og Dybbøl, hændte det, at Tipperary brat forstummede. Endnu en gang havde lyskasterne og antiluftskytset fra Flensborg og Mørvig spiddet en engelsk flyver. Af og til fik piloten, mirakuløst, boret maskinen ud i mørket og frelsen igen. Men ellers var udgangen kendt.

En sen februar dag 1945 ringede det på døren. Jeg var alene hjemme. En lille fed og fedtet dansker, hvis metier man ikke behøvede at spørge om, en tysk soldat med maskinpistol i latterlig angrebsstilling, fire-fem lige så veleviperede soldater posteret ude ved havelågen. Husundersøgelse efter min far og min bror. Min søster havde de allerede taget.

Samme nat forlod mor og jeg Sønderborg.

Endnu et opbrud.

Tre år efter blev det endeligt. Men det havde jeg heldigvis ingen anelse om, da jeg drog ud på den vovelige færd fra æ' Sundgaf i Synnerborre til Oklahoma City.

I Gråsten og Sønderborg myldrer det med genfærd. De haster hen over torvet, krydser tværs over Perlegade, kommer en i møde på stien langs slotssøen eller oppe på Apotekerbakken. I gamle dage var de rigtige mennesker, der sagde »Møjn!« og »Hvo'dan ste' det te?« og »Hva' mæ' å' få' et styk' striftort i æ' Raihuskafé?«

I dag er de skygger, lige så flimrende som dem på slotsmuren. De mellemliggende 20-30 år har givet dem rynker og dobbelthage og skaldepande og gråt hår. Man selv er på nær skaldepanden i samme sørgelige forfatning. Men det gør ikke noget, for det er jo ikke det, man genkender mennesket på. Det er på gangarten, holdningen, humoren, stemmen, blinket i øjet. Eller på mangelen af det alt sammen.

Og gik man hen og trykkede et af disse genfærd i hånden, eller puffede dem i maven eller slog dem på skulderen, eller hvordan man nu i sin tid har været på hat med dem, så ville de ligesom en selv udbryde: Jamen æ det da it —?, og så ville snakken gå, som om man var skiltes i formiddags, og omkvædet ville være: Ka' du huske? eller: Tænk, hvor tiden går. Og det er jo altid så sandt, som det er sagt.

Men man går ikke hen og trykker dem i hånden, for man er ikke sikker på, at man har de rigtige navne til de rigtige ansigter. At sidde på torvet og se dem passere forbi er som en slags for-premiere på en stumfilm »Mennesker, du mødte«, man kan forestille sig rullet i ens indre biograf, umiddelbart før man for sidste gang stiller træskoene — *stil' æ træsk'*, som de siger dernede i det søndre.

*

Hvad er det, der gør en by til en by? Er det svineslagteriets ækle, sødlige lugt af blod og skoldning? Er det damen bag gadespejlet i Nygade, der stirrer med ensomme hadske øjne på det forbipulveriserende liv? Er det nordlysene over fjorden? Er det Mutter Lei med sin fiskevogn? Er det Kongevejens kastanjetrær? En elsket matematiklærer? Sejlturene til Bruns-

næs? Afdansningsbal med nervøs maveknurren under lancierens indviklede frem- og tilbagebølgen? Den grimme mand, som man altid var sikker på lurede bag hegnet ud ad Gasværksvejen? Eller er det svanerne, året rundt og overalt?

Ja, det er alt det, der gør en by til en by og som gør, at alle byer er ens og ingen af dem ligner hinanden.

At én by er den eneste, man vil leve i. Og en anden by vil man dø af at bo i.

Men for nu at vende tilbage til den ene af mine egne tre byer, så sagde taxachaufføren, da han på flyvepladsen trykkede min hånd — han turde nemlig, han var åbenbart ikke bange for genfærd: Nøj, Synnerborre — den æ' slet it' så pjatte . . .

Jeg kan kun gi' ham ret.

M. f. t. efter „Politiken“ 1968.

Ved grænsen i april 1940

En forhenværende grænsegendarm fortæller

Af I. J. I. Bergholt.

Den 9. april 1940 er gået ind i dansk historie som den mørkeste dag siden 1864. Ikke alene tabte vi ansigt udadtil, men den danske selvagtelse led et knæk, som modstandsbevægelsen senere hen kun ved sin store indsats og med hjælp af store dele af den danske befolkning kunne genoprette. Der er ingen, der skal bilde mig ind, at den danske regering ikke vidste besked om besættelsen. Den modstand, som blev etableret, var kun til ære for »galleriet«; men den kostede slet ikke så få menneskeliv. Ville det ikke have været bedre at indrømme, at modstand var håbløs? Derved havde man sparet menneskeliv, og skammen havde ikke været større. De, der den dag havde ledelsen, altså regeringens medlemmer, pådrog sig et ansvar, som næsten ikke måtte være til at bære. Dog statsmænd må vel være gjort af et andet stof end almindelige mennesker.

Den 9. april mistede tre gendarmere i Padborg livet ved et sammenstød af flere ulykkelige omstændigheder, som dog efter min mening havde deres udspring i forhold, der lå nogle år tilbage i tiden. Gendarmeriet var midt i trediverne blevet udrustet med rekylgeværer, som beroede på de forskellige afsnitskontorer, og nogle folk fra hvert afsnit havde været på kursus

for at kunne betjene dem. Men ikke nok dermed, — hertil kom yderligere det, som efter mit skøn kostede de tre mænd livet. Der var sendt et antal gendarmere, — hvor mange husker jeg ikke, på et sprængningskursus, — vel nok for i en given situation at kunne sprænge viadukter og broer i luften. Det var selvfølgelig meningen, at dette kursus skulle holdes strengt hemmeligt. Men som det går med den slags, når de iværksættes på en uhensigtsmæssig — for ikke at sige diletterantisk — måde, så vidste omtrent hele byen besked hermed — og selvfølgelig også det tyske efterretningsvæsen. Tyskerne har ganske givet været klar over, at hvis viadukten i Padborg blev sprængt i luften, så ville — ikke så meget landevejstrafikken, men mere jernbanetrafikken blive sinket i flere timer, for ikke at sige dage, og det ligger lige for, at tyskerne ville sikre sig her imod med alle midler. Selv om de kun regnede med en symbolsk modstand fra dansk side, så kunne de jo ikke vide, om ikke sprængning af viadukten i Padborg hørte hertil.

Efter den 5. maj 1945 blev det konstateret, at tyskerne tidlig på natten den 9. april 1940 havde sendt en underofficer og to mand, der var civilklædte, til Padborg, hvor de skjulte sig i en ubenyttet barak, der lå ca. 30 m fra viadukten på den østlige side af banedæmningen.

Sprængningen af viadukten er sikkert blevet afblæst som så meget andet, der havde med vort forsvar at gøre. Således havde gendarmene i ugen før besættelsen fået deres ammunition fordoblet; men den var blevet inddraget igen to dage før den 9. april. Der bestod en gammel forordning for gendarmeriet, der gik ud på, at mandskabet ved krigshandlinger efter nærmere ordre skulle give møde ved deres respektive afsnit medbringende våben, et sæt undertøj og en madpakke. Derefter skulle der søges kontakt med hærstyrkerne længere oppe i landet. Ved hjælp af ordonnanser blev denne forordning sat i kraft tidlig om morgenen den 9. april.

Den ene af de tre dræbte gendarmere, — de hørte alle tre til

Mindestenen ved viadukten i Padborg.

Bov-afsnittet, boede på Frøslevvej, altså vest for viadukten. Han havde bil og benyttede den for hurtigt at nå til afsnittet i Bov. Da han passerede viadukten, traf han to af sine kolleger, der også var på vej til Bov. Han standsede op for at tage dem med, og det skete lige ud for den omtalte barak. En af kollegerne havde en cykel med, og bilisten steg derfor ud for at hjælpe med at få den anbragt bag på bilen. Tyskerne i barakken troede givetvis, at det var sprængkommandoet, og åbnede ild imod gendarmene med det resultat, at den ene var død på stedet, og de to andre blev hårdt såret. De døde kort efter.

Hvis bilisten ikke havde standset for at tage kollegerne med netop på dette sted, så var ulykken næppe sket. Araberne har et udtryk for den slags hændelser, »kismet«, — den uafvendelige skæbne.

Og nu, hvordan jeg selv oplevede den 9. april. Jeg havde fri natten til denne ulykkelige dag; men allerede ved 4-tiden var jeg på benene, jeg havde næsten ikke sovet. Jeg var næsten 100 % sikker på, at tyskerne ville gå over grænsen i de tidlige morgentimer. Det var ingen hemmelighed, at vejene fra Slesvig til grænsen var stopfyldt med kampvogne af alle arter, og det kunne efter min mening kun betyde invasion. Jeg var urolig, — skulle jeg nu i krig engang til? Dog var der noget, som jeg ikke kunne få til at rime. Som nævnt havde vi fået ammunitionen forøget, men den var atter blevet inddraget. Det kunne tyde på, at der ikke skulle ydes modstand, så jeg ventede ikke, at forordningen om at samles ved afsnittet ville blive sat i kraft; men det skete alligevel mellem klokken 4 og 5. Jeg var lidt i vildrede og havde på fornemmelsen, at der var noget, der ikke stemte.

Ved afsnitskontoret var der samlet ca. 20 mand, da afsnitslederen kom ud til os, gumlende på et stykke brød. Han så alt andet end krigerisk ud, og min første tanke var: »Gud fri os vel, hvis vi skal gå i krig med denne halvgamle mand som leder«. Det første, han sagde, var, at vi hellere måtte se at få rekylgeværet ned; det stod oppe på loftet. Jeg var lidt — ikke så lidt — forbavset, — skulle vi alligevel trække os tilbage og møde de danske tropper længere oppe i landet? Da jeg ingen biler kunne se til at transportere os bort i, fik jeg en fornemmelse af, at der var noget, der ikke stemte. Jeg spurgte ham, hvad forholdsordrerne gik ud på, og da han svarede, at der ingen forelå, kan det nok være, at jeg vågnede op og fortsatte: »Når der ikke gør det, så vil jeg meget indtrængende anbefale, at geværet foreløbig bliver, hvor det er. Jeg tror, at vi hurtigst muligt skal forsøge at komme hjem til vore familier; men prøv

om De over telefonen kan få forbindelse med chefen i Gråsten«.

Afsnitslederen svarede, at jeg muligvis havde ret, og som et yderligere bevis på at han var »rundt på gulvet«, bad han mig gå med ind til telefonen. Det gjorde jeg, og vi fik omgående forbindelse med Gråsten. Det var chefen selv, oberst Paludan-Müller, der tog telefonen. Han gav ordre til, at vi omgående skulle begive os til vore kvarterer og forholde os rolige dér og afvente nærmere ordre. Vi nåede alle hjem, inden strømmen af tyske kampvogne gik vestpå; til at begynde med var de alle kørt mod øst. De tyske flyvere fyldte luften med deres larm, og jeg må sige, at jeg var hundeangst; men det lettede, da vi fik chefens ordre til at gå hjem.

Allerede den 11. april begyndte vi atter patruljeringen langs grænsen. Vor chef, oberst Paludan-Müller, der på mange måder var en god og forstående mand, gik tit lange ture langs grænsen og talte med de forskellige gendarmer. Således også denne dag, hvor jeg traf ham. I samtalens løb spurgte jeg ham, hvad det egentlig var, der foregik den 9. april? Jeg tror nok, at han var ilde berørt af mit spørgsmål; men jeg husker ord til andet, hvad han svarede: »Jeg troede, at vi skulle trække os tilbage og slutte os til militærstyrkerne, men det kom jo helt anderledes«. Senere i samtalen, der varede temmelig længe, kom vi ind på tyskernes muligheder for at vinde krigen, og han mente, at de havde 90 % chance herfor. Mere skarpt, end jeg egentlig havde villet, svarede jeg: »Nej, det har de ikke. Hvis der er en lille smule retfærdighed til i denne verden, så får de et lag tærsk som aldrig før«. Obersten blev irriteret over mit svar og insisterede på, at jeg skulle begrunde det. Det gjorde jeg, idet jeg blandt andet mente, at meget talte for, at Amerika før eller senere ville komme med i krigen. Men obersten var af en anden mening, og da vi skiltes, var vi langt fra enige.

Da Paludan-Müller var gået, spekulerede jeg over hans tiltro til Tysklands krigs-chancer, og jeg kom til det resultat, at han begribeligvis så sagen fra et militært synspunkt. Han havde

*Grænsegendarmeriets chef,
oberst S. B. Paludan-Müller.*

forbindelse med de højere officerer inden for hæren, hvor man sikkert havde diskuteret spørgsmålet indgående. Der var ingen tvivl om, at hans mening også var generalstabens og dermed regeringens, og nu stod det mig klart, hvorfor den 9. april forløb, som den gjorde.

Ca. to år efter, — jeg var da gået over i toldvæsenet —, traf jeg oberst Paludan-Müller, der var meget sportsinteresseret, på sportspladsen i Padborg. Han kom hen og hilste på mig, og under samtalen kunne jeg ikke lade være med at spørge om, hvor mange chancer tyskerne havde i dag for at vinde krigen? Jeg kunne se på obersten, at han huskede vor samtale ude ved grænsen for to år siden. Efter et øjeblik betænkning svarede han: »I dag har de kun 40 % chance«, hvortil jeg svarede: »Det glæder mig, hr. oberst«. — Nu må man ikke tro, at Paludan-Müller var tysk-venlig, tværtimod. Hans heroiske

kamp med tyskerne et par år senere, hvor han blev dræbt, viser dette til fulde; men han så på situationen med en officers øjne, medens min vurdering var mere følelsesbetonet. — Hvis Hitler ikke havde angrebet Rusland, havde obersten måske fået ret; men heldigvis går en diktator næsten altid »over gevind«.

Ingen lov er jævngod at følge som sandheden. Hvor man tvivler om sandheden, der skal loven lede, hvad ret er.

Jyske lov.

Diktatoren rider frem og tilbage på tigre, som de ikke tør stige af. Og tigre bliver sultne.

Winston Churchill.

Man kan komme til verdens ende på en løgn, — men man kan aldrig komme tilbage igen.

Gammelt russisk ordsprog.

En almanakhistorie

Af *Gynther Hansen.*

Tegninger: Willi Birckner.

Jo, jeg kender skam godt Jøk. Allerede den gang, han var i konfirmationsalderen, var han en løjerlig kvindkarl. Han gik aldrig til bal og aldrig til gymnastik som de andre unge. Han havde ingen at komme sammen med og begyndte at stamme, så snart nogen snakkede til ham, og de siger, at han legede med påklædningsdukker længe efter, at han var blevet konfirmeret.

Men hvordan skulle han blive med den far? Han har nemlig altid hørt til de ustabile. De siger, at han ikke kan holde sig fra andre kvindfolk. Han har en stor gård, og alligevel var han bestandig på farten. Ja, nu kan han ikke mere på grund af det ben, men indtil for et par år siden kunne det aldrig gå vildt nok til. Det kan De også se på ham. Han er helt oppustet i hovedet og kan snart ikke få vejret, og det kommer af al den hujen og drikken.

Det begyndte allerede lige efter, at han var kommet hjem fra den første krig, og den gang var han ikke alene om det. Nej, da var der nogle år, hvor fanden tog ved folk, og de fleste af bønderne turede rundt fra det ene marked til det andet, så konerne måtte tage sig af bedriften, hvis ikke det hele skulle gro efter i skidt, og tit vidste de ikke, om de køer, de gik og fodrede, var købt eller solgt. Det meste af tiden sad mændene

nemlig på kroerne og tærskede i kortene, og De kan tro, det var ikke småpenge, der blev sat til der. Der var mere end én her fra byen, som måtte have hjælp fra familien for ikke at skulle gå fra gården.

Nå, efterhånden faldt de fleste jo til ro igen, men Jøks fader blev ved, og den slags kan jo altid finde ligesindede, især hvis de er villige til at spendere. Mange gange blev han væk i flere døgn, og ingen vidste, hvor han var henne, og så havde han det med at komme hjem midt om natten sammen med nogle af sine subjekter og forlange, at konen skulle ud af sengen og servere æggekage og øl og snaps for dem.

Det gik også i begyndelsen, for da var hun, så hun rystede, hver gang hun så ham. Men da Jøk var kommet til verden, kom der andre kager på bordet. Da indrettede hun sig sit eget soveværelse, og der låste hun sig inde sammen med drengen. Manden kunne banke på hendes dør, lige så meget han ville, hun låste ikke op, og så måtte han nok så kønt liste ned til

pigen og vække hende. Hun var lige så bange for ham, men hun turde ikke andet end at stå op og servere for dem.

Ligesådan passede moderen på, at Jøk ikke kom i nærheden af ham, når han endelig var hjemme. I det hele taget blev hun helt sær, efter at hun havde fået den dreng. Det var knap nok, han fik lov til at lege med andre børn. Evig og altid hang hun over ham. Hun rørte ikke en finger hverken i huset eller stalden mere. Al hendes tid gik med at pylre om drengen. Han var så forplejet, så det — ja, jeg har aldrig kendt mage i hvert fald. Det var næsten helt unaturligt. Aldrig sad der et hår forkert på hans hovede, hans hænder var hvide og bløde, og De skulle have set hans tøj, det var det fineste af det fine, — fløjlsjakker og hvide kraver og sorte laksko, ja, det var ikke den ting, hun ikke købte til ham.

Hele dagen var hun ikke sammen med andre end ham. Hun legede med ham og hujede med ham og fortalte ham historier. Om sommeren tog hun ham med til stranden og lagde sig et sted langt væk fra alle andre. Så trak hun i badetøjet og sad i vandkanten og pjattede med ham. Men så snart der kom andre børn hen i nærheden af dem, forsøgte hun at jage dem væk, og hvis det ikke lykkedes, tog hun ham på armen, greb sit tøj og forsvandt.

Nå, men da den tid så kom, var faderen selvfølgelig en af de første, der meldte sig ind i Fritz Clausens parti og fik uniform og det hele og troede, at nu skulle han til at regere Danmark. Han var altid kommet meget sammen med Fritz og blev noget stort inden for partiet, og nu fik han rigtig en undskyldning for ikke at være hjemme. Evig og altid var han på farten. Så var han i København, så langt oppe i Jylland, så i Berlin, og når han endelig var hjemme, sad han på kroen det meste af dagen.

Ja, hvad ligner det. Han har en af de kønneste gårde i sognet og sådan en ejegod kone, og alligevel havde han aldrig andet end underlighed i hovedet.

Efterhånden var Jøk jo blevet en elleve-tolv år, og så pludselig en sommereftermiddag kom faderen farende hjem i en bil, rød i hovedet af arrigskab. Pigen så ham, da han sprang ud af bilen og løb hen imod den ende af huset, hvor Jøk og moderen boede, og hvad der er sket derinde, er der ingen, der ved, men lidt efter kom han slæbende ud med drengen. Jøk stittede imod og brølede som en stukken gris, men det hjalp ikke. Faderen smed ham ind i bilen og kørte af sted med ham.

Bagefter hørte vi så, at han havde kørt ham hen i en af de sommerlejre, som Fritz lavede for de store drenge, og vi kunne jo sige os selv, at det var noget, der ikke passede hverken Jøk eller moderen. De siger, at hun ikke viste sig uden for en dør i de fjorten dage, lejren varede. Hun sad inde i sit soveværelse for nedrullede gardiner og lukkede ikke op, når pigen bankede på, og da drengen kom hjem, var han så bleg og mager og så forskræmt, at det var helt uhyggeligt. Men faderen gav sig ikke. Hvert år tvang han Jøk til at gå med i de sommerlejre, og nede på kroen sad han og råbte op om, at partiet sgu nok skulle gøre hans dreng til et mandfolk.

Men da så krigen var holdt op, kan det nok være, piben fik en anden lyd. Han fik bare ikke nok, to og et halvt år i Fårhus. Han skulle have haft meget mere. Her hjemme gjorde han ikke noget, men de siger, at han har været med til både det ene og det andet oppe i Kolding, men det må selvfølgelig ikke komme ud. De store forstår jo altid at hytte sig.

Tag bare sådan en som Jøk. Tror De, læreren ville have noget at gøre med de andre unge, der havde været med i partiet, ja, for det var mange af karlene, der var med og gik og marcherede med spaden over skuldrene. Men det var mest arbejdsmandsfolks børn, som var kommet tidlig ud og tjene, så tro endelig ikke læreren så til den side, hvor de gik. Men Jøk var jo en stor gårdmands søn, så det var noget helt andet. Han kom skam med til møderne i den gamle skole, og ham og hans mor blev bedt med op til lærerens sammen med de andre

bønder, da faderen sad nede i Fårhus, og når de rejste ned og besøgte ham, sendte læreren cigaretter med ned til ham, ja, lærerkonen bagte sågar kager og sendte med derned, og Jøk hjalp de på efterskoler og højskoler og gud ved hvad.

Og hvad er der så kommet ud af det hele. Han aldrig så meget som rører en finger. Han ligger og driver i sengen til langt op ad formiddagen, og resten af dagen sidder han og hænger inde i huset eller dasker rundt langt uden for lands lov og ret. Når han endelig træffer et menneske, er han så sky, at

han knap nok tør se på ham. Han skulle have en ordentlig dragt klø og sættes til at bestille noget, det skulle nok hjælpe. Ham med hans bøger. Han vil være digter, siger han. Ja, har De kendt mage. I stedet for at give moderen en hånd med.

Ja, for nu kan det ellers nok være, der er kommet andre kager på bordet for faderen. Han har fået noget med kredsløbet i det ene ben. De siger, at han overhovedet ikke kan støtte på det mere. Han viser sig aldrig uden for en dør, men sidder inde i sin egen stue fra morgen til aften og drikker omtrent en hel flaske snaps om dagen.

Hverken Jøk eller moderen viser sig inde hos ham. De bor oppe i den modsatte ende af huset. Der er en pige, der har tjent ved dem i mange år, hun er den eneste, han vil have ind til sig. Hun bringer maden ind til ham, og hun vasker og reder ham og hjælper ham i seng.

Men Jøk og moderen vil han ikke have derind. Ja, det er så galt, at de må gå en omvej, når de skal over gårdspladsen, så de ikke kommer forbi hans vinduer. En gang, da Jøk kom forbi, og den gamle fik øje på ham, smed han en flaske lige gennem det lukkede vindue, så glassplinterne fløj til alle sider, og var lige ved at ramme Jøk lige i hovedet. Ja, er det ikke skrækkeligt?

Men det er det, jeg mener, var det så ikke passende, at Jøk overtog bedriften og satte karlene i gang og i det hele taget tog styret, — det ville enhver anden da have gjort. Sikke en chance at være arving til den store gård. Men Jøk er ligeglad. Han lader moderen klare det hele.

Jamen, hvad er det da for noget? I stedet for at gribe til med begge hænder. Det er da også som om, hele verden er ved at blive forrykt.

SPORT OG TORT

Rimbrev til en fodboldbegeistret ven

Af MARTIN N. HANSEN

Der var fodboldkamp i... Nej, e stej
skal ingen døvl kunn tving mæ til å sæj,
for sjel om en er gro og styv,
så vil en gjenn behoeld e lyv. -
En hæ jo kun det samm'! -
Og det var da en skam
å la' det fo en sørle æend,
hvad leet kunn hæend,
for det, æ vil forteel, er i sig sjel
groend nok til å blyv sparket hielt ihjel.

Nej, nej, e stej
hæ itt det ållermindst å sæj.
Det kån vær hér,
det kån vær dér,
for hvor en kjör og må forbi
en sønda eller åvtensti',
er der et evigt sparkeri. -
Men til e sagg! Æ må i gang,
sjel om det halvejs gör mæ bang'.

Der skull vær kamp! - en kamp, en itt
vill kunn slump til å nyd så tit -
med fremmed, kæend og dygte folk,
der kun kunn snakkes med ved tolk.
Men kam di itt? Hvor bløv di åv?
Jo! endle, endle - gud ske lov!
No kam di farend i en bus
og havned' lidt ind i et huss,
hvor gammel folk ved en skærvinsel
vælt øver æend med skræk og pinsel.

Det var lidt tidle å spill kort,
men hver og jen sit spil, sin sport.
Hvad skull di gammel folk vel lav'
en helle dav?
Så di tov Holmblajs salmbogg frem
'og ladt en snaps forfrisk dæ' stemm.
Lidt knubs og skramme fæk di, men
di kam da o e bien egenn
og ga sig til å takk Vorherr.
Det kunn vær kommen møje værr'!

Men skidt med det! og skidt med dem!
E hold ho hastværk og skull frem!
O sejrstogg fro stej til stej
lå høns og hare langs dæ' vej.
Der kømme åltid lidt i klemm',
hvor en triumfvunn haster frem,
for ingen ænsér ved e rat
en fovl, et pindsvinn og en kat.
Vi hæ så trafilt! Ingen stånds!
Der vinker øl! der vinker dåns! -
No ingen sid'spring. Det er nok,
og det er gallt å glemm e klokk.
E kamp skull filmes - Hille mænd!
a stej, a stej! og det i rend!

Det var en sønda e klokk ti.
E præst gik tung i sind forbi,
og kun en døvstum kunn forstó
den salm, han gik og nynned ó:
Op i kristne! ruster eder!
Kristi kæmper! ud på vagt.
Satan sig til strid bereder
og vil bruge al sin magt . . .

Det var så sørlet. Stakkels månd,
han vidst itt sjel, hvor det var sånd.
Men han slap gånске for å prerк,
for der kam itt en sjæl i kjerк.

Og så begyndt e kamp med sang,
ålt mens e kjerkeklokke klang.
Og folk stod teet omkring e plads
så højtidsstemt og vel tilpas,
så fyltd åv høj' og herle tanke
og kiggед o di naghén skánke –
jo, di fornám, di stod o vagt
for danskens vej til ros og magt.

Og for hvert mól
folk tov o vej
med skrigg og skról
og hep og hej!

Men det var håbløst for vor egn',
for just som di gik o som gall,
fæk en fem sejs dæ' bien forvrejn
og stumled rundt som nyfødt kall'.

Di fremmed vandt – syv mól i træk,
men da en enkelt bløv for fræk
og vælt' en hjemle knægt omkuld
og fæk ham sparket i e æend,
da fæk en månd, der var lidt fuld,
med jit e hiele stemning væend.

Han tov sin øl og satt e månd
sin boddél lig' midt i e pånd'.
Det var minseel et farle tegn!
E domme mått bless åv, og di
beskyldt ham for å tæj parti.
Ja, ja, hven kån vel sæj sig fri?
Enhver vil gjenn hold med sin egn'.
Men åll' di folk, der för såv til,

sprang ind, vill med, og di slov til –
o hven, det tov di itt så nøj',
og røv og slid dem i e tøj!
Det hiele var en kæmpend klump,
hvor hver og jen slov løs o slump.
Hér drypped bluej, hér fløj en støvl',
men pyt med det, di skull hå høvl!
Hvor læng' di slovs er itt å sæj –
en kri kån haste komm i gang,
og sjel om itt e kamp er lang,
så kån det drøj' med å slutt frej.
Men endle kam e politi
og fæk med lemp di fremmed fri.

Det var en kamp som ålde för.
Og da e høest stov for e dör,
lå åll', der segned o e val
o gisped o e hospital.
Tænt di o høest, der ho fått bank?
Nej, nej! di ho kun jit i tank':
revanche! revanche!

Hvor er det godt å gi di ung'
en plads, hvor di kån vis' dæ' kraft
og rigte kæmp for låend og kong.
Di er jo dog trods ålt den saft,
der gi vor slægt dens styrk' og glæj.
Og tidens sang er hep og hej!

Hvad er mod dem en gammel knark,
der itt kån spring' og itt kån spark',
hvis sind og tanker stæ i stamp',
en kværlant, der skull hå tamp!
Ja, tænk, æ drømt forléren nat,
te et par sportsfolk stryg' min hat
og sleeft mæ øver en mark i trav
hen til så dyf en mergelgrav.
Æ fåldt o knee: - Lad mæ behoeld
mit lyv! e mergelgrav er koeld,
og æ er gammel, fuld åv jegt,
og hvad æ skrøv er bare digt.

Da sport jo kun kan løvt og højn',
er min beretning fuld av løgn.
Det er æ ville til å skryv'
med navn og hiele . . . Last mæ itt!
En vil så gjenn behoeld e lyv.
Og æ vaggt op med klynk og klav'
og ho e skidt
i mánne, mánne, mánne dav'.

Nej, sikket held!
No må æ grin',
for æ kán meld'
midt i min pin',
en fodboldkamp er skyld i kri.
Æ hörr e dav,
der fáldt try tusind i et slav,
men heldigvis så er det da
et stej i Sydamerika,
hvor folk er mier vild' end vi.
Haha, haha! Og ædde den beretning
æ strygghe itt jen jenne sætning!

P. S.

Men æ hæ glemt - bevar' me vel! -
det er da stolt
å kunn spark hård valuta hjem,
for pæeng, ja pæeng, det er jo ált!
Det spar mæ for en masse skat,
og æ skal álde kyt med stien,
om det kunn bring voss o e bien.
Godnat, godnat!
Tip løs og spark! E bold er rund,
og statens kass er urren bund!

Manuscript G. Folio 11

En pot »Kükelhaen« fra Åbenrå

Af Morten Kamphövener.

Omkring midten af det 17. århundrede fremstilledes der i Åbenrå en ølsort, der kaldtes »Kükelhaen«, som i hvert fald har haft en velynder. I indledningen til Claus Organists optegnelser om Åbenrå, som blev skrevet af kartografen Johannes Mejer og 1638 sendt til hertug Frederik på Gottorp, er omtalt det øl, der bryggedes i byen. »Den gode Gud«, skriver han først, »har velsignet denne by fremfor andre byer i dette fyrstendømme med dejlig humle, som næsten vokser rundt om hele byen. Også deraf har byens borgere en ikke ringe næring, når årets vækst har været god«.

Humlegårdene har altså trivedes godt på den tid, og det hænder vel også nu og da, at man ser en ranke slynge sig i et havehegn bag Ramsherred. Det er selve naturen, som har bevaret mindet om himlens mangfoldighed. Men det går ikke an at opholde sig for meget ved disse forestillinger, — Johannes Mejer fortsatte:

»Ligeledes brygger man et godt øl, som kaldes Kükelhaen. Det er virkelig et godt øl, ja om man vil tro det, bedre end wismarsk øl. Thi før i tiden har de af adelen, som boede her i fyrstendømmet og i Sundeved, foretrukket dette Åbenrå-Kükelhaen og ladet det bringe til og bruge på deres gårde«.

Man ser altså, at øl-problemet i disse tider har haft stor betydning. Man drak, nej, man tyllede øl i sig i spandevs. Det

krævede den megen saltmad, og de, der skulle bestille noget, fordrede også deres rigelige kvantum. Både mænd, kvinder og børn drak øl. Velhavende folk havde krav på 8-10 potter daglig. Nogle drak endog mere. Sådan var det i hvert fald i det 16. århundrede, selv om det vel må regnes som et specielt tilfælde, når hofmarsken på Stockholm Slot en novemberdag 1594 drak over 4 potter til frokost og ialt 22 potter til middag og aften, som Tage Taaning beretter om i sin bog om øl.

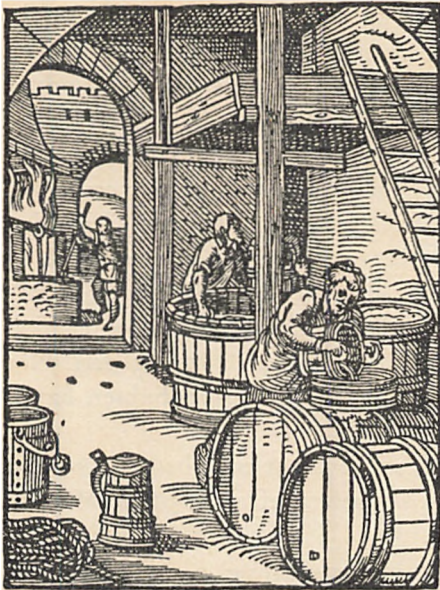
Den samme forfatter fortæller, at købstadbryggeren, når han ville fastslå, om hans produkt var »godtøl«, slog en skål øl i sædet på en dyb træstol, hvorpå han satte sig deri. Når han så rejste sig, og stolen hang fast i hans skindbukser, havde hans vare bestået prøven.

At det ikke er overdrevet, ses deraf, at et så berømt produkt som »Brunswiger Mumme« (opnævnt efter Kristian Mumme 1498) var så tyk som sirup.

Mange år senere, 1763, da magister Dyssel på vej til Åbenrå bedede hos smeden i Brunde kro, noterede han sig, at øllet der var både »feedt og velsmagende«. Han smagte det ganske vist ikke selv, men, skriver han, »min kudsk roeste det meget«. — Desværre oplyser han ikke om det — hvad det formentlig i følge bestemmelserne skulle være — var fra Åbenrå. Eller om smeden selv havde brygget det.

Åbenråerne vidste nok, hvad deres øl var værd, og de gav det ikke fra sig, navnlig ikke, når det, som i 1523, blev opkrævet af fjendtlige tropper. Men denne vægring kom til at stå byen dyrt. Det var da hanseatiske tropper, som understøttede Frederik I, havde slået lejr ved Rise og Tolsted og sendte bud ind til Åbenrå med krav om at få et læs øl (24 tdr.) leveret. Denne opfordring sad amtmænd og borgere, som holdt sig til Kristiern II, overhørig, og så skal hanseaterne have sagt: »Tøv, vi vil lære jer at tappe øl«, og det gjorde de så grundigt, at hele byen blev udplyndret, og det gjaldt ikke blot øllet.

Efterspørgslen efter øllet har altså været god nok. Det samme

*Et bryggeri
i det 16. århundrede.*

var tilfældet, da den svenske general Wrangel 122 år senere forlangte øl fra Åbenrå sendt til sit hovedkvarter i Rensborg. I modsat fald ville han sende et regiment ryttere for at hente det.

På det tidspunkt var der atter gang i ølbryggeriet i Åbenrå, men noget tyder på, at det da var begyndt at gå ned ad bakke, i hvert fald var det nok tilfældet i slutningen af det 17. århundrede. Men det gjaldt ikke blot Åbenrå.

Værre var det i året 1610, efter at den store brand havde lagt det meste af byen øde. Da klagede borgerne til hertugen over, at byskriver Johannes Høier fortsatte med at indkræve øl-accisen, også af det hjemmebryggede øl. Tilmed toges der en stor »matte« af malten, og arbejdsfolkene, som var i færd med at opbygge byen, drak meget øl. Men da borgerne måtte betale alt, hvad de kunne tjene og låne i arbejdsløn, kunne de

ikke betale øl-accisen, og bryggerierne — der har altså været flere — holdt op med at brygge, så man måtte købe øllet fra det kongelige område.

Hertugen lånte ansøgningen øre, og accisen for det hjemmebryggede øl blev ophævet til næste Kieler Omslag.

Det kunne næsten se ud til, at denne fritagelse fik slette følger, men det skyldes sikkert mere opbygningstiden og opgangstiden i almindelighed, at der i de følgende år blev drukket for meget af de våde varer. 1613 måtte byens råd udstede en forordning, som vendte sig mod folk, der præsenterede deres drukkenskab på åben gade og forulempede ærlig mand og kvinde. Det kostede 8 skilling i bøde, men man sporer også kirkens totale indflydelse i forordningens ordlyd, i hvilken det hed, at »navnlig også Gud den Almægtige blev fortørnet« over slig adfærd.

Galt var det også, at der blev tappet (serveret) øl og brændevin i den tid, der holdtes gudstjeneste, og om natten var der folk, som løb fra den ene kro til den anden, råbte, skreg og slog i stenbroen. Det kostede 3 mark, og bytjeneren havde ordre til at bringe den slags urostiftere i arresten. Ja, det blev endog anordnet, at byfogden skulle holde ting om sommeren kl. 9 og om vinteren kl. 10, for at parterne kunne møde ædru for retten. I øvrigt skulle han ikke give de folk gehør, som kom »trunken und fuhl (!)« og anrettede uro, skænderi og spektakel, som svor og talte gudsbespottelig. De skulle tillige betale bøde til Fyrstelig Nådes Kasse og give afgift til de fattige.

Men det gik så småt ned ad bakke med Åbenrå-øllet. Det ses af et gammelt regnskab, som er bevaret helt fra 1616, da hertug Frederik III efter sin fader Johan Adolfs død blev hyldet i Åbenrå den 21., 22. og 23. september.

Ved denne lejlighed blev der spist — og ikke mindst drukket overdådigt. Fra Tønder fik man 2 tønder hamburger øl, fra magister Peter Fabricius 5½ tønder rostocker øl og fra Åbenrå 2 tønder Wismar-øl. Desuden leveredes 5 tønder

hjemmebrygget Åbenrå-øl, som udtrykkelig var bestemt til tyendet. Priserne fortæller dog mere. Mens hamburger-øllet kostede 11 mark pr. tønde, rostocker-øllet 5 mark og Wismar-øllet 4¹/₂ mark, kostede Åbenrå-øllet kun 4 mark. Billigere var dog de to tønder »Kakebille« fra Egerfærde, som var tiltænkt »die Kerls und Frauens so das Wandt (lærred) aufgeschlagen und die Bedde gemacht«, og som kun kostede 3³/₄ mark pr. tønde.

Åbenrå-øllet kunne dog endnu noget nær holde Wismar-øllet stangen. Men næste gang, man finder noget om Åbenrå-øllet, står bryggerierne helt i stampe. Det er 1709. Der blev så godt som slet ikke hentet øl i byen, og byens råd resolverede derfor, at der påny skulle gøres noget for at få ølsalget i gang. Ove Friedrich Rolfsen (senere borgmester fra 1722-23) blev udnævnt til brygger-oldermand og fik sammen med Asmus Callesen, Christoph Ahrenholz, Hans Chr. Schrøder og Hans Thaysen til opgave at se amtets kromænd på fingrene, at de ikke selv bryggede øl og brændte brændevin eller hentede det fra andre steder. Det skulle endvidere antydes overfor dem, at de ikke burde købe deres øl i Slotsgade (som ikke hørte til byen), da ellers øl- og brændevinssalget ville blive frataget dem.

Disse foranstaltninger synes dog heller ikke at have frugtet tilstrækkeligt, thi den 5. februar 1710 ansøgte Lorentz Bjørntzen og før nævnte Ove Friedrich Rolfsen om at få »eine Sächsische Frist«, en udsættelse af amtsskriveren Friedrich von Sallerus påbud om, at byens brygge- og brænderi skulle bortliciteres. Men det blev afslået. Man kan formentlig deraf slutte, at ølbryggeriet og brændevinsbrænderiet i byen er blevet monopoliseret.

Det er, som om der i disse år sættes et kraftigere styre ind med krav om større orden. Samme år blev der fra prædikestolen kundgjort, at det var forbudt at ryge tobak på gaderne, i gårdene og i staldene. Denne udvikling fortsatte, efter at by og amt atter var blevet kongelig ejendom. 1722 vedtog nemlig

En brygersvend i fordums tider.

borgmester og råd, at monsieur Johan Heyszel for fremtiden skulle være bedemand til begravelser og bryllupper, da der var forekommet misligheder ved indbydelsen til begravelser. Hvilket formentlig vil sige, at man var stødt an mod tidens udprægede rangsyge.

Hvordan gik det med øllet? Sikkert ikke for godt. En ny tid var i anmarch, også for øllets vedkommende. Det kan være åbenråerne en trøst, at det var en ætling af Åbenrå-skomageren Jürgen Kallisøn (J. K. levede just i den store øl-tid i det 16. århundrede), den usædvanlige læge, professor, dr. Heinrich Callisen, dansk kirurgis grundlægger, som slog til lyd for, at ølbryggeri skulle behandles som en videnskab, så at øllets godhed ikke længere blev afhængig af tilfældighed. Hermed, skriver Tage Taaning i sin øl-bog, synes allerede linjen at være lagt for det nye fremskridt, det nye århundrede skulle bringe. — I øvrigt mener jeg at have læst — et eller andet sted —, at den kendte schweiziske præst og forfatter J. C. Lavater (1741-1801) om en gennemrejse fra Åbenrå skal have noteret, at han herfra medtog nogle bouteiller af det berømte Kükelaen-øl.

Bedre er tyndt øl end tomt kar.

Legemet spejles i glasset, og sindet i øllet.

Når øllet går ind, går viddet ud.

Danske ordsprog.

10

Æ Gahmands bænck — enjde Sikke nave snak

Af Sigfred Andresen.

Ue åh æ bænck få æ Gahmands hus sått Kryssen Gahmand mæ sin fætte Hans August.

Det vå fahre -- å køhn varm. Di vå kommen godt øve æ vinjte, kunj en se.

Petrine, dæh bohj nafe te æ Gahmands, gik javnt te kræmes.

— Godav, Hans August, æ do hæh?

— Ja-ah! Kanj do injt se det, lille Trine. — Det glimtet i æ yhn åh Hans August. Hva haj han no få?

— No lyv kuns injt få mye, Hans August. Do æ jo gammel nok te å væh ornle.

Det haj hun ret i. Han vå gammel nok. Snart taghendigh. — Kryssen vå kun søhmdigh, så han vå jo en ren dreng ve æ sih a. Petrine vå viss å dæh et stej i æ søhmdighe. — Ja, di kæhnj ænan, di haj levet hele dert levnet i æ sahm by.

— Æ kom fra den an sih, å haj hœe, hva Petrine sø.

— Må æ sitt hæh ve jæ?

— Vinne do tø vov't, så sætt dæ kuns.

— Hva skuld æ væh rejtt få?

— Te do fik få mye løvn å hœe.

— Nå, det gæh no nok.

Han haj haj kejser Vilhelm skægh, Hans August, men no haj han klippet æ spidse ah, det anjt vå få bøvle. — Stoe vå han injt javnt.

men ånjt lille — han vå bré øve æ skuller. — Æ troe enle aljle te æ hæ snakket i alle mæ ham. Dæ luert oltins en ræv bagh æ ø'er. Nej, en vist aljle, hvo en haj ham, vist aljle om det vå sanjd enjde lovn, hva han sø. — Å vinne di vå sammel, Kryssen å Hans August, så kunj det blyv nave godt.

Kryssen vå jen a den slav, dæh kunj sí om sæ sjell, te han som ung kunj spring li så høtt, som han vå lång. Han vå injt stoe, men kraft haj han nok a. — Stå åh æ hoj åh æ boe i æ dørnsk kunj han anon, da han vå femåsøsdigh, sø han da sjell — å Hans August haj se det.

No gik det lidt mée sinjne. Æ mest kraft haj di mæ æ tih beghe fått i æ munjd. Men di haj jo å tih — tih te å havs tebagh te di ung dav, da di injt vist, hva di skuld brugh æ kræfte te.

— Kanj do havs den gång Amanda fra Flensborg vå åh besøgh ve æ Snerkes?

— Jo! — Det vå det år, hvo vi vå sammel i æ torr.

— Ja, det vå sorn køhn varm somme.

— Jo. — Å det fåhre fik vi den ny dehn. — Kanj do havs den dav, han kom fåbi æ mohs å vi haj traffelt i æ trahj?

— Han skuld da viss te brujs i Østeby, så køhn han vå i æ ty.

— Do haj javnt hældt nyt vand i æ trahj, å gammel Bliss trampet runjt å runjt, — å javnt da æ degn kom hen te voss, fik Bliss jen a æ tømm.

— Ho-ho-ho! Hans August skrannegrin. — Ja, å så fik han en ornle skvat a den brungrå supp. — Hvo såh han ue. — Do hjulp ham køhn, som det høss sæ, mæ å gøe ren, men ren blev han no injt.

— Te brujs kom han injt den dav.

— Nej, do, i det ty kunj han injt gå vi'r, så hun æ nok kommen te å tæv.

— Kunj vi gøe nave ve det, Hans August. Det vå da maløe. En ska no injt kom så næh i æ køhn klæ, vinne en hest renjne runjt i æ trahj.

Å så le Hans August ægen, å Kryssen så helt uskylle ue.

— Det blev viss injt te manne torr få jæ to den somme?

— Ågh jo, di va skam godt tefrejs, men vi fik jo å hjilp a Amanda.

— Såh, — gøe I det?

— Ja, hun kom væ dav mæ brød å øl — moes den hjembrygget.

— Det gøe hun jo rightenok, men æ troe no, te det mest vå Kryssen, hun koin ætte. Han vå jo kun tyv å så godt ue — degång.

— Jah, — hvo do no sie't, vil æ gi dæ rett, Hans August, — æ kunj nok la mæ se — jo!

— Å æ måt arbe få to, få do stav jo æ mest a æ tih å smée lång yhn ætte hinj, vinne hun lø i æ græs å skuld ha sol. — Det mehn hun da sjell, te hun skuld, den fin frøken fra æ staj. — Hvo hæ æ arbert å svedt.

Hans August pust ah æ bah anstrengels, men Kryssen sått li så rolle å tænd æ pihf.

— Nå — gøe do det, Hans August? Det kanj æ slenjt havs. Do sått da å snakket mæ hinj, da æ smée mohs i æ trahj, å Bliss kunj pass sæ sjell.

Hans August sø injt mye te det. Han væhnd æ skrå i æ mund å grin.

— Kanj do havs den dav, da Lorns kom fåbi?

— Jo, do vinket ætte ham, å han kom øve te voss. Amanda lø i æ græs å vå folln i søvn.

— Han vihl råf nave, Lorns, men æ fik ham te å la væh, få Amanda måt jo injt blyv vaghen. — Da han vå hen'n ve voss, såh han Amanda i det lång græs. Han gøe stoe yhn.

— Æ hun injt søde, mehn Hans August.

— Jo, minnesk, ja, sø Lorns. — Han vå jo injt så gammel — 16 år —, hva skuld han så å si.

— Do fæ en dåle, vinne do gie hinj et muddes.

Hans August vihst ham den dåle, æ haj i min fik i æ jak. Sjell haj han injne pæng, di sihst haj han brugt æ dav før te mærken.

Lorns stav lidt å kegh fra æ dåle te æ pigh — så list han åh æ knæ hen te hinj å trykket hinj jen midt åh æ mund.

Amanda skregh å sprung op, så gav hun ham en øefighen; men det så Kryssen å æ injt, vi haj traffelt mæ æ torr.

— Jammen, Amanda! Hva æ dæh løs? Æ dæh en hugvorm? — Men Lorns da, hvo komme do fra? — Han hæ danjt gøe dæ nave, — hva, Amanda? — Fadammte knejt, hva gø do hæh? Se te do fåsvinne. — Nå, la det gå lidt ville.

Lorns vist injt righte, hva han skuld. Han vihl jo gern ha sin dåle, men vovet injt å fålang den, få Hans August så temle gal ue. Te sist gik han, — få da Amanda vå kommen sæ lidt, gav hun sæ te å skæld ham ue.

— Stakkels dreng, han haj da ejisen ehrle tehn sin dåle.

— Han fik den no injt — æ dåle vå Kryssens — å æ haj injne.

— Ja, det æ righte — Hans August — det æ viss, så vidt æ kanj havs, den jennest gång do spar mæ få å betal det, do haj lovet væk.

Hans August spytt långspytt.

— No lyve do, Kryssen, det kanj enhvæ da hœe.

— Munjt di å kunj blyv ujens, di to fætter? — Æ vihl nok ha mée å vée, så æ gav mæ te å spœe.

— Det vå no injt mye hjilp I fik a Amanda, tøss æ.

— Jo da, hun hjulp voss pineskam i æ trahj. Hun rej åh Bliss.

— Ja, hun vå nysgir ætte å prøv vunjt det vå, å så fik Hans August Bliss helt hen te æ kanjt, å æ hjulp hinj op.

— Do hæ jo å oltins vætt så galant, Kryssen.

— Bliss vå jo rolle, så den renj runjt å runjt mæ hinj, å hun såt å vøjget. — Mæ æ tih blev hun ømm et viss stej å vihl gern née. Men Bliss vihl injt te æ kanjt ægen, så hun kunj kom née. Hans August gøe olt, hva han hunj, snakket mæ æ hest, skubbet te'n, trukket den i æ hojlav, men den vå injt te å få te æ kanjt.

— Æ kanj jo bæh dæ øve åh det tør, sø han så te Amanda. — Hun blev glaj å ladt sæ gli née a æ hest, men Hans August kunj injt hold hinj, å åh jet gång stav hun i æ trahj mæ plurr lånjt op a æ ben. — Det vå et slemt malœe.

— Ja, det vå en skam, men æ kunj danjt gøe ve, te hun vihl née te mæ i sorn fart, te æ injt kunj hold hinj.

— Vå det injt mærkle, sø Kryssen ætte en lille pavse. Han såt å grin hen få sæ. — Æ dehn måt æ gøe rehn, men da Amanda skuld hjilpes, mehn han viss, te det vå det bæhst, te han gøe't siell. Han spue injt gång, om æ vihl hjilp, æ vå da ejesen i æ øvels.

— Sitte I hæ ænon? — Det vå Petrine, dæ kom ægen fra æ kræme. — Hva hæ di no fotohl dæ?

— Fra degång i æ mohs.

— Om Amanda å æ dehn? — Ja, den kenjne æ. Det mest a't æ nok løvn. Hva minn do, Hans August?

— Æ gik vihr mæ Petrine — æ skuld æ sahm vej.

Hans August sått å smil ue a æ yhn, å Kryssen sått helt uskylle å stoppet æ pihf. Æ troe, di vå paråt te å tej æmoe den næste, dæ kom fåbi æ Gahmands bænck.

ORDFORKLARING :

fåhre: forår - *yhn*: øjne - *mye*: meget - *taghendigh*: firs - *søhmdigh*: halvfjerds
vinne: hvornår eller når - *rejt*: bange - *aljle*: aldrig - *alle*: alvor - *hoj*: hovedet
femåsedigh: femogtres - *sinjne*: langsomt - *Snerkes*: Snedkers - *dehn*: degn
trahj: tørvealten - *brujs*: bruds (kæreste) - *ty*: tøj - *tæv*: vente - *maløe*: uheld
moes: moders - *staj*: stad, by - *muddes*: kys - *fik*: lomme - *munjt*: mon ikke
vøjget: gynget - *hojlav*: hovedtøj til hest - *plurr*: pløre.

Sønderjyske børnebøger og børnebogsforfattere

Af *Christian Winther.*

Denne artikel er et forsøg på at finde frem til den del af vor rig- holdige børne- og ungdomslitteratur, der har tilknytning til Sønder- jylland, enten fordi forfatterne har været bosiddende her — eller fra andre steder i landet har behandlet emner, der har tilknytning til Sønderjylland.

Niels K. Kristensen (1859-1924) var en af vore bedste og mest læste børnebogsforfattere. I årene 1899-1923 kom 28 bøger for børn, og af dem var omtrent halvdelen historiske fortællinger. Den første fra 1899 hed *En dreng fra 64*, og i 1901 kom *Danske drenge i 1848*. Fra 1911 til 1918 kom der hvert år en bog, og i disse 8 bind skildres vore slesvigske krige. Der er således i alt 10 bøger om og fra vor landsdel.

En dreng fra 64 er beregnet for mindre børn og behandler særlig tilbageslaget fra Dannevirke. *Danske drenge i 1848* er for noget større børn og begynder med begivenhederne i 1848, Christian den Syvendes død og ligfærd, oprørsbevægelsen i hertugdømmerne og martsdagene i København. I den sidste del af bogen føres vi til Jylland, og her fortælles om belejringen af Fredericia og 6. juli- slaget i 1849.

Så kommer *Rasmus fra Rodskov* ind i billedet, og ham kan vi

møde i de næste 6 bind. De tre første Rasmus-bøger giver Treårskrigen historie. Den 14-årige Rasmus fra Rodskov ved Kaløvig oplever på nært hold troppernes ankomst til Århus-egnen, og i det andet krigsår tages han i brug ved efterretningstjenesten, hvorved han kommer i forbindelse med Olav Rye. I 1850 er han atter i begivenhedernes midtpunkt — hos en onkel i Isted, og her er han i travl virksomhed i dagene før slaget den 25. juli.

I de tre næste bøger er det 1864, det gælder. — Her møder vi igen Rasmus, der som menig soldat er med ved Dybbøl. I en ny udgave har forlæggeren villet markere det ved at ændre titlerne til *Rasmus ved fronten*, *Rasmus i kamp* og *Rasmus ved Dybbøl*. Men ellers er det præstesønnen Jørgen fra Sydslesvig og faderens avlskarl, den kæmpestærke Jens Kulsvier, der er hovedpersonerne; de hjælper soldaterne under tilbagemarchen fra Dannevirke, befrier Jørgens far af fangenskabet og fører præstefamilien i sikkerhed til Als.

Søkrigen historie fortælles i de to sidste bind. Hovedpersonen er som ung kadet med på »Kristian den Ottende« i Egernførde fjord; han kommer i fangenskab, men flygter og oplever flere eventyr, og i 1864 er han som søofficer med i kampen ved Helgoland.

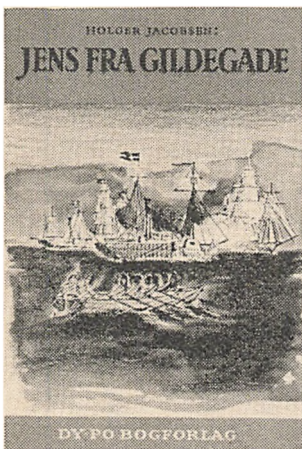
Det må huskes, at disse bøger blev til på et tidspunkt, da minderne om krigen var levende i befolkningen, og de gamle veteraner endnu gik omkring. Verdenskrigene har lært os, at krig er noget alvorligere og mere grufuld, end vi før havde tænkt; men Niels K. Kristensen forherliger ikke krigen. Han søger at give et sandt billede af den; han viser, at oprørerne også var mennesker, der troede på deres sag, og endelig har han skildret nederlaget på en sådan måde, at mange læsere derigennem fik deres interesse vakt for Sønderjylland og dets danske befolkning. Det er ikke tilfældigt, at forfatteren har benyttet Rasmus fra Rodskov som hovedperson. I denne lille østjyske landsby var hans ven og seminariekammerat Johs. Grønborg lærer, og her fandtes en levende tradition om Rasmus.

Alle disse bøger er i dag helt udsolgt, og der er ikke megen udsigt til nye udgaver. I Sønderjylland blev de slidt op i de danske børnebiblioteker efter 1920, og mange forældre læste dem sammen med

deres børn. I 1920 kom førstelærer P. Feddersen Jensen (født i Ballum 1875) til Visby, og jeg husker, hvordan han i en artikel om biblioteksarbejdet hernede skrev, at også Rasmus fra Rodskov havde været med til at støtte og udbygge genforeningen.

Holger Jacobsen: *Jens fra Gildegade. En fortælling fra 1864.* 1957.

Forfatteren, der er leder af Åbenrå Museum og fuldmægtig i sin bys personregister, tegner her et billede af den gamle søstad med sine idylliske omgivelser. Men det er nu ikke lutter idyl. Til tider

høres kanontordenen fra Dybbøl. Stemningen i byen er trykket, og jomfru Fanny, seersken i Persillegade, spæde ikke godt for fremtiden. De ældre mindes de uhyggelige oplevelser fra Treårskrigen, og stikkeren fra den gang, Thies Thueholm, har igen vist sig i byen, — han bliver nu bogens skurk, der mod slutningen kommer til at bøde med livet for sine onde bedrifter.

Men der er en stab af herlige gutter, der fra bittesmå tumler sig på fjorden, og under en oversvømmelse i de lave gader viser de, hvad de duer til.

Blandt dem er hovedpersonen Jens, der sammen med sin mor, en skipperdatter fra Løjt, bor i Gildegade. Faderen har en skonnertbrig at føre. Jens, der kender hele nordsiden af fjorden fra talrige sejlture og Løjtland fra mange ferieophold, bliver nu knyttet til det »Aarøeske korps« som vejviser og får flere, ikke ufarlige opgaver, som han klarer fint. Vi følger ham til Barsø og får et levende billede af den lille ø. Jens får lov at komme med en transport over til Assens, og her lå faderens skib, så han kan få en hilsen med til moderen. På tilbagevejen var Jens i livsfare, — dét skal man læse om.

Bogen giver et udmærket tidsbillede, og de bedrifter, der vel ikke fik nogen afgørende betydning for krigen, bidrog dog til at live lidt op i den mørke stemning. Der sluttes med en udtalelse fra en af de ældre: »— så længe vi har drenge som dig, Jens, kan det aldrig gå helt galt for vort land, selv om det ser aldrig så sort ud«.

Maren Skadhauge: Hjem til Danmark. En sønderjydske skolepige oplever verdenskrigen og genforeningen. 1938.

»Det var i en by i Nordslesvig en julidag 1914«, begynder det. Haderslev nævnes ikke, men det kan let påvises, at det var her Karen (Maren) var elev i byens højere pigeskole (Auguste Viktoria-Skolen), hvor hun netop er blevet færdig med 2. kl. Faderen har planlagt tre ugers ferie på Fanø for familien, men på grund af de urolige tider vender de hjem allerede den 31. juli, hvor de blandt andet overværer, at gamle redaktør Mathiesen slæbtes til arresten, og der er flere arrestationer og indkaldelser til militæret. Faderen har ikke været soldat, han var kasseret for hjertefejl, så foreløbig slipper han.

Så følger den første krigsvinter, men i juni 1915 indkaldes faderen; han er foreløbig under uddannelse i Hamborg, og moderen, der nu må tage sig af forretningen, er med børnene på et kort besøg hos ham. I 1916 er der mange soldater i Haderslev, og der er streng rationering; faderen, der nu er arbejdssoldat i Rusland, er hjemme på orlov. Næste vinter får skolen en lang kuldeferie, og Karen kommer på landet hos familien, hvor det er lettere at få noget at spise end inde i byen. Man begynder at indsamle orgelpiber og kirkeklokker for at få metal til hæren, og man oplever den fjerde krigsjul.

I 1918 er der flere desertationer end før, og den spanske syge bryder ud. Ved fronten gærer det, røde revolutionsplakater kommer til Haderslev, og endelig ringer de sidste kirkeklokker våbenhvilen ind. Kejseren flygter, — og mødet på »Folkehjem« den 17. november viser, at der nu endelig er håb om en genforening. Faderen er på vej hjem, og i 1919 begynder der lidt trafik over grænsen, —

det er tipundspakkerne, der må hentes. De danske begynder at forsyne sig med flag, og der bliver oprettet en afdeling af de danske pigespejdere i Haderslev. — Og nu sker der så meget: Afstemningsdagen fastsættes; grev Schacks valgopråb og afstemningsplakaterne kommer frem; Den internationale Kommission og alpejægerne holder indtog i Haderslev, og man forbereder sig til den 10. februar — den store festdag. Ved festen om aftenen kommer Karens far med afstemningsresultatet fra 6. distrikt, — 644 danske stemmer mod 355 tyske. Der er jubel for hvert godt resultat, og det samlede resultat for 1. zone vækker glæde og overraskelse.

Om alt dette har Karen fortalt levende og troværdigt, og jeg har ikke kunnet finde en eneste fejl i skildringen eller komme med en eneste indvending. Og der refereres en samtale, hvor man ved glæden over den 10. februar er bange for, at den 14. marts skal bringe skuffelse i Flensborg, og resultatet af afstemningen dér modtages med »dybt vemod«. — Så får vi en levende skildring af kongens indtog i Haderslev, og af Dybbølfesten, hvor hele familien er med.

Vi har fået flere gode bøger fra genforeningen, men jeg mener, at Maren Skadhauge er den mest værdifulde, fordi den giver os forudsætningerne, — set og oplevet med barnets klare øjne. — Maren Skadhauge (f. Wind) er født i Haderslev i 1906, og i 1925 blev hun student fra Haderslev Katedralskole. Tre år senere blev hun gift med antikvarboghandler Povl Skadhauge, København. Bortset fra et par bidrag til »Haderslev-Samfundet«s årsskrift har hun kun skrevet denne ene bog, som udkom på Nyt Bogforlag i Odense, hvis leder var den sønderjyske digter Martin N. Hansen. Under udarbejdelsen af *Hjem til Danmark* fik hun hjælp og støtte af

sin mand og af Sprogforeningens formand, afdøde overbibliotekar Jakob Petersen, der var meget interesseret i bogens fremkomst. Desværre har den været udsolgt i mange år, og den er ikke til at opdrive i dag. Her er vi inde på det, jeg et andet sted har kaldt »de udsolgte bøgers tragedie«. Forlæggerne er alt for tilbageholdende, når det gælder om at optrykke en god bog; mange af dem vil hellere møde med noget nyt og uprøvet, og derfor måtte vi i jubilæumsåret for genforeningen savne denne bog. Men netop, mens dette skrives (foråret 1971), fik jeg et bevis for, at bogen ikke er glemt. Ugebladet »Hus og Hjem« har i længere tid haft en enquete »Min kæreste bog«. Hundreder af indsendere har gjort opmærksom på, hvilke bøger, der har betydet mest for dem, og her fandt jeg følgende:

»Eftersom jeg er højt oppe i årene og altid gerne har villet læse, er der adskillige bøger, jeg har læst. En af dem, jeg syntes bedst om, er *Hjem til Danmark* af Maren Skadhaug. Hun forstår at skildre netop det, vi her i Sønderjylland oplevede i den første svære verdenskrig, hvor vore ægtefæller måtte deltage, — også den glædelige afslutning og den spændte og glædelige tid, der fulgte efter, indtil vi blev forenede med vort gamle fædreland Danmark igen. Den bog har jeg læst adskillige gange og har altid syntes godt om den.

Den gamle sønderjyde«.

Martha Ottosen (1866-1928) er født og opvokset i Flensborg, datter af Gustav Johannsen, redaktør af Flensborg Avis og medlem af den tyske rigsdag. Hun var gift med historikeren Johan Ottosen, der især kendes som forfatter til sangen: Det haver så nyligen regnet. I 1907 udgav Martha Ottosen *Ruths far. Nogle år af hans liv*, og i 1910 udkom *Grete og hendes søskende. Et sønderjydske barns oplevelser fortalt for store og små*. I begge bøger fortæller hun om sin far og hjemmet i Flensborg. Den første er skrevet for voksne og behandler i fri digterisk form tiden fra ca. 1878 til 1886. Den anden er »for store og små«, men her er mest tænkt på de små, og det er udmærket læsning. Bogen begynder i 1870, da

faderen får meddelelsen om den fransk-tyske krigs udbrud. Grete — det er forfatterinden — var kun fire år den gang, og hun fortæller levende og interessant om byen med modsætningen mellem dansk og tysk og om den skønne omegn, sådan som hun lærte den at kende ved besøg hos familien. Men ikke alt er lyst og let. Gentagne gange må faderen i fængsel for avisens skyld, og af de syv søskende dør to små søstre og en lidt ældre broder, som hun er særlig nær knyttet til. For Grete står Danmark i eventyrglans. Til en fætter, der nordfra kommer på besøg, siger hun: »Herovre tror vi, at Danmark er det bedste land i verden — for os er det paradiset«. Og da hun endelig får lov til at rejse til København for at uddanne sig i porcelænsmaling, var det den helt store oplevelse, da hun passerer grænsen, — »nu var hun i Danmark — det land, hun havde længtes imod, al den tid hun kunne huske tilbage. Det land, hvor alt var godt og skønt. Hendes fædreland, hvor Dannebrog vajede frit og lyst mod den blå himmel, og alle mennesker talte dansk og boede i fred med hverandre«.

Gustav Johannsen har med rette en stor plads i vor nationale historie; her får vi et smukt billede af ham, sådan som hans lille datter har opfattet ham.

Johannes Kirchhoff (1897-1971) er også flensborger. I 1944 udgav han *I købmandsgården. Fortælling fra Sønderjylland*, hvor han fortæller om en minderig sommerferie i Nordslesvig få år før den første verdenskrig. Bag på titelbladet læses: »Denne lille bog, som er skrevet i sommeren 1942, tilegnes mine venner i Sønderjylland i taknemlighed. J. K.«.

Kirchhoff fik i 1921 lærereksamen fra seminariet i Lübeck; samme år begyndte han sin lærergerning ved Dansk Realskole i Flensborg; men i 1925, kort tid efter oprettelsen af den private realskole i Tinglev, fik han ansættelse der i to år, før han for en årrække forlod Sønderjylland. Sine sidste år tilbragte han og hans hustru i Åbenrå. Kirchhoff var en fremragende sproglærer, han var kgl. translator i tysk, og han havde i 1924-25 årskursus på Dan-

marks Lærershøjskole; jeg husker ham derfra som en meget tiltalende, stilfærdig ung mand.

I *købmandsgården* blev Kirchhoffs eneste bog. Åbenbart indeholder den meget fra den sommer, hvor Hans fik en indbydelse til at følge sin bedste ven fra Flensborg og tilbringe ferien i Bjolderup hos dennes slægtninge. Man følger drengene fra dag til dag, hvor de nyder sommeren i leg og under ture i omegnen. På en ridetur falder Hans af hesten og må til »gamle Thomsen i Nyby«, det vil sige benbrudslæge Paulsen i Vamdrup. Uheldet medførte, at ferien blev lidt længere, men alle var så gode imod ham, at den ferie blev hans store oplevelse. Det nationale spiller ingen rolle i bogen. Befolkningen var dansktalende, og en fredelig og rolig stemning rådede over alt.

Dines Skafte Jespersen: Jørgen & Co. på lejrskole. 1948.

Forfatteren er lærersøn fra Østjylland; han har lærereksamen fra Tønder Statsseminarium 1926. Kom i 1929 til København, og her blev han for mange år siden skoleinspektør. Han er også en kendt forfatter, der har skrevet en lang række børnebøger. — Her fortæller han om et lejrskoleophold, han og en ung lærer har haft med 26 københavnerdrengene på vandrerhjemmet i Rudbøl. Alt er vel forberedt, — og det var også nødvendigt, da grænselandet for disse drenge var som en helt ny verden. De har lært to sange, der er »sådan en slags marsknationalsange«. Det er Arent Otterstrøm: Vi vestjyder trives nu bedst i blæst — og A. Egeberg Jensen: For en fremmed barsk og fattig.

På den lange togrejse fra København til Tønder får drengene set mere af deres fædreland, end de har haft mulighed for tidligere, og køreturen på de medbragte cykler fra Tønder til Rudbøl er også noget helt nyt for dem. Og så begynder de at gå på opdagelse. Der er besøg ved pumpestationen på Vester Anflod, tur til Møgeltønder og til Højer med tæppefabrikken, — lige før har de overværet en fåreklipning, tur til Trøjborg ruiner og en venlig gårdmand i Visby inviterede flokken på kaffe. Overalt søger man at få sønderjyderne selv til at fortælle, og efter en fodboldkamp mod nogle store klep-

perter inde i Tønder inviterer forfatteren til »Vi vestjyder« på kaffe.

Men ti dage kan snart gå, og man begynder at tænke på afslutningen. Alle beboerne i Rudbøl bliver indbudt (man vidste jo, at tyskerne ikke kom) til en vældig fest, der slutter med en tur ud til et stormpisket hav, — og så kunne man rejse hjem, sprængfyldt af oplevelser. Midt i al lystigheden havde drengene lært en masse. I det lille Rudbøl og omegn havde hver plet fået stemmer, og kortet sagde altid senere: »Husker du! Husker du!«

Bogen siger både børn og voksne en mængde om, hvad en lejrskole er, — og en lejrskole ved grænsen er noget helt ekstraordinært.

L. Vest Hansen var en kendt skole- og biblioteksmand, da han i 1920 kom fra Uldum til Holbøl skole. Da han faldt for aldersgrænsen, flyttede han til Sønderhav. Under titlen *Børnekomedier* (2. oplag, 1946-48) udgav han tre bind med gode dramatiseringer af forskellige eventyr til brug ved skolefester o. l. — I 1959 udkom en skolekomedie *Naturlig vis* af overlærer R. P. Sørensen, Padborg, hvor naturkræfterne anskueliggøres i handling og levende replikker.

Marie Møller (1890-1960) er født og opvokset i Odense, og her tog hun eksamen som forskolelærerinde. I 1928 blev hun gift med mægler Peter Møller, Padborg. De rejste til Canada, hvor de tilbragte de to næste år. Derefter var de bosat i Padborg, og i årene 1935-40 udkom 6 af de 9 bøger, Marie Møller har skrevet.

Som det også fremgår af titlerne, har Marie Møllers bøger nær tilknytning til hendes mange rejser. Der er først tre »Helle-bøger«: *Helle i England*, *Helle rejser sydpå*, *Helle rejser nordpå* (1935-36). — Helle er en ung forældreløs københavner-pige, der rejser til England for at opleve noget, og om sine mangecartede oplevelser fortæller hun i breve til sin farbror. Hun har flere kortvarige pladser i London og kommer i forbindelse med mange mennesker og får stærke indtryk af verdensbyen. Senere kommer hun til Oxford, og den gamle universitetsby kommer til at betyde meget for hende. Det

ender med, at hun bliver forlovet med en irsk journalist, Dave. De følges ad til Danmark, bliver gift, og snart er de på farten igen. Han rejser for sit blad, og hun skriver lange breve til sine veninder. Det bliver til en interessant person- og rejsebeskrivelse fra Tyskland

og Frankrig med et længere ophold i Paris. — I det tredje bind er Helle og Dave i København, og hun foretager et par korte rejser til Norge og Sverige, — alt sammen meget levende og underholdende.

I 1937 kommer *Hallo Canada!* — en rigtig rejsebog. Her fortælles i fri digterisk form om ægteparrets oplevelser derovre i de vanskelige år, da der var langt flere immigranter, end der kunne blive arbejde til, og det kunne blive til tragedier, når sparepengene slap op. — Næste år — 1938 — kommer en ny ungpigebog *Eva*

rejser ud. Her går det først til en kostskole i Belgien og derfra til Harzen, og så følger en harmonisk afslutning som sygeplejeelev i Århus. I *To piger i Tyrol*, 1940, er det for en afvekslings skyld to ganske unge piger, der får en ferietur til Tyrol. I 1942 kom *Hanne i Holland*, den er sprængladet med oplysninger, og handlingen er henlagt til 1938 — altså før den anden verdenskrig, men den er meget læseværdig.

I Flensborg Avis den 28. 5. 1941 har R. P. (overlærer R. P. Sørensen) refereret en samtale, han har haft med Marie Møller kort efter, at hun havde oprettet en børnehave i Padborg. »Vi havde ellers troet, De ganske havde helliget Dem Deres forfatterskab?« spørger han — og får svaret: »I længden er det utilfredsstillende at skrive udelukkende ungpigebøger. Ikke blot er emnerne derved begrænsede; men særprægede ideer og tanker skæres bort af forlaget; går man ikke med på det, kasseres bogen simpelthen.

— Efter hvad vi har set af anmeldelser, har Deres publikum i hvert fald ikke kasseret Deres bøger, men tvært imod taget imod dem med begejstring.

— Å ja, det er dejligt at opleve det. Og jeg var lidt stolt, når jeg fik bøger oversat til tysk, svensk og engelsk. Den hollandske rejsebog blev standset på grund af krigen. — Men det her må De ikke skrive. Oversættelsen til engelsk besørgede jeg selv«.

Sidst i interview'et fortæller Marie Møller, at hun arbejder på en folkelig roman, en bog for voksne læsere. Om manuskriptet blev færdigt, ved jeg ikke. Men der udkom endnu to børnebøger. *En pige på farten*, 1950, er en fortælling om en ung piges rejse til Schweiz. Bogen er antagelig skrevet tidligere og har ligget over hos forlæggeren.

Hidtil havde forfatterskabet ikke haft noget at gøre med vor landsdel. I omtalen af en rejse til Tyskland hedder det i forbigående »gennem vort dyrekøbte Sønderjylland«. I *Vi traver gennem Danmark*, der udkom 1948, har fru Møller villet vise børn og unge, hvilken skat af minder vi har. Det er en fristende opgave, men vanskelig at udforme, fordi stoffet er så overvældende. Skildringen af et par søskendes rejse gennem Danmark er præget af megen viden og stor fantasi. Hver landsdel er skildret, Sjælland grundigst. I Jylland er der de lange veje, helt mod nord til Skagen, og først side 140 kommer kapitlet »Goddag til Sønderjylland«, og så går det ned gennem landsdelen — en hastig rundtur, hvor der standses de fleste steder, enhver rejsende skal se og opleve. — Og vi kunne unde enhver dansk dreng og pige at være med her. Men bogen — på en måde Marie Møllers bedste — er udsolgt som alle de andre. Og i dag er det meget vanskeligt at få fat i et enkelt eksemplar af de ni bøger, — og endnu vanskeligere at finde de mange artikler og kronikker, hun har skrevet til dagblade — danske og udenlandske — og ugeblade.

Soffi Lausten: *Unni*. 1934.

Endnu er en af de talrige ungpigebøger fra trediverne dukket op.

Det er, så vidt vides, forfatterindens eneste, og om hende ved vi kun, at hun var datter af landstingsmand Lausten, Haderslev. Bogen består af en række breve, som Unni skriver til en veninde i Haderslev. Hun har lært boghandel og fortæller nu om sine oplevelser som volontør i en stor boghandel i Leipzig. Hendes største oplevelse bliver imidlertid en engelsk forfatter, og efter en juleferie i Haderslev finder de ud af, at de hører sammen. Bogen er ikke andet og mere, end hvad en berejst ung pige med en vis evne til at fortælle og fabulere kan præstere.

Gerda Nyeland Rasmussen: *Lone. Fortælling for piger*. 1947. — *Lone i Sønderjylland. Fortælling for unge piger*. 1949.

Det er to samhørende fortællinger, og efter forfatternavnet er der på titelbladene tilføjet »Mor til fire«. Det skinner da også mange steder igennem, at det er en hustru og mor, der fortæller. Hun er kommet til landsdelen udefra, gift med toldforvalteren i Sønderborg, og nu vil hun vise, hvordan disse omgivelser kan virke på den unge slægt.

Lone er vokset op i et godt, velstillet hjem på Frederiksberg. Efter realeksamen kommer hun til Sønderjylland for at lære husholdning hos sin tante, der er gift med en forstmand; begge er kommet nordfra. De lærer den nærmeste omegn at kende, og på cykelture kommer de videre omkring. En tid er Lone stærkt optaget af en ung officer inde i garnisonsbyen, men hun forstår, at det er bedst for hende at vente på sin barndomsven fra Frederiksberg. Alt dette fortælles der om i det andet bind, — en fin skildring, der virker så ægte, og vi forstår, at moderen har været glad ved at skrive de to små bøger, og at den begrænsede læserkreds har haft glæde af at læse dem.

Gudrun Gregersen (1884-1970) var fra 1920 til 1940 adjunkt ved Sønderborg Statsskole. Hun debuterede som forfatterinde i 1941 med romanen *Ad lange veje*. Foruden en række bøger for voksne har hun også udgivet to børnebøger. I 1950 kom *Feriebarn*, og fire år senere fulgte *Hvalpen med det sjove øre*.

Det feriebarndom, der er tale om i den første bog, er den 13-årige Viola fra Borgergade i København. Læserne får en del at vide om den forskel, der er på livet inde i det gamle København og på den store gård ude på Midtsjælland, hvor hun kommer på ferie. — I den anden bog samler handlingen sig om en hundehvalp, som børnene i en stor købmandsgård ville redde fra at blive druknet. Et af pigebørnene har i skolen lige haft om den lille Moses, der bliver sat ud mellem sivene i Nilen, og mere velment end velbetænkt bliver så hvalpen sendt ned ad åen i et trug. Men der er ingen kongedøtre eller andre hjælpsomme mennesker, der finder den, og som hjemløs og omstrejfende må den hutle sig gennem vinteren. Omsider er dens trængselstid forbi, og den kommer tilbage til den gård, hvor den er født, og til de børn der har sendt den ud på farten. Det er en smuk og forstående børnebog.

Eva Andreasen stammer fra Tårs i Vendsyssel. Hun blev gift med sin seminariekammerat fra Gedved, Georg Andreasen, der først i trediveerne kom fra Gånsager i Tønder amt til Sønderby skole på Kegnæs, hvor han blev ansat som enelærer. Eva Andreasen blev senere ansat som lærerinde ved Sønderkovskolen i Sønderborg. Hun har udsendt to drengebøger. I 1957 kom *Jeg har en ven* og året efter *Hvor er du, Klaus?* — Det nationale er ikke nævnt i de to bøger. Hovedvægten er lagt på det pædagogiske.

I *Jeg har en ven* er handlingen henlagt til en lille landsbyskole med 25-30 børn og en lærer. Sognet har fået en ny præst; præsteparrets eneste barn, den 11-årige Lasse, havde hidtil fået privat undervisning, og nu skulle han i den lille landsbyskole. Lasse var velbegavet, tænkfuld og gammelklog, men han var anderledes end de andre drenge. Han talte bysprog og gik i alt for fint tøj, så i den første tid kom han til at gå alene på legepladsen. Han var en lille splejs, — der kunne ikke være tale om at slå fra sig, når de andre drillede ham. Det hjalp lidt, at drengene blev inviteret til hans fødselsdag; der var så meget at se i den gamle præstegård med den store have. Lasse modtog på sin side stærke indtryk af alle de her-

ligheder, en stor bondegård rummer, under et besøg hos Ole, en af de betydeligste drenge i den lille skole. Efterhånden kom Lasse til at betyde meget for sine kammerater, som de for ham. Og præstefolkene, der havde tænkt på at søge væk, bestemmer sig til at blive; Lasse har et visdomsord til sin far: — »han skal bare prædike — og lade Gud om resten«.

I *Hvor er du, Klaus?* er der tale om en noget større skole. 6. klasse har fået en ny lærerinde, som har den bedste vilje til at være og gøre noget for klassen. Men børnene har endnu ikke påskønnet det. Nogle sidder ligegyldige hen, og den førende blandt drengene, en velbegavet, vittig fyr, var fræk over for hende, suppleret af de andre drenge. Så sker det, at hun pludselig midt i en time under et alvorligt forsøg på at klare et vanskeligt emne pludselig taber tålmodigheden. Hun råber: »Jeg foragter jer!« og styrter ud af klassen. Det var helt uventet for børnene, og de prøver at finde hende og få forholdet ordnet. Hun kommer tilbage, men så er anføreren for drengene forsvundet, og det forøger spændingen. Det viser sig senere, at han, der er på opdagelse i lærerindens lejlighed, er blevet låst inde i et skab, hvor han har skjult sig for en rengøringskone. Da han endelig findes, bliver alt godt. — Også denne bog er værd at læse, ikke mindst for voksne.

C. J. Andersen: *Offerbåden i Helligmosen*. 1945.

Forfatteren er en af de betydelige lærere, der i 1920 kom »fra det gamle land« til landsdelen og fik deres manddomsgerning her. Han blev født i 1890 i Sydsjælland, og allerede i 1919 kom han til Bovlund som førstelærer. I 1922 blev han forstander for Vester Vedsted Efterskole, og i 1926 blev han kaldet til førstelærer ved Vester Sottrup skole, hvor han virkede, til han faldt for aldersgrænsen.

C. J. Andersen fik tid til at leve sig ind i de mange historiske begivenheder, som Sundeved har så mange minder om. Han dyrkede hjemstavns historie med sine elever, og da et af vore rigeste oldtidsfund, Nydambåden og hundreder af jernsværd og spydspidser, er fremdraget her, har han sat sig den særlige opgave at levendegøre,

hvad der lå bag ved disse fund. — Det var i årene 1859-63, at de omfattende udgravninger i Sundeved førte til, at disse rige skatte blev fremdraget af den danske jord. Men kort efter fulgte den ulykkelige krig, og derfor findes de fleste af disse oldtidsminder i dag i museet på Gottorp Slot.

I 1943 udskrev Hagerups Forlag en konkurrence om den bedste dreng- og pigebog. Der indkom 75 manuskripter, og da vi i dommerkomiteen var blevet enige om, hvem der burde have præmien, viste det sig, at forfatteren til *Offerbåden i Helligmosen* var førstelærer C. J. Andersen, Vester Sottrup.

I en velunderbygget skildring, støttet af et fortrinligt kort, fortæller C. J. Andersen om oldtidsfolket. I et smukt, levende sprog og med megen fantasi skildrer han en fredelig agerdyrkende stamme med Frøj som den særlige guddom. Af krigerske, Thor- dyrkende vikinger med hagekorset som mærke får denne stamme valget

mellem kamp for liv og frihed — eller underkastelse. De gamle Sundeved-bønder forstår, at det gælder om at værge hjemstavnen, så de og deres efterkommere kan leve der som frie mænd. Under besættelsetiden blev det en særlig kunst at skrive med dobbelt bund, således at det også havde bud til nutiden, og bogen er et mandigt og veltalende indlæg om den standende strid ved vor sydgrænse: Du må værne eller vige!

*

Når der er tale om børnelæsning i Sønderjylland, må det huskes, at redaktør Jens Jessen, Flensborg Avis, gik i spidsen med at udsende børneblade som tillæg til Flensborg Avis. Det er vanskeligt at sige, hvor meget det har betydet for det danske sprog her i lands-

delen. I tiden efter genforeningen var det daværende overlærer Holger Skovmand, Løgumkloster, der med støtte af en forstående udgiver, bogtrykker Fuglsang, Konrad Jørgensens Bogtrykkeri i Kolding, og med store personlige ofre i 32 år fra 1926 til 1959 udsendte *Dansk Børneblad*, indtil også det som så mange andre danske børneblade måtte standse.

Der har i *Dansk Børneblad* været så meget godt — om og fra vor landsdel — på begge sider af grænsen, og måske bliver der lejlighed til ad åre at fremdrage lidt af det rige stof, som *Dansk Børneblad* stadig bød på for dem, der den gang var børn.

Bøger er som indespærrede sjæle, indtil en eller anden tager dem ned fra hylden og sætter dem i frihed.

Samuel Butler.

Man finder ikke stort andet i en bog end det, man selv lægger i den. Men i de gode bøger finder vort sind et sted, det kan lægge meget i.

Joseph Joubert.

Den gamle sadelmager

Da jeg som ganske ung pige omkring 1912-14 gik hjemme hos mine forældre i Bovlund, boede der i nærheden af Agerskov en gammel sadelmager ved navn Trost. Huset lå, og ligger der måske endnu, oppe på en bakke lige ud til vejen og kaldtes »Pipop«. Så vidt jeg husker, var sadelmageren kommet herop fra Polen, og derfor var hans sprog en blanding af både sønderjysk, polsk og tysk.

Han kørte den gang rundt fra gård til gård med en lille hjemmelavet trækvogn og med sin hund som trækhest. Til hunden havde han lavet rigtigt seletøj, og i vognen lå de forskellige ting, som han skulle bruge til at lappe seletøj med. Selv gik han med en underlig humpende gang ved siden af vognen. Når bønderne i omegnen havde seletøj, der skulle lappes, sendte de bud efter Trost, og han kom omgående med sit sjove køretøj og fik tingene ordnet.

Engang havde han, sammen med konen og sin lille datter, været ude i en slem snestorm, og når han fortalte folk om turen, lød beretningen som følger:

»In de sne to de røv, und de løjde ging ut. Ik grætt, mutter grætt, und voss lille pig grætt ok«.

(I sne til rumpen, og lygten gik ud. Jeg græd, mutter græd, og vor lille pige græd også).

Denne remse havde skolebørnene fået fat i, og så snart de så sadelmageren komme kørende, kom remsen omgående fra flere af dem.

Den gamle sadelmager blev rasende, truede ad børnene og bandede på både polsk og dansk.

Hvis der kom nogen ind til ham i hytten, bød han på kaffe; men der var kun få, der sagde ja tak. Han plejede nemlig for at spare på vand og brændsel at koge æggene i sin kedel og lavede så kaffe i det samme vand. Efter at konen var død, havde han sine høns og en gris inde hos sig. Nord for huset lå hans lille jordlod, der endte i en spids. Denne omtalte han som »min spitz«. — Sadelmager Trost er forlængst død og borte, men de, der endnu husker ham, kender sikkert også remsen.

E skolemesterkuen.

Jeg har den enkleste smag. Jeg er altid tilfreds med det bedste.

Oscar Wilde.

Vores virkelige beskedenhed viser sig ved, at når noget er jævnt dårligt, siger vi: Det kunne jeg også have lavet.

Piet Hein.

Der er intet menneske, som tror, at han på *alle* punkter står under den mand i verden, han højagter mest.

La Rochefoucauld.

Manus

Q. J. J. J. J.

Handel

En indviklet hestehandel

Af J. H. Jensen.

Vi skriver oktober 1816, og der er hestemarked i Åbenrå. På markedspladsen står blandt mange andre Peter Marcussen fra Svejrup, i daglig tale kaldt Pe Rossen, med en sort hoppe. Det er åbenbart en hest, der falder i øjnene, for inden markedsdagen er gået til ende, har den skiftet ejer ikke mindre end fem gange. Peter Marcussen sælger den til kådner Johannes Johansen på Tumbøl mark, også kaldt Johan Hansen. Denne afhænder den til Matthias Clausen i Bodum, som giver en sort vallak og 40 skilling kurant i bytte. Senere på dagen laver Matthias Clausen en byttehandel med Christian Stabel i Røllum, som igen bortbytter hesten til Hans Peter Hansen i Brenholm. Glad og veltilfreds trækker den sidste hjem med hoppen, men inden dyret er sat i stald, viger tilfredsheden for en helt anden følelse. Han opdager nemlig, at der flyder »ein rotartige Materie« ud af hestens næsebor. Det ser mistænkeligt ud og giver bange anelser. Straks næste morgen drager han til Tinglev med den sorte, for at kursmed Hein kan se nærmere på den, og der bliver hans værste anelser bekræftet. Kursmeden er ikke et øjeblik i tvivl. Hesten er »rotzig«, d. v. s. den har snive.

Snive vidste man kun alt for god besked om på den tid. Sygdommen mentes uhelbredelig, og hvad værre var; den kunne smitte både dyr og mennesker. Takket være den europæisk berømte professor Abildgaard stod veterinærkunsten højt i det

danske monarki. Det er sikkert på hans tilskyndelse, at regeringen under 19. september 1808 havde udstedt en forordning, hvorefter heste med den sygdom skulle slås ned, og i hvilken der fastsattes alvorlige bøder for at bringe sådanne dyr til marked.

Altså må den sorte hoppe af med livet, og eksekutionen finder sted omgående. Hans Peter Hansen får af kursmeden en attest for, at det undlivede dyr havde snive, og en anmeldelse af det konstaterede tilfælde tilstilles som forordnet vedkommende myndighed, i dette tilfælde hofråd Thomsen, Gråsten — hvilket viser, at Brenholm har været under augustenborgsk jurisdiktion.

Hans Petersen — sådan kaldtes han nemlig også — var ikke længe om at opsøge Christian Stabel i Røllum, og de to slår følge til Bodum for at tale et alvorligt ord med Matthias Clausen. Der viser det sig nu, at denne, så utroligt det lyder, ikke kender navn og bopæl på den mand, han har handlet med. Følgelig er han i første omgang ude af stand til at lade sorteper gå videre. For at undgå yderligere omkostninger affinder han sig klogeligt med sin køber. Denne overlader ham kursmedens attest og en kvittering, »Abfindungsschein«, og dermed er de to sidste ejere ude af sagaen — i hvert fald indtil videre.

For Matthias Clausen forestår nu et stykke detektivarbejde med at opspore den mand, han har handlet sin sorte vallak bort til, og se, det lykkes! Allerede den 26. oktober indfinder han sig hos Johan Hansen. I stalden genser han sin sorte vallak, og manden går da heller ikke fra, at de kender hinanden og har handlet hest. Med kursmedens attest i hånden og bestemmelserne i regeringens forordning i hovedet har Bodum-manden alle trumferne. — Vallakken tilbage, omkostningerne betalt og 10 rigsdaler i skadeserstatning, det er, hvad han kan forlange, og den arme kådner kan kun forsøge at snakke sig til nogen lempelse i den kontante ydelse, hvilket han da også opnår. Den

nedsættes til 5 rigsdaler 24 skilling kurant at betale allerede den følgende dag.

En ting er at love, at holde er straks noget andet. Om morgenen den 27. oktober møder kådneren som aftalt, men uden penge. Da tog han »zu einem sehr schlechten Mittel seine Zuflucht«. Han nægtede simpelt hen at vedstå gårdsdagens mundtlige aftale, hvorpå Matthias Clausen forlod ham, som han selv siger: »in der vollkommenste Ueberzeugung meines Rechtes«. Opfyldt af denne overbevisning tog han straks ind til advokat Meyland i Åbenrå. Denne, som forøvrigt var søn af pastor Meyland, Felsted, lod ikke græsset gro. Dagen efter modtog højvelbårne, højlærde, højstagtede justitsråd og justitiarius Schow, Åbenrå, en længere skrivelse, »gehorsamste Vorstellung und Bitte«, der giver en fremstilling af sagens hidtidige forløb, og som slutter med at henstille, at kådneren i Tumbøl får tilhold om inden 14 dage at betale de ovennævnte 5 rigsdaler 24 skilling kurant, hvortil nu kommer yderligere 3 rigsdaler 33 skilling i sagsomkostninger. Ingen bør imidlertid dømmes uhørt. Det blev man heller ikke den gang. Med prisværdig hurtighed sendes allerede den 30. oktober en genpart af advokatens indlæg til justitiariatet for Grøngrøft godsdistrikt, for at Johan Hansen kan få lejlighed til at erklære sig ved sit eget ting.

Hvad hidtil er fortalt, kan læses ud af denne kopi, som fandtes i en pakke arkivalier, der — forstå det, hvo der kan — blev stillet til auktion sammen med en del forskelligartede ting, da man for snart en snes år siden skulle rydde op på Grøngrøft, fordi gården skulle omdannes til fredeshjem. Den gik for 2 kr., og køberen, gårdejer Christian C. Iversen, Tumbøl, forærede den til undertegnede, som igen vil drage omsorg for, at den ender på landsarkivet. — Indlagt i kopien findes et ark, beskrevet med blyant og med anden håndskrift. Efter indholdet at dømme er det en gengivelse af, hvad Johan Hansen har haft at bemærke over for sin øvrighed.

Eftersom vi længe har bevæget os baglæns, når vi nu tilbage til Peter Marcussen. Da Matthias Clausen møder op i Tumbøl, går han og Johan Hansen, som naturligt er, til Svejrup, men her har de truffet en mand, der pure afviser enhver forhandling. Peter Marcussen forskanser sig bag den påstand, at hesten ikke havde vist noget som helst tegn på sygdom, mens den hørte ham til. Han vil derfor ikke indblandes i sagen, og det standpunkt forfægter han så standhaftigt, at de to mænd må gå igen med uforrettet sag. — I øvrigt henholder kådneren sig til, at han har været i god tro. Han vidste ikke, at hoppen havde snive. Angående den kontante ydelse trækker han i land. Han havde ikke pengene og har dem heller ikke nu, men han er villig til at betale, bare man vil indrømme ham en rimelig frist.

Mere fortæller de gamle papirer ikke, så vi kan kun gætte på, hvad udfald sagen fik. Men mon ikke Johan Hansen kom af med både vallak og penge, og mon ikke grunden herefter begyndte at skride under Peter Marcussens bastioner? Dog, vi ved intet. Vi er stillet som læserne af gamle dages avisføljetoner. De holdt også op, når det blev mest spændende.

Som en slags surrogat kan vi gå nærmere ind på problemet og prøve at finde ud af, hvem der eventuelt kan gøres ansvarlig, for vi kan ikke rigtig forlige os med, at den stakkels kådner skal forblive i den position, han har kludret sig ind i. Allerstørst må vi da skaffe os noget at vide om den sygdom, der lagde en god hest øde i en alt for ung alder. Altså tager vi et bind af Salmonsens Konversationsleksikon ned fra hylden og slår op på ordet »snive«, og Salmonsens lever op til sit ry. Mere end tre tættrykte spalter giver os alle de oplysninger, vi har brug for, og i tilgift en hel masse, vi kan springe over. Det ydre kendetegn på den form for snive, vor hest var befængt med, er ganske rigtigt blodblandet udflåd fra næseborene, men hesten kan have haft sygdommen i ganske lang tid, inden dette symptom viser sig. — Endvidere er det vigtigt at fastholde,

hvad enhver, der har overværet en hestehandel, kan bevidne, at ingen køber giver håndslag uden først at have åbnet dyrets mund og undersøgt dets tænder, ved hvilken handling næseborene ikke undgår at komme ind i synsfeltet.

— Er det da tænkeligt, at hesten kan have haft udflåd på selve markedet, og at fire købere på rad kan have overset det? Nej, det tiltror vi dem ikke. Alle sælgerne vil uvægerligt påstå, at de i god tro har solgt hesten som reel, hvilken påstand næppe lader sig modbevise. Den underbygges ved, at ingen af køberne har opdaget noget mistænkeligt. Konklusionen må da blive, at hesten har haft sygdommen i kroppen, da Peter Marcussen trak den til marked, at »udbruddet« højst sandsynligt er blevet fremskyndet ved, at den har stået og småfrosset en råkold oktoberdag, men at det dog tøvede akkurat så længe, at hoppen forinden nåede at skifte ejer fem gange. Vi når således frem til det glædelige resultat, at alle de implicerede må formodes at være sagesløse.

I vore dage ville det offentlige have taget tabet, og det skal det ikke lastes for. Så er der bare det spørgsmål, om offentlige penge ikke dengang sad nok så hårdt, når den jævne mand var kommet i klemme. Den kædereaktion, vi har været vidne til, tyder unægteligt på det.

Dengang

da æ vå lille -

Den gång da æ vå lille pig,
vel såen omkring di fem,
da gik æ sorreløs o rig
imell vor dye derhjem.
Æ passet høns og samlet æg,
o pott em i min forklæ'fik.

Min moe hun sått mæ te å le'
ætter æg åll mulig stej.
Og løkkest det å find en re',
så bløv der vel nok glej.
Æ fik en skilling te min bøss,
o det gav saftevand og kys.

Tit rend æ rundt i stumpet tøj.
E pæng vå små derhjem.
Den gång da vå e tie sløj,
men moe ku' spæe og gjem.
Vi læe å spæe, fra vi vå små,
o klæe voss sjell, fra vi ku' gå.

Med sejs læ æ å målk en ko
o hjælp min fae å røjt.
Det næste år bløv den te to,
æ så, hvordan den føjt.
Bløv det en kvejkall, vå et flott.
Den suttet o min tommeltott.

Kø' vi te kirk en syndamorn
i syndastøj og sko,
så gav min fae mæ glaj e tøm,
o æ kø' stolt med to.
Æ vå fortrole med vor hæst.
Den røe hun vå den allebæst.

Gik æ te høkkes for min moe,
så gav et ållti bom.
E hække fyldt en pos så stoe,
og den gik i min lom.
Æ toel e stække jet for jet.
Min moe fik den kønnest bitt.

Næ der vå mærken, sku' vi sjell
teen pæng te slik og gøjl.
Vi snurred o e karrusell
o hæst med tæp a' fløjl.
Ti penning sku' vi den gång gi'.
Ok ja — den dejle barndomsti'.

E ti' den renne rask astej,
no er æ ollemoe.
Tebaeg er kun det siest støk vej
o vor forjauvet joe.
Mit ønsk det er, te åll e bøen
ku' få en barndom lisså køen.

Thilde.

MINDEORD

F.

Jes Asmussen Løgumkloster

Fhv. gårdejer Jes Asmussen, Løgumkloster, døde på Tønder Sygehus den 9. februar 1970 efter en tragisk bilulykke ud for sit hjem på Jørgensgårdvej i Løgumkloster. Han blev født i Klipleve den 17. oktober 1885 og var blandt dem, der i de kritiske augustdage i 1914 blev interneret af tyskerne og indsat i Flensborg arrest sammen med så mange andre gæve danskere fra landsdelen. Han blev dog løsladt efter kort tids forløb.

Under opholdet i Flensborg lærte Jes Asmussen sin kommende hustru Margrethe, f. Jacobsen, at kende. Den 1. april 1921 flyttede ægteparret til Løgumkloster, hvor de overtog det kendte gæstgiveri, Landbohjemmet i Storegade, med tilhørende landerier. Efter en brand solgtes hovedbygningen, hvor der nu blandt andet er indrettet forretning og biograf, mens jorderne måtte afstås til Statens Jordlovsudvalg, idet godkendelse af salget af hovedbygningen var gjort betinget af, at der blev bygget en ny landbrugsejendom på jorderne uden for byen. I 1957 overtog Asmussen den kommune tilhørende Enggård med tilhørende landerier, og efter en brand flyttede han ud på den ny Enggård på Jørgensgårdvej. I 1960 mistede han sin hustru.

Jes Asmussen var blandt dem, der i 1928 var med til at rejse et dansk forsamlingshus i Løgumkloster, og han sad en lang årrække i dets bestyrelse. Ved de nationale møder var det en selvfølge, at han tog ordet, — og det var, som om man savnede noget, hvis han undlod at holde en ildnende tale. — Jes Asmussen vil vi mindes med respekt for hans kærnedanske sindelag og hans venlige og redelige færd.

P. P. Thomsen.

Grethe Christensen

Flensborg

Efter længere tids svagelighed døde fru Grethe Christensen den 7. marts 1971 i en alder af 86 år.

Fru Christensen fødtes den 29. september 1884 i Kors ved Flensborg som datter af byggeentreprenør Martin Jensen. Den 26. oktober 1912 blev hun gift med redaktør L. P. Christensen, hvem hun igennem et langt liv var en god og trofast støtte. Hun hørte til de gamle, danske slægter, for hvem danskhed ikke var noget, man diskuterede, men som man ganske enkelt levede i uden at kende til lunke kompromiser. Denne klare holdning vakte respekt såvel indad- som udadtil, når hun ved sin mands side deltog i de mange repræsentative forpligtelser Flensborg Avis' ansvarhavende redaktør, der samtidig var fremtrædende dansk kommunalpolitiker, måtte påtage sig. Fru Christensen gik ivrigt op i det dansk-sydslesvigske arbejde, og i hendes yngre år var det kun sygdom eller tvingende forpligtelser, der kunne afholde hende fra at deltage i så godt som alle danske arrangementer og møder. Denne levende interesse for dansk livsudfoldelse i hjemstavnen bevarede hun usvækket også i de senere

år, da benene ikke rigtigt ville mere, og hun måtte holde sig inden døre.

Med Grethe Christensen har en værdig og rank repræsentant for gammel, rodfæstet danskhed i grænselandet for altid forladt sine landsmænds kreds.

Erik Vestergaard.

1. Sømand

Carl Hansen

Flensborg

Den 13. marts 1971 døde Carl Hansen, Flensborg, i sit 74. leveår. Hans navn blev identisk med DGF — Dansk Gymnastik Forening. Som ung sømand i inflationsårene efter 1. verdenskrig, da skibene blev lagt op, kom Carl Hansen en vinter på Ollerup Gymnastikhøjskole. Da han kom tilbage til Flensborg, startede han sammen med flere jævnaldrende DGF og fik samlet de unge til gymnastik og boldspil og til fri idræt på Tivoli-Skolen, den nuværende Christian-Paulsen-Skole. Selv om Carl Hansen ind imellem var på langfart, var han stærkt optaget af idræt og boksning i sin forening. Det betød ikke så meget for Carl Hansen, om der var få eller mange til idrætstræning, — han fortsatte. Efter 2. verdenskrig var han med til at genopbygge sin forening, som krigen havde slået i stykker. Fra 1951 og indtil for få år siden var han »pladsmand« på den store idrætsplads ved Frueskoven, DGF-pladsen. Livet tog ikke med fløjlshandsker på Carl Hansen; men han bevarede et godt humør, og interesseret fulgte han den ny generations færden på idrætsbanen. Hans gamle forening, DGF's trivsel, lå ham stærkt på sinde.

F. W.

Frederik Heick

Viborg

Den 16. september 1971 døde direktør for Det danske Hedeselskab Frederik Heick, 67 år gammel, efter en kort tids alvorlig sygdom. Han var gårdejersøn fra Hejnsvig og voksede op i et vestjysk hedesogn, hvor bønder plejer at overveje og tænke, før de taler eller handler, men også plejer at sige deres mening på deres egen måde. Sådan var han livet igennem i sine forskellige gøremål.

Han valgte som ung at gå den landøkonomiske vej, blev 1931 landbrugskandidat, og efter et par års virke som konsulent og senere som assistent ved forsøgsstationen i Askov virkede han fra 1833-39 som konsulent for Nørre Rangstrup Herreds Landboforening med bopæl i Toftlund. Som fortrolig med sandjordslandbrug var han så at sige selvskrevet til at overtage ledelsen af Statens nye forsøgsstation i St. Jyndeved, som fik til opgave at undersøge gestjorden langs den slesvigske højderyg lige ned mod landegrænsen.

Her kom Heick til at øve sin egentlige livsgerning, hans senere virksomhed som venstre- og grænsepolitiker ufortalt. Herfra førte vejen videre til direktørposten for Det danske Hedeselskab, som han under sine bestræbelser for at fremme læplantningen i Vestslesvig havde samarbejdet med gennem årene. Det, der er groet op omkring — og ud fra — forsøgsstationen i Jyndeved, står i dag som et monument over hans virke her. — Han morede sig, som han nu kunne, men modtog også rosen med glæde, da en gæst priste den frugtbarhed, der sås bag de høje læhegn omkring stationens marker, og betegnede stedet som »en gylden sadel på en radmager krikke«, sådan som Gustav Adolf i sin tid havde sagt om byen Nürnberg.

Som agronom og plantningsmand lagde Frederik Heick stor vægt på at nå til en rigtig erkendelse for dermed at kunne overvinde van-

skeligheder og fordomme. Denne leveregel overførte han også til sin politiske gerning som folketingsmand og organisationsleder. Han ville undersøge og erkende, før han greb tingene an. Det var også disse egenskaber, der førte ham frem til posten som formand for Grænseforeningen. Bag al hans virke lå et godt hjertelag og en kærlighed til land og folk. Men han vedblev i al sin færd, i sit væsen og i sit sprog at være vestjyde. Som sådan har han, for øvrigt som gennem tiderne en række andre gode vestjyske mænd, øvet en fortjenstfuld indsats i vort grænseland.

Morten Kamphøener.

F

Ernst Hugger

Flensborg

Den 26. februar 1971 døde tidligere vandelærer Ernst Peter Hugger, få dage før sin 70 års fødselsdag. Budskabet om Ernst Huggers død kom ikke uventet for dem, der kendte ham. Igennem de senere år kæmpede han mod sygdom.

Det var ikke så mærkeligt, at Ernst Hugger efter 1945 straks så ivrigt tog del i det danske arbejde. Han glemte ikke, hvad han havde oplevet på højskolen hjemme i Danmark i tyverne. Da det gjaldt om at opbygge foreningsarbejdet, var Hugger med i første række, og særligt må man her nævne, at han var en af de ledende, da det gjaldt om at rejse den danske skole i nærheden af Skærsbjerg. Navnlig i de første år, da skolen holdt til oppe i kroen på Skærsbjerg, var han med i al sin fritid for at arbejde for skolens ve og vel.

Ernst Hugger var meget interesseret i historiske emner. Han var kendt med hjemstavnen som få, og han var dybt interesseret i at virke for oplysning af historisk og sproglig art i sin egen hjemstavn. Den

1. oktober 1960 blev Hugger ansat som vandelærer under Dansk Skoleforening i Flensborg, først en del år i Østangel. Foruden det almindelige vandelærerarbejde kunne han nu få rigtig tid til at dyrke sine specielle interesser til gavn for helheden. Han var kendt som en god foredragsholder, særlig når det drejede sig om hjemstavns historie, og i ord og billeder kunne han fængsle tilhørerne. De sidste år i hans vandelærervirksomhed foregik i egnen omkring Dannevirke. Sygdommen tvang ham efterhånden til at holde op, og han sluttede sin gerning den 3. april 1968. Vi mindes hans virke med taknemmelighed.

Niels-Bøgh Andersen.

Herman Hunger

Åbenrå

Pligttroskab, retskaffenhed og ægte lune var egenskaber, man lagde mærke til ved redaktør Herman Hunger, som 11. marts 1971 døde, 81 år gammel. Det er ingen overdrivelse at sige, at et stykke Åbenrå-historie er forsvundet med Hunger. Få havde et så indgående kendskab til Åbenrå og dens mennesker som han.

Hvis man af dette vil udlede, at Herman Hunger var hjemmefødt, så er det ingenlunde rigtigt. Hans horisont rakte videre, og den danske sag i Sydslesvig havde i ham en varmhjertet ven og medarbejder. Men Hunger var først og sidst »affenrår«, hvad ingen kunne være i tvivl om, når han lukkede op for posen med beretninger fra et langt, bevæget livsløb.

Hans far, August Wilhelm Hunger, var kommet til Åbenrå fra Berlin, hvorfra han måtte flygte som følge af Bismarcks jagt på socialister. Han stammede fra Pommern og havde ernæret sig som

kurvemager i Stralsund, hvor han under en koppeepidemi mistede sin unge hustru og to børn. I Åbenrå stiftede August Hunger nyt hjem, da han giftede sig med en pige fra Varnæs. Han lærte sig snart at tale fejlfrit dansk, og ingen var i tvivl om, hvor hjemmet, i hvilket Herman Hunger voksede op som den yngste af en stor børneflokk, stod nationalt. Hunger har selv fortalt, at han fik sin nationale dåb, da overpræsident von Köller kom til Åbenrå for at indvi amtsbanen. Skolebørnene var udkommanderet med flag, og i sin ærgrelse herover hentede fru Hunger på loftet et gammelt, blå-gult flag af tvivlsom oprindelse, som hun gav drengen med. Den tyske lærer blev naturligvis rasende, da Herman rullede sit mærkelige flag ud, og udbød: »Natürlich, wieder die fanatische Mutter!«

At Herman Hunger i en tidlig alder indsnusede tryksværten i et bladhus, blev bestemmende for hans videre løbebane. Fra at være avisbud på H. P. Hanssens »Hejmdal« avancerede han efter skoletiden til typograflærling, og efter udstået læretid fulgte et par spændende år som håndværker »på valsen« ned gennem Europa. Helbredet kunne imidlertid ikke i længden holde til at arbejde med bly, og efter vandreårene blev Hunger derfor murer i hjembyen. Verdenskrigen blev skelsættende for Hunger som for så mange andre sønderjyder. Han var med i de hårde kampe om Verdun i 1916, og hans beretning om oplevelserne, f. eks. på den berygtede Højde 304, var dybt gribende. Hunger glemte aldrig, hvad han havde været igennem på Vestfronten, men nåede dog hjem i god behold hen under jul 1918.

De første år efter genforeningen virkede Herman Hunger som forsikringsmand i Åbenrå, men sin ungdoms kærlighed til bladvirksomhed forlod ham ikke. I 1928 overtog han hvervet som redaktør af »Aabenraa Avis«, lokaludgaven af »Flensborg Avis«, som han med sjælden pligtopfyldenhed tjente i 34 år. Ved siden af sit arbejde som pressemand deltog Herman Hunger og fru Cathrine, født Thomasen, i byens kulturelle og nationale liv. De var med til at stifte »Ungdomshjemmet« på Klinkbjerg og var i nogle år hjemmets bestyrerpar. Inden for Aabenraa Amts Grønseforening var Hunger ligeledes en af de drivende kræfter. I 1937 var han med til at stifte Foreningen af Dansksindede Sønderjydske Krigsdeltagere 1914-18 og var i en lang årrække formand for såvel Åbenrå-afdelingen som amts sammenslutningen af D.S.K., ligesom han som redaktør af D.S.K.-årbogen gjorde et stort arbejde for at befæste sammenholdet mellem veteranerne. Det var fuldt fortjent, at han af foreningen blev hædret med D.S.K.-guldnålen. I 1963 modtog han som anerkendelse af et langt virke i grænselandet Flerons Legat.

Mange yngre kolleger i den åbenråske presse har modtaget en hjælpende håndsækning fra Herman Hunger og nydt gæstfrihed i det hyggelige hjem på Kirkepladsen.

Ole Bech.

Lorenz Krämer

Flensborg

I december 1970 afgik købmand Lorenz Krämer, Flensborg, ved døden, 84 år gammel. Lorenz Krämer stammede fra Als. Han ville være købmand og fik en alsidig uddannelse i sine unge år. Han interesserede sig stærkt for andelsbevægelsen. Oprettelsen af Landwirtschaftliche Hauptgenossenschaft i Flensborg blev hans værk. Han var leder af dette foretagende fra 1923 til 1955.

Samarbejdet med de mange indkøbsforeninger og sparekasser ude på landet gjorde Lorenz Krämer til en kendt og respekteret mand over hele landsdelen. Hans interesse og forståelse for sine kunder gjorde ham meget afholdt blandt landmændene. Landbruget i det små, kolonihaverne, havde også hans bevågenhed. I mange år var han således formand for Flensborg kolonihaveforening.

Han var en fornøjelig og frisk mødeleder, som der også var brug for i det danske foreningsarbejde. I mange år var Lorenz Krämer således formand for Sydslesvigsk Forenings distrikt i Mørvig. Mange store fester og festlige møder var han med til at arrangere og lede.

Efter afgang fra Hauptgenossenschaft i 1955, da Lorenz Krämer havde nået pensionsalderen, påtog han sig endnu et betydningsfuldt arbejde: Det dansk-ejede landhandelsfirma, N. Thomsen, Tarp, var kommet i vanskeligheder, og Lorenz Krämer blev af selskabet valgt til formand for tilsynsrådet. Med dygtige medarbejdere lykke-

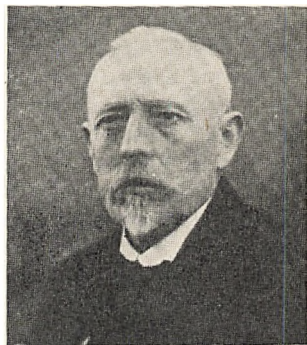
des det ham at få forretningen konsolideret og blive til et sundt og rentabelt foretagende. Da han for kort tid siden nedlagde sin formandspost, var det ham en stor glæde og tilfredsstillelse, at også dette arbejde var lykkedes for ham. — Lorenz Kråmer var en virksom mand lige til det sidste. Mange vil mindes ham med ærbødighed og taknemlighed.

Erik Paulsen.

F

Th. Kaufmann

Bovrup

Den 31. marts 1971, fire dage efter sin 94 års fødselsdag, døde Thomas Jørgensen Kaufmann i Bovrup efter et langt og omskifteligt liv. I »Minder og Tanker« fra 1962 gør han rede for forudsætningerne for sin livsgerning. Han blev født i Tumbøl i Felsted sogn. Faderen var væver, noget af en kunstner i sit fag, men på grund af fabriksvarernes konkurrence var hjemmet nærmest fattigt. Gods og guld blev ikke efterladt, men det som bedre var: mindet om et afgjort dansk hjem, båret oppe af nøjsomhed, sammenhold og enfoldig tro. I byens skole lærte han at værdsætte sin lærer, Mathias Nielsen, en begavet autodidakt, som havde evnet at holde skansen siden 1864 og — trods skolens tyske ramme — at påvirke børnene i dansk retning. Som 12 års dreng var han vidne til, at den præjisiske fane for første gang blev hejst på skolens nyrejste flagstang, og — skriver han: »Jeg følte en harme så stærk, så jeg skælvede«. — Ikke langt fra hjemmet lå sognets fattiggård, endestation for størstedelen af datidens landsbyproletariat. Som gammel mand har Kaufmann med få, men sikre streger tegnet billeder af nogle af disse mennesketyper. Samtidig har han søgt at bore sig gennem de ydre lag, om

der dog ikke var noget af værdi at finde, også hos dem, — og oftest fandt han, hvad han søgte. Mennesker på livets skyggeside havde han alle dage et åbent hjerte for.

Efter endt skolegang valgte han efter nogen vaklen at fortsætte faderens håndværk, og snart meldte den begavede unge mand sig til aktiv indsats i den nationale kamp. Arbejde med ungdommen og for afholdssagen var for ham to sider af samme sag. Drikkeriets ulykkelige følger havde han haft øje for siden sin opvækst. Derfra var der kun et skridt til at optræde som taler på nationale møder og til at skrive artikler i egnens danske aviser. Pennen lå ham godt i hånden. »Den var både spids og smidig«, sagde redaktør Christian-sen. Siden skulle det vise sig, at den også havde andre egenskaber. En skønne dag erfarede han, at han uden at have tilstræbt det var blevet valgt til medlem af Vælgerforeningens tilsynsråd. Derved faldt det i hans lod at være med til at skrive danmarkshistorie, da tilsynsrådet 16. og 17. november 1918 udformede retningslinjerne for de afstemninger, der skulle fastlægge Danmarks ny sydgrænse. Til det sidste stod dagene på Folkehjem for ham som hans livs højdepunkt. Med ham har døden nu taget den sidste af disse mænd.

Men først måtte han gøre hele verdenskrigen med. »Nogen stram soldat var han ikke«, siger Ingeborg Thomsen, og man tror hende gerne. *Den* mand og *den* uniform protesterede nok i stilhed mod hinanden. Kæreste eller kone havde han ikke, hverken den gang eller senere. Derfor blev hans feltbreve sendt til de hjemlige aviser som en hilsen og opmuntring til landsmænd i en tung tid. Som gammel mand udgav han nogle af dem under titlen: »Med Haab i Mørket«. Krigen med dens brutalitet og kynisme skrev han kun lidt om, desto mere om det, der hjalp ham selv gennem de onde år: Glæde over naturen, en inderliggjort kristentro og samfølelse med de forladte kvinder og børn i de besatte byer. Sproget skilte, men så meget fransk fik han dog lært, at han kunne sige: »La guerre — grand malheur«. Med de ord fandt de hinanden.

Kaufmanns tilværelse efter genforeningen faldt i to afsnit, en virksom periode og en lang alderdom. Den første fyldtes af arbejde for at hjælpe standsfæller til en ny start under de ændrede vilkår, og i forlængelse deraf fulgte en mangeårig virksomhed som repræsentant for Husmandskreditforeningen. — De mange alderdomsår brugte han især til at udmønte et usædvanligt fond af lokalhistorisk viden og kendskab til stedlig overlevering. Her kom hans sproglige evner igen til nytte. Dagblade, historiske tidsskrifter og ikke mindst Sprogforeningens Almanak bragte med jævne mellemrum bidrag fra hans

flittige pen. Endnu i sin høje alderdom havde han åndsevner og energi til at udsende en række bøger og pjecer, i hvilke han gav fortiden liv. Mest læst er vel nok romanen »Den onde Herremand«, som er bygget over en virkelig tildragelse i hans fødeby.

Vi, der fulgte ham til hans grav på Varnæs kirkegård, havde en fornemmelse af, at med ham tog vi afsked med en af de sidste repræsentanter for en historisk periode, som en travl og fremadrettet nutid i stort omfang har råd til at afskrive. Så godt er genforeningen lykkedes — den genforening, han var med til at forberede.

J. H. Jensen.

†

H. C. Hummeluhre

Rens

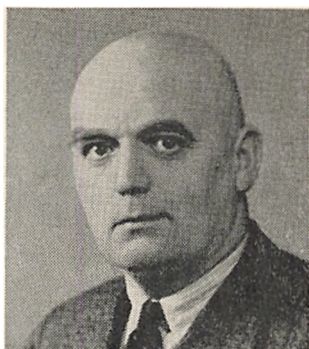
I en alder af 74 år døde den 11. september 1971 en af grænseegnens kendte personligheder, pens. førstelærer H. C. Hummeluhre. — Da Burkal sogn i 1923 fik tre nye skoler, blev Hummeluhre kaldet til leder af den danske skole i Rens. I over 40 år forrettede han sit arbejde på rolig, stilfærdig og myndig måde. Udadtill gjorde han sig stærkt gældende. Især arbejdet med sognets biblioteksvæsen lå ham stærkt på sinde, — også sognets historie havde hans store interesse. I flere årtier var han formand for Tønder Lærerkreds, desuden sad han i hovedbestyrelsen for Danmarks Lærereforening, og han var medlem af bestyrelsen for Kronprinsesse Ingrid's Feriehjem.

Hummeluhre var ikke sønderjyde af fødsel, men han udøvede med god vilje og flid en kulturel indsats i »det blandede område«, — et arbejde som egnens befolkning skylder ham tak for.

V. Leick.

Jens Christian Laursen

Varnæs

Den 5. september 1971 døde Varnæs sogns mangeårige kontrol-assistent Jens Christian Laursen på plejehjemmet i Resenbro. Der var noget uforståeligt i, at denne mand skulle slutte sit virksomme liv så langt borte fra Sønderjylland. Men de sidste års svære sygdom — en sukkersyge, der havde nødvendiggjort amputation af begge ben og dertil medførte tabet af synet — havde ført til hans anbringelse på det fjerne plejehjem. Jens Kontrol, som vi til daglig kaldte ham, var jo også af fødsel jyde. Han blev født den 28. oktober 1898 i Skjoldellev i Lading sogn nær Århus som søn af træskomand Rasmus Laur-sen. Men han fik hele sin livsgerning her i Sønderjylland og blev så god en sønderjyde som nogen, hvorfor han også en skøn høstdag fik sin grav på Varnæs kirkegård, dér under de susende træer op til det gamle stendige, hvor han selv havde ønsket at hvile.

Efter de unge års uddannelse på Ollerup Folkehøjskole og Dalum Landbrugsskole blev Jens Christian Laursen fra 1. maj 1929 ansat som kontrolassistent i Bovrup og senere tillige også i Varnæs, og i denne stilling forblev han i lige ved 40 år, indtil sygdommen i 1969 tvang ham til at holde op. Som kontrolassistent kom han gennem årene i alle sognets og i flere af omegnens landbohjem. Han gik ud og ind overalt og fik efterhånden et enormt kendskab til enkelt-mennesker, familier og slægter. Hertil bidrog også hans dybe med-levnen i alle sønderjydske anliggender og i tidens rørelser. Hvad han har betydet som medlem af — og i nogle tilfælde som tillidsmand for — Sprogforeningen, Grænseforeningen, Foreningen Norden, Det unge Grænseværn og andre nationale organisationer og som mange-årig udbringer af Sprogforeningens Almanak, kan nok aldrig måles. I denne forbindelse må ikke mindst nævnes hans nære tilknytning til Rønshoved Højskole og hans personlige venskab med forstander-

familien Haarder, — 25 år i træk forsømte han ikke at deltage i højskolens årlige grænselandsstævne, der for ham altid var et højdepunkt af glæde og inspirerende oplevelse.

Men i denne jyde, som blev sønderjyde, boede også en rodfæstet historisk interesse. Ikke for ingenting var Jens Kontrol mangeårigt medlem af Historisk Samfund for Sønderjylland, og til hans bogsamling hørte som en selvfølge komplette eksemplarer af Sønderjyske Årbøger og Sønderjysk Månedsskrift. Hans historiske interesse gjorde ham til en ivrig bogsamler, der gennem årene skabte sig et bibliotek på flere tusinde bind og af stor lødighed.

Men historisk arbejde var for ham ikke kun at læse om de gamle dage, men også at give andre kendskab og kærlighed til vor landsdels og vort sogns fortid. Derfor, da han i 1940 havde været medstifter af Danske Samfund for Varnæs sogn, fandt han snart konkrete, lokalhistoriske opgaver for denne forening at løse. En af dem var restaureringen af langdyssen i Varnæs Tykskov; en anden rejsningen af en mindesten i et lille anlæg på vor store maler C. V. Eckersbergs fødested i Blåkrog. Men den største opgave af denne art, som Jens Kontrol satte i gang, var dog udgivelsen i 1944 af »Varnæs Sogns Historie«. Bogen, som vi, der arbejder med dette sogns særprægede fortid, ofte tyr til, nævner kun et enkelt sted hans navn. Men den, der har gennemgået hans efterladte papirer og brevveksling med historikere og museumsfolk, kan sige, at havde Jens Kontrol ikke været her, var denne bog ikke blevet skrevet.

Også sidenhen tog han historiske opgaver op. Sammen med under tegnede foranstaltede han fra sidst i 1950'erne en række lokalhistoriske møder under mottoet »Kend dit sogn«. Blandt disse velbesøgte arrangementer husker vi særligt mindegudstjenesten for 1864 med en højtidelighed ved vore dansk-tyske soldatergrave — da var på Jens' initiativ også lokale repræsentanter for det tyske mindretal aktivt med — og i 1967 den store mindefest i anledning af Varnæssalmebogens 250 års jubilæum, hvori blandt andet indgik en udstilling af salmebøger og andre gamle bøger, som Jens havde lånt rundt om i sognet. Det var karakteristisk for Jens, at ved disse sognehistoriske møder ville han altid have mig eller en anden til at holde foredragene, — selv ville han aldrig sige noget, men var glad for at måtte tage det praktiske slæb på sig.

Og her er vi ved noget væsentligt hos Jens Christian Laursen: Hans beskedenhed og ydmyghed. Han havde sin mening og vidste, hvor han stod; men han trængte aldrig sin egen person frem. Det var værket, sagen, der gjaldt for ham. Vel også derfor var han så

afholdt, som han var, og fik udrettet så meget. Som en taler sagde under samværet efter hans begravelse: »Han syede hjemmene sammen i Bovrup og Varnæs«. Og det var tiltrængt i de bevægede tider i 1930'erne og 40'erne. Måtte vi så forblive sammensyede også fremover! Derved kan vi bedst ære og mindes denne mand, der var så meget for os alle.

Urban Schrøder.

Jens Lorenzen

Ballum

Den 5. juni 1971 døde digegreve Jens Lorenzen, Ballum, i en alder af 73 år. Han fik ikke noget langt otium. Hvervet som digegreve beklædte han i 25 år, til han gik af i 1970, og kreaturhandel drev han lige til det sidste som den bedste hobby, han havde.

Men Jens Lorenzen havde glæder på falderebet. Det glædede ham, at digelaget valgte hans søn og arvtager på gården til hans efterfølger som digegreve, og det glædede ham naturligvis også, at hans arbejde for hjemstavn blev belønnet med en udnævnelse til ridder af Dannebrog. Han nåede at modtage decorationen otte dage før sin død.

Som søn af Hans og Hansigne Lorenzen i Ballum var Jens Lorenzen hjemmefra udstyret med vestslesvigsk, dansk arvegods. Det skal da også stå øverst i hans eftermæle, at han elskede sin hjemstavn og sit land. Under 1. verdenskrig var han på Vallekilde Højskole. Sin landbrugsuddannelse fik han på en række større gårde i Danmark og på Dalum Landbrugsskole. I 1921 blev han gift med Herle Hansen, hvis fødegård i Østerende-Ballum de overtog. Jens Lorenzen var medstifter af Skærbæk Eksport-Samlestald og i bestyrelsen dér 1940

til 1969. I 27 år var han formand for Ballum Enge. Ud over det landbrugsmæssige kom Jens Lorenzen til at virke i sognerådet og som digegreve, d. v. s. som tilsynsførende med det ca. 10 km lange Ballum-Astrup-dige. Det er et ulønnet ombud, og Lorenzen spøjte altid med, at det mest imponerende ved en digegreve var hans titel. Det var en fornøjelse at høre ham fortælle om barske vagter i stormnætter eller under isgang. De officielle varsler om stormflod kommer fra en meteorologisk station i Hamborg, men den gamle digegreve stolede fuldt så meget på de varsler, han drog af sin gigt eller et bestemt vindue i gavlen, når det »klæprede«.

Vestslesvigeren Jens Lorenzen, der vil huskes som en stovt type, havde iagttagelsesevne, besad en del viden om bl. a. naturforhold og var i sin runde gemytlighed altid et plus for et selskab.

Eskild Bram.

Alfred Møllgaard

Flensborg

Den 11. januar 1971 døde Alfred Møllgaard, Flensborg, 69 år gammel. Han blev født den 25. maj 1901 i Thumby ved Slesvig. Alfred Møllgaard var i årtier lagerist og senere også husmester ved havecentret A. P. Kloster.

I 1954 blev han formand for 18. distrikt i Flensborg. Dette hver har han passet med stor omhu. Alfred Møllgaard var ikke manden med de mange ord, men han førte sine tanker ud i handling. Det danske sprog lærte han ved flittigt at læse »Flensborg Avis«. Med distriktets fadderskab i Silkeborg og omegn havde han jævnlig kontakt. Det sidste halve år holdt alvorlig sygdom ham bundet til sin stue.

På grund af sygdommen ville han ved generalforsamlingen dette år nedlægge formandsposten. Problemet om en efterfølger til dette hverv lå ham tungt på sinde. — Vi siger Alfred Møllgaard tak for hans trofaste og godt gennemførte arbejde gennem alle årene.

Ingeborg Møllgaard (f. Elbert).

J. H. Miang
Sønderborg

Den 21. september 1971 afgik landsretssagfører, dr. jur. J. H. Miang ved døden i en alder af 81 år. Dr. Miang var født den 22. juli 1890 i Flensborg som søn af kaptajn Jac. Miang og var gennem moderen knyttet til den kendte Flensborg-slægt Struckmann. Efter studier ved flere tyske universiteter blev han i 1913 indkaldt til militærtjeneste, og da krigen udbød i 1941, måtte han fortsætte i tjenesten, således at han i alt var soldat i fem år. Efter genforeningen var det naturligt for ham at stille sine kræfter og evner til rådighed for det omfattende arbejde, der forestod i forbindelse med overgangen fra tysk til dansk styre i Nordslesvig. Han blev på H. P. Hanssens opfordring knyttet til rigsdagens sønderjyske udvalg som sekretær og repræsenterede den danske stat ved afstemningen som medlem af Den internationale Kommissions stab. Senere konstitueredes han som grundbogsdommer i Sønderborg og virkede tillige som sekretær for Søndre Landsret i Sønderborg, indtil han i 1923 begyndte selvstændig sagførervirksomhed.

Så tidligt som i 1933 blev han ramt af en smertefuld sygdom, der betød et alvorligt handicap for ham, men med sin uopslidelige energi fortsatte han sagførervirksomheden, der blev en af de største i byen.

Inden sygdommen ramte ham, deltog han ivrigt i offentlig virksomhed og var en årrække medlem af Sønderborg byråd, ligesom han beklædte andre tillidsposter, blandt andet som juridisk rådgiver for Skansenævnet i forbindelse med opkøbet og fredningen af skansearealerne på Dybbøl, og en årrække var han medlem af Sønderjydsk Fonds bestyrelse. — Efter besættelsen havde Miang mange store opgaver at løse, og han skilte sig fra disse opgaver med megen hensyntagen til de særlige forhold, der den gang gjorde sig gældende.

Det var et langt livs flittigt arbejde, dr. Miang således kunne se tilbage på, da han for få år siden trak sig tilbage og overlod til sin søn, lrs. Bent Miang, at føre forretningerne videre i det spor, han havde optrukket. Dr. J. H. Miang, der blev udnævnt til ridder af Dannebrog, var sit land en god søn og tjente sin landsdel på en sådan måde, at det kun kunne vinde respekt og anerkendelse.

Kai Edvard Larsen.

f_i

Johannes Rasmus
Mathiesen
Augustenborg

Efter få dages sygdom døde fhv. havnefoged Johannes Rasmus Mathiesen, Augustenborg, den 2. februar 1971, 80 år gammel. Han fødtes på Langdel ved Augustenborg, og der blev ikke sunget ved hans vugge, at han skulle tilbringe næsten alle sine år i fødebyen. Som ung nåede han dog at se store dele af verden, først som sømand, siden som marinesoldat i første verdenskrig. Han omtalte med glæde årene, da han sejlede, sjældent derimod krigsårene, hvor tilværelsen var fyldt med gru og spænding. Da krigen sluttede i 1918, nåede han hjem samme efterår, og nu indledtes det oplysningsarbejde om genforeningen, som han tog del i med iver og interesse.

Mathiesen hørte ikke til den fremtrædende mennesketype; men så meget mere stod han trofast i sindelagsprincippet og i sin nationale overbevisning. »Vi var alle berusede af glæde over genforeningen«, sagde han engang, »og selv om modgangen senere satte ind med kriser og nød, svigtede vi ikke vort kald«.

I 40 år røgtede han hvervet som kommunens havnefoged, desuden var han i en årrække kgl. vejer og måler. Han havde en ubetinget loyalitet for sit arbejde, og han viste klart sin glæde, når et sejlskib stod havnen ind; da følte han sig draget af søen og dens folk. Om det gamle Augustenborg og dens indbyggere evnede han at fortælle, og mange af disse erindringer er det lykkedes at bevare for eftertiden.

Hans Lind.

Chr. Refslund

Sønderborg

Redaktør Chr. Refslund fødtes 12. april 1897 i Birkelund i Haderslev amt som søn af gårdejer P. Refslund. Efter ophold på Særslev og Askov højskoler samt på handelsskolen i Haderslev startede han 1913 sin journalistiske løbebane ved »Modersmaalet-Dannevirke« i Haderslev. Under første verdenskrig var han prøjsisk soldat i halvandet år og deltog i krigstjeneste på den rumænske front. Det lykkedes ham imidlertid at komme til Danmark, og fra 1. maj 1918 til 1. marts 1920 var han medarbejder ved dagbladet »Hovedstaden«, i København, hvorfra han vendte tilbage til Sønderjylland for at fortsætte som journalist hernede.

Chr. Refslund vil blive mindet som en begejstret og varmhjertet sønderjyde. Han var ikke blot stolt af at være født i grænselandet,

men følte det også som en dyb forpligtelse at leve op til de krav, der gennem tiderne er blevet stillet grænselandets børn, helhjertet med i alt, hvad der kunne tjene til danskhedens fremme såvel i Nordslesvig som i Sydslesvig. Det var ham en glæde at gøre tjeneste ved Jens Jessens gamle blad »Flensborg Avis«, først i Padborg og Tønder, senere i Sønderborg, hvor han fandt et mangesidet virkefelt som journalist og ledende skikkelse i et omfattende foreningsarbejde inden for turisme og blandt soldaterkammerater m. v. Som formand for de danske soldaterforeningers lokalafdeling tog han ved flere lejligheder initiativet til landsomfattende møder, hvortil det lykkedes at hidkalde betydende personligheder fra hele landet og fra vore nordiske brødrefolk. Under krigen tog han initiativet til at hjælpe nødstedte finske børn og modtog herfor senere som anerkendelse Finlands Løves Orden. Efter krigen ydede Refslund en stor indsats for at knytte forbindelsen mellem de norske soldater, der var stationeret i Sydslesvig, og sønderborgske hjem. Han modtog i den anledning den norske St. Olavs Orden, og han blev dekoreret med det danske ridderkors for sin nationale indsats.

Det nordiske samarbejde havde i ham en trofast medarbejder, bl. a. som formand for den lokale afdeling af foreningen »Norden«. Blandt de mange tillidshverv, der i øvrigt blev betroet ham, kan nævnes, at han gennem en årrække var medlem af bestyrelsen for »Selskabet Dybbøl Mølle«.

Chr. Refslund var lyrisk betonet og lod sig let rive med i begejstring, når det gik fremad — og i oprigtig smerte, når vanskeligheder meldte sig. Det var, som bevarede han livet igennem genforeningstonens stemning i sit hjerte — trods omskiftelser og nye tiders stærkt ændrede synspunkter. Intenst levede han i det, der havde været, uden dog at svigte dagens gerning. I mere end en menneskealder var han »Flensborg Avis«' flittige lokalredaktør og betjente samvittighedsfuldt sit blad med nyheder og pålideligt udarbejdede referater, idet det var ham en ærressag at gengive korrekt, hvad der skete. Skønt han således var travlt optaget af journalistisk arbejde, blev der alligevel ind imellem tid til litterært virke. Han udgav flere bøger med tilknytning til grænselandet, bl. a. redigerede han et to-bindes værk »Fem år«, der udsendtes efter befrielsen i 1945, og bogen »Liv og virke i vort grænseland. 1920-60« med bidrag fra mange penne. Hans sidste værk, »Danmark til tak og hæder for årene 1920-1970«, udkom kort før hans død og bar i nogen grad præg af, at kræfterne var ved at ebbe ud; men han var lykkelig for, at han fik fuldendt også denne bog som en sidste hilsen, man kunne næsten sige som en sidste *kærlighedserklæring* til det omstridte land!

Personlig var Chr. Refslund et elskeligt menneske, der helst så det lyse og festlige omkring sig og også helst vurderede sine medmennesker ud fra deres bedste egenskaber. Da han fyldte 70, var han genstand for megen opmærksomhed fra nær og fjern, og skønt han da netop havde rejst sig fra et langt og svært sygeleje, gjorde han dagen med i glæde og taknemlighed over, at man værdsatte det arbejde, han gennem sit lange liv havde udført med så megen trofasthed. — Den 31. oktober 1970 døde Chr. Refslund i en alder af 73 år.

Kai Edvard Larsen.

Bertholine Refslund

Bovlund

12. oktober 1970 døde Bertholine Refslund. Et langt og virksomt liv i inderlig medleven med alt dansk i fortid og nutid var afsluttet. Bertholine Refslund fødtes i 1887 i Branderup som datter af gård-ejer H. J. Jepsen. 1908 blev hun gift med Nis Refslund, Bovlund, (død 1961). Det var et ungt par, der overtog den store gård i »æ Østerby«, — et godt dansk virke skulle fortsættes og udbygges. Tiden var fuld af grøde, der var noget at kæmpe for på en egn, hvor mange havde rustet sig til kampen. Godt er det, at denne del af Nordslesvig også fik *sin* historiker — M. Refslund Poulsen! — Her blev Bertholine Refslund rodfæstet. Svag af helbred, stærk af vilje var den unge kone. Børn voksede op, altid nok at gøre. Mange til daglig, men altid åbent for flere, altid rede til hjælp, når det trængtes. Altid måtte hun engagere sig. Mest i det hjemlige — men også udadtil. Kvindernes internationale Liga for Fred og Frihed var en hjertesag for hende.

Berthaline Refslund var et menneske, der følte sig sat i et fællesskab. Man forstod, at hendes liv afhang af det folkelige fællesskab og af menighedens. Og fællesskabet forpligtede hende selv til at yde. Det gjaldt skole og forsamlingshus, og det gjaldt kirken. Under L. B. Poulsens prædikestol i frimenighedskirken har hun siddet. Gang på gang er hun vendt tilbage til, hvad der her er modtaget, og hun har skrevet sine indtryk ned. Berthaline Refslund havde et fint øre — for musik og for det talte ord. Hun afskyede falske toner, og ofte måtte hun sige fra, når hun hørte noget skurre. For rent og uden lyde har vi modtaget ordet, — og vi står til ansvar!

Ved afslutningen af sit liv fik Berthaline Refslund lov til at opleve to ting, der gjorde hende meget glad. Den »Hjemfærdsbog«, som daværende frimenighedspræst N. A. Jensen havde taget initiativ til kort efter 1920, blev fundet, efter at den i 48 år havde været forsvundet. Berthaline Refslund følte dette som en gave, der blev rakt fra slægten før hende. Hun renskrev bogen, indsamlede billeder af bidragsyderne samt udformede biografiske oplysninger. Et imponerende arbejde af den 83-årige kvinde!

Hun fik endvidere den glæde at være med til at fejre 50-året for afstemningen 1920. 10. februar var altid for hende en højtidsdag. Altid ydede hun sit bidrag — også denne sidste gang. Hun havde foranlediget, at tre originale afstemningsplakater, som hun havde gemt, blev ophængt i Bovlund forsamlingshus. Berthaline Refslund havde hørt historiens tale, og hun *måtte* bringe videre, hvad hun havde hørt. Derfor *fortalte* hun for sine børn og børnebørn, og hun *skrev* flittigt ned, hvad hun havde set og samlet. Historien gjorde hende ikke fremmed for sin egen tid. Hun havde en rolig fortrøstning til, at unge ville tage arven op og gøre den levende på vor tids vilkår. Derfor forstod hun ungdommen, — hvilket kom så smukt frem i forholdet til familiens egne unge.

Berthaline Refslund var et lykkeligt menneske, — ikke et menneske for hvem livet var let. I den kirkebøn, som L. B. Poulsen brugte hver søndag, og som Berthaline Refslund har nedskrevet efter hukommelsen, hedder det: »— Hjælp wos, naar de' gaar wos godt o lyk'le, at wi ta'r Alt me' Tak a' din Haand, o bruger et ret, te' din Ære, o te Lykk' o Velsignels fo' wos sjel' o' wo Næste«. Berthaline Refslund blev for mange til lykke og velsignelse. Det skal der siges tak for.

Hans Erik Madsen.

Johannes Petersen

Tønder

Da efterretningen om Johannes Petersens bratte død den 23. november 1970 spredtes i Tønder by, mindedes jeg mit første samvær med ham. Han boede den gang i Slotsgade og havde lige fået radio, og nu brugtes dette vidunderapparat til for første gang at høre en vis Adolf Hitler. Det randt os alle koldt ned ad ryggen. Som ivrig soldaterven havde Johannes Petersen samlet os i en bestemt sag. Hver gang, der skulle holdes session i byen, myldrede landboudommen ind, og åbenbart var der gået mode i dette, at der ved den lejlighed skulle drikkes tæt. Vi følte dette som en skamlet på vor prægtige ungdom, og vi fik arrangeret gratis kaffeborde på Missionshotellet med taler og oplæsning for at komme det tåbelige drikkeri til livs. Johannes Petersen var soldaterven med liv og sjæl og gjorde i mange år sammen med sin gode ven, den uforlignelige soldatermissionær Skov, et stort arbejde for vore soldater. Johannes Petersen stammede fra midtlandet, hvor hans far, Chr. Petersen, var sekretær i udstykningsforeningen og senere byrådsmedlem i Tønder, valgt af Venstre. Chr. Petersen havde sin faste plads i Indre Missions rækker og havde stor betydning ved netop at føre denne bevægelse i afgjort dansk retning. Sønnen trådte naturligt i faderens fodspor, både nationalt og kristeligt, og omkring krigens slutning blev han formand i Tønder by for Danske Samfund.

Johannes Petersen, der var født den 14. marts 1901, blev oplært ved landbruget og overtog en tid en gård i Tyrholm ved Hovslund, men kom ca. 1930 til Tønder. Han ægtede en søster til brødrene Tygesen, en landmandsdatter fra Store Emmerske, og ligesom de to dygtige købmænd slog han sig ned i Storegade. Hans tobaksforretning blev den førende i Tønder. Han udvidede den stadig og overtog til sidst købmand Ehm Christensens ejendom i Storegade. Under

krigen havde han det såre vanskelige hverv at fordele den sparsomme tobaksration til Tønder by. Det kunne naturligvis ikke gå af uden kritik og misfornøjelse, men gennem en bekendt, der var fængselsbetjent i Frøslev-lejren, lykkedes det også at skaffe tobak til nogle af de internerede. Johannes Petersen kunne overkomme meget. Sin flotte forretning brugte han blandt andet til et kontor for Forenede Danske Motorejere, ligesom han solgte billetter til koncerter og teaterforestillinger på »Tønderhus«. I flere år havde han haft god hjælp af sin datter i forretningen, og ved hans bratte død, kunne en søn overtage den. Johannes Petersen var i mange år en markant skikkelse i Tønder by, som han havde været med til at præge, ikke mindst byens kirkelige liv.

Kaj Sieverts.

F

H. C. Hansen

Gråsten

Søndag den 14. marts 1971 døde fhv. skoleinspektør H. C. Hansen, 88 år gammel. Med ham er en af landsdelens kulturpersonligheder gået bort. Hans arbejde var meget vidtspændende, han var en igangsætter, der tog arbejdet inden for det folkelige og kulturelle op, fordi han ikke kunne lade være. Alt hans arbejde var båret af hans frie, men dybt alvorlige livssyn.

H. C. Hansen var landmandssøn fra Skarrild. I 1908 tog han lærereksamen fra Ranum og efter 11 års lærervirksomhed i Vejen og Herning kom han allerede i 1919 til Gråsten som overlærer, som det hed dengang, for at opbygge en dansk skole. Det var ikke nogen helt let opgave i begyndelsen. Det var jo en ny måde at holde skole på; en ny ånd holdt sit indtog. Med sine store pædagogiske evner og

fine menneskelige egenskaber vandt han sig dog hurtigt en plads i hjertet både hos elever, forældre og lærere. Man kom til at sætte pris på den beskedne, men myndige skoleleder. Han var en gudbenådet fortæller, så det blev en levende undervisning, som mange gamle elever er ham taknemlig for.

Skolearbejdet var naturligvis det primære, men i øvrigt tog H. C. Hansen afgørende del i næsten alle de kulturelle opgaver, som iværksattes i Gråsten i hans »regeringstid«. — Da Gråsten Biblioteksforening oprettedes i 1922, blev han kasserer, og fra 1925-55 var han bibliotekets formand. I 1925 tog biblioteksbestyrelsen initiativet til rejsning af en mindesten for Gråstens store søn, historikeren A. D. Jørgensen. H. C. Hansen var her som så mange andre steder den drivende kraft. Ret hurtigt blev H. C. Hansen formand for ungdomsforeningen og var det i en årrække. Han forstod at skaffe fremragende foredragsholdere og tilslutningen var god.

Frk. G. Schrøder havde privat oprettet en børnehave i sit hjem i Havnegade, men da pladsforholdene blev for trange, oprettedes en ny smuk børnehave, naturligvis med H. C. Hansen som formand for bestyrelsen til ca. 1960.

Da man fik oprettet et spædbørnshjem i tilknytning til Gråsten Husholdningsskole, var det H. C. Hansen, der gjorde hovedarbejdet med at skaffe midler og lokaler, og han var formand for hjemmet i en lang årrække.

En hovedopgave uden for skolen blev dog Sønderjysk Teaterforening, som blev startet omkring midten af tyverne med H. C. Hansen som formand. Det blev vist også hans hjertebarn. Med ildhu gik han op i arbejdet, og han skyede intet besvær, når det gjaldt om at skaffe penge og fremragende teater til landsdelen. Talrige rejser til København m. fl. steder bar rige frugter. Han gik direkte til kilderne, til Betty Nansen, Det kgl. Teater og til provinsteatrene og fik dem til at love forestillinger til Sønderjylland. Med overbevisende argumentation kunne han vinde tillid og få sine ønsker opfyldt, og der går frasagn om hans evne til at skaffe penge til hans mange og ofte ret kostbare »foreningsbørn« i Gråsten.

H. C. Hansen var en fremragende foredragsholder, der kunne holde åndsbarne og levende foredrag, og det benyttede landsdelens foreninger sig flittigt af. Han var en hjælpsom ven af Gråsten Husholdningsskole og Gråsten Landbrugsskole. På den første var han ret fast lærer; også på landbrugsskolen havde han i en række år historie- og litteraturtimer, og han var lokal tilsynsførende ved begge skoler.

H. C. Hansen ejede en lyrisk åre og fæstnede ofte sine tanker på

vers. Det kunne være et storslået påskedigt til børnene eller en tak ved familiefester i vennekredsen. Sammen med sin gode hustru, fru Magda, byggede han et dejligt hjem for deres fem børn og den store vennekreds, som ofte samledes der.

Et ærligt menneske, en ydmyg søn af Danmark, der med glæde gav sit store arbejde for sin by og sin landsdel.

L. Lauridsen.

N. C. Spandet

St. Jynde vad

Den 11. september 1971 døde pens. førstelærer N. C. Spandet i Horsens, 79 år gammel. I 1923 kom lærer Spandet sammen med sin hustru Elise til Store Jynde vad, hvor han var førstelærer ved den nye danske skole til 1957. Spandet, der stammede fra Alrø ved Horsens, kom her til at virke lige op ad grænsen i et sogn, som var præget af et stærkt, tysk mindretal, der ejede 70 % af jorden i sognet. Det var derfor en vanskelig og krævende opgave, han gik ind til; men han røgtede den med kærlighed og forståelse.

Spandet blev hurtigt respekteret og værdsat for et dygtigt skolearbejde, og han blev snart kendt i det nationale arbejde, også ud over Burkal sogns grænser. I Store Jynde vad blev han formand for Jynde vad Foredrags- og Ungdomsforening, for Jynde vad Forsamlingshus og Burkal Sogns Biblioteksforening. I flere perioder var han medlem af sognerådet og menighedsrådet. Da Danske Samfund blev oprettet, var det en selvfølge, at Spandet blev medlem — og siden formand — i den lokale bestyrelse. Han blev også medlem af hovedbestyrelsen i Grænserrådets Danske Samfund og af Landeværnets ledelse. Spandet og hans hustru deltog interesseret i alt nationalt arbejde i landsdelen,

både i syd og nord. Politisk var han Venstre en god mand, og i en lang årrække var han formand for Venstre i Den sønderjyske Storkreds.

Lærer Spandets hovedinteresse var historie, og det var derfor naturligt for ham at beskæftige sig med sønderjysk historie og især Burkal sogns. Både før og efter sin pensionering skrev han værdifulde artikler om dette emne. Ofte førte han ordet fra talerstolen, og selv efter at han havde taget sin afsked som lærer, hentede man ham for at høre ham tale danskhedens sag. Han elskede sin skole, sine venner og sit hjem, der ofte var rammen om værdifulde nationale, kirkelige eller politiske sammenkomster. Da lærer Spandet blev pensioneret, flyttede han til Horsens; men her i Burkal sogn vil vi endnu i mange år mindes ham for den store indsats, han gjorde her.

Iver A. Damm.

(Spindel)

Johan Redlef Volquardsen

Tetenbøl

Johan Volquardsen lærte jeg at kende på Historisk Samfunds studieflugt langs Ejderen ved saksergården i Bergenhusen. Her præsenterede han sig som genealog, og det skal siges, at det var han i sandhed. Han havde arvet denne interesse fra sin far. Til stor gensidig fornøjelse opdagede vi, at vi begge nedstammede fra Ejderstedstalleren Tete Feddersen, død 1474, og at hans forfader Volquard Tetens faldt i kong Hans' hær 1500, mens min ane Sievert Tetens slap godt fra den historie. Fra den tid kaldte vi hinanden fætre, og vi havde altid meget at drøfte i vore hjem i Ejdersted og Tønder.

Volquardsen følte sig som udpræget dansk-friser og var en af stif-

terne af Nordfriisk Instituut i Bredsted, som han var formand for til for et år siden, og da han havde læst den slægtsbog, vi havde udarbejdet, stillede han instituttet til rådighed for dens udgivelse, men nåede desværre ikke at se den på tryk. På hans gård på det store værft i Tetenbøl, omgivet af to grave, fandtes på volden derimellem, »bløkken«, en oldtidsbegravelse. På gården havde han indrettet et historisk arkiv og et lille museum med alle de ting, som han havde fundet på egen jord. Men han var også historisk forfatter. I sin bog om Brunoddekog, lige syd for grænsen ved Rudbøl, skriver han »Fra min ungdom, da jeg endnu om foråret drev okserne for min fader til græsgangene i Brunottenkog og om høsten igen hentede dem og langs den gamle Vidåvej bragte dem til Tønder, beskæftigede mine tanker sig med spørgsmålet om betydningen af denne plet jord »to Brunsodde«. Hans sidste arbejde var helliget Hestholmen ved Tønder, hvor både han og hans hustru har haft fælles forfædre. Det skulle komme i Sønderjysk Månedsskrift. Da han sidst besøgte os i foråret, var han i strålende humør, fordi han netop havde købt en af staller-slægten Sievert's gamle gårde, Wolfenbøl i Tetenbøl, som han glædede sig til at sætte i fin stand.

Johan Volquardsen virkede som overdigegreve i Ejdersted 1945-1966. Her havde han ansvar for de 100 km dige langs Ejderen og Vesterhavet fra Frederiksstad til Husum. Det skriver han om i det lille hæfte »Jul i Ejdersted 1966«. Han bestod så afgjort sin prøve i stormnatten 16.-17. februar 1962, da 40 km dige blev mere eller mindre ødelagt, men netop takket være hans indsats, uden at den helt store katastrofe skete, hvad man i stedlige nekrologer har udtrykt stor taknemmelighed for. Han gik her i den gamle staller-slægts spor. Selv skriver han derom: »Vi måtte jo opleve, at det ene dige efter det andet opstod i den nationalsocialistiske tid udelukkende af prestige-grunde uden hensyn til det sandede bygningsmateriale. Disse bygningsværker skyllede næsten alle væk . . . mens et klægdige fra 17. århundrede, som blev hårdt beskyttet i den samme nat: det holdt med sin beton-lignende kerne stand selv mod de hårdeste søer«. Dette dige var bygget af de gamle frisere, som Volquardsen nedstammede fra, og hvis gerning han så smukt videreførte. — Johan Volquardsen blev født i 1902, og han døde den 29. juli 1971.

Kaj Sieverts.

Berthold Bahnsen

Læk

Den 14. oktober 1971 døde landdagsmand Berthold Bahnsen, Læk, 58 år gammel. Bahnsen blev født den 8. januar 1913 i Lindholm som søn af slagtermester Heinrich Bahnsen. Efter at have besøgt overrealskolen i Nibøl kom han i banklære i Flensborg og Slesvig. Den anden verdenskrig gjorde Bahnsen med som tysk soldat og var i længere tid stationeret i Norge. Efter krigen vendte han tilbage til hjemstavnen og udnævntes i 1946 til leder af kredssparekassen i Læk.

Som friser med stærk interesse for det nordiske livssyn og ikke mindst under indflydelse af slægtingen »friserkongen« Johs. Olden, Lindholm, kastede Bahnsen sig straks efter hjemkomsten ud i det politiske arbejde, og i 1947 blev han indvalgt i kommunerådet i Læk. Samme år blev han landdagsmand i Kiel, valgt på SSV's landsliste. Her øvede han sin måske mest betydningsfulde indsats, ikke kun for det danske og det frisiske folkeliv, men i høj grad også for Sydslesvigs erhvervsliv. Bortset fra den tvungne afbrydelse fra 1954 til 1958, da SSV var udelukket fra landdagen på grund af ministerpræsident von Hassels fastholdelse af 5-procent-klausulen, har Berthold Bahnsen haft sin faste plads i landdagen, — siden 1962 som »enmandsfraktion«. Også i Læk kommuneråd har han gennem alle årene været SSV-repræsentant.

Bahnsen var politiker, helt og fuldt. Han har sammen med andre SSV-landdagsmænd igennem hårde og trange år arbejdet for forståelse i grænselandet og også for respekten for den kultur, der er de danske sydslesvigeres og nationale friseres. Han forstod, da han blev ene repræsentant i 1962, både at være med til at forme udviklingen hen imod forståelse — og imod en situation, hvor det fredelige kappestræb skulle præge grænselandet og samtidig at bruge denne situation til at få fastslået danskernes og friserens ret her i Sydslesvig.

Gennem Berthold Bahnsens virke er der blevet skabt respekt om det danske arbejde. Synligt mærkede man det i landdagen, hvor alle demokratiske partier viste ham og hans synspunkter agtelse. Der blev lyttet, når han talte, og som den dygtige politiker, der havde fornemmelsen af, hvornår et forslag var modent til at blive gennemført, lykkedes det ham ofte at få respekten og anerkendelsen realiseret i klare tekster i love og anordninger, herunder også bestemmelserne om øgede tilskud til de danske sydslesvigeres og nationale friseres virke.

Man må have oplevet Bahnsen på talerstolen for rigtigt at have fornemmet, at han var den fødte politiker, skarp i replikken, elegant i argumentationen og altid rede til med en lun bemærkning at virke forsonende, når modsætningerne blev for skarpe.

Berthold Bahnsen havde sine meninger, og dem stod han fast ved. Der skulle vægtige argumenter til, før han ændrede standpunkt. Men han forstod at lytte til andres synspunkter. Han byggede gang på gang bro både inden for vore egne rækker og også i landdagen i Kiel. Han var manden, der kunne polemisere skarpt fra landdagens talerstol og bagefter være den hyggelige kollega, når mødet var forbi.

I foråret 1971 modtog Berthold Bahnsen som udtryk for den agtelse, han nød også i tyske kredse, Forbundsrepublikken Tysklands Fortjenstkors. Han var til sin død næstformand for SSV, og i mange år var han medlem af tilsynsrådet for »Flensborg Avis«.

Vi mindes Berthold Bahnsen i dyb ærbødighed og dyb taknemlighed.

Karl Otto Meyer.

Meddelelsen om Berthold Bahnsens død kom, da hans kronik „Grænselandets Chance“ i denne årgang af Sprogforeningens Almanak var trykt.

Red.

Er DE medlem af Sprogforeningen?

*Hvis ikke, så send Deres indmeldelse
på nedenstående kupon*

Medlemsbidrag mindst	Kr. 2,00
Medlemsbidrag i Sydslesvig	DM 1,00
Livsvarigt medlemsbidrag	Kr. 50,00

Postgiro 134 63

Bankkonti:

Sydbank, Åbenrå
Andelsbanken, Åbenrå

Adresse

Sprogforeningen, »Folkehjem«,
6200 Åbenrå - Telefon (046) 2 11 50

SPROGFORENINGENS LEDELSE

Forstander J. Th. Arnfred, Askov, Vejen, formand.

Forstander Boye Andersen, Nordborg.

Fru gdr. Anne Marie Skau, Øster Lindet.

Redaktør Morten Kamphövener, Åbenrå.

Rektor A. Feilberg Jørgensen, Århus.

Undertegnede tegner sig som medlem af Sprogforeningen

Navn:

Stilling:

Adresse:

.....

De gamle sagde

Ingen bider, før de får tænder.

Bedre er vennenap end fjendeklap.

Det er med løgn som med en snebold, jo længer den triller,
jo større bliver den.

Ja-ja og nå-nå, det er fattigmands trussel.

Der er mennesker, der tror, de kan vaske sig rene
i andres rendesten.

Der kommer ikke dueunger af ugleæg.

Byrden er let på andres skuldre.

Den får smal føde, der skal leve af håb.

Man træder gerne den på nakken, der bukker for dybt.

Den bliver sent rig, som kun lønnes med gode ord.

Det er en god præst, der lever, som han lærer.

Der kommer ingen i folkemunde, uden han selv hjælper til.

Den mindste gnist kan også lyse i mørke.

De bliver ikke alle præster, der kan læse i bog.

Gerrig mand er ingen god, men sig selv værst.

Det kan ikke hjælpe at slå en mand ihjel i dag
og fortryde det i morgen.

Den, der snakker med sig selv, kan få svar efter behag.

Historisk Samfund for Sønderjylland

tænker på DEM med gode bøger til små penge:

JENS BLADT: — OG SÅ BLEV JEG FOLKETINGSMAND.

En sønderjyde fortæller med lune
om hverdagen i folketinget.

SØNDERJYLLAND 1970. Taler i jubilæumsåret.

HANNE POULSEN: JES JESSEN. MALEREN FRA ÅBENRÅ.

Og den store salgssucces

de fornemme billedværker

JØRGEN PAULSEN og POUL KÜRSTEIN: SØNDERJYLLAND.

HISTORISK BILLEDBOG. TIDEN INDTIL 1864.

OLE BECH og ESKILD BRAM: NORDSLESVIG 1920-70.

HISTORISK BILLEDBOG.

Tænker DE på

Historisk Samfund for Sønderjyllands

virksomhed, så skriv eller telefoner om oplysninger og
brochurer til vort kontor, adr. Landsarkivet,
6200 Åbenrå, telf. (046) 2 46 83.

ALMANAKKENS HÅNDBOG

Sønderjysk vejviser

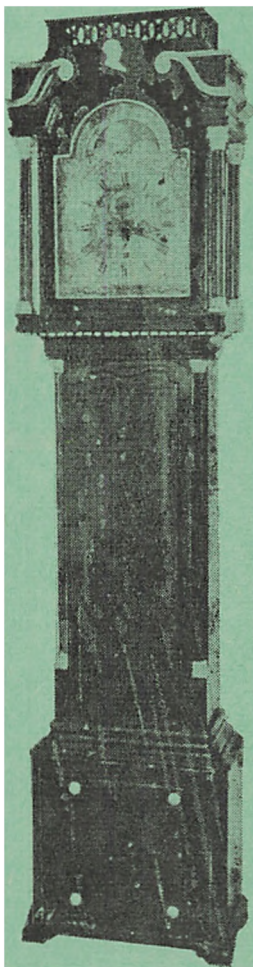
Forslag til supplering af vejviseren modtages gerne.

Sprogforeningens Almanak.
Bovvej, 6330 Padborg.

Antikke standure

De er altid velkommen til at se
vor special-afdeling i antikke ure.

Alle ure er gennemtestaurerede
på eget værksted
og leveres med fuld garanti.
Kommer over hele landet.

V. FAHRENDORFF & SØN

Nørregade 24 . Haderslev . Telefon (045) 2 26 44

DET DANSKE KONGEHUS

KONG FREDERIK IX til Danmark, de Venders og Goters, hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg, født 11. marts 1899, succederede 20. april 1947, gift 24. maj 1935 med dronning *Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta*, prinsesse af Sverige, født 28. marts 1910.

Døtre: 1) Tronfølgeren *Margrethe Alexandrine Thorhildur Ingrid*, født 16. april 1940, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934. Børn: a) *Frederik André Henrik Christian*, født 26. maj 1968. b) *Joachim Holger Waldemar Christian*, født 7. juni 1969. 2) *Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid*, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard Casimir Karl August Konstantin*, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav Frederik Philip Richard*, født 12. januar 1969. b) *Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte*. 3) *Anne-Marie Dagmar Ingrid*, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Broder: Arveprins *Knud Christian Frederik Michael*, født 27. juli 1900, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid* (se nedenfor). Datter: a) *Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée*, født 8. maj 1935.

Faders broders børn: a) *Feodora Louise Caroline-Mathilde Victoria Alexandra Frederikke Johanne*, født 3. juli 1910, gift 9. september 1937 med *Christian Nikolaus Wilhelm Friedrich Albert Ernst Stephan*, prins til Schaumburg-Lippe, født 20. februar 1898. b) *Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid*, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor). c) *Gorm Christian Frederik Hans Harald*, født 24. februar 1919.

Farfaders broders børn: 1) *Axel Christian Georg*, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha Sofia Lovisa Ingeborg*, prinsesse af Sverige, født 25. juni 1899. Søn: *Georg Valdemar Carl Axel*, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne Ferelith Fenella*, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Margrethe Françoise Louise Marie Helene*, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus Karl Maria Joseph*, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

REGERING OG FOLKETING

Ministeriet *Krag*.

Udnævnt oktober 1971.

Statsminister	<i>J. O. Krag</i>
Udenrigsminister	<i>K. B. Andersen</i>
Finansminister	<i>Henry Grünbaum</i>
Økonomi- og budgetminister ..	<i>Per Hækkerup</i>
Arbejdsminister	<i>Erling Dinesen</i>
Justitsminister	<i>K. Axel Nielsen</i>
Fiskeriminister	<i>Chr. Thomsen</i>
Minister for udenrigsøkonomi, europæiske markedsanliggen- der samt nordiske anliggender	<i>Ivar Nørgaard</i>
Boligminister	<i>Helge Nielsen</i>
Indenrigsminister	<i>Egon Jensen</i>
Minister for kulturelle anliggender	<i>Niels Matthiasen</i>
Minister for Grønland	<i>Knud Hertling</i>
Forsvarsminister	<i>Kjeld Olesen</i>
Minister for offentlige arbejder og for forureningsbekæmpelse	<i>Jens Kampmann</i>
Socialminister	<i>Eva Gredal</i>
Undervisningsminister	<i>Knud Heincsen</i>
Landbrugsminister	<i>Ib Frederiksen</i>
Kirkeminister	<i>Dorte Bennedsen</i>
Handelsminister	<i>Erling Jensen</i>

Folketingsvalget den 21. september 1971

Valgdeltagelse 87,2 procent.

Socialdemokratiet	1.074.777 st.	70 mandater
Radikale Venstre	413.620 »	27 »
Konservative Folkeparti	481.335 »	31 »
Retsforbundet	50.231 »	0 »
Socialistisk Folkeparti	262.756 »	17 »
Kommunistiske Parti	39.564 »	0 »
Kristeligt Folkeparti	57.072 »	0 »
Slesvigsk Parti	6.743 »	0 »
Venstre	450.904 »	30 »
Venstresocialisterne	45.979 »	0 »
Uden for partierne	919 »	0 »
	<hr/>	
	2.883.900 st.	175 mandater

STEMMETAL I SØNDERJYLLANDS AMTSKREDS

Valgdeltagelse 86,8 procent.

Socialdemokratiet	48.943 stemmer
Radikale Venstre	17.466 »
Konservative Folkeparti	23.756 »
Retsforbundet	2.474 »
Socialistisk Folkeparti	5.761 »
Kommunistiske Parti	660 »
Kristeligt Folkeparti	3.541 »
Slesvigsk Parti	6.743 »
Venstre	22.892 »
Venstresocialisterne	743 »
Uden for partierne	17 »
	<hr/>
	132.996 stemmer

VALGT I SØNDERJYLLANDS AMTSKREDS

Socialdemokratiet: Peter Gørrsen, Erik Andersen, Knud Nielsen.

Radikale Venstre: Gerda Nielsen.

Konservative Folkeparti: Mads Eg Damgaard, Johannes Burgdorf.

Socialistisk Folkeparti: Ruth Olsen.

Venstre: Johan Philipsen, Simon From.

Sparekassen Sønderjylland

er

også

Deres

pengeinstitut

AMT OG KOMMUNER

Sønderjyllands amt

Overøvrighed for det hidtidige Åbenrå-Sønderborg amtsområde og tilsynsråd for Sønderjyllands amt, Amtshuset, H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 12 36. Kontortid: 9-12 og 13-16, lørdag lukket.

Sønderborg-Åbenrå amtstue, Storegade 31, 6200 Åbenrå. ☎ (046) 2 23 42. Kontortid: 8-12, 13-15, lørdag lukket.

Haderslev amtstue, Nørregade 30, 6100 Haderslev. ☎ (045) 2 23 36. Kontortid: 8-12, 13-15, lørdag lukket.

Indtil 1. april 1972 tillige:

Overøvrighed for det hidtidige Haderslev amtsområde, amtskontoret, Ribe Landevej 3, 6100 Haderslev. ☎ (045) 2 20 25. Kontortid: 8,30-16,45, lørdag lukket.

Overøvrighed for det hidtidige Tønder amtsområde, amtskontoret, Jomfrustien 8, 6270 Tønder. ☎ (047) 2 15 35. Kontortid: 8,30-12 og 13-17, lørdag lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Storegade 19, 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 50 50.

Amtsborgmester: Erik Jessen.

Amtskommunaldirektør: V. Harsberg.

Kort over Sønderjyllands amt

ANDELSBANKEN

OVER

HELE

LANDET

– også

i

SØNDERJYLLAND

Amtsrådets medlemmer

- Amtsborgmester, købmænd Erik Jessen,
Storegade 19, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 2 50 50.
- Lærer Edgar Andersen, 6292 Visby
Sdrj., ☎ (047) 6 33 21.
- Vurderingsformand Johan Andersen,
Lendemark, 6372 Bylderup-Bov.
☎ (047) 6 21 87.
- Speditør Andreas Andresen,
Jernbanegade 12, 6330 Padborg.
☎ (046) 7 32 30.
- Landmand Børge Dlemer,
Bjerndrup Mark, 6360 Tinglev.
☎ (046) 4 44 66.
- Fuldmægtig Kurt Dørflinger,
Lembkesvej 43, 6100 Haderslev.
☎ (045) 2 51 35.
- Folketingsmand Peter Gørrsen,
Alnor, 6300 Gråsten.
☎ (046) 5 15 09.
- Gdr. Marten Refslund Hansen,
Skastgård, 6262 Ballum.
☎ (047) 4 61 84.
- Distriktsmontør Dyck Hoff,
Farversmøllevej 125, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 2 17 94.
- Fru Helga Hørlück, Skatkær,
0610 Skodborg. ☎ (048) 4 81 33.
- Kontorchef Eugene Ibsen, Leos allé 9,
0270 Tønder. ☎ (047) 2 25 80.
- Sparekassedirektør H. P. Jensen,
6534 Agerskov. ☎ (048) 3 31 13.
- Overtrafikassistent Poul E. Jensen,
Grønnevej 10, 6230 Rødekro.
☎ (046) 6 22 01.
- Fru Anni Kjølbye, Allsundvej 41,
6400 Sønderborg. ☎ (044) 2 50 88.
- Fru Christa Knudsen, Eckersbergsko-
len, 6384 Avnbøl, ☎ (044) 6 14 48.
- Maskinkonsulent Per Koustrup,
6180 Marstrup, ☎ (045) 7 54 24.
- Toldbetjentformand Jørgen Lange,
Kegueshøj, 6474 Skovby, Als.
☎ (044) 6 52 60.
- Gdr. Hans B. Lei, Bækkegård,
6100 Haderslev, ☎ (045) 6 01 25.
- Gdr. Harro Marquardsen, Vibevej 2,
6240 Løgumkloster. ☎ (047) 4 32 74.
- Rejsesekretær Erik Oksborg, Egevej,
6120 Hammelev. ☎ (045) 7 72 80.
- Arkitekt Sv. Ingomar Petersen,
Allégade 30, 6500 Vejens.
☎ (045) 4 18 70.
- Vognmand Johann Schön,
Lundbyesgade 13, 6400 Sønderborg.
☎ (044) 2 41 28.
- Gdr. H. Simonsen, Hyrup,
6192 Øsby. ☎ (045) 7 11 44.
- Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Tøndervej 173, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 2 14 50.
- Laboratoriemester Svend Tånquist,
Mågevej 60, Langesø,
6430 Nordborg. ☎ (044) 5 06 50.

Kommuner i Sønderjyllands amt

- Augustenborg* kommune,
6440 Augustenborg. ☎ (044) 7 15 82.
Borgmester: Landmand Anton Roth.
Kæmner: Martin Thomsen.
- Bov* kommune, 6330 Padborg.
☎ (046) 7 34 51.
Borgmester: Gdr. Holger Moos.
Kontorchef: N. C. Andersen.
- Bredebro* kommune, 6261 Bredebro.
☎ (047) 4 10 50.
Borgmester: Gdr. Peter Kjær.
Kæmner: Gert Horn.
- Broager* kommune, 6310 Broager.
☎ (044) 4 10 33.
Borgmester:
Skorstensfejer Thomas Jensen.
Kæmner: Knud Møller.
- Christiansfeld* kommune,
0070 Christiansfeld. ☎ (045) 0 14 05.
Borgmester:
Gdr. N. Ebbesen Hansen.
Kommunaldirektør:
Jørgen-Erik Lund.

Lorenz Hansen jr.
Aabenraa

TELEFON (046) 2 21 38

BO-rigtigt

Indehaver: **ANNY ORHOLM NIELSEN**

STOREGADE 5 . AABENRAA . TELEFON (046) 2 15 95

„CERES“

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING

AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon (046) 2 13 21*

Ungt

Smart

Rigtigt

Aakon
DAMEKONFEKTION

Ramsherred 37 . Telefon (046) 2 37 39

- MIDT I GÅGADEN I AABENRAA ...

- Gram kommune, 6510 Gram.**
☎ (048) 2 15 22.
Borgmester: Gdr. J. N. Schmidt.
Kæmner: Hans Jørgensen.
- Gråsten kommune, 6300 Gråsten.**
☎ (046) 5 12 30.
Borgmester: Kriminalassistent
A. A. Matthiesen.
Kæmner: N. Bahlke.
- Haderslev kommune, 6100 Haderslev.**
☎ (045) 2 05 05.
Borgmester:
Malmester H. C. Carstensen.
Kommunaldirektør: Tage Madsen.
- Højer kommune, 6280 Højer.**
☎ (047) 4 23 27.
Borgmester:
Politassistent P. G. Jørgensen.
Kæmner: Knud H. Jensen.
- Lundtoft kommune, Felsted,
0200 Åbenrå. ☎ (046) 8 55 11.**
Borgmester:
Gdr. Svend A. Lauesgaard.
Kæmner: Otto Grøpentrog.
- Løgumkloster kommune,
6240 Løgumkloster.**
☎ (047) 4 35 33.
Borgmester: Gdr. Peter Nissen.
Kæmner: P. P. Thomisen.
- Nordborg kommune, 6430 Nordborg.**
☎ (044) 5 04 15.
Borgmester: Jens Chr. Jensen.
Kæmner: Anton Nielsen.
- Nørre Rangstrup kommune,
6520 Tofthund. ☎ (048) 3 19 34.**
Borgmester:
Karetmager Ejnar K. Friis.
Kommunaldirektør: Jacob Haugaard.
- Rødding kommune, 6630 Rødding.**
☎ (048) 4 13 03.
Borgmester: Christian Olling.
Kommunaldirektør: Carlo Jensen.
- Rødekro kommune, 6230 Rødekro.**
☎ (046) 6 28 75.
Borgmester: Gdr. Niels Sørensen.
Kæmner: Ole Norborg.
- Skærbæk kommune, 6780 Skærbæk.**
☎ (047) 5 13 33.
Borgmester:
Fabrikant Chresten Findahl.
Kæmner: Harry Thomasen.
- Sundeved kommune, 6384 Avnbøl.**
☎ (044) 6 12 16.
Borgmester:
Gdr. Christian H. Møller.
Kommunesekretær: Erik Petersen.
- Sydals kommune, 6472 Kirke Hørup.**
☎ (044) 4 52 20.
Borgmester:
Advokat Svend Ove Jensen.
Kæmner: Poul-Erik Johansen.
- Sønderborg kommune,
6400 Sønderborg. ☎ (044) 2 25 12.**
Borgmester: Afdelingsleder,
cand. jur. Edmund Nielsen.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Henning Neerhøj.
- Tinglev kommune, 6360 Tinglev.**
☎ (046) 4 40 39.
Borgmester: Gdr. Svend Christensen.
Kæmner: Svend Jensen.
- Tønder kommune, 6270 Tønder.**
☎ (047) 2 18 10.
Borgmester:
Installatør Sv. Kirchheiner.
Kommunaldirektør: Ludvig Nielsen.
- Vojens kommune, 6500 Vojens.**
☎ (045) 4 16 76.
Borgmester:
Fhv. gdr. Therkel Jensen.
Kommunaldirektør: J. Chr. Pedersen.
- Åbenrå kommune, 6200 Åbenrå.**
☎ (046) 2 12 00.
Borgmester:
Fru Camma Larsen-Ledet.
Kommunaldirektør: Erik Haugbølle.

»PALO«

plantemargarine

Forlang
den
hos
Deres
købmand

Aabenraa Margarinefabrik

Telefon (046) 2 24 69

FORENINGER, INSTITUTIONER, ORGANISATIONER M. V.

Sprogforeningen

Formand: Fbv. højskoleforstander

J. Th. Arnfred, Askov, 6600 Vejen.

☎ (05) 36 07 39.

Ledelse: Forstander Boye Andersen,

6430 Nordborg. ☎ (044) 5 15 28.

Fru gdr. Anne Marie Skau, 6533 Ø.

Lindet. ☎ (048) 4 62 03.

Redaktør Morten Kamphövener,

Snareved 7, 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 28 40.

Rektor A. Feilberg Jørgensen,

Fenrisvej 29, 8210 Århus V.

☎ (06) 15 83 30.

Sekretær: Fru Edith Jakob Petersen,

Folkehjem, 6200 Aabenraa,

☎ (046) 2 11 50.

Skoleforeningen

Formand: Gdr. Svend Christensen,

Burkal, 6372 Bylderup Bov.

☎ (047) 6 22 94.

Næstformand: Gdr. Hans Schmidt,

Sandet, 6545 Arrild.

☎ (048) 3 41 08.

Sekretær og kasserer:

Niels Gotthardsen, Høgsbro,

6760 Ribe. ☎ (05) 44 52 04.

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skramsgade 5,

1054 København K.

☎ (01) 11 30 63.

Formand: Direktør, cand. polit.

E. Haunstrup Clemmensen,

Hellerup.

Næstformænd: Rektor R. Stig Hansen,

Kalundborg.

Landsretssagfører Knud Frederiksen,

København.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur.

O. M. Olesen.

Amtsformand:

Sønderjyllands amt: Overlærer Johs.

Fink, 6385 Vester Sottrup.

☎ (044) 6 74 19.

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:

Landsarkivet, 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 46 83.

Forretningsudvalg: Landsarkivar Peter

Kr. Iversen, Åbenrå, formand.

Viceskoleinspektør Chr. Stenz,

Åbenrå, næstformand.

Lærer Tage Madsen, Bylderup,

sekretær.

Bankdirektør Hugo Lildholdt,

Åbenrå, kasserer.

Redaktionsudvalg for Sønderjyske Ar-

bøger: Rektor Knud Fang, Flensborg.

Amanuensis, dr. phil. G. Japsen,

Århus.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen,

Åbenrå.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken:

Rigsarkivar, dr. phil. Johan Hvidt-

feldt, København.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen,

6200 Åbenrå.

Arkivar Viggo Petersen, 6200 Åbenrå

(sekretær).

Redaktionsudvalg for Sønderjysk

Månedsskrift:

Viceskoleinspektør W. Christiansen,

6270 Tønder.

Cand. polit., fru Inger Bjørn

Svensson, 6100 Haderslev.

Viceskoleinspektør Chr. Stenz,

6200 Åbenrå.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Sognepræst Tage

Holm, 6500 Vojens.

Sønderborg amt: Rektor D. Keller

Hansen, 6400 Sønderborg.

Tønder amt: Gårdejer Søren Nissen,

Harres, 6261 Bredebro.

Åbenrå amt: Fuldmægtig, museums-

leder Holger Jacobsen, 6200 Åbenrå.

Sydslesvig: Kontorchef Lars H.

Schubert, Flensborg.

KVALITETS-TRYKSAGER

er ikke dyrere

AABENRAA BOGTRYKKERI

BOGTRYK - OFFSET

v/ Leif Mogensen

Aabenraa . Vestermarksvej 21 . Telefon (046) 2 25 49

SE VORT UDVALG
absolut uden
købetvang

FRI LEVERING
i egne vogne
overalt i landsdelen

NY- OG BRUGT-MØBEL HANDEL

KJÆR^S MØBLER

Slotsgade . Aabenraa . Telefon (046) 2 32 48

Niels A. Nielsen & Søn

FARVE- OG TAPETHANDEL

Indehaver H. H. Nielsen

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon (046) 2 31 28

... altid noget nyt på tapetet

Moderne BRILLER leveres efter lægerecept

Leverandør
til
sygekassen

Carl A. Lassen

Urmager og guldsmed

Nørreport 20 . Aabenraa . Telefon (046) 2 30 58

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen,
6261 Bredebro. ☎ (047) 4 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen,
6372 Bylderup. ☎ (047) 6 21 27.

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Fru Anne Marie Refslund
Poulsen, Bovlund, 6535 Branderup.
☎ (048) 3 51 62.

Næstformand: Fru Marie Thorup,
6533 Øster Lindet. ☎ (048) 4 62 08.

Kasserer: Fru Ellen Bjørn Hansen,
Haderslevvej 24, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 2 25 08.

Det unge Grænseværn (D. N. U.)

Kontor: Kastanleallé 24 A,
6400 Sønderborg.

Formand: Revalideringschef
Sv. A. Hellesen, 6400 Sønderborg.
☎ (044) 2 49 13.

Næstformand: Gdr. Poul la Cour
Møller, Bispegården, Kelting,
0440 Augustenborg. ☎ (044) 7 16 08.

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Afdelingsingeniør
Bruno Gaston, Fensmark,
4700 Næstved. ☎ (03) 74 61 55.

Forretningsfører: Viceskoleinspektør
Arne Anenhus, Solbakken 10,
6300 Gråsten. ☎ (046) 5 11 03.

Redaktør af »Rampelyset«:
H. O. Jørgensen, Borgmester Iversens
Vej 4, 7700 Thisted. ☎ (07) 92 17 10.

Landssekretariat: Postboks 5,
6300 Gråsten. ☎ (046) 5 11 03.

Røddingegnens Gymnastik- og Ungdomsforening

Formand: Lærer Laust Torp,
6630 Rødding. ☎ (048) 4 18 07.

Kasserer: Frode Sørensen, Rødding
Højskole, 6630 Rødding.
☎ (048) 4 15 05.

Formand for håndboldudvalget:
Frode Sørensen, Rødding Højskole.
☎ (048) 4 15 05.

Formand for gymnastikudvalget:
Hans Ebbesen Hansen, Obbekær,
6760 Ribe. ☎ (05) 42 14 02.

Formand for kulturudvalget:
Gdr. Niels Christensen, Stenderup,
6630 Rødding. ☎ (048) 4 61 79.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Førstelærer Sven Gammel-
gaard, 6350 Kollund.
☎ (046) 7 88 29.

Forretningsfører: Lærer Helge Jensen,
6775 Døstrup. ☎ (047) 5 43 24.

Formand for fællesudvalget:
Lene Johansen, Storegade 3,
6270 Tønder. ☎ (047) 2 32 60.

Formand for skydning:
P. C. Gabriel, Lensløkke 6,
6200 Åbenrå. ☎ (046) 2 49 33.

Formand for gymnastik:
Gdr. Claus Christensen, Lavensby,
6430 Nordborg. ☎ (044) 5 13 66.

Formand for folkedans:
Ingeniør A. C. Rics, 6473 Tandsløt.
☎ (044) 4 79 51.

Formand for idrætsudvalget:
Kontorassistent Erik Stokholm, Haj-
strup, 6192 Øsby. ☎ (045) 8 42 42.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse.
Formænd:

Haderslev vesteramt: Løjtnant Jør-
gen Nissen, Hjartbro, 6541 Bevtoft.
☎ (045) 4 43 92.

Haderslev østeramt: Kontorassistent
Erik Stokholm, Hajstrup, 6192 Øsby.
☎ (045) 8 42 42.

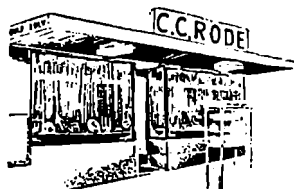
Åbenrå hovedkreds: Førstelærer
Sven Gammelgaard, 6350 Kollund.
☎ (046) 7 88 29.

Sønderborg hovedkreds: Major K.
Lyhne Pedersen, Jomfrusti 3, 3. sal,
6400 Sønderborg. ☎ (044) 2 26 48.

Tønder hovedkreds: Gdr. Karsten
Outzen, Ellum, 6240 Løgumkloster.
☎ (047) 4 31 73.

Anton Nielsen
UDSTYRSFORRETNING
Søndergade 7 AABENRAA Telefon 24111

Ældste specialforretning
med
TÆPPER
GARDINER og
UDSTYR

C. C. RODE
URE-GULD-SØLV

Storegade 28, Aabenraa
Telefon (046) 22260

FØRENDE SPECIALFORRETNING I HOBBY OG LEG

Fleischmann modeljernbaner HO

TEKNO - BILOFIX -
LEGO byggesæt
MÄRKLIN modeljernbaner
SCALEXTRIC racerbaner
BELLA kvalitetsdukken
LEGETØJ FOR ALLE

CHR. RICHELSEN LEGETØJSFORRETNING
Storegade 27 . Aabenraa . Telefon (046) 2 24 29

SÖNNICHSEN^S
Varehus

Ramsherred 42 . Aabenraa
Telefon 2 27 09

SÖNNICHSEN^S
LEGETØJ

STOREGADE 13
AABENRAA TELEFON 22405

K. F. U. M. og K. F. U. K. i Sønderjylland

Kredsformænd:

Haderslev-kredsen:

Gdr. Chr. Hansen, Poulsgård,
Braandrup, 6100 Haderslev.
☎ (045) 2 24 93.

Gram-kredsen:

Overlærer Henry Raabjerg,
Bytoften 7, 6534 Agerskov.
☎ (048) 3 34 33.

Åbenrå-Tønder-kredsen:

Lærer Heine Trumpf,
Sønderhavbjerg, 6222 Genner.
☎ (046) 6 89 42.

Sønderborg-kredsen:

Kordegn Ib Hjaltason,
Hvedemarken 36, 6400 Sønderborg.
☎ (044) 2 39 25.

Undervisning

Efterskoler

Agerskov Ungdomsskole, 6534 Agerskov.
☎ (048) 3 33 15.

Forstander Jobs. Svenningsen.

Højer Ungdomsskole, 6280 Højer.

☎ (047) 4 21 40.

Forstander M. Høler.

Kongeddalens Ungdomsskole, Dover,
6600 Lintrup. ☎ (048) 5 53 33.

Forstander Carl Press.

Luthersk Missionsforenings Efterskole,
6240 Løgumkloster. ☎ (047) 4 36 52.

Forstander H. P. Mogensen.

Nordborg Slots Efterskole,

6430 Nordborg. ☎ (044) 5 15 28.

Forstander Boye Andersen.

Rens Ungdomsskole, 6371 St. Jyndeved.
☎ (046) 4 83 70.

Forstander Niels Mønsted.

Rinkenæs Ungdomsskole,

6383 Rinkenæs. ☎ (040) 5 13 08.

Forstander Georg Pristed.

Sommersted Ungdomsskole,

6560 Sommersted. ☎ (045) 5 41 68.

Forstander J. Steffensen.

Sundeved Ungdomsskole, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 8 03 11.

Forstander Aage Rasmussen.

Vojens Ungdomsskole, 6500 Vojens.

☎ (045) 4 11 29.

Forstander J. Kusk.

Højskoler og landbrugsskoler

Danebod Højskole, 6450 Fynshav.
☎ (044) 6 41 12.

Forstander Gunner Rasmussen.

Gråsten Landbrugsskole,

6300 Gråsten. ☎ (046) 5 10 24.

Forstander Sv. Karlskov Jensen, MF.

Hoptrup Højskole, 6100 Haderslev.
☎ (045) 7 52 13.

Forstander Axel Nielsen.

Jaruplund Højskole, Jaruplund,
D-239 Flensborg. ☎ Bårderup 382.

Forstander Niels Bøgh-Andersen.

Løgumkloster Højskole,

6240 Løgumkloster. ☎ (047) 4 33 25.

Forstander J. Kr. Krarup.

Rødding Højskole, 6630 Rødding.
☎ (048) 4 15 39.

Forstander Chr. Damgård Nielsen.

Rønshoved Højskole, 6383 Rinkenæs.

☎ (046) 5 81 30.

Forstander Hans Haarder.

Idrætshøjskolen i Sønderborg,

6400 Sønderborg. ☎ (044) 2 18 48.

Forstander Bent Brier.

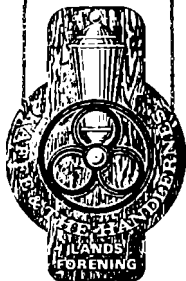
Husholdningsskoler

Als Husholdningsskole, 6471 Vollerup.

☎ (044) 2 39 90.

Forstanderinde Johanne Hansen.

stil
større krav
til
kaffe

- og husk

Kaffen
skal være fra

J. LAURIDSEN

KAFFEFORRETNING

Søndergade 17 . Aabenraa . Telefon 2 10 28

SKOVS

Møbler

v/ TH. IVERSEN

Vestergade 35 . Aabenraa . Telefon (046) 2 24 20

Kunstforeninger

Kunstforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Museumsinspektør

Hans Neumann, Haderslev Amts
Museum: Åstrupvej 48,
6100 Haderslev. ☎ (045) 2 23 62.

Sønderborg Kunstforening

Formand: Lektor H. Anrup,
Kastanleallé 4, 6400 Sønderborg.
☎ (044) 2 13 41.

Vesteregns Kunstforening

Formand: Lærer P. Rasmussen, Kogs-
vej 18, 6270 Tønder. ☎ (047) 2 12 26.

Åbenrå Kunstforening

Formand: Lærer Jakob Gormsen,
Tøndervej 197, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 2 10 37.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Overlærer Harry Jensen,
D-239 Flensborg, Wilhelm Busch-
Winkel 4. ☎ 5 34 73.

Biblioteker og arkiver

Augustenborg, Augustenborg Kommune-
bibliotek, 6440 Augustenborg, ☎
(044) 7 10 71. Vinter: Mandag 14-16
og 19-21, onsdag 16-18 og fredag 19-
21. Sommer: Mandag 14-16, onsdag
16-18 og fredag 19-21. Filialer i:
Asserballe, Fynshav, Notmark.

Bredbro, Bredbro Forbundsbibliotek,
6261 Bredbro. ☎ (047) 4 12 31. Tirs-
dag og fredag 18.30-20, onsdag 13-15,
torsdag 16-18. Filialer i: Ballum,
Harres, Randerup, Visby.

Broager, Broager Bibliotek, 6310 Bro-
ager. Mandag 14-16, 19-20, onsdag
14-16, 19-20, fredag 14-16, 19-20.
Filialer i: Egersund og Skelde.

Christiansfeld, Christiansfeld Biblio-
tek, 6070 Christiansfeld, ☎ (045)
6 18 37. Tirsdag og fredag 14-16,
18-20, onsdag 15-17, torsdag 10.30-
11.30, 18-20. Filialer i: Aller, Fjels-
trup, Hejls, Hjerndrup, Stepping,
Taps, Vejstrup.

Felsted, Lundtoft Kommunes Bibliote-
ker, 6200 Åbenrå, ☎ (046) 8 53 20.
Onsdag 15-17, fredag 18-20. 1/10-30/4
også mandag 18-20. Filialer i: Bov-
rup, Klippevej, Søgaard, Varnæs.

Gram, Gram Sognebibliotek, Slotsvej 6,
6510 Gram, ☎ (048) 2 19 70. Mandag
og tirsdag 18.30-20, onsdag og tors-
dag 16-17.30, fredag 19-20.30. - For
børn: mandag og torsdag 13-15, tirs-
dag og fredag 14-15. Filialer i: Ar-
num, Endrupskov, Fole.

Gråsten, Gråsten Bibliotek, 6300 Grå-
sten. ☎ (046) 5 13 75. Mandag og
fredag 14.30-19.30, tirsdag, onsdag og
torsdag 14.30-18.00. Filialer i: Rin-
kenæs og Kværns.

Haderslev, Haderslev Bibliotek, Jom-
frustien 20, 6100 Haderslev, ☎ (045)
2 55 33. Hverdage 10-20 (maj-august
10-19), lørdag 10-14.
Børnebiblioteket, Gammelting 5, ☎
(045) 2 46 56. Hverdage 13-18, lørdag
lukket.

Højer, Højer Bibliotek, Digeskolens, 6280
Højer, ☎ (047) 4 26 86. Tirsdag 18-
20, onsdag 15-17. 1/9-1/5 fredag 15-
16, 19-20. Filialer i: Emmerlev, Sdr.
Sejerslev.

Kirke-Hørup, Sydals Bibliotek, 6472
Kirke-Hørup, ☎ (044) 4 52 96. Tirs-
dag 14-16, torsdag 19-21. Filialer i:
Lysabild, Tandstet Kegnæs.

Løgumkloster, Løgumkloster Bibliotek,
6240 Løgumkloster, ☎ (047) 4 30 42.
1/5-31/8 mandag 18-20, torsdag 15-16.
1/9-30/4 mandag, onsdag og fredag
18-20, torsdag 14-16. Filialer i: Bed-
sted, Ellum, Nr. Løgum, Ø. Højtst.

Nordborg, Nordborg Bibliotek, 6430
Nordborg, ☎ (044) 5 03 36. 1/5-31/8
mandag-fredag 10-12, 14-19. 1/9-30/4
mandag-fredag 10-12, 14-20. Filialer
i: Guderup, Havnbjerg, Holm. Oks-
bøl, Stevning, Svenstrup.

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De kan få reservedele til dem -

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/S

Vestvejen 167 . Aabenraa . Telefon (046) 2 47 57

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/S

AABENRAA

- en central for byggematerialer

Telefon (046) 2 20 00 *

Verdens Litteraturhistorie

I 12 BIND

indbundet - à kr. 45,00 pr. bind.

NIELS THOMSENS Boghandel

STORETORV 2 . Aabenraa . Tlf. (046) 2 37 20 . 2 22 29

ALTID NYT
PÅ GÅGADEN
I AABENRAA

Padborg, Bov Bibliotek, 6330 Padborg, ☎ (046) 7 34 54. Mandag, tirsdag og onsdag 14-17, torsdag og fredag 14-19.30. Fyllaler i: Holbøl, Kollund.

Rødning, Rødning Bibliotek, Kongevej 6, 6630 Rødning, ☎ (048) 4 12 88. Mandag og fredag 14-20, onsdag 14-18, tirsdag og torsdag 14-16. Fyllaler i: Hjerting, Hygum, Jels, Lintrup, Skodborg, Skrave, Ø. Lindet.

Rødekrø, Rødekrø Bibliotek, Rådhuset, 6230 Rødekrø, ☎ (046) 6 26 23. Mandag 16-18, tirsdag 18-20, torsdag 16-18 og fredag 18-20. Fyllaler i: Genner, Hellevad, Hjordkær, Hovslund, Nr. Hostrup.

Sønderborg, Sønderborg Kommunes Biblioteker, 6400 Sønderborg, ☎ (044) 2 26 31. Mandag-fredag 9-20 (maj-august 9-19), lørdag 9-14. Fyllal i: Ulkebøl.

Skærbæk, Skærbæk Bibliotek, 6780 Skærbæk, ☎ (047) 5 17 80. Mandag, onsdag, fredag 16-18, tirsdag og torsdag 18-20. Fyllaler i: Brøns, Døstrup, Mjolden, Rejsby, Rømpø (Kongsmark), Vodder (Frifelt).

Tønder, Tønder Bibliotek, Rihtsensgade 10, 6270 Tønder, ☎ (047) 2 12 06. Udlån og læsesal, vinter: 10-20, lørdag dog 10-14. Sommer 1/5-30/8: 10-19, lørdag dog 10-14. Fyllaler i: Jejsing og Møgelønder. Børnebiblioteket: 13-17, lørdag dog 10-14.

Tinglev, Tinglev Bibliotek, 6360 Tinglev, ☎ (040) 4 41 69. 1/4-30/9 mandag, tirsdag, torsdag og fredag 19-20, tirsdag, fredag 16-17. 1/10-31/3 mandag 19-21, tirsdag 16-18, 19-20, torsdag 19-20, fredag 16-18, 19-21. Fyllaler i: Bolderslev, Burkal, Byløderup, Ravsted, Rens, Uge.

Toftlund, Nørre Rangstrup Bibliotek, Søndergade 50, 6520 Toftlund, ☎ (048) 3 10 30. Tirsdag 16.30-20, fredag 15-18, 1/10-1/5 tillige torsdag 18.30-19.30. Fyllaler i: Agerskov, Arrild, Bevtoft, Branderup, Tirslund.

Vester-Sottrup, Sundeved Bibliotek, 6385 Vester-Sottrup, ☎ (044) 0 71 28. Mandag 10.30-11.30, tirsdag 18.30-20, onsdag 10.30-11.30, torsdag 10.30-11.30, fredag 15-16. Fyllaler i: Nybøl og Ullerup.

Vojens, Vojens Bibliotek, Vestergade 21, 6500 Vojens, ☎ (045) 4 16 80. Mandag og tirsdag 13-19.30, onsdag og torsdag 13-17, fredag 9-11, 13-20, lørdag lukket. Fyllaler i: Hammelev, Jegerup, Nustrup, O. Jerstal, Oksenvad, Simmersted, Skrydstrup, Sommersted, Vedsted, Ørsted.

Åbenrå, Rådhusgangen, 6200 Åbenrå, ☎ (046) 2 25 65 og 2 25 66. Udlån og læsesal 1/9 til 30/4: 10-20, lørdag dog 10-14. Om sommeren 10-19, lørdag dog 10-14.

Rugkøbel Bibliotek, ☎ (046) 2 14 80. Mandag, onsdag og fredag 14.30-19, tirsdag, torsdag 14.30-17. Om sommeren mandag, onsdag og fredag 16-19.

Fyllaler i: Løjt Kirkeby, Stubbæk. Børnebiblioteket, (Ungdomsborgeren) ☎ (046) 2 25 65 og 2 25 66. Mandag og onsdag 13-19, tirsdag, torsdag og fredag 13-17. Jull måned mandag, onsdag og fredag 13-15.

Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele, 6200 Åbenrå

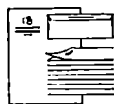
☎ (046) 2 27 04.
Åben 9-16, lørdag 9-17.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen.
Arkivarer Viggo Petersen og Dorrit Andersen.

TRYKSAGER
til ethvert
formål...

Hefmødtals
BOGTRYKKERI
AABENRAA TLF 046 2 31 32

HERREKONFEKTION . ARBEJDESTØJ

SKOTØJ og GUMMISTØVLER

til damer og herrer
køber De

bedst og
billigst
hos

Christian Jacobsen
Herreekvipering & Fodtøj

Søndartorv . Telefon 223 56

AABENRAA

olivetti

Skrive-, regne- og
bogholderimaskiner

YTTESEN

SYDJYSK
KONTORSERVICE

Slotsgade 1 - Aabenraa - Telefon 210 09

rosenvold
TÆPPE- & GULVCENTER
SØNDERGADE 8-B · 6200 AABENRAA · TLF. 048 · 221 10

KONTORMASKINER

KONTORMØBLER

KONTORARTIKLER

Asmus Schultz

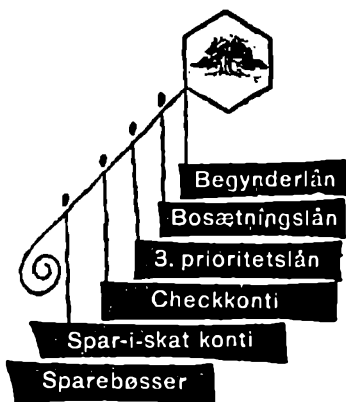
William Boje's Eftf.

Grundlagt 1905

Aabenraa . Tlf. (046) 2 35 26

Museer

- Brødreminighedens Museum, Birkevej,**
6070 Christlansfeld.
Åben: 1.6.-31.8.: 10-11.30, 14-17,
mandag lukket.
(Besøg udenfor disse tider efter af-
tale med S. Boye Nielsen.
☎ (045) 6 12 24).
- Sønderjysk Brandværnsmuseum,**
Birkevej, 6070 Christlansfeld.
Åben: Som Brødreminighedens
Museum.
- Frøstevlejrens Museum, 6330 Padborg.**
☎ (046) 7 65 57.
Åben: 1.5. - 30.9. samt i skolernes
efterårsferie og i påsken (undtagen
1. påskedag): 10-17. 1.10.-30.4.: Kun
efter aftale for skoler, foreninger o. l.
☎ udenf. Åbningstid: (046) 7 35 68.
- Haderslev Amts Museum, Astrupvej 48,**
6100 Haderslev. ☎ (045) 2 23 62.
Åben: 10-17,
søn- og helligdage 10-12, 14-17.
- Kunstmuseet Holmen, Østergade 13,**
6240 Løgumkloster. ☎ (047) 4 41 65.
Åben: 1.5.-30.9.: 10-12, 14-18.
1.9.-30.4.: 15-17, mandag lukket.
Grupper kan aftale besøg uden for
disse tider på ☎ (047) 4 41 65.
- Nationalmuseets Kommandørgård,**
Toftum, Rømø, 6791 Kongsmark.
☎ (047) 5 52 76.
Åben: 1.5.-30.9.: 10-19.
- Museet på Sønderborg Slot,**
6100 Sønderborg. ☎ (044) 2 25 39.
Åben: 1.5.-30.9.: 10-18.
1.10.-30.4.: 13-16.
- Tønder Museum, Slotsbanken,**
6270 Tønder. ☎ (047) 2 26 57.
Åben: 1.5.-30.9.: 10-12, 13-17, man-
dag lukket. 1.10.-30.4.: Tirsdag, tors-
dag, lørdag og søndag 13-16.
- Åbenrå Museum,**
H. P. Hanssensgade 33,
Åben: 15.5.-15.9.: 10-12, 14-18,
mandag lukket.
16.9.-14.5.: 10-12, 14-17,
mandag lukket.
- Samlingen på Jacob Michelsens gård i
Kolstrup, Toften 15, 6200 Åbenrå.**
☎ (046) 2 10 68.
Åben: Efter aftale.
- Flensborg Bymuseum, Lutherplatz,**
Flensborg.
Åben: 10-13, 15-17. Søndag 10-13.
Mandag lukket.
- Lyksborg Slot, Lyksborg.**
Åben: 10-12, 14-17. Søndag 11-12,
14-17. Mandag lukket.
- Det slesvig-holstenske landsmuseum,**
Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.
- Det slesvig-holstenske landsmuseum
for forhistorie og tidlig historie,**
Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.
- Nissen-Haus, det nordfrisiske museum,**
Herzog Adolfstrasse 25, Husum.
Åben: 10-12, 14-17. Søndag 10-17.
- Nolde-museet, Seebüll ved Neukirchen.**
Åben: 1.3.-3.11.: 10-18.
- Slesvig Bymuseum, Frederiksstrasse,**
Slesvig.
- Isted Mindehal, Isted.**
- Hjemstavnsmuseum, det gamle rådhus,**
Rensborg.
- Jernkunstmuseet, Carlshütte,**
Büdelsdorf ved Rensborg.
- Fristik Hjemstavnsmuseum,**
Osterweg 76, Nibøl.
- Ostenfeld-gården, Nordhusumstrasse,**
Husum.
- Ejdersted Hjemstavnsmuseum,**
St. Peter.
- Häberlin-Frisermuseum, Vyk på Før.**
- Silds Hjemstavnsmuseum, Keltum.**
- Burg Hjemstavnsmuseum, Fehmern.**
- Museer i Sydslesvig er i reglen lukket om mandagen.

SPAREKASSEN HADERSLEV

... altid til **DERES** tjeneste

Erhvervene

LANDBRUG

Statens Jordlovsudvalg

Kontor: Sct. Annæ Plads 19,
1250 København K. ☎ (01) 15 61 31.

Formand: Gdr. Simon Frøom, MF,
Bygvrå, 6410 Fjelstrup.
☎ (045) 8 61 24.

Administrationschef: V. Hauch.

Medlemmer for Sønderjyllands amt:
Husmand Poul Rosager-Hansen,
Kravlund, 6360 Tinglev.
☎ (046) 4 40 67.

Gdr. Axel Petersen, Rørkær,
6373 Jejsing. ☎ (047) 2 24 55.

Kontor i Tønder: Allégade 4,
6270 Tønder. ☎ (047) 2 13 80.
Kontorchef Eugene Ibsen.

Konsulent ved teknisk afdeling:
Civiling. Th. Claudi Westh,
6270 Tønder.

Landbrugsrådet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3,
1609 København V. ☎ (01) 14 50 72.

Præsident: Gdr. Anders Andersen, MF,
Benzonslyst, 8500 Grenå.
☎ Voldby 108.

Direktør: N. Kjærgaard.

Jordfordelingskommissionerne

Jordfordelingskommissionen for 5. om-
råde, Sønderjyllands amtskommune:

Dommer:

K. Ellehauge Hansen, 8100 Haderslev.
☎ (045) 2 38 02.

Formand:

Gdr. Aksel Petersen, Rørkær,
6373 Jejsing. ☎ (047) 2 24 55.

Medlemmer:

Gdr. Chr. Jacobsen, Havnsøgård,
8551 Over-Jerstal. ☎ (045) 4 92 28.
Landmand Jørgen Jørgensen,
Nr. Hjarup, 6552 Hovslund.
☎ (046) 8 44 86.

Kreditkyndig:

Fhv. gdr. Holger J. Hansen,
Enghuset, Tinglevvej 6, Stubbæk,
6200 Åbenrå. ☎ (046) 6 33 32.

Jordfordelingssekretariatet:

Sankt Annæ Plads 19,
1250 København K. ☎ (01) 15 61 31.

Kommissioner ang. oprettelse af husmandsbrug, arbejderboliger m. m.

Formænd:

Haderslev amt: Husmand Jørgen
Sørensen, Elsager, Sønder Villstrup,
6100 Haderslev. ☎ (045) 8 21 94.

Åbenrå og Sønderborg amt:
Landmand Jørgen Jørgensen,
Nr. Hjarup, 6552 Hovslund.
☎ (046) 8 44 86.

Tønder amt: Husejer Carl Olesen,
Spandet, 6542 Arnum.
☎ (048) 5 72 03.

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: 8800 Viborg.

☎ (06) 62 61 11.

Formand: Hofjægmester, godsejer

A. Olufsen, Quistrup, 7600 Struer.
☎ (07) 85 00 39.

Mose- og engafdeling:

Afdelingschef K. Sandahl Skov,
8800 Viborg. ☎ (06) 62 11 11.

Distriktskontor i 6100 Haderslev.

☎ (045) 2 58 80.

Distriktsbestyrer V. Lindebo Hansen.

Distriktskontor i 6270 Tønder.

☎ (047) 2 23 61.

Distriktsbestyrer J. Bjerregaard.

Distriktskontor i 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 21 36.

Distriktsbestyrer N. Jespersen.

Kulturteknisk afdeling.

☎ (06) 62 61 11.

Afdelingschef N. Venov, 8800 Viborg.

Distriktskontor i 6000 Kolding.

☎ (05) 52 29 00.

Distriktsingeniør M. Høst-Madsen.

Filialkontor i Tønder. ☎ (047) 2 23 62.

Afdelingsingeniør A. Sørensen.

Planteafdelingen. ☎ (06) 62 61 11.

Afdelingschef B. Steenstrup,
8800 Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider

B. Lindskov Christiansen,
6780 Skærbæk. ☎ (047) 5 12 51.

Alt i pels, læder og ruskind

Ebbe Janssen & Søn

Storegade 1 . Haderslev . Telefon (045) 2 11 85

DEN FAGLÆRTE BUNTMAGER

J. S. Christensen

Aktieselskab

Haderslev . Telefon (045) 2 27 45

Trylin

GARDEROBE - RENSNING

M. Schaumanns Klædefabrik

v/ M. og K. SCHAUMANN

Haderslev

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Rolighedsvej 26, 1958 København V.,
☎ (01) 35 02 27.

Ledende præsident: Hofjægermester
A. Olufsen, Quistrup, 7600 Struer.
☎ (07) 85 00 39.

Direktør: H. Wraae-Jensen.

I bestyrelsesrådet:

Gdr. Anders Hørlück,
6610 Skodborg J. ☎ (048) 4 81 33.

Forstander Sv. Karlskov Jensen, MF,
Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. ☎ (046) 5 10 24.

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, 1620 København V.
☎ (01) 12 75 61.

Formandskab: Gdr. Anders Andersen,
MF, Benzonslyst, Voldby, 8500 Grenå,
☎ Voldby 108.

Forpagter Arne Pilegaard Larsen,
Marelundsgården, Vemmetofte,
4640 Fakse. ☎ (03) 71 02 39.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gdr. Knud
Friis, Benniksgård, 6383 Rinkenæs.
☎ (046) 5 11 72.

Gdr. Anders Hørlück, 6610 Skodborg
J. ☎ (048) 4 81 33.

Gdr. Chr. Jørgensen, Tandsgård,
6473 Tandslæt. ☎ (044) 4 78 39.

Gdr. Poul la Cour Møller, Bispegården,
Ketting, 6440 Augustenborg.
☎ (044) 7 16 08.

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Set. Clemens Torv, 8000 Århus
C. ☎ (06) 13 09 99.

Formand: Gdr. Anders Andersen, MF,
Benzonslyst, Voldby, 8500 Grenå.
☎ Voldby 108.

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gdr. Anders Hørlück, 6610 Skodborg
J. ☎ (048) 4 81 33.

Gdr. Chr. Jørgensen, Tandsgård,
6473 Tandslæt. ☎ (044) 4 78 39.

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Anders Hørlück,
6610 Skodborg J. ☎ (048) 4 81 33.

Sekretær: Georg Nissen, Frøsvvej 8,
0630 Rødding. ☎ (048) 4 13 45.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Gårdejer Erik Boesen,
Stubbom, 6140 Fjelstrup.

☎ (045) 6 11 87.

Sekretær og kasserer: Konsulent
Carl Poulsen, 6230 Rødekro.

☎ (046) 6 29 06.

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev.
☎ (045) 2 46 31.

Formand: Gdr. Erik Boesen, Stubbom,
6140 Fjelstrup. ☎ (045) 6 11 87.

Sekretær: Gdr. Jørgen Brink, Diernæs,
6170 Hopttrup. ☎ (045) 7 54 68.

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Hans Lautrup,
Vellerup, 6535 Branderup J.

☎ (048) 3 51 96.

Sekretær: J. Have, Søndergade 72,
6520 Toftlund. ☎ (048) 3 10 16.

Åbenrå Amts Landboforening

Formand: Gdr. Torp Friis Møller, Arslev,
6391 Hjordkær. ☎ (046) 6 66 97.

Sekretær: Carl Poulsen, 6230 Rødekro.
☎ (046) 6 29 06.

Vis Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Svend Nissen, Ø. Gejl,
6382 Tørsbøl. ☎ (046) 7 15 93.

Sekretær: N. A. Drewsen, Hokkerup,
6382 Tørsbøl. ☎ (046) 5 82 12.

JULIUS NIELSEN

KORN- OG TØMMERFORRETNING A/S

VOJENS

Telefon (045) 4 13 15

Haderslev Kul- & Koks- Kompagni A/S

Kulimport

Brændselsoilier

Petroleum

Oliefyr

Olietanke

Telefon (045) 2 20 12 (3 linjer)

Kontor: NØRREGADE 27

Carl Niensens Boghandel

Grundlagt 1765

KONTORMØBLER . REGNE- OG SKRIVEMASKINER

Nørregade 25 . Haderslev . Telefon (045) 2 68 00

Den sundevedske Landboforening

Formand: Gdr. Tøge Sibbesen, Marlegård, 6310 Broager. ☎ (044) 4 11 63.
Sekretær: Gdr. Poul Bertelsen, Blans, 6384 Avnbøl. ☎ (044) 6 13 15.

Als Nørherreds Landboforening

Formand: Gdr. Nis V. Christensen, Havnbjerg, 6430 Nordborg. ☎ (044) 5 10 31.
Sekretær: Gdr. Chresten Jessen, Stenbækgård, Holm, 6430 Nordborg. ☎ (044) 5 13 52.

Den alsiske Landboforening

Formand: Gdr. Chr. Jørgensen, Tandsgårde, 6473 Tandslet. ☎ (044) 4 78 39.
Sekretær: Gdr. Jørgen Michelsen, Lysbildskov, 6474 Skovby. ☎ (044) 4 42 73.

Det bl. distrikts Landboforening

Formand: Gdr. Andreas Petersen, Travstedgård, 6270 Tønder. ☎ (047) 6 42 87.
Sekretær: Konsulent Bent Maybom, 6271 Bredebro. ☎ (047) 4 11 11.

Slogs Herreds Landboforening

Formand: Forstander Hardy Knudsen, 0371 St. Jyndeved. ☎ (046) 4 83 16.
Sekretær: Gdr. Chr. Petersen, Bylderup, 0372 Bylderup-Bov. ☎ (047) 6 23 35.

Landboforeningen for Løgumkloster og Omegn

Formand: Gdr. Verner Antonius, Landeby, 6240 Løgumkloster. ☎ (047) 4 36 64.
Sekretær og kasserer: Gdr. Thomas Rodenberg, Vester Terp, 6240 Løgumkloster. ☎ (047) 4 33 83.

Landboforeningen for Skærbæk og Omegn

Formand: Gdr. Jørgen Jensen, V. Abølling, 6774 Brøns. ☎ (047) 5 32 70.
Sekretær: Gdr. Jørgen Stamp, Ullerup, 6780 Skærbæk. ☎ (047) 5 12 84.

Landwirtschaftlicher Hauptverein für Nordschleswig

Formand: Gdr. H. H. Johansen, Skelde, 6310 Broager. ☎ (044) 4 14 10.
Sekretær: Konsulent P. Rasmussen, 6200 Åbenrå. ☎ (046) 2 30 07.

Husmandsforeninger

De samvirkende danske Husmandsforeninger

Kontor: Vester Farlmagsgade 6, 1606 København V. ☎ (01) 12 90 50.
Formand: Husmand Peter Jørgensen, Agervej 118, 4200 Slagelse. ☎ (03) 52 19 55.
Sønderjyder i bestyrelsen:
Husmand J. P. Jensen, 6534 Agerskov. ☎ (048) 3 32 39.
Husmand Chr. Sørensen, Tirslund, 6681 Holsted St. ☎ (05) 39 25 57.
Sekretariatets chef: Jørgen Pedersen, Bagsværdvej 195 B, 2880 Bagsværd. ☎ (01) 98 23 50.

De samvirkende jyske Husmandsforeninger

Kontor: Viborgvej 128, 8210 Århus V. ☎ (06) 15 52 33.

Formand: Husmand Svend Knudsen, Over Vlskum, 8833 Ørum Sønderlyng. ☎ (06) 65 40 62.
Sønderjyder i Bestyrelsen: Husmand P. Hansen Kock, Asserballe, 6440 Augustenborg. ☎ (044) 6 31 86.
Sekretær: Ejnar M. Nielsen, Havkærvej 49, Tilst, 8381 Mundelstrup. ☎ (06) 24 17 60.

De samvirkende sønderjyske Husmandsforeninger

Kontor: Markledgade 17, 6240 Løgumkloster. ☎ (047) 4 32 29.
Formand: Husmand J. P. Jensen, 6534 Agerskov. ☎ (048) 3 32 39.
Sekretær: Konsulent Erik Christensen, Markledgade 17, 6240 Løgumkloster. ☎ (047) 4 32 29.

CENTRAL-MEJERIET

A a b e n r a a

anbefaler sine 1. klasses produkter

BLÅ NEM

med SALMIAK til rengøring -

NEM

til opvask, det bløde uskadelige.
Begge godkendt af
sundhedsmyndighederne.

WE-CIT

til WC-kummen - med selv-
virkende **BLÅ BRUS** -
rensere, desinficerer.
Diskret, behagelig duft.

MOTAX

død og udryddelse
af LUS og UTØJ »o æ kre« -

Det er sønderjyske
fabrikater fra
SVEND HOLM,
Aabenraa

- som man køber
hos købmanden

- ikke blot, fordi de er
sønderjyske, men det
er reelle kvalitetsvarer,
der giver fuld værdi for
pengene.

Motto:

*Køb ikke blot
på må og få!
Køb de rigtige varer
fra Svend Holm,
Aabenraa.*

- hos **KØBMANDEN**

Tønder Amts Husmandsforeninger

Formand: Landmand Arne Andersen,
Travsted, 6270 Tønder.

☎ (047) 6 41 52.

Sekretær: Hans P. Bjørn, Nolde,
6373 Jejsing. ☎ (047) 6 22 58.

Haderslev Vesteramts Husmandsforeninger

Formand: Husmand Gunner Groth,
Stenderupgård, 6520 Toftlund.

☎ (048) 3 15 95.

Sekretær: Konsulent A. Mortensen,
6510 Gram. ☎ (048) 2 13 55.

Sønderborg Amts Husmandsforeninger

(herunder er tilsluttet Kreds-
foreningen »Sønderjyden«)

Formand: Husmand P. Hansen Kock,
Asserballe, 6440 Augustenborg.

☎ (044) 6 31 86.

Haderslev Østeramts Husmandsforeninger

Formand: Husmand Jørgen Hansen,
Høgelund, 6551 Over Jerstal.

☎ (045) 4 51 31.

Sekretær: Husmand Svend Aage Peter-
sen, Havremark, 6100 Haderslev.

☎ (045) 2 10 99.

Husmandsforeningerne

Aabenraa-kredsen:

Formand: Husmand Kristian H. Thom-
sen, Birkehøj, Slubbæk, 6200 Åbenrå.

Konsulenter: A. Mortensen, 6510 Gram
(husdyrbrug), Erik Christensen,

6240 Løgumkloster (planteavl), Erik

Larsen, 6230 Rødekre (fodring og
hygiejne), Jens Berg, Ringvej 1, 6210

Løgumkloster (driftsvejledning).

Husholdningsforeninger

De samvirkende danske Husholdningsforeninger

Hovedbestyrelsesmedlem (Sydl. jyske
kredse): Gårdejerske, fru Signe Før-
by, Harreby, 6510 Gram.

☎ (048) 4 53 85.

Det sønderjydske Husholdningsudvalg

Formand: Fru Edel Madsen, Åstrup-
vej 36, 6100 Haderslev.

☎ (045) 2 46 31.

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening

Formand: Fru Marie Kortbek, Ansløt,
6100 Haderslev. ☎ (045) 8 62 90.

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening

Formand: Else Schmidt, 6520 Toftlund.

☎ (048) 3 11 81.

Løgumkloster og Omegns Husholdningsforening

Formand: Fru Mathilde Ravn, Frede-
riksgård, Draved, 6240 Løgumkloster.

☎ (047) 4 33 13.

Det blandede distrikts Husholdningsforening

Formand: Fru Ellen Møller, Vollum,
6261 Bredebro. ☎ (047) 4 15 78.

De sammensluttede Husholdnings- foreninger i Åbenrå-Sønderborg Amter m. fl.

Formand: Fru Ruth Nissen,
Skelbækgård, 6400 Sønderborg.

☎ (044) 2 34 94.

Slogs Herreds Husholdningsforening

Formand: Fru Karen Uth, Havsted,
6253 Ravsted. ☎ (046) 71 79.

Broager og Omegns Husholdningsforening

Formand: Fru Cecilie Hansen,
Sct. Pauli 19, 6310 Broager.

☎ (044) 4 10 24.

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Fru Inge Alexandersen,
Vanggård, 6385 Vester Sottrup.

☎ (044) 6 71 25.

Alt i moderne belysning,
varmeinstallation
og sanitære installationer

J. C. DIRKS

INSTALLATIONSFORRETNING
Haderslev . Telefon (045) 2 26 31

Jyllands Kreditforening

Haderslev

A/s Nicolai Outzen

Haderslev

Telefon (045) 2 30 20

Peter Henningsen

URE . GULD- OG SØLVVARER

Haderslev . Telefon (045) 2 21 69

Eneforhandling af ALPINA ure

Dybbøl Sogns Husholdningsforening

Formand: Fru Nico Storgård,
6480 Dybbøl. ☎ (044) 2 27 96.

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Fru Lisbeth Bonefeld, Ege-
skovgård, Lebøl, 6473 Tandslet.
☎ (044) 4 78 75.

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Fru Kathrine Duus, Østerby,
Kegnæs, 6474 Skovby.
☎ (044) 6 51 18.

Husdyrbrugsorganisationer

Sønderjydsk Fællesledelse af Kvægavl

Jernhytvej 8, 6500 Vojens.
☎ (045) 4 17 33.

Formand: Gdr. Anker Eriksen, Brun-
bjerg, Halk, 6100 Haderslev.
☎ (045) 7 12 19.

Sønderjydsk Avlsforening for sortbroget dansk Malkekvg

Formand: Gdr. G. Kloppenborg-
Skrumager, Bejstrupgård, Køben-
hoved, 6610 Skodborg J.
☎ (048) 3 72 20.

Sønderjydsk Tyrestation

Bovlund, 6534 Agerskov.
☎ (048) 3 51 24.

Formand: Gdr. Anton Holm, Rang-
strup, 6534 Agerskov. ☎ (048) 4 91 08.
Bestyrer: Jes Jørgensen.

Kreaturesportforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Hans Carstensen,
Vesterfelt, 6280 Højer.
☎ (047) 4 81 52.

Salgsdirektør: Gdr. A. M. Lund,
Poppenbøl, 0280 Højer.
☎ (047) 4 81 11.

Salgsdirektør: W. Sønnichsen,
Søndergade 25, 0270 Tønder.
☎ (047) 2 21 79.

Afkomsprøvestationen Brøstrupgård

6330 Rødding. ☎ (048) 4 13 12.
Formand: Gdr. Anton Holm, Rangstrup,
6534 Agerskov. ☎ (045) 4 91 08.

Fællesudvalget for Fjerkræ- avlen i Sønderjylland

Arbejdsområde i samtlige sønderjyske
landbo-, husmands- og fjerkræ-
avlerforeninger.

Formand: Anders Willadsen, Götterup,
6520 Toftlund. ☎ (048) 3 10 17.
Konsulent: Anker Ammitzbøll,
6230 Røddekro. ☎ (046) 6 23 12.

Stambogsføringen for Heste af jydsk Race

Udvalgets formand: Gdr. H. Chr.
Hansen, Robdrup, 8900 Randers.
☎ (06) 41 49 77 - Ølst 14.

Stambogsfører: Hesteavlskonsulent
Chr. Hansen, Østergade 9,
8000 Århus C. ☎ (06) 12 03 56.

De samvirkende jydsk Hesteavlsforeninger

Kontor: Østergade 9, 8000 Århus C.,
telf. (06) 12 03 56.

Formand: Gdr. H. Chr. Hansen,
Robdrup, 8900 Randers,
☎ (06) 41 49 77 - Ølst 14.

Konsulent: Hesteavlskonsulent Chr.
Hansen, Østergade 9, 8000 Århus C.

A/s Sønderjydsk Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL

Aabenraa . Telefon (046) 2 30 47

Slagteriregion SYD GRAASTEN

Telefon (046) 5 12 11*

Udsalg i

GRAASTEN

Telefon 5 12 11

TINGLEV

Telefon 4 40 07

PADBORG

Telefon 7 33 03

Mejeriforeninger

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation

Kontor: Frederiks Alle 22,
8000 Århus C. ☎ (00) 13 26 11.
Formand: Gdr. Chr. Speggers, Mjang,
6472 Kirke Hørup. ☎ (044) 4 53 50.
Direktører:
T. Mathiassen og P. Kock-Henriksen.

De samvirkende jyske Mejeriforeninger Mejerikoret

Frederiks Allé 22, 8000 Århus C.
☎ (06) 13 26 11.
Formand: Proprietær S. Simonsen,
Wissingsmønde, 6040 Lunderskov.
☎ (05) 59 41 12.

Sønderjydsk Mejeriforening

Formand: Gdr. Chr. Speggers, Mjang,
6472 Kirke Hørup. ☎ (044) 4 53 50.
Sekretær og kasserer: Mejerikonulent
N. Bruun Johannessen, 6500 Vejens.
☎ (045) 4 14 31.

Dansk Mejeristforening

Kontor: Vindegade 74, 5000 Odense.
☎ (09) 12 40 45.
Formand: Mejeribestyrelse Frillev Niel-
sen, Heldumvej 37, 7620 Lemvig.
☎ (07) 82 00 15.
Sekretær: Mejerilingeniør Henning
Mortensen, Vindegade 74,
5000 Odense. ☎ (09) 12 40 25.
Sønderjydsk amtskreds: Formand:
Mejeribestyrelse F. Fredslund,
Bov Sogns Andelsmejeri, 6340 Kruså.
☎ (046) 7 15 14.

Slagterier og kreatureksport

Andelsslagterier

Slagteriregion SYD, 6300 Gråsten.
☎ (046) 5 12 11.
Formand: Gdr. Johan Philipsen, MF,
Lundtoftbjerg, 6382 Tørsbøl.
☎ (046) 8 77 92.
Direktør: Gert S. Haurum.
Afdelinger:
6372 Bylderup-Bov. ☎ (047) 6 23 11.
6300 Gråsten. ☎ (046) 5 12 11.
6400 Sønderborg. ☎ (044) 2 18 51.
6200 Åbenrå. ☎ (046) 2 39 23.

Sydvestjyske Andelsslagterier,

6700 Esbjerg. ☎ (05) 12 55 00.
Formand: Gdr. Hans Harek Madsen,
Malle, 6800 Varde. ☎ (05) 26 01 13.
Adm. direktør: Hans Bang Nielsen.

Afdelinger:

6823 Ansager. ☎ (05) 29 70 44.
6700 Esbjerg. ☎ (05) 12 55 00.
6630 Rødding. ☎ (048) 4 11 24.
6270 Tønder. ☎ (047) 2 23 56.

Sydøstjyske Andelsslagterier,

Danish Crown,
6000 Kolding. ☎ (05) 52 12 11.
Formand: Gdr. P. Damgaard, Sten-
dalgård, Hørup, 7060 Taulov.
☎ (05) 50 21 11.
Adm. direktør: M. Welhrauch.
Afdelinger:
6000 Kolding. ☎ (05) 52 12 11.
6500 Vejens. ☎ (045) 4 11 11.

De samvirkende danske Andelsslagterier

Kontor: Axelborg, 1609 København V.
☎ (01) 11 56 00.
Formand: Proprietær Johs. Dons
Christensen, Stendtgård,
6100 Haderslev. ☎ (045) 2 21 29.

Privatlagterier

A/S Skærbæk Eksportslagteri,
6780 Skærbæk. ☎ (047) 5 13 11.
Formand: Gdr. Svend Ange Hansen,
6262 Ballum. ☎ (047) 4 62 35.
Direktør: H. Enderlein.

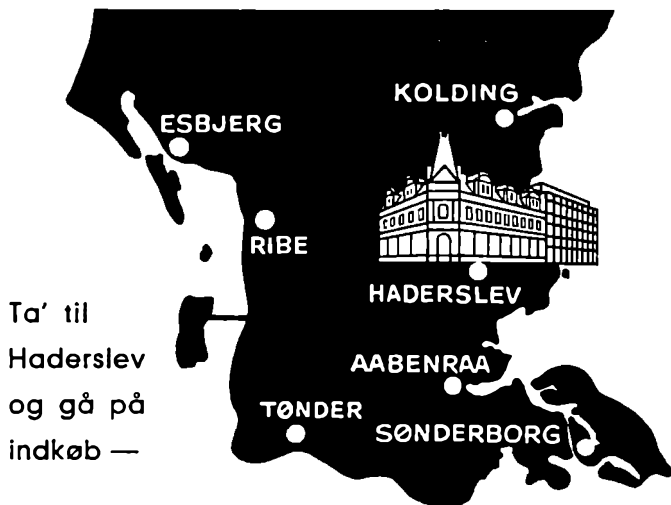
ANDELSVASKERIET

Industrivej . Telefon (045) 2 14 01* . Vestergade 15
A A B E N R A A

KEMISK RENSNING

Lad VASKE og RENSE i landsdelens eget vaskeri -

DET ER BILLIGERE . . .

Vi ses hos

ORBESEN
Stormagasin

Handel

Grosserer-Societetet, Børsen, 1217 København K.

☎ (01) 15 53 20.

Formand: Grosserer Dan Bjørner,
København.

Provinshandelskammeret

Formand: Isenkræmmer, konsul
Mogens Aasted, Lemvig.

☎ (07) 82 15 11.

Øvrige medlemmer af kammeret:

Direktør Benny W. Petersen,
Nakskov.

Grosserer Leif Ladbye-Hansen,
Odense.

Direktør H. Christensen, Middelfart.

Købmand Dan Clausen, Sorø.

Købmand Aage Hermansen, Århus.

Direktør John Ruge, Ålborg.

Sekretariat: Kompagnistræde 32 A,
1208 København K.

☎ (0128) BY 90 66.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårds-
gade 45, 8000 Århus C.

☎ (06) 13 53 55.

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereskab

Hovedkontor: Axelborg, Vesterbro-
gade 4 A, 1503 København V.

☎ (01) 15 11 13.

Formandskab:

Gdr. N. Skak Jensen.

Gdr. Martin Nielsen.

Medlemmer af repræsentantskabet:

Forpagter Holger Behrens, Grøngård,
6373 Jejsing. ☎ (047) 6 41 28.

Gdr. Olav Bonefeld, Snogbæk, 6385

Vester Sottrup. ☎ (044) 6 71 36.

Gdr. Peder Dall Jørgensen, Tofte-
gård, Københavnoved, 6610 Skodborg J.

☎ (048) 3 72 05.

Landmand Axel Petersen, Rørkær,
6373 Jejsing. ☎ (047) 2 24 55.

Afdelingskontor i Åbenrå:

Nyhavn, 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 35 34.

Forretningsfører: L. Lund.

Handelsstandsforeninger og handelsforeninger i Sønderjylland

(formænd)

Gråsten: Købmand P. Thorø Lund,
Nygade 10, 6300 Gråsten.

☎ (046) 5 10 19.

Haderslev: Grosserer Frithjof Nielsen,
Storegade 49-51, 6100 Haderslev.

☎ (045) 2 29 04.

Løgumkloster Handels- og Håndvær-
kerforening: Købmand K. G. Hansen,
Markedsgade 19, 6240 Løgumkloster.

☎ (047) 4 34 04.

Padborg Handelsstandsforening: Manu-
fakturhandler K. W. Dam, Nørre-
gade 38, 6330 Padborg.

☎ (046) 7 34 67.

Sønderborg: Direktør B. Hütcher,
Dybbølsten 10, 6400 Sønderborg.

☎ (044) 2 15 71.

Toftlund Handelsforening: Købmand
Hans Schmidt, Østergade 2,
6520 Toftlund. ☎ (048) 3 18 88.

Tønder: Direktør H. M. Riggelsen,
Vidågade 45, 6270 Tønder.

☎ (047) 2 21 43.

Vojens: Manufakturhandler Sv. Bork,
Vestergade 25, 6500 Vojens.

☎ (045) 4 13 09.

Åbenrå: Eksportør Chr. P. Barsøe,
Tøndervej 74, 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 33 66.

Åbenrå: Eksportør Chr. P. Barsøe,
Tøndervej 74, 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 33 66.

Brugsforeninger

Formand for F.D.B.s bestyrelse:

Fhv. minister Lars P. Jensen.

Førstedirektør: cand. polit. Ebbe Groes.

Medlem af F.D.B.s repræsentantskab:

Konsulent Erik Larsen, Bakkevej,

6230 Røddekro. ☎ (046) 6 29 16.

(Åbenrå-kredsen).

F.D.B.s centralafdeling i Vejle:

Forretningsfører E. Skovmand,

6600 Vejle. ☎ (05) 36 09 44.

Fpland

Graasten . Telefon (046) 5 16 60

J. LAUSTEN

ISENKRAM . GLAS . PORCELÆN . VASKEMASKINER
B & G og Kgl. kunst i stort udvalg

Graasten . Telefon (046) 5 10 44

- det er dog stadig
den **BEDSTE...**

Andr. M. C. Holst Efff.
Viggo Henriksen
Graasten

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING

Nalmadebro . Graasten . Telefon (046) 5 16 46

GRAASTEN

BOGHANDEL

Nygade 1 . Graasten . Telefon (046) 5 11 09

De samvirkende købmandsforeninger i Danmark

Formand: Købmand Chr. Johansen,
6. Julivej 30, 7000 Fredericia.
☎ (05) 92 07 08.

Centralorganisationen for Jylland:

Formand: Købmand Chr. Johansen,
7000 Fredericia.

Deruuder De sønderjydske Købmandsforeningers Sammenslutning:

Formand: Købmand Jeppe Gaarde,
6520 Toftlund. ☎ (048) 3 13 53.

Gråsten og omegn:

Formand: Købmand Jørg. Andersen,
6383 Rinkenæs. ☎ (046) 5 18 65.

Haderslev og omegn:

Formand: Købmand Johs. Mathiesen,
Storegade 71, 6100 Haderslev.
☎ (045) 2 22 81.

Sønderborg og Omegns Købmandsforening:

Formand: J. Nørgaard Paulsen,
Ringgade 151, 6400 Sønderborg.
☎ (044) 2 13 20.

Midtsønderjyllands Købmandsforening:

Formand: Købmand Jeppe Gaarde,
6220 Toftlund. ☎ (048) 3 13 53.

Tønder Amts Købmandsforening:

Formand: Købmand Jørgen Madsen,
6261 Bredebro. ☎ (047) 4 13 40.

Tønder Kolonialhandlerforening:

Formand: Købmand A. J. Schmidt,
6270 Tønder. ☎ (047) 2 24 74.

Åbenrå og omegn:

Formand: Købmand Hans Schmidt,
Storegade, 6381 Kliplev.
☎ (046) 8 76 29.

Håndværk og industri

Håndværksrådet

Organisation for dansk håndværk og mindre industri.

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20,
1553 København V. ☎ (01) 12 36 76.

Formand: Murermester Adolph Sørensen,
4180 Sorø. ☎ (03) 63 01 51.

I styrelsen: Snedkermester N. Højberg-Larsen,
Storegade 5, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 2 25 06.

Tømrermester Chr. Jensen,
6392 Bolderslev. ☎ (046) 4 63 11.

Snedkermester Hans Sørensen,
6471 Vollerup. ☎ (044) 2 45 27.

Teknologisk Informationstjeneste i Sønderjylland

Sønderjyllands Erhvervsråd,
Storegade 8, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 2 39 15.

Sønderjyllands Erhvervsråd

Storegade 8, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 2 23 84.

Formand: Bankdirektør J. J. Paulsen,
Vestergade 14, 6270 Tønder.
☎ (047) 2 15 25.

Næstformand: Direktør M. F. Schøler,
Danfoss, 6430 Nordborg.
☎ (044) 7 13 23.

Amtmand, dr. jur. Tyge Haarløv, 6270 Tønder. ☎ (047) 2 10 66.

Borgmester H. Carstensen, Nørregade 27, 6100 Haderslev.
☎ (045) 2 28 98.

Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå. ☎ (046) 2 50 50.
Stiftamtmand J. Pinholt, Ribbe Landevej 3, 6100 Haderslev.
☎ (045) 2 20 27.

Overlærer Peter Gorrsen, MF, 6300 Gråsten. ☎ (046) 5 15 09.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Lokale erhvervsråd

Agerskov Erhvervsråd:
Bygmester Kr. Tjørnelund,
Branderupvej, 6534 Agerskov.
☎ (048) 3 33 24.

Bov Erhvervsråd:

Manufakturhandler K. W. Damm,
Nørregade 38, 6330 Padborg.
☎ (046) 7 34 67.

Gram Erhvervsråd:

Snedker Ove Hansen, Skyttevej 19,
6510 Gram. ☎ (048) 2 15 17.

VI
ER TIL
FOR
DEM

LANDMANDSBANKEN

SØNDERBORG

Perlegade 26
Dybbølgade 19
Kløvercentret

ULKEBØL

Ulkebøl Landevej 61

BROAGER

Storegade 13

Kongelig hofleverandør
Sønderborg

Telefon (044) 2 37 77 *

ISENKRAM . GLAS . PORCELÆN

J.H.KOCK ^{A/S}
Sønderborg

MANFAKTUR . UDSTYR . TRIKOTAGE

Gråsten Erhvervsråd:

Boghandler Chr. L. Thiesgaard,
Nygade 1, 6300 Gråsten.
☎ (046) 5 11 09.

Haderslev Erhvervsråd:

Erhvervschef Arne Jensen, Gl. Ting
16, 6100 Haderslev. ☎ (045) 2 55 50.

Toftlund Erhvervsråd:

Møbelhandler Godfred Hansen, Skov-
vej 1, 6520 Toftlund. ☎ (048) 3 10 33.

Tønder Erhvervsråd:

Erhvervschef V. V. Sonne, Tønder
Erhvervskontor, Humlekærren, 6270
Tønder. ☎ (047) 2 12 20.

**Håndværker- og industri-
foreninger****Bov Sogns Handels- og Håndværker-
forening:**

Formand: H. L. Clement, Hærvej 10,
Bov, 6330 Padborg. ☎ (046) 7 66 00,
privat (046) 7 33 86.

Gråsten Håndværkerforening:

Formand: Bygmester P. Manner
Jakobsen, 6300 Gråsten.
☎ (046) 5 15 65.

Haderslev Håndværkerforening:

Formand: Installatør M. Ravn Straa-
rup, Nørregade 44, 6100 Haderslev.
☎ (045) 2 22 26.

Løgumkloster Handels- og**Håndværkerforening:**

Formand: Købmand K. G. Hansen,
Markedsgade 19, 6240 Løgumkloster.
☎ (047) 4 34 04.

**Sønderborg Håndværker- og
Industriforening:**

Formand: Bygmester Johan C. Niel-
sen, Redstedsgade 13, 6400 Sønder-
borg. ☎ (044) 2 19 31.

Toftlund Håndværkerforening:

Formand: El-Installatør P. Kjær-
gaard, 6520 Toftlund.
☎ (048) 3 13 52.

Tønder Håndværkerforening:

Formand: Assurandør A. J. Rasmus-
sen, Brorsonsvej 36, 6270 Tønder.
☎ (047) 2 18 72.

Åbenrå Håndværker- og**Industriforening:**

Formand: Snedkermester N. Høy-
berg-Larsen, 6200 Åbenrå.
☎ (046) 2 25 06.

Finansiering

Sønderjyllands Lånekasse

Sekretariat: Storegade 12-16,
6200 Åbenrå. ☎ (046) 2 15 67.
(Sparekassen Sønderjylland).
Ekspeditionstid: Mandag-fredag 9-12.

Sekretær: Sparekasseassistent
H. J. Nielsen.

Bestyrelse: Sparekassedirektør H. P.
Jensen (formand), 6534 Agerskov,
☎ (048) 3 31 13.

Sparekassedirektør Fr. Nielsen,
Sparekassen Haderslev,
6100 Haderslev. ☎ (045) 2 66 33.

Kontorchef L. Frederiksen, Finans-
ministeriet, 1218 København K.

Kontorchef E. Brøndberg-Jørgensen,
Finansministeriet, 1218 København K.

Skyldrådsformand Johan Andersen,
6372 Bylderup-Bov. ☎ (047) 6 21 87.

Sønderjyllands Investeringsfond

Storegade 8, 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 23 84.

Formand: Amtmand, dr. jur.

Tyge Haarløv, 6270 Tønder.

☎ (047) 2 10 66.

Næstformand: Fhv. bankdirektør

P. Juhler, 6200 Åbenrå.

☎ (046) 2 39 90.

Bankdirektør A. Buch, Nørregade 30,
6100 Haderslev. ☎ (045) 2 35 26.

Kontorchef Ih Frederiksen,

Direktoratet for Egnsudvikling,
8600 Silkeborg. ☎ (06) 82 56 55.

Kontorchef L. Frederiksen, Finans-
ministeriet, 1218 København K.

Skyldrådsformand Johan Andersen,
6372 Bylderup-Bov. ☎ (047) 6 21 87.

Direktør M. F. Schjøler, Danfoss,
0430 Nordborg. ☎ (044) 7 13 23.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær
P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL

Sønderborg . Telefon (044) 2 38 00

Bøger i stuen

Kunst på 1. sal

Kulhandel Aktieselskab

Sønderborg

Telefon (044) 2 21 41 (flere linjer)

DIREKTE IMPORT AF FAST OG
FLYDENDE BRÆNDELSE
OLIEFYR

KØB GODT . KØB BILLIGT . KØB HOS

Hans Hansen & Co. A/s

Sønderborg

DET FØRENDE HANDELSHUS

A/s BROK & CO.

Damgade 34 . Sønderborg . Telefon (044) 2 31 76

SPECIALFORRETNING I BYGNINGSARTIKLER

Jyllands Kreditforening

(Hidtil: Jydsk Realkreditforening for almindelig realkredit, Jydsk Realkreditforening for særlig realkredit samt Jyllands Kreditforening).

Foreningen virker endvidere som admulstrator for følgende foreninger:

Den vest- og sønderjydske Kreditforening.
Kreditforeningen af ejere af mindre ejendomme på landet i Jylland. (Jydsk Husmandskreditforening).
Kreditforeningen af jydsk landejendomsbesiddere i Nørrejylland.
Sønderjyllands Kreditforening.
Købstadhyptekforeningen (Jydsk Hypotekforening).
Landhypotekforeningen for Danmark (Ny Jydsk Land-Hypotekforening).
Aalborg Hypotekforening.

Formand:

Lrs. Johs. Sørensen, Randers.

Kontorer:

Astrupvej 13, 6100 Haderslev.
Herningvej 3, 6950 Ringkøbing.
Sct. Mathiasgade 1-3, 8800 Viborg.
Elmqvistboulevard 43, 9000 Ålborg.
Borgvold 16, 8260 Århus-Viby J.
(Fællessekretariat).

Dirktion:

Haderslev: S. Marcussen (adm.), cand. polyt. H. Bayer, Aage Hoyer.
Ringkøbing: Cand. jur. Jørgen Larsen (adm.), Jens Jensen, Jens Brørup Pedersen.
Viborg: Cand. jur. E. Wittrup (adm.), K. Hammer Sørensen, Johs. Kirketerp Nielsen.
Ålborg: Cand. jur. B. Rasmussen (adm.), S. Hansen, O. Christensen, A. Hem, lrs. S. E. Raaen (adm.), cand. polyt. E. Thomsen Støtt. Svend Simonsen.
Århus: Lrs. Mogens Høyer (adm.), Holger Iversen, O. Chr. Jørgensen, Tage Hansen, lrs. O. Smedegaard Andersen.

Kreditforeningen Danmark

(Hidtil: Ny Jydsk Grundejer-Kreditforening og Østifternes Kreditf.)

Hovedsædet i Herning, Viborgvej 1, 7400 Herning.

Dirktion: Arkitekt Orla Nielsen, adm. direktør: Advokat Jens H. Møller, arkitekt Kaj Halse, lrs. H. Winther-Rasmussen.

Hovedsædet i Århus, Aboulevarden 69, 8100 Århus C.

Dirktion: Cand. jur. Svend Dal, adm. direktør: Bygningsingeniør C. Kjergaard Petersen, cand. jur. Lelf Juste.
Repræsentanter f. Sønderjyllands amt: Haderslev, Sønderborg og Åbenrå: Købm. J. Kleberg, Hertug Hans Vej, 6400 Sønderborg.

Tønder: Direktør Peter Hinrichsen, Provst Petersensvej 1, 6270 Tønder.
Uden for købstæderne i det hidt. Tønder amt samt det tidl. Haderslev amts vestlige del:

Købm. J. Brodersen, 6261 Bredebro.
Uden for købstæderne i det hidt. Åbenrå amt, det hidt. Sønderborg amt samt det hidt. Haderslev amts østlige del: Købmand Fritz Blehl, 6300 Gråsten.

Landeværnet

Kontor: 6360 Tinglev. ☎ (046) 4 40 54.
Formand: Fhv. lærer J. Refslund Poulsen, Vibevej 1, 6240 Løgumkloster. ☎ (047) 4 36 08.

Næstformand: Gdr. Math. Christiansen, Ll. Grøngård, 6373 Jejsing. ☎ (047) 6 42 74.

Sekretær: Gdr. Karsten Th. Gregersen, Frøslev, 6330 Padborg. ☎ (046) 7 32 27.

Forretningsfører: Bankfuldmægtig Arne Jensen, 6360 Tinglev.

Dansk Landbrugs Realkreditfond

H. C. Andersens Boulevard 1, 1503 København V. ☎ (01) 15 11 00.

Dirktion: cand. oecón. Erik Krogstrup.
Formand for repræsentantskab og bestyrelse: Bankdirektør J. J. Paulsen, Vestergade 14, 6270 Tønder. ☎ (047) 2 15 25.

Sønderjysk medlem af repræsentantskabet: Sparekassedirektør Fr. Nielsen, Sparekassen Haderslev, 6100 Haderslev. ☎ (045) 2 66 33.

TV

RADIO

MUSIK

BRØDR. JØRGENSEN

LEVERANDØR TIL DET KONGELIGE DANSKE HOF

Sønderborg

Aabenraa

Haderslev

Herning

(044) 2 37 74

(046) 2 11 56

(045) 2 16 52

(07) 12 28 08

AUSTIN-TRIUMPH

til ethvert formål -

DAVID BROWN

TRAKTORER

Forhandling af DRONNINGBORG PRESSERE m. m.

Aut. forhandler

P. Chr. Lausen & Søn

v / HANS LAUSEN

6381 Kliplev . Telefon (046) 8 79 28 *

Aabenraa afd. . Telefon (046) 2 53 28.

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

Formand: Revalideringschef

Sv. A. Hellesen, Kastanleallé 24 A,
6400 Sønderborg. ☎ (044) 2 49 13.

Sekretariat: Svalegården, Hasserls,
9000 Alborg. ☎ (08) 13 81 22.

Augustenborg Turistforening

Formand: Installatør Walther Frank,
Stavensbølgade 35, 8440 Augusten-
borg. ☎ (044) 7 14 30.

Bureau: Slotskiosken, Storegade 1,
6440 Augustenborg. ☎ (044) 7 11 40.

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Malermester Chr. Mathiesen,
6310 Broager. ☎ (044) 4 13 32.

Bureau: Bogtrykker V. Ihle,
Storegade 23, 6310 Broager.
☎ (044) 4 11 00.

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Direktør S. Stricker,
Brødremenighedens Hotel,
6070 Christiansfeld. ☎ (045) 6 11 16.

Bureau: Nørregade 16, 6070 Christians-
feld. ☎ (045) 6 12 24.

Gram Turistforening

Formand: Driftsleder Oluf Hansen,
Savværket, 6510 Gram.
☎ (048) 2 18 64.

Bureau: Tage Andersens Bogtrykkeri,
Ringvej 5, 6510 Gram.
☎ (048) 2 13 35.

Turistforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Boghandler Johannes Niel-
sen, Nørregade 25, 6100 Haderslev.
☎ (045) 2 23 71.

Bureau: Gravene, 6100 Haderslev.
☎ (045) 2 19 57.

Turistchef: Fhv. trafikkontrollør
A. K. Nielsen.

Jels-Rødding Turistforening

Formand: Lærer O. Finnemann Viuff,
Kløvervej 4, 6571 Jels.

☎ (045) 5 23 56.

Bureau: Vestergade 29, 6571 Jels.

☎ (045) 5 25 40.

Vestkystens kontor, Torvet 5,
6030 Rødding. ☎ (048) 4 11 14.

Grænseegnens Turistforening

Formand: Forretningsfører Th. Jessen,
Flensborgvej 11, 6340 Kruså.

☎ (046) 7 12 20.

Bureau: Hos formanden.

Nord-Als Turistforening

Formand: Købmand Hans Michaelsen,
Dunbo, 6430 Nordborg.

☎ (044) 5 11 09.

Bureau: Nord-Als Turistbureau,
Løjtertoft 13, 6430 Nordborg.

☎ (044) 5 02 05.

Rømø Turistforening

Turistforeningen for Skærbæk kommune

Formand: Hotelejer E. Hays Thøger-
sen, 6792 Havneby. ☎ (047) 5 53 36.

Bureau: Tvismark, 6791 Kongemark.

☎ (047) 5 51 30.

Turistchef: Frk. Nina Hansen.

Turistforeningen for Sønderborg og Omegn

Formand: Revalideringschef
Sv. A. Hellesen, Kastanleallé 24 A,
6400 Sønderborg. ☎ (044) 2 49 13.

Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusortet 7, 6400 Sønderborg.
☎ (044) 2 35 55.

Turistchef: Per Christensen.

Turistforeningen for Tofthund og Omegn

Formand: Manufakturhandler
P. A. Laurrup, 6520 Tofthund.
☎ (048) 3 11 16.

Bureau: Ejlfif Johansens Boghandel,
Toldborggade 18, 6520 Tofthund.
☎ (048) 3 15 51.

KARL LARSEN

KOLONIAL . DELIKATESSER

Hellevad . Telefon (046) 6 94 29

Få Deres DAGLIGSTUE fornyet inden jul – det hygger.
Vi har det store udvalg til de rigtige priser.
Fine betalingsvilkår.

H. Dethlefsens Møbler

RØDEKRO . TELEFON (046) 6 22 52

INTERESSENTSKABET

JENS JENSEN

Internationale autotransporter

Specialvogne med køleanlæg
til transport af landbrugsprodukter.

Presenningvogne
til transport af industrigods.

Egne, moderne kølehuse
Tøris depot

BOV/PADBORG

Tønder og Omegns Turistforening

Formand: Museumsinspektør, dr. phil.

Slgurd Schoubye, Ribe Landevej 17,
6270 Tønder. ☎ (047) 2 22 15.

Bureau: Humlekærren, Torvel,

0270 Tønder. ☎ (047) 2 12 20.

Turistchef: V. V. Sonne.

Turistforeningen for Åbenrå og Omegn

Formand: Købmand Hans Schmidt.

☎ (046) 2 23 54.

Bureau: Turistgården, H. P. Hunssens-
gade 5, 0200 Åbenrå. ☎ (040) 2 35 00.

Turistchef: Forretningsfører Frands
Gregersen, H. P. Hassensgade 7,
6200 Åbenrå. ☎ (046) 2 36 50.

ET TILBUD I REJSESKRIVEMASKINER:

ADLER TIPPA

- en robust rejseskrivemaskine, som hele familien kan
have glæde af - Kr. 425,00 + moms.

P. J. SCHMIDT ^{A/S}

BOGHANDEL . KONTORFORSYNING

Vojens . Telefon (045) 4 12 26

GRAM KØLE- og FRYSESKABE

Nu fra 110 til 520 ltr.

køl og fra 80 til 445 ltr.

*** dybfrost

BRØDRENE GRAM ^{A/S}
6200 VOJENS . TELEFON (045) 41421

Padborg Boghandel

Launi Pedersen

Telefon (046) 7 31 08

Støt den danske presses arbejde i Sydslesvig ved at tegne
abonnement på **FLENSBORG AVIS**, kr. 45,00 kr. kvartal.

Eller tegn en aktie à DM 102,00 eller DM 203,00.

BESTIL BOGEN OM »FLENSBORG AVIS«

med bladets historie gennem 100 år, kr. 38,00.

Bankkonto: Sydbank, Graasten.

UNION Bank AG, Flensborg.

Postgiro: København 102 30 . Hamborg 343 91.

Flensborg Avis A/s

Flensborg . Storegade 83-85 . Telefon (021) 7444 - 7855

Postboks: Padborg.

LEKKERLAND

VINE . SPIRITUOSA . CHOKOLADE

C. C. Petersen

Nørregade 78

FLENSBORG

Telefon 2 51 03

Storegade 31

Telefon 2 54 80

DANSKE INSTITUTIONER OG FORENINGER I SYDSLESVIG

Kgl. dansk Konsulat

D-239 Flensborg, Nordergraben 19.

☎ (0461) 2 33 05.

Generalkonsul: Professor, dr. phil.

Troels Fink.

Vicekonsul: Holger Nyvang Knudsen.

Vicekonsul: H. Hansen.

Dansk Generalsekretariat

D-239 Flensborg, »Flensborghuse«,

Norderstrasse 76.

☎ (0461) 78 21 - 78 22 - 78 29.

Generalsekretær

Hans Ronald Jørgensen.

Kontorchef Lars Heinrich Schubert.

☎ (0461) 78 22.

Afdelingsleder Lene Dørffler.

Teater- og foredragsafdelingen.

☎ (0461) 78 21.

Fuldmægtig Gertrud Reich.

Regnskabsafdelingen.

☎ (0461) 78 29.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, D-239 Flensborg,

Wrangelstrasse 14. ☎ (0461) 5 29 25.

Førstepræst: Provst Ingemann Christensen, D-239 Flensborg, Wrangel-

strasse 14. ☎ (0461) 5 25 65.

5 sekretærer, 25 præster,

57 menigheder, 94 prædikesteder.

Forretningsfører: Erik Matthiesen.

Dansk Skoleforening

for Sydslesvig

Formand:

Rådmand, sekretær Jakob Meyer,

D-239 Flensborg, Voigtstrasse 4 a.

☎ (0461) 2 26 23.

Skoledirektør:

Cand. mag. Chr. Thorup Nielsen,

D-239 Flensborg,

Stuhrs Allé 22. ☎ (0461) 524 98.

Kontor: D-239 Flensborg, Stuhrs

Allé. ☎ (0461) 520 44.

Dansk postadresse: Box A, Sydbank,

6340 Kruså.

Duborg-Skolen

D-239 Flensborg, Ritterstrasse 27.

☎ (0461) 2 23 21.

Privat dansk gymnasium og realskole.

Rektor: Knud Fanø.

Dansk postadresse: Box D,

Sydbank, 6340 Kruså.

Dansk Menighedspleje,

Flensborg

Forstanderinde: Fru Petra Böwes,

Menighedshus for Helligåndskirken.

D-239 Flensborg, Toosbüystrasse 7.

☎ (0461) 2 58 39.

Gamles Værn

Formand: Fru Betty Leckband,

D-239 Flensborg, Im Tal 10.

☎ (0461) 4 10 73.

Dansk Centralbibliotek

for Sydslesvig

D-239 Flensborg, Norderstrasse 59.

Dansk postadresse: Box B,

Sydbank, 6340 Kruså.

☎ (0461) 79 53 - 79 54.

Åbningstider:

Sommerhalvår 10-18, lørdag 10-14.

Vinterhalvår 10-20, lørdag 10-14.

Overgangsdatoer mellem halvårene

meddeles gennem »Flensborg Avls«.

Overbibliotekar Jørgen Hamre. Leder

af børnebiblioteket: Kirsten Hoppe.

Leder af Fællesbogsamlingen med

bogbilsarbejde: Kirsten Fabriceus.

Studienfdelingen: Bibliotekslektor

Poul Kürstein.

Det danske Bibliotek i Husum,

D-225 Husum, Klaus Groth Strasse.

☎ Husum (04871) 37 20. Leder:

Bibliotekar Anne Kjestine Buhl.

Det danske Bibliotek i Slesvig,

D-238 Slesvig, Lollfuss 69.

☎ Slesvig (04621) 2 42 63.

Leder: Bibliotekar Karen Hansen.

Angående telefonsamtaler til Sydslesvig, se side 209.

Storegade 2 .
FLENSBORG
Telefon (021) 77 57

Søndergade 89
HARRESLEV
Telefon (021) 4 23 35

Banken for erhvervslivets nord-syd-kontakter!

Mange skandinaviske handelsfirmaer benytter sig af
DM-KONTI
hos os. - Det bringer store fordele for firmaet og dets
kunder!

INTET DANMARK UDEN SLESVIG
INTET SLESVIG UDEN DANMARK

**Gør HOLDT
hos HOLDT**

SLESVIG . LOLLFUSS 85

TELEFON (029) 2 39 80

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Formand for sundhedsrådet og forretningsudvalget: Fhv. stadscoleinsp. Heinrich Fischer, 2391 Harrislee, Zur Höhe 26. ☎ (0461) 43 913.
Kontorchef Franz Wingender.

1 overlæge, 1 skolelæge, 1 skoletandlæge, 24 hjemmesygeplejersker, 5 sundhedspl. og 1 stationspl.

De sydslesvigske Husmoderforeninger

Formand: Fru Karen Svendsen, D-228 Vesterland, Deckerstrasse 31-33.
Sekretær: Fru Marin Wingender, D-239 Flensburg, Timm Krögerweg 8. ☎ (0461) 5 20 71.

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Fru Esther Krebs Lange, D-2391 Adelby, Hauptstrasse 53. ☎ (0461) 2 20 88.

Konsulent: Frk. Anna Fuglebjerg Eriksen, D-2391 Harrislee, Am Hang 25. ☎ (0461) 4 44 18.
54 lokalforeninger.

Sønderjysk Arbejderforening (S. A. F.)

Formand: Heinz Homann, D-239 Flensburg, Gertrudenstrasse 11. ☎ (0461) 5 43 72.

Håndværkets Fælles- repræsentation i Sydslesvig

Kontor: D-239 Flensburg, Norderstrasse 76 III.

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet: Grosserer Hans Paulsen, D-239 Flensburg, Fritz Reuter Weg 8, ☎ (0461) 77 11.
Kontor: D-239 Flensburg, Norderstrasse 76 III. ☎ (0461) 2 60 21.
Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

Flensburg Handelskreds

Formand: Grosserer B. Uldall, D-239 Flensburg, Norderstrasse 100. ☎ (0461) 78 91.
Sekretariat: 239 Flensburg, Norderstrasse 76 III.

Union-Bank A/S

D-239 Flensburg, Grosse Strasse 2. ☎ (0461) 77 57 & D-2391 Harrislee, Süderstrasse 89. ☎ (0461) 4 23 35.
Direktion: Hans Erik Hansen, F. Pinn, Otto Christlansen.

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet: Gidr. Christlan Mahler, D-2391 Havrup Mark. ☎ Barderup (04630) 965.
Kontor: D-2391 Harrislee, Süderstrasse 89. ☎ (0461) 4 19 75.
Forretningsfører: Nis Hansen.

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Skoleleder Heinrich Schultz, D-2256 Garding. ☎ Garding (04862) 635.
Dansk Ungdomssekretariat: D-239 Flensburg, Moltkestrasse 20 a. ☎ (0461) 5 10 51.

Forretningsfører: Karl Kring. 71 enkeltforeninger og 10 ungdoms- og fritidshjem samt 24 »Ungdommens Dagligstuer«.

Idrætshallen

D-239 Flensburg, Moltkestrasse 20 c. ☎ (0461) 5 30 53.
Inspektør John Larsen.

»Christianslyst«

D-2347 Nottfeldt pr. Sønderbrarup. ☎ Sønderbrarup (04641) 22 29.
Forstander Sv. A. Jensen.

Dansk Ungdomshjem

D-238 Slesvig, Neywerkstrasse 6. ☎ (04621) 2 35 47.
Bestyrerinde: Fru Helga Büchmann.

Toftlund og Omegns Sparekasse

Telefon (048) 3 13 38

Indskud modtages til forrentning

Indbetalingssteder: BRANDERUP og ARRILD

Velklædt

-så Otto Frej

Toftlund . Telefon (048) 3 12 58

HERREEKVIPERING

ULLERUP^S ISENKRAM

Toftlund

Telefon (048) 31234

Haglskade-Forsikrings-Foreningen for Nordslesvig

(Oprettet 1875 - gensidig)

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene
og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund
(bedst mellem kl. 9-12. Efter kl. 17 ved telefon (048) 3 13 19).

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: Skoleleder Ernst Meyer,
D-2261 Medelby.

☎ Medelby (04605) 383.

183 distrikter og afdelinger, 8 amter
med hver 1 sekretariat og 1 sekretær.

Flensborg by:

Formand: Husmester Erwin Hübner,
D-239 Flensborg, Norderstrasse 59.
☎ (0461) 79 54.

Sekretariat: D-239 Flensborg,
Norderstrasse 76. ☎ (0461) 2 47 66.
Sekretær: Søren Hansen.

Flensborg amt:

Formand: Skoleleder Gerhard Ernst,
2395 Husby, Lerchenweg 2.
☎ Husby (04634) 508.

Sekretariat: D-239 Flensborg, Schiff-
brücke 41. ☎ (0461) 2 58 27.

Sekretær: Nils Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Pastor Hans Parmann,
D-238 Slesvig, Bismarckstrasse 18 a.
☎ (04621) 2 58 15.

Sekretariat: D-238 Slesvig, Loll-
fuss 69. ☎ (04621) 2 38 88.
Sekretær: Magnus Bichel.

Husum amt:

Formand: Skræddermester Karl
Christiansen, 2254 Friedrichstadt,
Prinzess-Strasse 15. ☎ (04881) 373.

Sekretariat: D-225 Husum, Klaus
Groth Strasse 47. ☎ (04841) 25 27.
Sekretær: Wilhelm Müller.

Rensborg nørreamt:

Formand: Fjernsynsmekaniker Man-
fred Kühn, D-237 Rensborg, Pastor
Schröder-Strasse 36.

☎ (04331) 78 08 (27808).

Sekretariat: D-237 Rensborg,
»Amtmandsgården«, Torstrasse 4.

☎ (04331) 2 33 76.
Sekretær: Peter Häbel.

Sydlønder amt:

Formand: Skoleleder Georg Lesch,
D-2261 Nykirke, Dansk skole.

☎ Nykirke (04664) 228.

Sekretariat: D-2262 Læk, Kokkedøler
Weg 87. ☎ Læk (04662) 845.

Sekretær: Willy Fries.

Ejdersted amt:

Formand: Gdr. Otto Andresen, D-2251
Vollervik. ☎ Garding (04862) 981.

Adolf Strasse 22. ☎ (04861) 412.

Sekretær: Gerhard Lempert.

Egernførde amt:

Formand: Johannes Rünna, D-233
Egernførde, Meinelinger Strasse 21.

Sekretariat: D-233 Egernførde, H. C.
Andersenweg 20. ☎ (04351) 25 27.

Sekretær: Günter Dreller.

Jaruplund Højskole

Forstander: Niels Bøgh-Andersen,

D-2391 Jaruplund, Flensborg.

☎ Barderup (04630) 382.

»Flensborg Avis«

D-239 Flensborg, Grosse Strasse 83-85.

☎ (0461) 78 55.

Chefredaktør Karl Otto Meyer.

Direktør Peter Jans.

»Südschleswigsche

Heimat-Zeitung«

D-239 Flensborg, Grosse Strasse 83-85.

☎ (0461) 74 44.

Chefredaktør: Carl Hagens.

Direktør Peter Jans.

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSV)

Formand: Chefredaktør Karl Otto
Meyer, »Flensborg Avis«, Flensborg.

☎ (0461) 78 55.

Landssekretariat: D-239 Flensborg,

Norderstrasse 74 I. ☎ (0461) 74 21.

Landssekretær: Paul Hertrampf.

Sekretær: Jakob Meyer.

Dansk Lærereforening for Sydslesvig

Formand: Skoleleder Jørgen Petersen,
D-2205 Ladelund. ☎ (04666) 307.

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Kredsformand: Pastor Paul Tappe,
D-2262 Leck, Osterstrasse 5.

☎ Leck (04662) 24 43.

Distriktssekretær: Tyge Holm,

D-239 Flensborg, Knuthstrasse 2.

☎ (0461) 2 65 87.

11 foreninger og klubber.

Thomas Boysen „Frem”

Branderup . Telefon 3 52 31

KOLONIAL

Andels - Kartoffelmelsfabrikken „Sønderjylland” Toftlund

CHR. JENSEN

v/ Søren Jensen
Grundlagt 1877

MANUFAKTUR . KONFEKTION

Toftlund . Telefon (048) 3 13 37

v. Niels Høeg

Telf. (048) 3 11 11 . 3 11 12

Toftlund

BUTIKSMONTAGE

for kolonial og
manufaktur m. m.

*

BUTIKSINVENTAR

Dansk Spejderkorps i Sydslesvig

Korpschef: Lærer Dirch Jørgensen.
D-238 Slesvig, Husumer Strasse 69.
☎ (04621) 2 62 62.
5 troppe og 4 flokke. Træningscenter:
»Tydnal«.

Frivilligt Drengeforbund i Sydslesvig

Distriktet ledes af et foretningsudvalg. Adresse: Lærer Jens Døssing, D-239 Flensburg, Schöne Aussicht 8 a. ☎ (0461) 3 54 67.
11 kredse - 1 orkester i Flensburg.
Dirigent: Viceskoleinspektør Henning Nielsen, D-239 Flensburg, Am Lachsbad 6. ☎ (0461) 4 17 86.
Sommerlejr ved Tarp (»Trenchyttene«) og (»Kongens Huse«) ved Tetenbøl.

Dansk Pigespejderkorps i Sydslesvig

Korpschef: Gymnasieoverlærer frk. Grethe Blerring, D-239 Flensburg, Ritterstrasse 27. ☎ (0461) 2 27 76.
4 troppe og 3 flokke. Træningscenter: Østerbymark.

Foreningen »Norden«, Sydsl. afd.

Formand: Pastor C. B. Karstoft, D-2391 Tarp, Harkleweg 2.
☎ Tarp (04638) 431.
Sekretariat: D-239 Flensburg, Norderstrasse 70. ☎ (0461) 78 21.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Overlærer Harry Jensen, D-239 Flensburg, Wilhelm Busch-Winkel 4. ☎ (0461) 5 34 73.

Foreningen af Sydslesvigs Studerende (FSS)

Fungerende formand: Olav Meinhardt, Jacobs Allè 13, 1806 København V.

Dansksindede sydslesvigske Krigsdeltagere

Formand: Assurandør Johs. Ankersen, D-239 Flensburg, Toosbüystrasse 33.
☎ (0461) 2 50 86.

Sydslesvigske Folkekor

Formand: Skoleleder B. Krebs Lunge, D-2390 Adelby, Hauptstrasse 53.
☎ Flensburg (0461) 2 20 88.
Næstformand: Skoleleder Alfr. Sonne Jakobsen, D-2391 Harrislee, Süderstrasse 90.
☎ Flensburg (0461) 4 12 89.
Kredsdirigent: Gymnasieoverlærer Hans Werner Hansen, D-2390 Flensburg, Angelburger Strasse 54.
☎ (0461) 2 21 46.
Vicedirigent: Skoleleder Alfr. Sonne Jakobsen, D-2391 Harrislee, Süderstrasse 90.

Forining for nationale Frashe (Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen, D-2263 Risum, Dorfstrasse 101.
☎ Nibøl (04661) 86 27.
Sekretariat: D-2263 Lindholm, ☎ Nibøl (04661) 87 35.
Sekretær: Alfred Boysen.

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig

Kontor: D-2391 Harrislee, Süderstrasse 89. ☎ (0461) 4 19 75.
Formand: Gdr. Peter Andresen, D-2261 Kalleshave pr. Achtrup.
☎ Læk (04662) 24 27.
Landbrugskonsulent: Aage Sørensen, D-2391 Jaruplund. ☎ (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Flensburg og Omegn

Formand: Gårdejer Søren Andresen, D-2391 Hyllerup.
☎ Hanved (04608) 67 77.
Konsulent: Aage Sørensen, D-2391 Jaruplund Mark.
☎ Flensburg (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Gårdejer Detl. Lassen, D-2381 Strukstrup.
☎ Ælsby (04623) 250.
Konsulent: Christen Møller, D-2347 Sønnerbrarup.
☎ (04641) 22 49.

Peter Henriksen

Aut. forhandler
DUCOLAKERERI

TOFTLUND . Telefon (048) 3 11 22 (fl. linjer)

RØDDING . Telefon (048) 4 10 22 (fl. linjer)

Bedre KAFFE næppe -
end den fra

JEPPE

Tlf. Toftlund (048) 3 13 53

Chr. Tandrup

Urmager og guldsmedeforretning

Toftlund . Telefon (048) 3 13 42

Anton Petersen

KORN . FODERSTOFFER . BRÆNDSSEL

Toftlund . Telefon (048) 3 10 36 (fl. linjer)

Godsk Hansen & Søn

BOLIGMONTERING

Toftlund . Telefon (048) 3 10 33

Landboforeningen for Gottorp amt
Formand: Claus Buck,
D-2371 Christiansholm, Rensborg
amt. ☎ Christiansholm (04339) 220.
Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
D-2381 Lyrskov, Post Ruhekrug.
☎ Slesvig (04621) 2 34 45.

**Landboforeningen for Husum
og Omegn**
Formand: Thomas Brodersen,
D-2251 Büttjebüll, Post Sterdebüll,
☎ Bredsted (04671) 706.
Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. ☎ (04846) 594.

Landboforeningen for Ejdersted
Formand: Gårdejer Otto Andresen,
D-2251 Vøllervik.
☎ Garding (04862) 981.
Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. ☎ (04846) 594.

**Landboforeningen for Sydtønder amt
(gest)**
Formand: Peter Andresen,
D-2262 Kalleshave, pr. Læk.
☎ Læk (04662) 24 27.
Konsulent: Harald Holm Jacobsen,
D-2264 Süderlügum. ☎ (04663) 306.

**Den nordfrisiske Landboforening
(marsken)**
Formand: Gårdejer Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Dorfstrasse 101.
☎ Nibøl (04661) 86 27.
Konsulent: Harald Holm Jacobsen,
D-2264 Süderlügum. ☎ (04663) 306.

TELEFONSAMTALER TIL SYDSLESVIG

De tyske områdenumre (f. eks. Flensborg: 0461) benyttes ikke ved selvvalgte samtaler til Sydslesvig fra 044, 046 og 047-områderne i Danmark. Se vejledningen i telefonbogen.

— abonnér på
og avertér i
de gamle sønderjyske blade

Dannevirke Hejmdal

I Rødning handler man i

BRUGSEN^S SUPERMARKED

- dér får man dividende

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødning

Stiftet 1872

Telefon (048) 4 13 36

„VESTA” MØBLER

v/ V. Andersson

Rødning . Telefon (048) 4 14 42

Det moderne bolighus -

Stort udvalg i

MØBLER . TÆPPER . SENGETØJ m. m.

Rødning Tømmerhandel

CHR. J. RAVN

Telefon (048) 4 11 49 . Telefon (048) 4 17 72

Massey Ferguson
traktorer og
mejetærskere

Lindberg
MASKINFORRETNING
RØDDING 048-41234-41235

MARKEDSFORTEGNELSE FOR 1972

SØNDERJYLLANDS AMT

Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg og grise-marked.

Kliplev, 10. juni heste.

Løgumkloster, 15. aug. heste.

Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg.

Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Tønder, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Abenrå, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

NORDJYLLANDS AMT

Brønderslev, anden mandag i hver måned (i marts, april og sept. den første mandag) heste.

Fjerritslev, hver mandag marked med slagtekvæg.

Flaenskjold, 11. sept. heste.

Hjallerup, sommermarked med heste den første mandag i juni, der ikke er helligdag, med forprang dagen før.

Hjørring, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hobro, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Ålborg, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Års, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

VIBORG AMT

Kjellerup, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skive, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Thisted, hver torsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hver tirsdag marked med levekvæg.

Viborg, 25. sept. heste.

Vildsund, 20 juli heste.

ÅRHUS AMT

Grenå, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hammel, grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.

Kolind, 13. sept. heste.

Løften By, første onsdag i hver måned grisemarked.

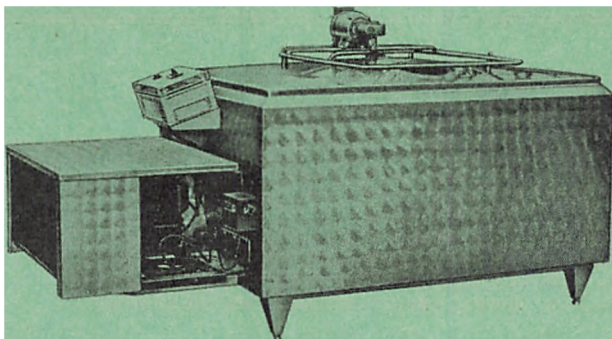
Randers, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver lørdag marked med heste og levekvæg.

Salten, 23. juni heste.

Silkeborg, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.

Århus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvægtorvet.

RØ-KA mælkekøletank

Første danske tank med elektronisk styret termostat og termometer. - Foran på alle felter -

Fabrikken RØ-KA

6630 RØDDING . TELEFON (048) 4 10 32

AGERSKOV SPAREKASSE

Telefon Agerskov 3 31 13

CARL TRUELSEN

v/ Peter Truelsen . Agerskov . Telefon 3 33 03

KOLONIAL og ISENKRAM

RINGKØBING AMT

- Herning**, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.
Holstebro, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Hver torsdag marked med levekvæg og grisemarked.
Lemvig, hver tirsdag marked med heste og slagtekvæg.
Skjern, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg.
Ulfborg, 30. aug. heste og levekvæg.

VEJLE AMT

- Horsens**, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver fredag marked med levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag; landboauktion og grisemarked hver fredag.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Vejle, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

RIBE AMT

- Brørup**, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. 19. jan., 16. febr., 15. marts, 12., 19. og 26. april, 17. maj, 19. juli, 16. aug., 6. og 20. sept., 4., 18. og 25. okt., 1. og 15. nov., 6. og 20. dec., levekvæg. 8. marts, 3. maj og 27. sept. heste og levekvæg.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg.
Grindsted, hver mandag marked med heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Ho, 26. aug. fåremarked.
Ribe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Varde, hver torsdag i april og okt. og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vorbasse, 20. juli heste.
Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

ØERNE VEST FOR STOREBÆLT

- Egeskov**, 20. sept. heste.
Odense, hver mandag (eller hvis helligdag den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 27. juni (Sct. Knud) heste; hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.
Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

ØERNE ØST FOR STOREBÆLT

- Holbæk**, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
København, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Nykøbing på Falster, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Næstved, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Torvedag hver onsdag og lørdag.
Slagelse, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Torvedag hver onsdag og lørdag.
Sorø, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Ny Toftegård pr. Ølstykke, 26. febr. heste.

Hotel Gram

Telf. (048) 2 14 22

Agerskov Kro

Telf. (048) 3 32 28

Indeh. A. LAUTRUP

Johs. Bordorffs Maskinforretning

v/ P. C. NISSEN

Grundlagt 1892

Autoriseret Ford traktor forhandler

Skodborg J.

Telefon 4 81 16

Skodborg Korn- og Foderstofforretning A/s

Telefon (048) 4 81 04

Korn . Foderstoffer . Kunstgødning

Skodborg og Omegns Spare- og Laanekasse

Stiftet 1884

Skodborg . Telefon (048) 4 81 06

Kontor i Københoved

Garantikapital og reserver: ca. 1.466.000

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig

NORDFRISLAND

Husum. Om torsdagen afholdes grisemarked (falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet om onsdagen).

Langhorn (kvæg og får): 22 april, 21 okt., (heste): 26 aug. (2 dage).

Frederiksstad (heste): 21 juli, 12 sept.

Tønning (heste og kvæg): 12 maj (3 dage), (heste): 18 aug. (3 dage).

Der afholdes grisemarked mandag formiddag - falder denne dag på en helligdag, afholdes grisemarkedet på den forudgående lørdag.

Læk (grise): 3, 10, 17, 24 og 31 jan., 7, 14, 21 og 28 febr., (grise og får): 6, 13, 20 og 27 marts, 4, 10, 17 og 24 april, 2, 8, 15, 23 og 29 maj, 5, 12, 19 og 26 juni, (grise): 3. 10, 17, 24 og 31 juli, (magerkvæg og grise): 7, 14, 21 og 28 aug., 4, 11, 18 og 25 sept., 2, 9, 16, 23 og 30 okt., 6, 13, 20 og 27 nov., (grise): 4, 11, 18 og 27 dec.

Nibøl (grise): 4, 11, 18 og 25 jan., 1, 8, 15, 22 og 29 febr., 7, 14, 21 og 28 marts, 4, 11, 18 og 25 april, (får): 18 og 25 april, (grise, får og magerkvæg): 2, 9, 16, 23 og 30 maj, (grise og får): 6, 13, 20 og 27 juni, (heste og føl): 11 og 12 juni, (grise): 4, 11, 18 og 25 juli, (slagtekvæg): 11, 18 og 25 juli, (grise og slagtekvæg): 1, 8, 15, 22 og 29 aug., 5, 12, 19 og 26 sept., 3, 10, 17, 24 og 31 okt., (heste): 17 okt., (grise, får, lam og slagtekvæg): 7, 14, 21 og 28 nov., (grise): 5, 12 og 19 dec.

FLENSBORG AMT

Eggebæk (kvæg): 8 og 15 maj, 2 og 30 okt.

SLESVIG AMT

Slesvig (heste og føl): 8 sept. (Om lørdagen afholdes grisemarked - dog ikke, hvis denne dag falder på en helligdag).

Sønderbrarup (heste): 31 juli.

Sønderstapel (kvæg): 4. okt.

HENSBOG NØRREAMT

Rensborg (hornkvæg og heste): 6 jan. og 23 marts, (Rotenhöfer-hornkvæg og heste): 20 april, (magerkvæg): 27 april, (hornkvæg og heste): 22 juni og 21 sept., (Rotenhöfer-hornkvæg og heste): 19 okt., (magerkvæg): 26 okt., (»Nutzvieh«, heste, hornkvæg, får og svin): hver torsdag (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). Om torsdagen afholdes småmarked, særlig grise og fjerkræ (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag), (slagtekvæg): hver mandag (falder denne mandag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag, tirsdag).

A/S **Gram Bank**

Telf. (048) 2 16 21

Filial af Privatbanken i København

ENHVER HUSMODERS ØNSKE

er at få vasket hos

CENTRALVASKERIET

LØGUMKLOSTER

HURTIGT . BEHAGELIGT . ØKONOMISK

De kender vognen - den kommer overalt!

Telefon (047) 4 36 47

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

LØGUMKLOSTER . Telefon 435 18

Kontor i Bedsted Lø . Telefon 471 37

HOLM HANSEN^S BOGHANDEL

Løgumkloster . Telefon 4 35 67

Krammarkeder i Sydslesvig

Bredsted 26, 27 og 28 maj, 15, 16 og 17 september.

Bydelsdorf 2 og 3 april, 14, 15 og 16 juli.

Egernførde 19, 20 og 21 marts (f. m. 18 marts), 18, 19 og 20 juni (f. m. 17 juni), 24, 25 og 26 sept. (f. m. 23 sept.).

Fjølde (Viöl) 17 april og 18 september.

Flensborg 7, 8, 9, 10 og 11 april, 15, 16, 17, 18 og 19 september.

Frederiksstad 21, 22 og 23 juli.

Garding 16, 17 og 18 juni.

Husum 1, 2, 3 og 4 juni, 21, 22, 23 og 24 september.

Kappel 13, 14 og 15 maj, 5 og 6 november.

Langhorn 26 og 27 august.

Læk 14 og 15 maj (f. m. 13 maj), 8 og 9 oktober (f. m. 7 okt.).

Nibøl 10, 11 og 12 juni.

Rensborg 24, 25, 26 og 27 marts, 23, 24, 25 og 26 juni, 22, 23, 24 og 25 september.

Satrup 8, 9 og 10 september.

St. Peter Ording 20, 21 og 22 maj, 25, 26 og 27 august.

Slesvig 28, 29 og 30 april, 1 maj, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 og 10 september.

Svavsted 19 september.

Sørup 26, 27 og 28 maj.

Sønder Brarup 29, 30 og 31 juli og 1 august (f. m. 28 juli).

Sønder Stabel 4 oktober.

Tønning 12, 13 og 14 maj, 18, 19 og 20 august.

Vesterland/Sild 22, 23, 24 og 25 september.

Vyk/Før 20, 21 og 22 oktober.

(f. m. = formarked).

BØGER . PAPIR . FYLDEPENNE

N. C. BOCK'S BOGHANDEL
BYENS ÆLDSTE FOLMER BERENTZEN, GRAASTEN

FOTO . KONTORARTIKLER . LYS

**BOGTRYK
OFFSET
BOGBIND**

**TH. LAURSEN'S
BOGTRYKKERI**

Jernbanegade 8 . Tønder . Telf. (047) 215 50

AKSEL MICHELSEN

Telefon Tønder 2 11 11*

KUL og TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER . STØBEGODS
Formbrændselsfabrik . TEXACO brændselsolier
CEMENTVAREFABRIK

VI
ER TIL
FOR
DEM

Den Danske Landmandsbank

Aktieselskab

TØNDER AFDELING

Vestergade 31 . Telefon 2 21 22

J. N. JEFSEN

BØGER . PAPIR . KUNST

Alt i skøn- og faglitteratur

Storegade 5 . Telefon 2 23 41 . Tønder

En god forretnings-
forbindelse giver tryghed

Gør Deres indkøb af

TRÆLAST,
BYGNINGSARTIKLER,
KUL, KOKS og
FYRINGSOLIE m. m.
hos

P Trælast

Christensen
Tlf. 2 1450 Tønder

DRÆGTIGHEDSTABEL

Drægtighedens begyndelse	Fødsel kan ventes hos:								
	Hopper 329-345 dage	Koer 279-282 dage	Får 144-152 dage	Sær 112-115 dage					
Januar	1	December	2	Oktober	8	Juni	2	April	25
»	8	»	9	»	15	»	9	Maj	2
»	15	»	16	»	22	»	16	»	9
»	22	»	23	»	29	»	23	»	16
»	29	»	30	November	5	»	30	»	23
Februar	5	Januar	6	November	12	Juli	7	Maj	30
»	12	»	13	»	19	»	14	Juni	6
»	19	»	20	»	26	»	21	»	13
»	26	»	27	December	3	»	28	»	20
Marts	5	Februar	3	December	10	August	4	Juni	27
»	12	»	10	»	17	»	11	Juli	4
»	19	»	17	»	24	»	18	»	11
»	26	»	24	»	31	»	25	»	18
April	2	Marts	3	Januar	7	September	1	Juli	25
»	9	»	10	»	14	»	8	August	1
»	16	»	17	»	21	»	15	»	8
»	23	»	24	»	28	»	22	»	15
»	30	»	31	Februar	4	»	29	»	22
Maj	7	April	7	Februar	11	Oktober	6	August	29
»	14	»	14	»	18	»	13	September	5
»	21	»	21	»	25	»	20	»	12
»	28	»	28	Marts	4	»	27	»	10
Juni	4	Maj	5	Marts	11	November	3	September	28
»	11	»	12	»	18	»	10	Oktober	3
»	18	»	19	»	25	»	17	»	10
»	25	»	26	April	1	»	24	»	17
Juli	2	Juni	2	April	8	December	1	Oktober	24
»	9	»	9	»	15	»	8	»	31
»	16	»	16	»	22	»	15	November	7
»	23	»	23	»	29	»	22	»	14
»	30	»	30	Maj	6	»	29	»	21
August	6	Juli	7	Maj	13	Januar	5	November	28
»	13	»	14	»	20	»	12	December	5
»	20	»	21	»	27	»	19	»	12
»	27	»	28	Juni	3	»	26	»	19
September	3	August	4	Juni	10	Februar	2	December	20
»	10	»	11	»	17	»	9	Januar	2
»	17	»	18	»	24	»	16	»	9
»	24	»	25	Juli	1	»	23	»	16
Oktober	1	September	1	Juli	8	Marts	2	Januar	23
»	8	»	8	»	15	»	9	»	30
»	15	»	15	»	22	»	16	Februar	6
»	22	»	22	»	29	»	23	»	13
»	29	»	29	August	5	»	30	»	20
November	5	Oktober	6	August	12	April	6	Februar	27
»	12	»	13	»	19	»	13	Marts	6
»	19	»	20	»	26	»	20	»	13
»	26	»	27	September	2	»	27	»	20
December	3	November	3	September	9	Maj	4	Marts	27
»	10	»	10	»	16	»	11	April	3
»	17	»	17	»	23	»	18	»	10
»	24	»	24	»	30	»	25	»	17

JAGT

JAGTRÅDET

Nedsat i henhold til lov af 28. april 1931 med tillæg.

H. C. Andersens Boulevard 40, 1553 København V. ☎ (01) 11 07 47 og (01) 11 07 48.

Rådet består af 3 medlemmer udnævnt af landbrugsministeren og bistår denne med administrationen af jagt-fonden m. v.

Formand:

Proprietær Hans Anskilde, Anskilde-gård, Østby, 4050 Skibby. ☎ (03) 32 00 14.

Sekretær:

Kontorchef Chr. Gulmann, Land-brugsministeriet, København K.

JAGTKONSULENTVÆSENET

Oprettet som rådgivende institution i spørgsmål om jagt og vildtpleje. Såvel jægere som grundejere kan uden vederlag kontakte jagtkonsulentvæsenets personale. Udgifterne til jagtkonsulentvæsenet udredes af jagt-fonden. Den daglige ledelse har overjagtkonsulenten, hvis nærmeste foresatte er jagtrådet. Øverste myndighed har landbrugsministeriet, der skal godkende ansættelser, afskedigelser, instruks m. m.

LANDSJAGTFORENINGEN AF 1923

Hovedkontor:

Frydensalsvej 20, 1809 København V. ☎ (01) 31 11 35.

Formand:

Frede Petersen.

Medlemsblad: Jagt og Fiskeri.

JAGTKONSULENTER

Overjagtkonsulent:

Egon Sørensen, Skærvud Møllegård, 8500 Grenå. ☎ (06 - 32 05 44), Kirial 76.

Strandjagtkonsulent:

V. M. Fynboe, 5. Maj Plads 3, 5700 Svendborg. ☎ (09) 21 20 62.

Sønderjyske distrikt:

S. Essendrop, Dybvlgghoved, 6221 Løjt Kirkeby. ☎ (046) 6 73 63.

VILDTBIOLOGISK STATION KALØ

Kalø, 8410 Rønne. ☎ (06) 37 12 44.

Stationen, der er oprettet af landbrugsministeriet under jagtrådets medvirken, foretager studier over danske vildtarter, bl. a. med henblik på vildtplejeforanstaltninger, der kan skabe den bedst mulige balance mellem vildtet og dets omgivelser. Beretninger i »Danske Vildtundersøgelser«, »Dansk Vildtforskning« og »Danish Review of Game Biology«.

Leder:

Prof., dr. phil. H. M. Thamdrup.

DANSK JAGTFORENING

Formand:

Skovrider, dr. agro. Kjeld Ladefoged, Marselisborg Skovridergård, 8000 Århus C. ☎ (06) 14 27 39.

Kontorchef og sekretær:

Forstkandidat Sv. E. Jacobsen, Bredgade 47, 1280 København K., telf. Palæ 614 og 4214.

Medlemsblad: Dansk Jagttidende.

Forenede Kaffekompagnier A/s

Telefon 223 17 . Tønder . Telefon 223 18

Landbrugsministeriets bekendtgørelse af 25. juni 1971 om afkortning af jagttid for visse pattedyr og fugle i jagtåret 1971-72

I henhold til § 29 i lov nr. 221 af 3. juni 1967 om jagten fastsættes:

§ 1. I de nedenfor nævnte områder foretages med virkning for jagtåret 1. august 1971 — 31. juli 1972 en afkortning af jagttiden for visse pattedyr og fugle. Jagttiden for disse bliver herefter:

SØNDERJYLLAND:

I Sønderjyllands amt med undtagelse af øen Als:

Fasanhøne ingen jagttid

I Sønderjyllands amt for så vidt angår øen Als:

Råbuk 1.11.—31.12. 1971
og 16.5.—15.7. 1972

Rå og lam 1.11.—31.12. 1971

Hare 1.11.—18.12. 1971

Fasanhane 1.11.—31.12. 1971

Fasanhøne 21.11.—30.11. 1971

ØVRIGE LAND:

I Københavns amt for så vidt angår Amager:

Fasanhøne 11.11.—30.11. 1971

I Vestsjællands amt for så vidt angår øen Orø:

Råbuk ingen jagttid

Rå og lam ingen jagttid

I Vestsjællands amt for så vidt angår øen Sefrø:

Hare 1.11.—18.12. 1971

Fasanhøne 21.10.—31.10. 1971

Fasanhøne ingen jagttid

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Fejø:

Hare 21.10.—18.12. 1971

Fasanhane 21.10.—30.11. 1971

Fasanhøne 21.10.—31.10. 1971

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Femø:

Hare 1.11.—18.12. 1971

Fasanhane 21.10.—30.11. 1971

Fasanhøne 21.10.—25.10. 1971

I Storstrøms amt for så vidt angår øen Nyord:

Hare ingen jagttid

Agerhøne ingen jagttid

Fasanhane 23.10. og 10.11. 1971

Fasanhøne 23.10. og 10.11. 1971

I Bornholms amt:

Råbuk 1.10.—31.12. 1971

og 1.8.—15.7. 1972

Rå og lam 21.10.—31.12. 1971

Hare 21.10.—18.12. 1971

Skovsneppe 24.9. —31.12. 1971

I Fyns amt for så vidt angår halvøen Ilorpe (Ilorpe sogn):

Råbuk ingen jagttid

Rå og lam ingen jagttid

Hare 1.10.—15.11. 1971

Fasanhøne 24.10.—25.10. 1971

I Fyns amt for så vidt angår øen Strynø:

Hare 3.10., 10.10. 7.11.

og 14.11. 1971

Fasanhane 3.10., 10.10. 7.11.

og 14.11. 1971

Fasanhøne 7.11 og 14.11. 1971

I Fyns amt for så vidt angår øen Ærø:

Råbuk 7.11. 1971

Rå og lam 7.11. 1971

Hare 1.10.—31.10. 1971

Grågås 16.8.—31.12. 1971

Blågås 16.8.—31.12. 1971

Sædgås 16.8.—31.12. 1971

Kortnæbbet gås 16.8.—31.12. 1971

Canadisk gås 16.8.—31.12. 1971

Knortegås 16.8.—31.12. 1971

Agerhøne 1.10.—31.10. 1971

Fasanhane 1.10.—31.10. 1971

Fasanhøne 21.10.—31.10. 1971

Stor regnspove 16.8.—31.12. 1971

Lille regnspove 16.8.—31.12. 1971

Ringdue 16.8.—31.12. 1971

I Ribe amt:
 Fasanhøne Ingen jagttid
I Vejle amt for så vidt angår øen Endelave:
 Rå og lam ingen jagttid
 Fasanhøne ingen jagttid
I Ringkøbing amt:
 Fasanhøne Ingen jagttid
I Århus amt:
 Urhane ingen jagttid
I Viborg amt med undtagelse af øen Mors og Agger Tange:
 Fasanhøne Ingen jagttid

I Nordjyllands amt for så vidt angår øen Læsø:
 Fasanhøne Ingen jagttid
 § 2. I jagttiden medregnes begyndelses- og slutdagen.
 § 3. Pattedyr og fugle, for hvilke der er anført: »Ingen jagttid«, er fredet i de nævnte områder i hele jagtlåret 1971-72.
 § 4. For pattedyr og fugle, der ikke er nævnt i § 1, gælder de i jagtlovens § 27 fastsatte jagttider.

Uddrag af jagtloven:

§ 13. Al jagt er forbudt fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, ænder og måger samt blishøns og skarver skydes på træk i tiden fra 1½ time før solopgang til 1½ time efter solnedgang. I december måned må den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1½ time før solnedgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd eller andet maskindrevet fartøj er forbudt
 a. i Øresund fra Aflandshage (sydspidsen af Amager) til Kronborgpynten hele året,
 b. ved landets øvrige kyster, heri indbefattet vige og fjorde, samt i alle ferske vande i tiden 1. maj—30. september.
 Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke jagt på spættet sæl.
 Stk. 3. Jagt fra maskindrevet fartøj, der kan fremføres med større fart end 10 knob er forbudt.

Jagttider og fredningsbestemmelser.

§ 26. Pattedyr og fugle er fredede uden for den for disse dyr fastsatte jagttid. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Stk. 2. Det er forbudt at jage eller dræbe pattedyr og fugle i fredningstiden. Fredningsbestemmelserne omfatter, hvor intet andet er angivet, tillige de fredede dyrs yngel samt fuglenes reder og æg.

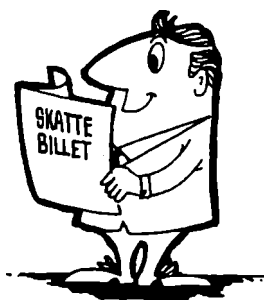
Stk. 3. Fotografering samt films- og lydoptagelse ved reder og ynglepladser skal ske således, at dyrenes yngel ikke forulempes.

Stk. 4. Ringmærkning eller anden mærkning af fugle og pattedyr må kun foretages af dertil af landbrugsministeren bemyndigede personer eller institutioner.

Den obligatoriske jagtprøve:

Jagtprøve er obligatorisk før erhvervelse af jagttegn. Tilmelding til prøven skal ske inden 1. marts i det år, hvori prøven ønskes aflagt, ved indbetaling af 50 kr. på særligt giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til politiet eller jagtkonsulenten.

Hansen sparer penge i skat hvert år

Det årlige problem. Tjent lidt for meget. Så er der efterbetaling. Noget surt noget. De kender det godt... ikke betale mere end højst nødvendigt... der må være en udvej... Hansen klarer den... snakker med banken... de finder ud af det... sammen.

tal med
banken

SYDBANK
- den sønderjyske bank

PORTO - TAKSTER

(pr. 1. juli 1971).

TIL INDLANDET

POSTKORT enkelte 50 øre højst 150×107 mm*)
mindst 100×70 mm*)

*) Kort, der er større end højeste eller mindre end mindste mål, skal frankeres som breve.

BREVE	Indtil 20 g	60 øre	450×300×30 mm Rulle: 750×100 mm (Tryksager af form som sammenlagte eller ikke sammenlagte kort mindst 100×70 mm)
	20 g - 100 g	80 -	
	100 g - 250 g	120 -	
	250 g - 500 g	200 -	
	500 g - 1 kg	300 -	

TRYK-SAGER	Indtil 20 g	30 øre
	20 g - 100 g	50 -
	100 g - 250 g	80 -
	250 g - 500 g	150 -
	500 g - 1 kg	200 -

SMÅPAKKER (tidligere værpåbrev og brev-pakker)	Indtil 100 g	60 øre	450×200×100 mm Rulle: 450×150 mm
	100 g - 250 g	100 -	
	250 g - 500 g	150 -	
	500 g - 1 kg	200 -	

PAKKER Største vægt 20 kg, største mål som regel ikke over 1½ m i nogen retning (rulle el. stangform 2 m), største rumfang 1 m³.

	almindelige	forsigtig og voluminøse
Indtil 1 kg	310 øre	510 øre
1 - 5 kg	410 -	610 -
5 - 10 kg	610 -	920 -
10 - 15 kg	920 -	1430 -
15 - 20 kg	1530 -	2350 -

Merværdilagt er indregnet i pakketaksterne og udgør 1/2 af disse takster.

TIL FÆRØERNE OG GRØNLAND

For færøsdeler til og fra Færøerne og Grønland samt inden for Færøerne anvendes taksterne på de følgende sider med følgende undtagelser:

PAKKER	Indtil 1 kg	Grønland 400 øre	Færøerne 270 øre
	1 - 5 kg	700 -	360 -
	5 - 10 kg	1200 -	540 -
	10 - 15 kg	1800 -	800 -
	15 - 20 kg	2600 -	1340 -

Pakkerne skal være emballeret således, at de kan stives i sække.

LUFTPOSTBEFORDRING

Grønland: tillægstakster

	Breve	Tryk-sager	Små-pakker
Indtil 20 g	ingen	20 øre	40 øre
20 - 50 g	ingen	30 -	40 -
50 - 100 g	70 øre	50 -	40 -
100 - 250 g	190 -	120 -	100 -
250 - 500 g	300 -	250 -	250 -
500 - 1000 g	600 -	550 -	550 -
Pakker pr. ½ kg			550 -

Færøerne: tillægstakster
Postkort og breve ingen
Andre brevårsenderler pr. 50 g 15 øre
Pakker pr. ½ kg 150 -

FORSKELLIGE TILLÆGSGBYRER FOR PAKKER

Gebyr for rekommendation	180 øre
Værdigebyr	
for de første 1000 kr.	180 -
for hver følgende 1000 kr.	10 -
Postoprævning (max. 3.000 kr.)	200 -
— på postgiroblanketter (max. 10.000 kr.)	180 -
Ekspresgebyr (ikke til Grønland)	
pr. 5 kg eller deraf	300 -

GIRO-INDBETALINGSKORT 50 øre

POSTANVISNINGER	Indtil 1000 kr.	100 øre
	over 1000 til 2000 kr.	150 -
	2000 - 3000	200 -

POSTINDKASSERINGER På postgiroblanketter maksimum 3000 kr. 200 øre maksimum 10.000 kr. 180 øre

POSTOPKRÆVNINGER*)	På postgiroblanketter	
	maksimum 3000 kr.	maksimum 10.000 kr.
	Brevførselsøse 200 øre	Brevførselsøse 180 øre
	Pakke 230 - **)	Pakke 200 - **)

*) For postoprævninger betales desuden porto for førsendelsen (brev, pakke e.l.).
**) Heri medregnet merværdilagt, der udgør 1/2 af taksten.

FORSKELLIGE TILLÆGSGBYRER

Gebyr for rekommendation For rekommenderede brev-førselsøse 140 øre førsendelse ydes maksimalt 100 kr. i erstatning. - for rekommenderede pakker maksimum 1000 kr.

Værdigebyr	for de første 1000 kr. på breve	180 øre
	1000 - 2000 - 3000 - 4000 - 5000 - 6000 - 7000 - 8000 - 9000 - 10000	210 -
	for hver følgende 1000 - eller del deraf	10 -

Søndagsbreve (kan almindelige breve og postkort til bymæssig bebyggelse ved postkontorer og visse postekspeditioner på landet) tillægsgebyr 200 -

Ekspresgebyr	Brevførselsøse m.v. 300 øre	ligebyr for pakker (som vægtporcen)**)
	Pakker pr. 5 kg: 350 - **)	

For udbringning mellem kl. 21,30 og 7 betales det dobbelte. Luftposttilfæg for pakker pr. kg: 120 øre**)

TIL UDLANDET

POSTKORT Højest 150×107 mm. Mindst 140×90 mm.
BREVFORM Ikke over 600 mm på nogen led. Længde+ bredde+tykkelse højest 900 mm. Mindst 100×70 mm.
RULLEFORM Længde ikke over 900 mm og ikke under 100 mm. Længde+2 gange diameteren højest 1040 mm, mindst 170 mm.

BREVE	Indtil 20 g	60 øre	90 øre
	20 g til 100 g	80 -	200 -
	100 g - 250 g	120 -	500 -
	250 g - 500 g	200 -	900 -
	500 g - 1 kg	300 -	1500 -
1 kg - 2 kg	2400 -	2400 -	

ART	VÆGT	Finland, Island, Norge og Sverige	Øvrige Udland
-----	------	-----------------------------------	---------------

POSTKORT	Indtil 20 g	50 øre	60 øre
	20 g til 100 g	80 -	120 -
	100 g - 250 g	120 -	180 -
	250 g - 500 g	150 -	200 -
	500 g - 1 kg	200 -	360 -

TRYK-SAGER (over 2 kg kun bøger)	Indtil 20 g	30 øre	40 øre
	20 g til 100 g	50 -	80 -
	100 g - 250 g	80 -	120 -
	250 g - 500 g	150 -	200 -
	500 g - 1 kg	200 -	360 -
	1 kg - 2 kg	600 -	600 -
	2 kg - 3 kg	900 -	900 -
	3 kg - 4 kg	1200 -	1200 -
4 kg - 5 kg	1500 -	1500 -	

SMÅ-PAKKER	Indtil 100 g	90 øre	90 øre
	100 g - 250 g	180 -	180 -
	250 g - 500 g	300 -	300 -
	500 g - 1 kg	540 -	540 -

EKSPRESGEBYR for brevførselsøse 300 øre 300 øre
GEBYR FOR REKOMMANDATION 140 øre 140 øre

LUFTPOST TIL UDLANDET

EUROPA, asiatiske dele af U.S.S.R., asiatiske Tyrki, Azorerne, Canariske Øer, Cypern og Madetra:

Breve og postkort luftbefordres uden tillægstakst. For andre brevforsendelser udgør tillægstaksten 15 øre pr. 50 g.

Ud over den normale porto betales følgende luftposttillæg for:

MIDDELHAVSOMRADET

Algeriet, Marocco, Tunesien, Capverdiske Øer, Libyen, Ægypten, Israel, Libanon, Syrien

ØVRIGE UDLAND

Breve pr. 5 g og postkort	Andre forsendelser pr. 10 g
---------------------------	-----------------------------

15 øre	10 øre
--------	--------

40 .	25 .
------	------

Aerogrammer luftbefordres uden tillægstakst til alle lande i verden for almindelig brevporto.

Postkort og breve af vægt indtil 5 g til U.S.A. og Canada luftbefordres frem til og inden for de pågældende lande uden tillægstakst.

Tilsvarende forsendelser til Bahama, Bermuda, Mexico, Mellemamerika og Vestindien luftbefordres uden tillægstakst til New York, hvorfra viderebefordringen sker med bane eller skib.

Brevene må af afsenderen i overste venstre hjørne påtegnes „5 g“. Forsendelserne må IKKE påtegnes „Pr. luftpost“ el. lign. eller påklæbes luftpostetiket.

HUSK POSTNUMMERET I AFSENDERADRESSEN
- OGSÅ PÅ FORSENDELSER TIL UDLANDET!

BEFORDRING AF BANEPAKKER

Pakker af indtil 25 kg's vægt befordres uden fragtbrev til nedenstående takster. Udbringning indenfor de områder, hvor Statsbanerne har etableret udbringning, er indbefattet.

Vægt indtil 5 kg	500 øre
Vægt over 5 kg indtil 10 kg	600 øre
Vægt over 10 kg indtil 15 kg	700 øre
Vægt over 15 kg indtil 20 kg	800 øre
Vægt over 20 kg indtil 25 kg	900 øre

For pakker med rumfang over 500 dm³ indtil 500 dm³ forhøjes taksterne med 100 %.

For pakker med rumfang over 500 dm³ forhøjes taksterne med 200 %.

For eksprespakker beregnes pr. pakke et tillæg på 10 kr. indtil 5 kg. Fra 5-10 kg 12 kr., fra 10-15 kg 14 kr., fra 15-20 kg 16 kr., fra 20-25 kg 18 kr.

Merværdiafgift er indregnet i ovennævnte takster og udgør ³/₂₅ af disse.

Asmus Clausen

GULD . SØLV . URE . OPTIK

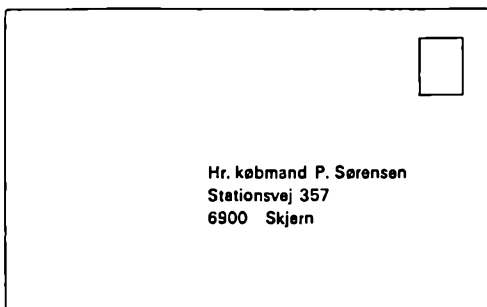
Ramsherred 24 . AABENRAA . Telefon (046) 2 29 02

Autoriseret OMEGA og TISSOT forhandler

POSTNUMRE

(Efter Post- og Telegrafvæsenets off. fortegnelse februar 1970)

Den rigtige adresse indeholder altid postnummer placeret til venstre i adressens nederste linje

Skriv afsenderadresse med postnummer på bagsiden af konvolutten.

NÅR DE SKRIVER TIL UDLANDET

Mange lande har nu indført postnumre. For at undgå forveksling af landenes postnumre bør De, når De skriver postnummer på forsendelser til nedennævnte lande, yderligere foran postnummeret skrive det pågældende lands automobilkendingsmærker f. eks således :

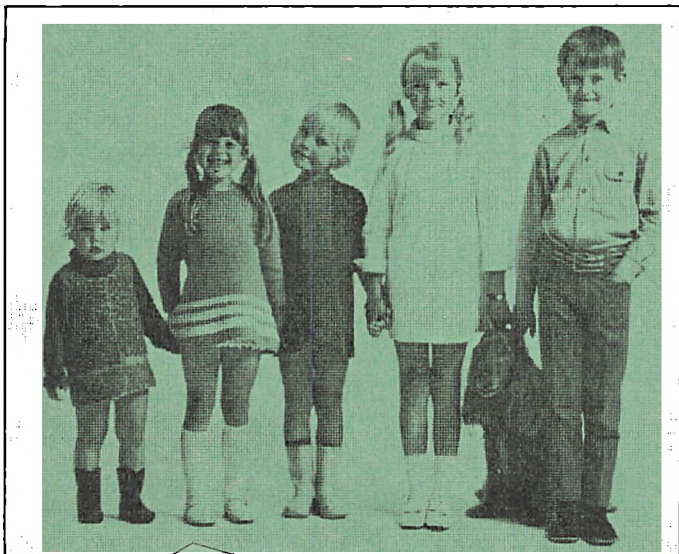
CH-1000 Lausanne/Schweiz

Som vist i eksemplet bør bostemmelseslandets navn anføres i adressen, i det mindste for mindre kendte byers vedkommende.

AUTOMOBIL- KENDINGSMÆRKER

Belgien	B	Norge	N
Frankrig	F	Schweiz	CH
Italien	I	Sverige	S
Liechtenstein	FL	Vesttyskland	D
Nederlandene	NL	Østrig	A

Selvfølgelig slider 5 børn og 1 hund på et gulvtæppe,

men

Gram holder til sliddet. Takket være vægtige tæppefordele - gram for gram. Som gangbar slidstyrke, lang levetid. Og lynhurtig rengøring. Lækkert, blødt, lunt - dejligt at bo på! Masser af tæpper at vælge imellem: Rya, Axminster, vendetæpper - Colorit og Gram Elite væg-til-væg tæpper. Lægges De vægt på slidsikker kvalitet, skønhed og god økonomi - lægger De Gram på Deres gulve. Spørg efter Gram tæpper - grundlaget for moderne hjem!

A

6320 Agedrup
6763 Agerbæk
6634 Agerskov
4244 Agerse
9683 Aggersund
2820 Albertslund
4734 Allerslev
3450 Allerød
5661 Allested
3770 Allinge
8961 Allingåbro
6051 Almind
8774 Alrø
9581 Als Østj
8592 Anholt By
8591 Anholt Havn
8823 Ansager
8643 Ans By
9510 Arden
6642 Arnum
6545 Arndild
4792 Askeby
4650 Asnæs
6468 Asperup
8351 Assædrup
6610 Assens
8965 Assentoft
9340 Aså
6440 Augustenborg
8963 Auning
7490 Avlum
6384 Avnbøl
5861 Avnslev

B

6935 Bagenkop
2880 Bagsværd
8444 Balle
8794 Ballen Samsø
2750 Ballerup
7861 Balling
6262 Ballum
4941 Bandholm
7150 Barrit
8330 Beder
6252 Bedsted Lø
7766 Bedsted Thy
6681 Bellinge
6541 Bevtoft
6852 Billum
7190 Billund
9881 Bindsløv
3460 Birkerød
6994 Bjerreby
8860 Bjerringbro
6091 Bjert
4632 Bjæverskov
9292 Blenstrup
9492 Blokhus
5491 Blommenslyst
7340 Blåhøj

6857 Blåvand
4242 Boeslunde
5400 Bogense
4793 Bogø By
6392 Bolderslev
7630 Bonnet
7441 Bording
4791 Borre
6931 Borris
4140 Borup
8353 Bovlstrup
6224 Bovrup
8220 Brabrand
6030 Bramdrupdam
6740 Bramming
7330 Brande
4731 Brandelev
6535 Branderup J
5571 Bred
6261 Bredebro
7182 Brødsten
5983 Bregninge Ærø
7090 Brøjning
5464 Branderup Fyn
6310 Broager
6671 Brobyværk
7862 Brodal
9460 Brovst
8793 Brundby
8654 Bryrup
8740 Brædstrup
3340 Brødeskov
2660 Brøndby Strand
9700 Brønderslev
6774 Brøns
2700 Brønshøj
6650 Brørup
8782 Bråskov
7580 Bur
6372 Bylderup-Bov
9940 Byrum
6622 Bække
7660 Bækmarksbro
9574 Bælum
7080 Børkop
7650 Bøvlingbjerg

C

2920 Charlottenlund
6070 Christiansfeld

D

5380 Dalby
4261 Dalmose
4983 Dannemare
8721 Daugård
4293 Dianalund
9284 Dokkedal
2791 Dragør
9330 Dronninglund
3120 Dronningmølle
5981 Dunkær
7882 Durup

6480 Dybbøl
9352 Dybvad
3380 Dyssøkilde
6776 Døstrup Sønderj

E

6631 Ebberup
8400 Ebeltoft
6825 Eg
8320 Egersund
6040 Egtved
8250 Egå
5592 Ejby
7361 Ejstrupholm
7442 Engesvang
4895 Errindlev
7960 Erslev
6700 Esbjerg
4593 Eskebjerg
4863 Eskilstrup
5781 Espe
3060 Espergærde

F

4640 Fakse
4654 Fakse Ladeplads
5692 Fangel
7322 Farre
5473 Farstrup
9640 Farsø
3520 Farum
3530 Farum Kaserne
7371 Fasterholt
4944 Fejø
8442 Feldballe
6223 Felsted
8443 Femmøller
4945 Femø
5863 Ferritslev Fyn
7350 Filskov
3110 Firhøj
4173 Fjønnesløv
9690 Fjerritsløv
9351 Flauenskjold
5632 Flemløse
8762 Flemming
3510 Fly- Værlose
5280 Fraugde
3480 Fredensborg
7000 Fredericia
7453 Frederiks
9900 Frederikshavn
3600 Frederikssund
3300 Frederiksværk
6777 Frifelt
6250 Frøns Bøge
6871 Frørup
7741 Frøstrup
4260 Fuglebjerg
7884 Fur
6450 Fynshav
4591 Føllenslev
6683 Fovling

5600 Fåborg
4540 Fårevæjle St
8950 Fårup
8882 Fårvang

G

6532 Gabøl
7321 Gaddbjerg
4621 Gadstrup
8464 Galten
5475 Gamby
9362 Gandrup
4874 Gedser
9631 Gedsted
5691 Gelsted
6222 Gønner
2820 Gestofte
6621 Gesten
7782 Gøttrup
3260 Gilleleje
6864 Gislev
4632 Gisløge
9260 Gistrup
7323 Give
8983 Gjerlev J
8883 Gjern
6620 Glimsbjerg
6752 Glejbjerg
8585 Glasborg
2600 Glostrup
4171 Glumse
7883 Glyngøre
6510 Gram
8642 Grauballe
6054 Gravens
6771 Grødstedbro
8500 Grenå
2670 Greve Strand
4571 Grevinge
6486 Grindløse
7200 Grindsted
3230 Græsted
6972 Grønbjerg
6300 Gråsten
5892 Guldberg Sydbyn
6461 Guderup
3760 Gudhjem
5884 Gudme
9282 Gudumholm
9260 Gug
6732 Guldager
4862 Guldborg
8773 Gylling
6690 Gørding
4281 Gørløve Sjælland
3330 Gørlose

H

6100 Haderslev
8370 Hadsten
9560 Hadsund
9370 Hals
8450 Hammel

6120 Hammelev
8834 Hammershøj
7420 Hammerum
7362 Hampen
7730 Hanstholm
7673 Harboer
2890 Hareskov
8462 Harlev J
5463 Harndrup
4912 Harpelunde
3790 Hasle
4690 Haslev
8361 Hasselager
8724 Hatting
4622 Havdrup
8970 Havndal
6792 Havneby
4283 Havrobjerg
2640 Hedehusene
8722 Hedensted
6094 Hejls
7250 Hejnsvig
3150 Hellebæk
2900 Hellerup
5251 Hellevad
3200 Helsingø
3000 Helsingør
6893 Hemmet
6854 Henne
6910 Herborg
4681 Herfølge
2730 Herlev
4160 Herlufmagle
7400 Herring
5862 Herrested
4893 Herritslev
5874 Hesselager
3400 Hillerød
8382 Hinnerup
9850 Hirtshals
9320 Hjallerup
5260 Hjallese
7560 Hjerm
6733 Hjerting
6391 Hjordkær
8530 Hjortshøj
9800 Hjerring
9500 Hobro
4300 Holbæk
4960 Holeby
4684 Holme-Olstrup
5573 Holmstrup
7500 Holstebro
6670 Holsted
6681 Holsted St
2840 Holte
6170 Hoptrup
4871 Horbelev
3100 Hornbæk
5641 Horne Fyn
8543 Hornslet
8783 Hornsyd
8700 Horsens
4913 Horslunde

8354 Hov
6682 Hovborg
8732 Hovedgård
6552 Hovslund
5932 Humble
3050 Humlebæk
3390 Hundested
8771 Hundslund
7760 Hurup Thy
4330 Hvalso
7790 Hvidbjerg
6960 Hvide Sande
6772 Hviding St
2650 Hvidovre
8733 Hylke
4263 Hyllinge
8270 Højbjerg
5793 Højby Fyn
4573 Højby Sjælland
6280 Hojer
5782 Højrup
7840 Højslev
4270 Hong
8362 Hørrning
2970 Hørsholm
4534 Hørve
3471 Høvelte
5683 Hårby
4652 Hårlev
5662 Håstrup

I

4872 Idestrup
7430 Ikast
7452 Ilskov

J

6851 Janderup Vestj
7881 Jebjerg
6373 Jejsing
7300 Jelling
6571 Jels
9740 Jerslev J
4490 Jerslev Sjælland
9981 Jerup
5661 Jordløse
6064 Jordrup
7130 Juelsminde
4460 Jyderup
4174 Jystrup Midtsj
3630 Jægerspris

K

4400 Kalundborg
4771 Kalvehave
4911 Kappel
5483 Kappendrup
7980 Karby
4653 Karise
2690 Karlslunde
4736 Karrebæksminde

7470 Karup J
2770 Kastrup
5593 Kavslunde
6475 Kegnæs
5300 Kerteminde
4892 Kettinge
6933 Kibæk
4360 Kirke-Eskilstrup
4070 Kirke-Hyllinge
6472 Kirke-Horup
4060 Kirke-Såby
8620 Kjellerup
3870 Klaksvik
2930 Klampenborg
9270 Klarup
3782 Klemensker
7671 Klinkby
6381 Kliplev
4672 Klippingø
8765 Klovborg
4430 Knabstrup
5633 Knarreborg
8420 Knebel
2980 Kokkedal
8792 Kolby Kås
6000 Kolding
8560 Kolind
7174 Kollemorten
6350 Kollund Sønderj
9293 Kongerslev
6791 Kongsmark
5783 Korinth
4220 Korsør
5461 Korup Fyn
3640 Krogstrup
6340 Kruså
3490 Kvistgård
4150 Kværkeby
5772 Kværndrup
2000 København F
København K
(se side 7)
2200 København N
2400 København NV
2300 København S
2450 København SV
København V
(se side 7)
2100 København Ø
4800 Koge
7372 Kolkær
5360 Kolstrup
7460 Kolvrå

L

8471 Lading
4982 Landet L
5993 Landet Tåsinge
4772 Langebæk
5550 Langeskov
8870 Langå
8891 Laubjerg
5984 Leby Æro

5954 Lejabelle
4320 Lejre
4631 Lellinge
8632 Lemming
6940 Lem St
7620 Lemvig
4623 Lille-Skensved
5931 Lindelse
6660 Lintrup
3360 Liselejs
5956 Lohals
5942 Longelse
5482 Lumby
4582 Lumsås
4750 Lundby
5481 Lunde Fyn
6856 Lunde J
6640 Lunderskov
2800 Lyngby
3540 Lyngø
8520 Lystrup St
8831 Løgstrup
9670 Løgstør
6240 Løgumkloster
6221 Løjt Kirkeby
9480 Løkken
9840 Lønstrup
8723 Løsning
4282 Love
8670 Låsby

M

8340 Malling
9733 Manna
9550 Mariager
4930 Maribo
5290 Marslev
5960 Marstal
6180 Marstrup
5390 Marstofte
3370 Melby
4735 Mern
5370 Meseinge
5500 Middelfart
5642 Millinge
5462 Morud
9283 Mou Himmerland
8381 Mundeilstrup
4190 Munke-Bjergby
5330 Munkebo
6291 Møgeltoender
6824 Moiby Midtj
9632 Moldrup
8544 Mørke
4440 Markov
2760 Måløv
8320 Mårslet
4531 Mårsø

N

4900 Nakskov
3730 Neksø

9240 Nibe
 8581 Nimtofte
 2990 Nivå
 6430 Nordborg
 6720 Nordby Fano
 8795 Nordby Samse
 5934 Nordenbro
 6822 Nordenskov
 6531 Nustrup
 5800 Nyborg
 6490 Nybøl
 4800 Nykøbing Fj
 7900 Nykøbing M
 4500 Nykøbing Sjælland
 4380 Nyrup
 4774 Nyråd
 4880 Nysted
 2850 Nærum
 6821 Næsbyerg
 5270 Næsby
 4700 Næstved
 9610 Nørager
 4840 Nørre-Alslev
 4572 Nørre-Asmindrup
 4951 Nørreballe
 5672 Nørre-Broby
 5653 Nørre-Lyndelse
 6830 Nørre-Nebel
 8766 Nørre-Snede
 9400 Nørresundby
 5652 Nørre-Søby
 5580 Nørre-Åby

O

8300 Odder
 5000 Odense
 5100 Odense postboks
 5200 Odense V
 6840 Oksbøl
 5761 Ollerup
 4245 Omø
 8461 Ormslev
 5450 Otterup
 5883 Oure
 6551 Over-Jerstal
 9682 Overlade
 6855 Ovtrup

P

6330 Padborg
 9491 Pandrup
 8964 Pindstrup
 7070 Pjedsted
 4720 Præstø

R

7640 Ramme
 8582 Ramten
 7183 Randbøl
 8900 Randers
 9681 Ranum

8763 Rask Mølle
 6253 Ravsted
 7970 Redsted M
 5852 Refs-Vindinge
 4420 Regstrup
 6773 Rejsby
 5340 Revninge
 6760 Ribe
 5750 Ringe
 6950 Ringkøbing
 4100 Ringstod
 6383 Rinkenæs
 8240 Risskov
 4000 Roskilde
 7870 Roslev
 4243 Rude
 5900 Rudkøbing
 5773 Rudme
 4291 Ruds-Vedby
 2960 Rungsted Kyst
 8680 Ry
 5350 Rynkeby
 8550 Ryomgård
 5866 Ryslinge
 4970 Rødby
 6630 Rødding
 6230 Rødekro
 8040 Rødkærsbro
 2610 Rødovre
 4673 Rødvig Stevns
 5467 Røjle
 8410 Rønde
 3700 Rønne
 4683 Rønnede
 5574 Rørmosehus
 4581 Rørvig

S

4990 Saksøbing
 8473 Sall
 3850 Saltangård
 9493 Saltum
 5634 Sandager
 3472 Sandholmløjren
 4262 Sandved
 5691 Sankt Klemens
 3130 Saunte
 5310 Sæden
 4592 Sejero
 6861 Sig
 8600 Silkeborg
 6572 Simmersted
 9870 Sindal
 4583 Sjællands Odde
 6093 Sjølund
 9990 Skagen
 9200 Skalborg
 8832 Skals
 5485 Skamby
 8660 Skanderborg
 6934 Skarrild
 7454 Skelheje
 4292 Skellebjerg

4050 Skibby
 7800 Skive
 6900 Skjern
 6610 Skodborg J
 2942 Skodsborg
 6474 Skovby Als
 8463 Skovby Østj
 2740 Skovlunde
 4230 Skælskør
 6780 Skærbæk
 3320 Skævinge
 8541 Skodstrup
 9520 Skorpning
 5881 Skårup Fyn
 4200 Slagelse
 3550 Slangerup
 7752 Snedsted
 3070 Snekkersten
 4460 Snertinge
 4732 Snesere
 4172 Sneslev
 7940 Solbjerg M
 2680 Solrød Strand
 6560 Sommersted
 8641 Sorring
 4180 Sorø
 8981 Spentrup
 6971 Spjald
 8472 Spurup
 7863 Spøttrup
 7270 Stakroge
 4780 Stege
 8781 Stenderup
 4295 Stenlille
 3660 Stenløse
 5771 Stenstrup
 4773 Stensved
 8583 Stenvad
 6130 Stepping
 8892 Stevnstrup
 5494 Stige Fyn
 8363 Stilling
 7850 Stoholm Jyll
 4952 Stokkemørke
 4480 Store-Fuglede
 4660 Store-Hoddinge
 6371 Store-Jyndevad
 2792 Store-Magleby
 4370 Store-Merløse
 5955 Store-Snede
 7140 Stouby
 9970 Strandby
 5594 Strib
 7600 Struer
 5943 Stryne
 4671 Strøby
 4850 Stubbekebing
 9630 Støvring
 9541 Suldrup
 9381 Suldsted
 7930 Sundby M
 7451 Sunds
 3740 Svaneke
 4470 Svebølle

5700 Svendborg
 6462 Svenstrup Als
 9230 Svenstrup J
 5891 Svindinge Fyn
 4520 Svinninge
 9300 Sæby
 5472 Særslev
 2860 Søborg
 5985 Søby Ære
 5493 Søhus
 4920 Søllested
 6400 Sønderborg
 7280 Sønder-Felding
 6734 Sønderho
 6643 Sønder-Hyggum
 7260 Sønder-Omme
 5471 Sønderso
 9542 Sønderup
 7650 Sorvad

T

6473 Tandslet
 4733 Tapperneje
 6880 Tarm
 7060 Taulov
 3784 Tejn
 9575 Terndrup
 8653 Them
 7700 Thisted
 8881 Thorø
 5991 Thure
 7680 Thyborøn Havn
 7324 Thyregod
 3080 Tikøb
 4984 Tillitse
 6980 Tim
 6360 Tinglev
 8430 Tistrup Østj
 6862 Tistrup
 3220 Tisvildeleje
 6731 Tjæreborg
 6520 Toftlund
 9891 Tolne
 5572 Tommerup
 4891 Toreby L
 9860 Tornby
 4943 Torrig L
 3800 Tórshavn
 3811 Posthuse på Sandoy pr. Tórshavn
 3812 Posthuse på Våger pr. Tórshavn
 3813 Fuglafjærður pr. Tórshavn
 3814 Eiði pr. Tórshavn
 3815 Øvrige land-distrikter under Tórshavn
 8310 Tranbjerg J
 6982 Tranderup Ærø

KØBENHAVN

Gaderne i postdistrikterne København K og København V har fået særlige postnumre, se nedenfor

2000 København F	2700 Brønshøj	2900 Hellerup	2942 Skodsborg
2200 København N	2920 Charlottenlund	2730 Herlev	2740 Skovlunde
2400 København NV	2791 Dragør	2840 Holte	2792 Store-Magleby
2300 København S	3520 Farum	2650 Hvidovre	2860 Søborg
2450 København SV	3530 Farum Kaserne	2770 Klampenborg	2630 Tåstrup
2100 København Ø	3510 Fly-Værlese	2930 Klampenborg	2500 Valby
2620 Albertslund	2820 Gentofte	2800 Lyngby	2720 Vanløse
2880 Bagsværd	2600 Glostrup	2760 Måløv	2950 Vedbæk
2750 Ballerup	2670 Greve Strand	2850 Nærum	2830 Virum
2660 Brøndby Strand	2890 Hareskov	2610 Rødovre	3500 Værlese

København K og København V (øvrige København se ovenfor)

Sammensatte gadenavne findes under første bogstav, f. eks. Sankt Knuds Vej eller N. J. Fjorde Allé

A

Abel Cathrines Gade	1654	København V
Absalonsgade	1658	København V
Acaciavej	1867	København V
Adelgade	1304	København K
Admiralgade	1066	København K
Adolph Steens Allé	1971	København V
Ahlefeldtsgade	1359	København K
Alhambravej	1826	København V
Alsgade	1764	København V
Amagergade	1423	København K
Amagertorv	1160	København K
Amaliegade	1256	København K
Amalienborg	1257	København K
Amalievej	1875	København V
Amerikavej	1756	København V
Amicisvej	1852	København V
Andreas Bjorns Gade	1428	København K
Angelgade	1765	København V
Anker Heegaards Gade	1572	København V
Antonigade	1106	København K
Arkonagade	1726	København V
Asger Rygs Gade	1727	København V
Asgårdsvej	1811	København V
Asiatisk Plads	1402	København K
Asmussens Allé	1808	København V
Asylgade	1064	København K
Axeltorv	1609	København V

B

Badstuestræde	1209	København K
Bagerstræde	1617	København V
Bag Rådhuset	1550	København V
Bakkegårds Allé	1804	København V
Ballumgade	1753	København V
Banegårdspladsen	1670	København V
Bartholinsgade	1356	København K
Bernstorffsgade	1577	København V
Bevtoftgade	1736	København V
Bianco Lunos Allé	1868	København V
Bille Brahes Vej	1963	København V
Bispetorvet	1167	København K
Bissensgade	1773	København V
Bodenhoffs Plads	1430	København K
Bodilsgade	1732	København V

Boldhusgade	1062	København K
Bornhoffs Have	1872	København V
Borgergade	1300	København K
Bornholmegade	1266	København K
Boyegade	1822	København V
Bredgade	1260	København K
Brømerholm	1069	København K
Broergade	1672	København V
Brobergsgade	1427	København K
Brolæggerstræde	1211	København K
Brorsonsgade	1821	København V
Bryghusgade	1473	København K
Brøndsteds Allé	1803	København V
Burmeistersgade	1429	København K
Bustrupgade	1737	København V
Bülowsvej	1870	København V
Børsen	1217	København K
Børsgade	1215	København K
Bådsmandsstræde	1407	København K

C

Carit Etlars Vej	1814	København V
Carl Bernhards Vej	1817	København V
Carl Plougs Vej	1913	København V
Carstensgade	1770	København V
Ceresvej	1863	København V
Christian IX's Gade	1111	København K
Christian Richards Vej	1951	København V
Christiansborg	1218	København K
Christiansborggade	1558	København V
Christiansborg Ridebane	1218	København K
Christiansborg Slotsplads	1218	København K
Christians Brygge		
ulige nr. samt 2-22	1219	København K
24-30	1559	København V
Christianshavns Kanal	1406	København K
Christianshavns Torv	1410	København K
Christianshavns Voldgade	1424	København K
Christiansholm	1433	København K
Christian Winthers Vej	1860	København V
Churchillparken	1263	København K
Citygade	1108	København K
Citypassagen	1109	København K

Colbjørnsøngade	1652	København V
Cort Adeler's Gade	1053	København K

D

Dahlerupgade	1603	København V
Danas Plads	1915	København V
Danasvej	1910	København V
Danmarksgade	1907	København V
Dannebrogsgade	1660	København V
Dannevirkegade	1763	København V
Dantes Plads	1556	København V
Delfingade	1325	København K
Dr. Abildgaards Allé	1955	København V
Dr. Priemes Vej	1854	København V
Dronningensgade	1420	København K
Dronningens Tværgade	1302	København K
Dybbølsgade	1721	København V
Dybønsngade	1071	København K
Dyrkøb	1166	København K

E

Edisonsvej	1856	København V
Edvard Falcks Gade	1569	København V
Ejderstedgade	1781	København V
Elsdyrsgade	1324	København K
Emiliegade	1918	København V
Enghave Passage	1739	København V
Enghave Plads	1870	København V
Enghavevej til 79 og 78	1674	København V
(resten)	2450	København SV)
Engtoftevej	1816	København V
Erik Ejegods Gade	1731	København V
Erik Menveds Vej	1965	København V
Eriksgade	1708	København V
Ernst Meyers Gade	1772	København V
Esbern Snares Gade	1725	København V
Eskildsgade	1857	København V
Esplanaden	1263	København K
Estlandsgade	1724	København V

F

Falkonergårdsvej	1959	København V
Falkonervænget	1952	København V
Farvergade	1463	København K
Filippavej	1928	København V
Fiolstræde	1171	København K
Fisketorvet	1581	København V
Flakfort	1433	København K
Flensborggade	1669	København V
Flæsketorvet	1711	København V
Forchammersvej	1920	København V
Forhåbningsholms Allé	1904	København V
Fortunstræde	1065	København K
Fredericiagade	1310	København K
Frederiksberg Allé	1820	København V
Frederiksberggade	1459	København K
Frederiksberggade	1360	København K
Frederiksgade	1265	København K
Frederiksholms Kanal	1220	København K
Frederiksstadsgade	1667	København V

Freundsgade	1775	København V
Frue Plads	1168	København K
Frydendalsvej	1809	København V
Fuglevangsvej	1962	København V

G

Gammel Kongevej		
1-51, 2-10	1610	København V
85-179, 60-178	1850	København V
Gammel Mønt	1117	København K
Gammel Strand	1202	København K
Gammeltoftsgade	1355	København K
Gammeltoftvej	1457	København K
Gammelvagt	1312	København K
Gasværkshavnen	1580	København V
Gasværksvej	1658	København V
Gernersegade	1319	København K
Godsbanegade	1722	København V
Gothersgade	1123	København K
Grundtvigs Sidevej	1865	København V
Grundtvigsvej	1864	København V
Gronlandske Handels Plads	1405	København K
Grønnegade	1107	København K
Grønningen	1270	København K
Gråbrødrestræde	1156	København K
Gråbrødretorv	1154	København K
Gråstøngade	1677	København V
Gyldenløvesgade		
lige nr.	1369	København K
ulige nr.	1600	København V
Gåsegade	1465	København K

H

Haderslevgade	1671	København V
Hagemannsgade	1607	København V
Halls Allé	1802	København V
Halmtorvet	1700	København V
Hambrosgade	1562	København V
Hammerøngsgade	1267	København K
Hammerichsgade	1611	København V
Haregade	1320	København K
Harsdorffsvej	1874	København V
Hauchsvej	1825	København V
Hausergade	1128	København K
Hauser Plads	1127	København K
Haveselskabetsvej	1823	København V
Havnegade	1058	København K
H. C. Andersens Boulevard	1553	København V
H. C. Ørstedes Vej	1879	København V
Hedebygade	1754	København V
Heibergsgade	1056	København K
Heilsgade	1734	København V
Helenevej	1873	København V
Helgolandsgade	1653	København V
Helsingørgade	1305	København K
Henrik Ibsens Vej	1813	København V
Henrik Steffens Vej	1866	København V
Herholdtsgade	1605	København V
Herluf Trolles Gade	1052	København K

København K og København V (øvrige København se side 234)

Herman Triers Plads	1975	København V
Hestemøllestræde	1464	København K
Hindegade	1303	København K
Hjertensfyrgade	1323	København K
Holbergsgade	1057	København K
Hollændervej	1855	København V
Holmen	1433	København K
Holmens Kanal	1060	København K
Hortensiavej	1857	København V
Hostrups Have	1954	København V
Hostrupsvej	1950	København V
Hovedbanegården	1570	København V
Hovedvagtsgade	1103	København K
Hyskenstræde	1207	København K
Højbro Plads	1200	København K
Høkerboderne	1712	København V

I		
Ingemannsvej	1964	København V
Ingerslevsgade	1705	København V
Islands Plads	1431	København K
Israels Plads	1361	København K
Istedgade	1650	København V

J		
Jacobys Allé	1806	København V
Jakob Dannefærds Vej	1973	København V
Jarmers Plads	1551	København V
Jens Kofods Gade	1268	København K
Jerichausgade	1777	København V
Jernbanegade	1608	København V
J. M. Thielles Vej	1961	København V
Johnstrups Allé	1923	København V
Jorcks Passage	1162	København K
Julius Thomsens Gade	1974	København V
Julius Thomsens Plads	1925	København V

K		
Kalvebod Bastion	1411	København K
Kalvebod Brygge	1560	København V
Kalvebod Pladsvej	1561	København V
Kammasvej	1805	København V
Kampmannsgade	1604	København V
Kastanievej	1876	København V
Kattesundet	1458	København K
Kejsergade	1155	København K
Kingosgade	1818	København V
Kirkeløngangsporten	1218	København K
Kjeld Langes Gade	1367	København K
Klareboderne	1115	København K
Kleinsgade	1976	København V
Klerkegade	1308	København K
Klostergården	1163	København K
Klosterstræde	1157	København K
Knæbrostræde	1210	København K
Knippebrogade	1409	København K
Knud Lavards Gade	1730	København V
Kochsvej	1812	København V
Kompagnistræde	1208	København K
Kongens Nytorv	1050	København K
Kongshøjgade	1675	København V

Kristen Børnikows Gade	1105	København K
Krokodillegade	1326	København K
Kronprinsensgade	1114	København K
Kronprinsessegade	1306	København K
Krusemyntegade	1318	København K
Krusågade	1719	København V
Krystalgade	1172	København K
Krystalpassagen (Krystalgade 15)	1172	København K
Krøyers Plads	1404	København K
Kultorvet	1175	København K
Kvintus	1433	København K
Kvægtorvet	1713	København V
Kvægtorvsvej	1710	København V
Kvæsthusbroen	1252	København K
Kvæsthusgade	1251	København K
Küchlersgade	1774	København V
Købmagergade	1150	København K
Kødboderne	1714	København V
Kaalundsgade	1664	København V

L		
Laksegade	1063	København K
Landemærket	1119	København K
Landgreven	1301	København K
Langebrogade	1411	København K
Larsbjørnsstræde	1454	København K
Larsens Plads	1258	København K
Larslejsstræde	1451	København K
Lavendolstræde	1462	København K
L. I. Brandes Allé	1956	København V
Lille Colbjørnsensgade	1703	København V
Lille Istedgade	1706	København V
Lille Kannikestræde	1170	København K
Lille Kirkestræde	1072	København K
Lille Kongensgade	1074	København K
Lille Strandstræde	1254	København K
Lille Søndervoldstræde	1241	København K
Lindevej	1877	København V
Linnésgade	1361	København K
Lundbyesgade	1771	København V
Lykkesholms Allé	1902	København V
Lynetten	1433	København K
Lyrskovgade	1758	København V
Læderstræde	1201	København K
Longangstræde	1468	København K
Lønporten	1121	København K
Løvstræde	1162	København K

M		
Madvigs Allé	1829	København V
Maglekildevej	1853	København V
Magstræde	1204	København K
Margretheholm	1433	København K
Maria Kirkeplads	1707	København V
Martensens Allé	1828	København V
Martinsvej	1926	København V
Matthæusgade	1666	København V
Meldahlsvej	1613	København V
Mellemfortet	1259	København K
Middelgrundsfortet	1433	København K

Mikkel Bryggers Gade	1460	København K
Mikkel Vibes Gade	1417	København K
Mitchellsgade	1568	København V
Mynstersvej	1827	København V
Mysundegade	1668	København V
Møgeltoendergade	1755	København V
Møntergade	1118	København K

N

Naboløs	1208	København K
Nansensgade	1366	København K
Niels Brocks Gade	1674	København V
Niels Ebbesens Vej	1911	København V
Niels Hemmingsons Gade	1153	København K
Niels Juels Gade	1059	København K
Nikolajgade	1068	København K
Nikolaj Plads	1067	København K
N. J. Fjords Allé	1957	København V
Nordre Toldbod	1259	København K
Norsvej	1916	København V
Ny Adelgade	1104	København K
Nybrogade	1203	København K
Ny Carlsberg Vej	1760	København V
Nygade	1164	København K
Nyhavn	1051	København K
Ny Kongensgade til 17 og 16	1472	København K
fra 19 og 18	1657	København V
Nyropsgade	1802	København V
Nytorv	1450	København K
Nyvej	1851	København V
Ny Vestergade	1471	København K
Ny Østergade	1101	København K
Nørre Farimagsgade	1364	København K
Nørregade	1165	København K
Nørre Søgade	1370	København K
Nørre Voldgade	1358	København K

O

Oehlenschlägersgade	1663	København V
Ole Suhrs Gade	1354	København K
Olfert Fischers Gade	1311	København K
Otto Mønstedts Gade	1571	København V
Otto Mønstedts Plads	1563	København V
Overgaden neden Vandet	1414	København K
Overgaden oven Vandet	1415	København K

P

Palnatokesgade	1733	København V
Paludan Müllers Vej	1816	København V
Palægade	1261	København K
Pasteursvej	1778	København V
Peder Hvittfeldts Stræde	1173	København K
Peder Skrams Gade	1054	København K
Philippavej	1928	København V
Pilestræde	1112	København K
Pistolstræde	1102	København K
Platanvej	1810	København V

Polititorvet	1587	København V
Porthusgade	1213	København K
Postboks	1001-1029	København K
Postboks	1501-1529	København V
Poul Ankers Gade	1271	København K
Prinsessesegade	1422	København K
Prinsesse Maries Allé	1908	København V
Prins Jørgens Gård	1218	København K
Proviantgården	1218	København K
Puggaardsgade	1673	København V
Pustervig	1126	København K

R

Rahbeks Allé	1801	København V
Rathsecksvej	1862	København V
Refshalevej	1432	København K
Refshaleøen	1433	København K
Rejsbygade	1759	København V
Revsalgade	1723	København V
Reventlowsgade	1651	København V
Reverdiilsgade	1701	København V
Rigensgade	1316	København K
Rigsdagsgården	1218	København K
Rolighedsvej	1958	København V
Rosenborggade	1130	København K
Rosengade	1309	København K
Rosengården	1174	København K
Rosenørns Allé	1970	København V
Rysenstøensgade	1564	København V
Rævegade	1316	København K
Røddinggade	1735	København V
Rømersgade	1362	København K
Rørholmegade	1352	København K
Rådhuspladsen	1550	København V
Rådhusstræde	1466	København K

S

Sagasvej	1861	København V
Sankelmarksgade	1678	København V
Sankt Annæ Gade	1416	København K
Sankt Annæ Passage	1262	København K
Sankt Annæ Plads	1250	København K
Sankt Gjertruds Stræde	1129	København K
Sankt Jørgens Allé	1616	København V
Sankt Knuds Vej	1903	København V
Sankt Markus Allé	1922	København V
Sankt Markus Plads	1921	København V
Sankt Nikolaj Vej	1953	København V
Sankt Pauls Gade	1313	København K
Sankt Pauls Plads	1314	København K
Sankt Peders Stræde	1453	København K
Sankt Thomas Allé	1824	København V
Saxogade	1662	København V
Schacksgade	1365	København K
Schlegels Allé	1807	København V
Schønbergsgade	1906	København V
Sigerstedgade	1729	København V
Silkegade	1113	København K
Sixtus	1433	København K
Sjæløboderne	1122	København K
Skelbækgade	1717	København V

Skindergade	1169	København K
Skjalm Hvides Gade	1728	København V
Skoubogade	1168	København K
Skydebanegade	1709	København V
Sløttehusgade	1716	København V
Slagterboderne	1718	København V
Slesvigsgade	1762	København V
Slien	1766	København V
Slotsholmsgade	1216	København K
Slutterigade	1461	København K
Snarogade	1205	København K
Sofiegade	1418	København K
Sommerstedgade	1718	København V
Stampesgade	1702	København V
Steenstrups Allé	1924	København V
Støenwinkelsvej	1966	København V
Stønderupgade	1738	København V
Stenosgade	1816	København V
Stokhusgade	1317	København K
Stoltenbergsgade	1576	København V
Store Kannikestræde	1169	København K
Store Kirkestræde	1073	København K
Store Kongensgade	1264	København K
Store Regnegade	1110	København K
Store Strandstræde	1256	København K
Store Søndervoldstræde	1419	København K
Stormgade 2-16	1470	København K
ulige nr. samt 18 og 20	1565	København V
Strandgade	1401	København K
Studlestræde til 49 og 42	1455	København K
fra 51 og 46	1564	København V
Suensonsgade	1322	København K
Suhmsgade	1126	København K
Sundevedsgade	1751	København V
Suomisvej	1927	København V
Svanegade	1328	København K
Svanemosegårdsvej	1967	København V
Svanholmsvej	1905	København V
Sveasvej	1917	København V
Svendsgade	1869	København V
Svend Trøsts Vej	1912	København V
Sværtgade	1118	København K
Sølvgade	1307	København K
Sønder Boulevard	1720	København V
Søndre Toldbod	1269	København K
Søtorvet	1371	København K

T

Teglgårdstræde	1462	København K
Theofilus Hansens Gade	1776	København V
Thorvaldsensvej	1871	København V
Tietgensgade	1704	København V
Tigergade	1321	København K
Toldboden	1259	København K
Toldbodgade	1263	København K
Tordenskjoldsgade	1055	København K
Tornebuskegade	1131	København K
Torvegade	1400	København K
Trækroner	1269	København K

Trommesalen	1614	København V
Trojborggade	1757	København V
Tullingsgade	1618	København V
Turesøngade	1368	København K
Tøjhusgade	1214	København K
Tøndergade	1752	København V
Tårnborgvej	1901	København V

U

Ullerupgade	1673	København V
Uraniavej	1878	København V

V-W

Valdemarsgade	1866	København V
Valkendorfsgade	1151	København K
Vandkunsten	1467	København K
Ved Glyptoteket	1575	København V
Ved Kanalen	1413	København K
Ved Stranden	1061	København K
Ved Vesterport	1612	København V
Ved Volden	1425	København K
Vandersgade	1363	København K
Westend	1661	København V
Vesterbrogade		
1-151, 2-150	1620	København V
161-191, 162-208	1800	København V
Vester Færimagsgade	1808	København V
Vesterfælledvej	1750	København V
Vestergade	1456	København K
Vester Søgade	1801	København V
Vester Voldgade	1552	København V
Viktoriegade	1855	København V
Vildandegade	1327	København K
Wildersgade	1408	København K
Wilders Plads	1403	København K
Vimmelskiftet	1161	København K
Vindebrogade	1212	København K
Vingårdstræde	1070	København K
Vodroffslund	1914	København V
Vodroffs Tværgade	1909	København V
Vodroffsvej	1900	København V
Vognmagergade	1120	København K
Voldboligerne	1426	København K
Voldgården	1412	København K
Worsaaesvej	1972	København V
Værnedamsvej	1619	København V

Ø

Øster Færimagsgade		
1-19, 2-2 D	1353	København K
(resten)	2100	København Ø
Østergade	1100	København K
Øster Søgade til 36	1357	København K
(resten)	2100	København Ø
Øster Voldgade	1350	København K

Å

Åbenrå	1124	København K
Åboulevard ulige nr.	1960	København V
(lige nr.)	2200	København N

Postekspeditioner, der er nedlagt, à jourført pr. 1. 11. 1971

Tidligere postadresse	Ny Postadresse	Tidligere postadresse	Ny postadresse
Agersø	4230 Skelskør	Herritslev	4880 Nysted
Als Østj.	9560 Hadsund	Hjørdkær	6230 Radekro eller
Andst	6600 Vejen		6392 Bolderslev
Anholt havn	8592 Anholt by	Hoptrup	6100 Haderslev
Arentsminde	9460 Brovst	Hviding St.	6760 Ribe
Arnum	6510 Gram eller	Hylke	8660 Skanderborg
	6760 Ribe	Hyllinge	4700 Næstved
Arrild	6520 Toftlund	Hulsig	9990 Skagen
Assendrup	8300 Odder	Hvalpsund	9640 Farsø
Avnslov	5800 Nyborg	Håstrup	5600 Fåborg
Ballen Samsø	8791 Tranebjerg Samsø	Ilskov	7451 Sunds
Ballum	6780 Skærbæk	Jøbjørg	7870 Roslev
Bangsbo Løse	9940 Byrum	Kegnæs	6474 Skovby Als
Biersted	9440 Åbybro	Klinkby	7620 Lemvig
Birkelse	9440 Åbybro	Kolby Kås	8791 Tranebjerg Samsø
Blenstrup	9520 Skarping	Kværkeby	4100 Ringsted
Blåhøj	7330 Brande	Kølstrup	5300 Kertomindo
Bonnet	7620 Lemvig	Kølvra	7470 Karup J.
Bovrup	6200 Aabenraa	Leding	8471 Sabro
Bramdrupdam	6000 Kolding	Landet L	4920 Søllested
Bred	5492 Vissenbjerg eller	Leby Ærø	5985 Søby Ærø
	5560 Årup	Lynge	3450 Allerød
Brabyværk	5672 Broby	Løjt Kirkeby	6200 Aabenraa
Brundby	8791 Tranebjerg Samsø	Lønborg	6880 Taarn
Brøns	6780 Skærbæk	Manna	9700 Brønderslev
Bråskov	8783 Hornsyld eller	Marstrup	6100 Haderslev
	8722 Hedensted	Mejlskov	5400 Bogense
Bur	7500 Holstebro eller	Møgeltønder	6270 Tønder
	7570 Vemb	Nordenbro	5932 Humble eller
Dalbyover	8970 Havndal		5935 Bagenkop
Durup	7870 Roslev	Norup	8970 Havndal eller
Dybbøl	6400 Sønderborg		9550 Mariager
Eg	7200 Grindsted	Nybel	6400 Sønderborg
Ellidshøj	9230 Svenstrup J.	Nørre-Bork	6893 Hommel
Esrup	3230 Grøsted	Nørre Broby	5672 Broby
Fangel	5260 Hjallese	Omø	4230 Skelskør
Farre	7323 Give eller	Ormslev	8260 Viby J eller
	7321 Gadbjerg		8462 Harslev J
Følsted	6200 Aabenraa	Over Jorstal	6500 Vojens
Filskov	7200 Grindsted eller	Pindstrup	8550 Ryomgård eller
	7323 Give		8540 Mørke
Firhøj	3250 Gilleleje	Pjedsted	7000 Fredericia
Fjellerup	5856 Ryslinge eller	Præstbro St.	9330 Dronninglund, Hol-
	5854 Gislev		bæk og Mølholt dog
Fjølstrup	6100 Haderslev		9300 Søby
Fole	6510 Gram	Ramme	7620 Lemvig
Frederiks	7470 Karup J.	Ramten	8586 Ørum Djurs
Friløjt	6780 Skærbæk	Ravsted	6372 Bylderup-Rov
Fynshav	6440 Augustenborg	Roager	6760 Ribe
Gabøl	6500 Vojens	Rudmø	5750 Ringe
Gønner	6200 Aabenraa	Ryngård	5874 Hesselager
Glyngøre	7870 Roslev	Rørmosøhus	5560 Årup eller
Godthåb J.	9230 Svenstrup J.		5620 Glamsbjerg
Gramrode	7130 Juelsminde	Rårup	7130 Juelsminde
Guderup	6430 Nordborg	Sall	8450 Hammel
Gårde	6870 Ølgod	Sandved	4700 Næstved
Hald St.	8983 Gjørlev J.	Sankt Klemens	5260 Hjallese
Halvrimmen	9460 Brovst	Saunte	3100 Hornbæk
Halling	8700 Horsens	Sobborund	9240 Nibe
Højlsminde	6094 Højs	Sig	6800 Vardø
Hejsager	6100 Haderslev		

Post- og Telegrafvæsenets særtjenestenumre:

<p><i>Alarmering</i> (meld ILDEBRAND, forlang POLITI, forlang AMBULANCE, meld LUFT-ULYKKE, meld SØULYKKE) .. 000</p> <p><i>Bestilling af samtaler til indlandet</i>, herunder til indenbys optaget abonnent (notering og billetkø), men ikke til Færøerne og Grønland 00 11</p> <p>Skibe 00 11</p> <p>Færøerne, Grønland, Finland, Island, Norge, Sverige 00 14</p> <p>Grækenland, Irland, Nederlandene, Schweiz (med Liechtenstein), Storbritannien og Nordirland, Tyskland *) og Østrig 00 15</p> <p>Andre lande i Europa samt Algeriet, Marokko og Tunesien 00 17</p> <p>Øvrige lande uden for Europa 00 16</p>	<p><i>Bilradiosamtaler</i> 00 20</p> <p><i>Telegrafsen</i></p> <p>Indlandet (undt. Færøerne og Grønland) 00 22</p> <p>Lande i Europa 00 23</p> <p>Øvrige udland samt Færøerne og Grønland 00 24</p> <p><i>Fonotelex</i> 00 26</p> <p><i>Oplysningen, Sønderjylland</i> .. 00 33</p> <p><i>Oplysningen, øvrige Danmark</i> (Rigstelefonens oplysning, indland) 00 38</p> <p><i>Rigstelefonens oplysning, udland</i> 00 39</p> <p><i>Telegrafsens oplysning</i> 00 28</p> <p><i>Bestilling af telefonvagt</i> 00 11</p> <p><i>Bestilling af vækning</i> 00 11</p> <p><i>Fejlmelding</i> 00 47</p> <p><i>Telefonavisen</i> 00 51</p> <p><i>Klokken</i> 00 55</p>
---	--

*) se side 209, vedr. samtaler til Sydslesvig.

Landbrugsbøger . Regnskabsbøger . Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel . AABENRAA . Telefon (046) 2 20 69

Tidligere
postadresse

Ny
postadresse

Kelshøje	8800	Viborg
Skelund	9560	Hadsund
Skibet	7100	Vejle
Skovby Østj.	8464	Gallø
Skovsgård	9460	Brovst
Snesø	4733	Tappernøje
Spødsbjerg	5900	Rudkøbing
Stensvad	8586	Ørum Djurs
Stepping	6070	Christiansfeld
Storvorde	9270	Klarup eller
	9282	Gudumholm
Strib	5500	Middelfart
Svenstrup Als	6430	Nordborg
Svindinge Fyn	5853	Ørbæk
Sønder-Bork	6893	Hemmel
Sønder-Hygom	6630	Rødding
Sønder-Vilstrup	6100	Haderslev
Sønder-Vium	6893	Hemmel
Taps	6070	Christiansfeld
Tejn	3770	Allinge
Turup	5610	Assens
Tvingstrup	8700	Horsens eller
	8751	Gjødved
Ulballø	5762	Vester-Sterninge

Tidligere
postadresse

Ny
postadresse

Ullits	9640	Farsø
Varnæs	6200	Aabenraa
Veddum	9560	Hadsund
Vegger	9240	Nibe
Vejrup	6740	Bramming
Vester-Hjermitølev	9700	Brønderslev
Vester-Thirstød	4970	Rødby eller
	4920	Søllestød
Visborg	9560	Hadsund
Visby Sdj.	6270	Tønder
Vollerup	6400	Sønderborg
Vonsbæk	6100	Haderslev
Vonsild	6000	Kolding
Vostrup	6880	Tarm
Vrist	7673	Harboøre
Vårst	9260	Gistrup eller
	9282	Gudumholm
Øksøndrup	5871	Færø
Ølholm	7160	Tørring
Øster-Hurup	9560	Hadsund
Østerild	7700	Thisted
Øster-Tørslev	8983	Gjerlev J.
Østervang	4100	Ringsted

SÆKKO BOY

FJERLET RULLENDE

AFFALDS SAMLER

– løser også

Deres affaldsproblem...

Alle oplysninger:

SÆKKO HOSPITAL AFD

6200 Aabenraa - Tlf. (046) 2 18 18

alt i plasticposer og sække

Post- og Telegrafvæsenets særtjenestenumre:

<p><i>Alarmering (meld ILDEBRAND, forlang POLITI, forlang AMBULANCE, meld LUFT-ULYKKE, meld SØULYKKE) ..</i> 000</p> <p><i>Bestilling af samtaler til indlandet, herunder til indenbys optaget abonnent (notering og billetkø), men ikke til Færøerne og Grønland</i> 00 11</p> <p><i>Skibe</i> 00 11</p> <p><i>Færøerne, Grønland, Finland, Island, Norge, Sverige</i> 00 14</p> <p><i>Grækenland, Irland, Nederlandene, Schweiz (med Liechtenstein), Storbritannien og Nordirland, Tyskland *) og Østrig</i> 00 15</p> <p><i>Andre lande i Europa samt Algeriet, Marokko og Tunesien</i> 00 17</p> <p><i>Øvrige lande uden for Europa</i> 00 16</p>	<p><i>Bilradiosamtaler</i> 00 20</p> <p><i>Telegrafens</i></p> <p><i>Indlandet (undt. Færøerne og Grønland)</i> 00 22</p> <p><i>Lande i Europa</i> 00 23</p> <p><i>Øvrige udland samt Færøerne og Grønland</i> 00 24</p> <p><i>Fonotelex</i> 00 26</p> <p><i>Oplysningen, Sønderjylland ..</i> 00 33</p> <p><i>Oplysningen, øvrige Danmark (Rigstelefonens oplysning, indland)</i> 00 38</p> <p><i>Rigstelefonens oplysning, udland</i> 00 39</p> <p><i>Telegrafens oplysning</i> 00 28</p> <p><i>Bestilling af telefonvagt</i> 00 11</p> <p><i>Bestilling af vækning</i> 00 11</p> <p><i>Fejlmelding</i> 00 47</p> <p><i>Telefonavisen</i> 00 51</p> <p><i>Klokken</i> 00 55</p>
--	--

*) se side 209, vedr. samtaler til Sydslesvig.

Landbrugsbøger . Regnskabsbøger . Faglitteratur

PETER N. ANDRESEN

Boghandel . AABENRAA . Telefon (046) 2 20 69

Tidligere postadresse	Ny postadresse
Skelhøje	8800 Viborg
Skelund	9560 Hadsund
Skibet	7100 Vejle
Skovby Østj.	8464 Gallen
Skovsgård	9460 Brovst
Snosø	4733 Tappernøje
Spødsbjerg	5900 Rudkøbing
Slensvad	8586 Ørum Djurs
Støpping	6070 Christiansfeld
Storvordo	9270 Klarup eller
	9282 Gudumholm
Strib	5500 Middelfart
Svenstrup Als	6430 Nordborg
Svindinge Fyn	5853 Ørbæk
Sønder-Bork	6893 Hemmel
Sønder-Hyggum	6630 Rødding
Sønder-Vilstrup	6100 Haderslev
Sønder-Vium	6893 Hemmel
Taps	6070 Christiansfeld
Tejn	3770 Allinge
Turup	5610 Assens
Tvingstrup	8700 Horsens eller
	8751 Gjedved
Ulballe	5762 Vester-Skerninge

Tidligere postadresse	Ny postadresse
Ullits	9640 Farsø
Varnæs	6200 Aabenraa
Veddem	9560 Hadsund
Vegger	9240 Nibo
Vejrup	6740 Bramming
Vester-Hjermitslev	9700 Brønderslev
Vester-Thirsted	4970 Rødbj. eller
	4920 Sølsted
Visborg	9560 Hadsund
Visby Sdj.	6270 Tønder
Vollerup	6400 Sønderborg
Vonsbæk	6100 Haderslev
Vonsild	6000 Kolding
Vostrup	6880 Tarm
Vrist	7673 Harboøre
Vårst	9260 Gistrup eller
	9282 Gudumholm
Øksendrup	5871 Frørup
Ølholm	7160 Tørring
Øster-Hurup	9560 Hadsund
Østerild	7700 Thisted
Øster-Tørslev	8983 Gjerlev J.
Østervang	4100 Ringsted

SÆKKO BOY

FJERLET RULLENDE

AFFALDSAMLER

– løser også

Deres affaldsproblem...

Alle oplysninger:

SÆKKO HOSPITI AFD

6200 Aabenraa - Tlf. (046) 2 18 18

alt i plasticposer og søkker

NORA

**fodtøj
har mange
fordele**

Skridsikker

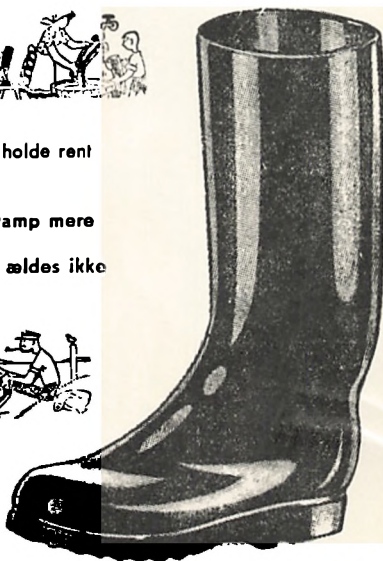
Lang levetid

NORA-fodtøj er let at holde rent

Aldrig fodsvamp mere

NORA-plast ældes ikke

Det er bevisst, at i et fugtigt tekstiltoer trives bakterier og fodsvamp særdeles godt. Da NORA fodtøj ikke er føret, er støvlerne stadig tørre og derfor særdeles hygiejniske.

Let og bekvem om sommeren - varm og sikker om vinteren!

Forhandlere over hele landet.

Generalimport

C. BORREGAARD NIELSEN

AABENRAA . TELEFON (046) 2 29 50

